J.
Burn.
MSS.

Historia roma
nor versifice

Lucanus poeta

15

J.
Buem.
MSS.

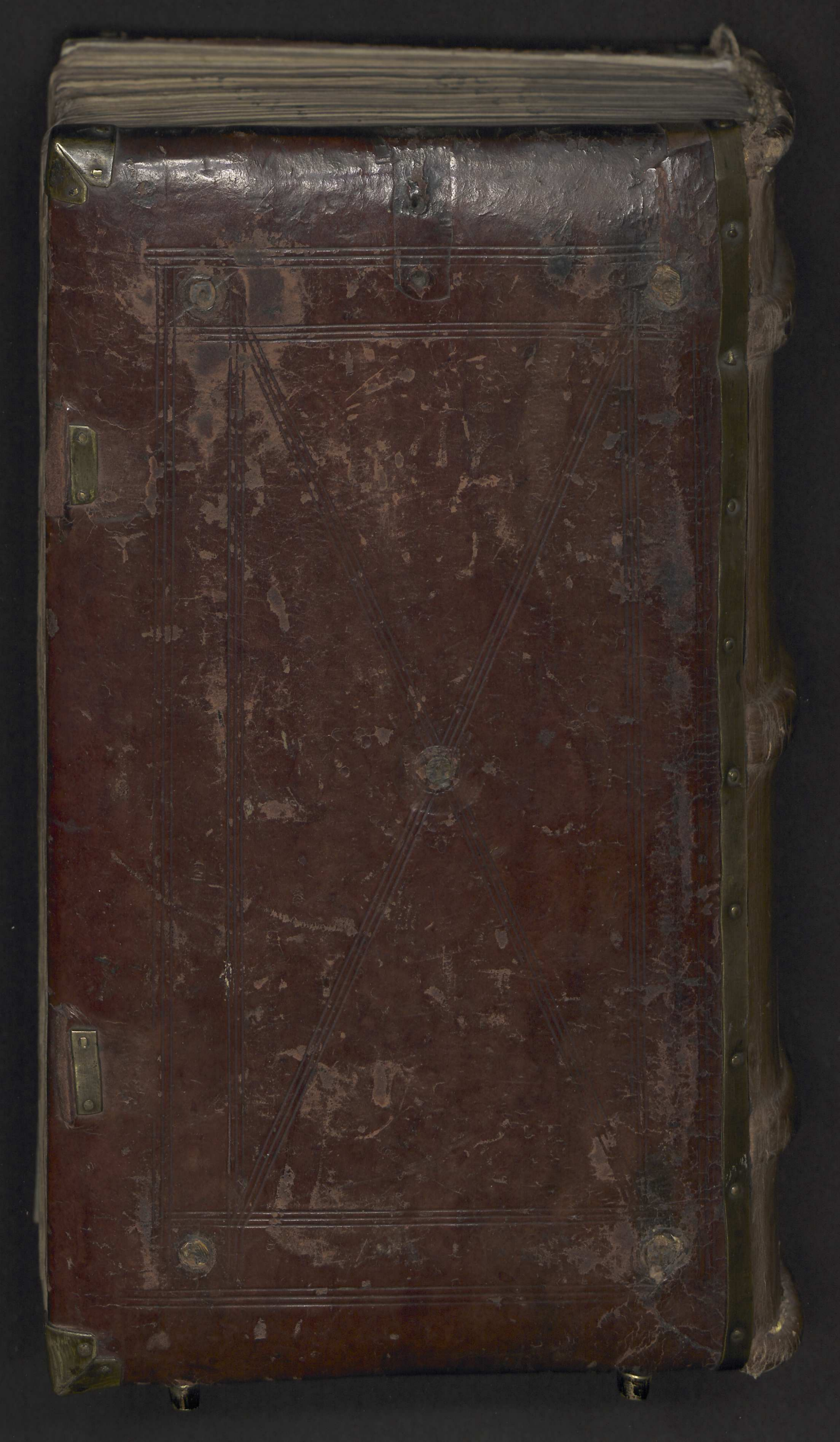

Lucani phar
salia

~~149~~ 151 folia

a fiunt.
ucani:
iligen-

, quem
Lucani
is 1728
usarum
odice —
Vossiano
continet.
margine
iptus est
in primis

i tres ver-

15

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS LUGDUNO-BATAVAE.

Codicem N°. 1 Catalogi Burmannorum in Quarto (Sixianum seu Wittianum)

QUI CONTINET:	ADHIBUERUNT VIRI DOCTI:	IN URBE.	ANNO.	NOTAE.
Lucani Pharsalia cum scholiis	Nic. Heinsius			Quem vide in Burmanni Syllogen epistt. t. III. p. 267. Lucan. ed. Burm. praef. p. xxxiv.
	Fr. Oudendorpius			Lucan. ed. Oudend. praef. p. ††ij. Lucan. ed. Weber t. II. p. 448. t. III. p. XVII. Scholia in Lucan. ed. Usener t. I (1869). p. 3.
C. Oppermann	Traiecti	1916		

F. 106 lum. ope depict in usum domicellae S. Corbii Cattt. m. jun 459

XXI Burm.
Q. N°. 1.

383.

XXI. Bur. Q. 1. Codex membranaceus XI Seculi, ~~149~~ 151 foliorum in Quarto maiore oblongo, pulcerrime et accurate scriptus.

M. Annaei Lucani Pharsalia libris decem.

Cum scholiis in marginibus et glossematis inter versus, quae inde a medio libro II rariora fiunt. In praefixo folio sunt versus *Corduba me genuit — quae feriet* ~~cet~~. tum Vita Lucani: *M. Annaeus Lucanus Cordubensis prima ingenii experimenta in Neronis laudibus — diligenter, sed inepte quoque.*

Inscriptio: *Lucani Veterani liber pm. incipit.* Sine subscriptione. Hic liber est, quem adhibuit Oudendorpius, Wittianum appellans. Apparet ex peculiari inscriptione *Lucani veterani*, et varietate lectionis ab Oudendorpio notatae, qui Praef. (p. 8) Editionis 1728 scripsit: „— usus sum ampliss. Senatoris et Scabini Amstelaedamensis, eximii Musarum atque elegantiorum literarum cultoris, ac patroni, Ioannis de Witt membranaceo codice — Hic autem Wittianus Codex aetate, bonitate ac rotundo charactere non cedit Vossiano secundo: immo integrior est, et minus interpolatus: scholiastae etiam quaedam continet. Eius possessor olim fuit Sixtinus, dein Sixius [adscripsit ipse Oudendorpius in margine exemplaris Edit. suae in Bibloth. Lugd. Bat. *nunc Petrus Burmannus Sec.*]. Scriptus est in Folio [immo in Quarto]. Hunc librum crebro quoque laudat Heinsius, et in primis Epist. 219 ad Gron. T. III, p. 267."

Nomina *Sixtini* et *Sixii* non apparent: supersunt in litura paulum refecta hi tres versus in ima pagina (prima): 2ª:

Abbas gherardus poelgheest venerandus in egmondt
Istum cum multis librum reparavit honeste.
Inspicis hic lector quo tempore rapta refecit (1464).

Eadem subscriptio est in Codice Egmundano Willerami. XVIII n. 130.
Catal. Burm. p. 14, n. 2386 (?).

...is accurate scriptus liber a tribus librariis. Nondum collatus.

380.

XVIII. 136. K. Codex membranaceus xii Saeculi, 129 foliorum in Quarto ...

... Statii Achilleidis libri duo ...

---

hilosophus iste dehortat romanos habe ciuile discor
dia pluribus modis qui multe et innumerabiles cedes et
alia infinita mala inde procedunt. et pluribus signis ante
conflictu et in ipso conflictu manifestat omnibus diis displicere.

Philoso

orduba me genuit. rapuit nero. prelia dixi
ue gessere pares. hinc gener. inde socer
ontinuo nunquam direxi carmina ductu
ue tractim serpit plus mihi comma placet.
ulminis in morem que sunt miranda citentur.
ec uere sapiet. dictio que feriet. Primum ingenii experimenta in neronis
laudibus dedit quinquennali certamine. de in ciuile bellum quod cum pompeio
et cesare gestum est recitauit. ut prefacione quadam etatem et initia
sua cum uirgilio comparans ausus sit dicere. Et quantum mihi restat
ad culicem. ...

[illegible]

ACAD LVGD.

Mundus pene totus excepta parthia & gallia romanorum subditus imperio fuit. eisque omni quinquennio tributum secundum decreta principum soluit. Parthi autem & galli non solum eis censum non persoluebant. uerum circumiacentes prouincias que subdite erant romanis crebro bellorum impetu inuadebant. & pro ut posse eis suppetebat in omnibus potentiam illorum exacerbabant. Unde senatus decreto crassus super parthos. iulius autem in gallorum gentem exercitum duxit. Pompeius uero. LXX. annos etatis habens in urbe roma utpote miles emeritus manebat. & ne qua ibi inter ciues clades intestina proruperet obseruabat. Parthi uero crassi aduentum percipientes obstupuerunt. legatosque mittentes que pacis sunt rogauerunt. promittentes mille scuta auro gemmisque preciosis onusta se daturos. romanisque more aliarum gentium sub tributo in perpetuum absque ulla contradictione seruituros. Quam conuentionem satis utilem rei publicae. auarissimus omnium hominum crassus pro nichilo deputauit. dicens se fedus nullum cum eis initurum. nisi totius prouincie primitus sibi representassent aurum. Quam uiri auariciam parthi moleste ferentes fortiter repugnabant multosque romanorum ducis inexpleta cupidine decepti occultis ex insidiis inuadentes prosternebant. Ad ultimum quoque desertus a suis crassus & ipse manu inimicorum periuit. nefandeque auaricie penas ut dignus erat pendit. Nam faucibus interempti reseratis aurum liquefactum infundentes dicebant. Aurum sitisti. aurum bibe. Sic qui uiuus expleri non potuit. in morte satis amare exsaturatus spiritum reddidit;

Intentio lucani est consulere R. P. per dissuasionem ciuilis belli ciuilem usum legibus & moribus constitutum perturbantis; Intentio terentii est. personarum seueritatem. iuuenumque leuitatem. perseruorum ancillarumque; deceptionem. per meretricum parasitorumque; edacitatem. auditorem cautum reddere; Terentius. terens. exemplorum. rationibus. emulos. nocue. tarditatis. iuuentuti sectam. Simo. scitans. iuuenis. mente oculte; Sosia. solus. oculte. socius. in. administrando. Dauus. dans. astum. uolenti uiuere. sibi. Panphilus. totus. amans. Misis. miserie. illius semper. inquirens. solatium. Glicerium. dulcicula. Birria. bonus. in credendo. rationem. iuuenum. amores. Chremes. credens. habere pulsam. ex. meretrice. emulam. monens. Phedria. pulso. hostio. eius. de. reditu. inquirit anxius. Parmeno paransque. amoris. remedium. monens. eum. nota. obiciendo. Thabis. trahens. hamo. amoris. iuuenes. sese. Gnato. gula. et natans. Cherea. causa. habitus. eunuchus. reperimit amoris Thraso. tardus. humanis. rationibus. amore. se. obletat;

Nota lector, quod subscripsi primos quatuor uersus Lucani qui difficile possunt legi in nostro libro isto.
Bella per emathies plusquam ciuilia campos.
Iusque datum sceleri canimus, populumque potentem
In sua uictrici conuersum uiscera dextra.
Cognatasque acies, & rupto foedere regni.
Certatum etc.

...hos campos i. philippicos qui sunt in pharsalia. que est prouincia emathie. que est continens regio. Inter ciuile bellum & plusquam ciuile hoc distat. Ciuile bellum inter ciues orta seditio est. sic inter sillam & marium. qui bellum ciuile gesserunt. Plusquam ciuile uero cum non solum ciues certant. sed etiam cognati. quale actum est inter cesarem & pompeium. quando gener cum socero dimicauit. Siquidem in hac pugna frater cum fratre dimicauit. & pater contra filium arma parauit.

M. Annei Lucani
Ciuilis belli
liber primus.

LUCANI LIB. PRIMUS INCIPIT

BELLA PER EMATHIOS PLUS QUAM
CIVILIA CAMPOS
IUSQUE DATUM SCELERI
CANIMUS POPU
LUMQUE POTENTEM
IN SUA VICTRICI CON
VERSUM VISCERA DEXTRA
COGNATASQUE ACIES ET RUPTO FEDERE REGNI

Romanorum uexilla in sui summitate aquilam habebant propter iouem. ut per hoc ostenderetur eos de stirpe iouis descendisse; alio modo; Tria sunt genera principalia legionum. Aquile. Dracones & Pila. Aquila. quia fuit in auspicio iouis in pugna gigantum. Draco. propter triumphum apollinis quem habuit de phitone serpente. Pila fertur augustus constituisse in signo. unde solum arma sunt romanorum.

Certatum totis concussi uiribus orbis
In commune nefas. infestisque obuia signis
Signa pares aquilas. & pila minantia pilis.
Quis furor o ciues. que tanta licentia ferri.
Gentibus inuisis latium prebere cruorem.
Cumque superba foret babylon spolianda tropheis
Ausoniis. umbraque erraret crassus inulta.
Bella geri placuit nullos habitura triumphos.
Heu quantum terre potuit pelagique parari
Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextre.
Unde uenit tytan. & nox ubi sidera condit.
Quaque dies medius flagrantibus estuat horis.
Et qua bruma rigens ac nescia uere remitti
Astringit scithicum glaciali frigore pontum;
Sub iuga iam seres. iam barbarus isset araxes.
Et gens si qua iacet nascenti conscia nili.

t tu. esse
unc si tantus amor belli tibi roma nefandi
Totum sublatias leges cum miseris orbem.
In te uerte manus. non dum tibi defuit hostis.
Et nunc semirutis pendent quod moenia tectis
Vrbibus italie. lapsisq; ingentia muris
Saxa iacent. nulloq; domus custode tenentur.
Rarus et antiquis habitator in urbibus errat.
Horrida quod dumis multosq; inarata per annos
Hesperia est. desuntq; manus poscentib; aruis.
s. eris.
Non tu pyrre ferox. nec tantis cladibus auctor
i. cognoscetur. uos.
Poenus erit; nulli penitus discindere ferro
Contigit; alta sedent ciuilis uulnera dextre;
alludit neronē.
Quod si non aliam uenturo fata neroni
s. labore.
Inuenere uiam. magnoq; eterna parantur
Regna dis. celumq; suo seruire tonanti.
Non nisi seuorum potuit post bella gigantū.
Iam nihil o superi querimur. scelera ipsa nefasq;
ut nero regnet sup nos. nobis. D.
Hac mercede placent. diros pharsalia campos
romanorum.
Impleat. & peni saturentur sanguine manes
iuxta oceanum
Vltima funesta concurrant prelia munda.
ad exercitanda plu. f.
His cesar. perusina fames. mutineq; labores
ut habeamus te. superauit.
Accedant fatis. & quas premit aspera classes
f. a.
Leucas. et ardenti seruilia bella sub ethna.
Multum roma tamen debet ciuilibus armis.
neroni.
Quod tibi res acta ē. te cum statione peracta
ualde elati.
Astra petes serus prelati regia celi.
Excipiet gaudente polo. seu sceptra tenere.

Munda ciuitas hispanie. ubi gneius popeius pompeii filius a cesare superatus ē post mortem patris.

P. f. Primo mutine labores fuerunt. deinde perusina fames. In mutina est obsessus brutus ab antonio. post cesar augustus collectis militib; antoniū perusie obsedit. & fame cōpulit ad deditionem.

G. Sextus pōpeius exercuit piraticā in sicilia contra augustū. solutis ergastulis.

D. Non pri[...] secund[...] meminit [...] augusti [...] brutū [...] philipp[...] sit.

f. Leucas [...] ne[...]toriū [...] apud sic[...] ubi cleopa[...] pugnauit [...] sexto pōpe[...]

E. Exponit quid pacē excus- serit orbi.

H. Quando tu sol eris. n̄ timebit terra tuos ignes. sicut fecit quando pheton patris currus male rexit.

I. Poli sunt duo. unus australis. alt septentrionalis. septentrionalis semp uidetur. australis uero numquam.

Seu te flammigeros phebi conscendere currus.
H.
Telluremq; nihil mutato sole timentem.
Igne uago lustrare iuuet. tibi numine ab omi
in tue iure.
Cedetur. iurisq; tui natura relinquet
imperiū.
Quis ds esse uelis. ubi regnū ponere mundi.
septentrione.
Sed neq; in arctoo sedem tibi legeris orbe
I. s. legeris tibi sedem.
Nec polus auersi calidus qua uergitur austri.
alludit eū quia strabo erat.
Vnde tuā uideas obliquo sidere romam.
Aetheris inmensi partē si presseris unam
alludit eum quia pinguis erat.
Sentiet axis onus. librati pondera celi
in
Orbe tene medio. pars aetheris illa sereni
Tota uacet. nulleq; obstent acesare nubes.
cū raptus fueris in celum.
Tunc genus humanū positis sibi consulat armis.
themesis. i. sectio.
Inq; uicem gens omis amet. pax missa per orbem
Ferrea belligeri conpescat limina iani.
ds ostiorum. i pingit bifrons. eo qd aspicit int' & deforis.
es.
Sed mihi iam numen. nec si te pectore uates
Accipiam. cyrrhea uelim secreta mouentē
apollinem. euocare. ablr.
Sollicitare dm. bacchumq; auertere nisa;
qm.
Tu satis ad uires romana in carmina dandas;
cupit. ordinē belli.
Fert animus causas tantarū expmere rerū.
in.
Inmensumq; aperitur opus. qd in arma furente
Impulerit populū. qd pacem excusserit orbi.
K.
Inuida fatorū series. summisq; negatum
Stare diu. nimioq; graues sub pondere lapsus.
iunctura. rupta.
Nec se roma ferens; sic, cum conpage soluta
Secula tot mundi suprema coegerit hora.
Antiquum repetens iterum chaos omia mixtis

K. Factū est ut storici dict pcedentiū causarū subsequentiūq; pplexio more catene. hoc modo. Quare inuidebant dii romanis. Propter supbiā illorum. Quare supbiebant. Propt diuitias. Quare appetebant diuitias. Videbatur enī illis maximū decus. plus posse in sua patria.

L. Sidera sibi concurrentia fratres et cognatos significat. per solem pompeium per lunam cesarem. qui obscurior. Unde et in sequentibus: Sed non in cesare tantum nomen erat. nec fama duci… M. Sicut romani in se ruebant non hostibus sed ciuili bello. nam cui nocuit quando … nisi sibi ipsi. N. Numquam stare potuerunt federa si plures facti sunt reges in regno uno. sed monarchia perdurat.

M. Spera celi semel inter diem et noctem uertitur .xx.iiii. horarum spacio. quibus sol cursum suum super terras et sub terras sua uolubilitate perficit. huius spere medietas in die est super terram cum septem signis. Qua meante sub terras in nocte subsequitur alia medietas cum reliquis septem signis.

Sidera sideribus concurrent. ignea pontum
Astra petent. tellus extendere litora nolet.
Excutietque fretum. fratri contraria phebe
Ibit. et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata diem poscet sibi. totaque discors
Machina diuulsi turbabit federa mundi.
In se magna ruunt. letis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum. nec gentibus ullis
Commodat in populum terre pelagique potentem
Inuidiam fortuna suam. tu causa malorum
Facta tribus dominis communis roma. nec umquam
In turbam missi feralia federa regni.
O male concordes nimiaque cupidine ceci.
Quid miscere iuuat uires. orbemque tenere
In medio? dum terra fretum. terramque leuabit
Aer. et longi uoluent titana labores.
Noxque diem in celo totidem per signa sequetur.
Nulla fides regni sociis. omnisque potestas
Inpaciens consortis erit. nec gentibus ullis
Credite. nec longe fatorum exempla petantur.
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Nec precium tanti tellus. pontusque furoris
Tunc erat. exiguum dominos commisit asilum.
Temporis angusti mansit concordia discors.
Paxque fuit non sponte ducum. nam sola futuri
Crassus erat belli medius mora. qualiter undas
Qui secat. et geminum gracilis mare separat isthmos.

F. Romulus cum non haberet cum quibus ciuitatem construeret, edificauit asylum. id est domum refugii. ad quod cum fugerent rei. eorum auxilio ciuitatem construxit.

Q. Assiria ab assuri uocata perhibetur nepote abraham. Charra ciuitas assiriorum condita a parthis. ubi crassus et olim romanus exercitus. et crassus dux captus. R. Sola fieri ut primi regis nomen reliqui possideant. Apud albanos enim ex siluii nomine omnes reges siluii appellati sunt. Apud persas arsacides. Apud athenienses cecropide. Apud romanos augusti. S. Manes deos mortuorum dicunt. quorum potestatem inter lunam et terram asserunt.

Dicunt autem manes ab eo quod est mane id est bono. nam contra antiphrasin. quod sint immanes et minime boni.

Nec patitur conferre fretum. si terra recedat.
Ionium egeo franget mare. sic ubi seua
Arma ducum diri mens miserando funere crassus
Assirias lacio maculauit sanguine carrhas.
Parthica romanos soluerunt dampna furores.
Plus illa uobis acie quam creditis actum est
Arsacide. bellum uictis ciuile dedistis.
Diuiditur ferro regnum. populique potentis
Que mare. que terras. que totum possidet orbem
Non cepit fortuna duos. nam pignora iuncti
Sanguinis. et diro ferales omine tedas
Abstulit ad manes parcarum iulia seua
Intercepta manu. quod si tibi fata dedissent
Maiores in luce moras. tu sola furentem
Inde uirum poteras. atque hinc retinere parentem.
Armatasque manus excusso iungere ferro.
Ut generos soceris medie iunxere sabine.
Morte tua discussa fides. bellumque mouere
Permissum ducibus. stimulos dedit emula uirtus.
Tu noua ne ueteres obscurent facta triumphos.
Et uictis cedat piratica laurea gallis.
Magne times; te iam series ususque laborum
Erigit. inpaciensque loci fortuna secundi.
Nec quemquam iam ferre potest cesar ue priorem.
Pompeius ue parem. quis iustius induit arma
Scire nefas. magno se iudice quisque tuetur.
Victrix causa diis placuit. sed uicta catoni.

T. Mos erat apud romanos ut qui hostes uicisset aurea palma coronaretur … stimulos … laurea quia hec arbor sine spinis est.

T. Cum sabini multas terrarum gentes uirtute atque diuturnis … expellerent romani uolentes se illis societate coniungere. per omnem italiam sese quadam gentium ludi mirabile in honore olimpici iouis habituros esse diuulgauerunt. Quo cum die statuta curiositate ludi sabini cum uxoribus filiis et filiabus uenissent. romani ex impulso facto impetu filias eorum corripuerunt. easque in asylum traxerunt. et in matrimonium acceperunt. Sabini non accepta iniuria ad propria remeabant. iniuriasque suas quam uindicare … omnimodis cogitabant. Altero uero anno congregato exercitu cum rege suo tacio romam ueniebant. asylumque in quo inimici eorum fuerant obsidebant. et ex presente morte … filias suas eis redderent … Cum non in eo esset ut mutuo inter se bellum inire deberent sabinorum filie acceptis infantibus ad patres suos perueniebant rogantes ut si maritos suos occidere uellent prius filios eorum occidissent. Qui uisa tanta … pro gente gaudebant mutuoque pacis inter se federe firmabant.

V. Pyratica sunt bella latronum sparsa per maria. Dicti autem sunt pyrate a greco quod est pyr id est ignis. quia per insulas maris predas abigentes domos et quam succendebant. Vocantur et cilices a regione cilicie unde nati erant. Hos pompeius post multam uastationem quam terra marique diu egerant miro celeritate superauit.

Pompeium quercui uetuste agro uero romam comparat. siluis iudices romanos. ut diuersas gentes que pompeio fauebant. iulium uero comparat fulmini.

Nec coiere pares. alter uergentibus annis
In senium. longoque toge tranquillior usu
Dedidicit iam pace ducem. fameque petitor
Multa dare in uulgus. totus popularibus auris
Inpelli. plausuque sui gaudere theatri.
Nec reparare nouas uires. multumque priori
Credere fortune. stat magni nominis umbra.
Qualis frugifero quercus sublimis in agro.
Exuuias ueteris populi. sacrataque gestans
Dona ducum. nec iam ualidis radicibus herens.
Pondere fixa suo est. nudosque per aera ramos
Effundens trunco non frondibus efficit umbram.
Sed quamuis primo nutet casura sub euro.
Tot circum silue firmo se robore tollant.
Sola tamen colitur. sed non in cesare tantum
Nomen erat. nec fama ducis. sed nescia uirtus
Stare loco. solusque pudor non uincere bello.
Acer et indomitus. quo spes quoque ira uocasset
Ferre manum. et numquam temerando parcere ferro.
Successus urguere suos. instare fauori
Numinis. inpellens quicquid sibi summa petenti
Obstaret. gaudensque uiam fecisse ruina.
Qualiter expressum uentis per nubila fulmen.
Etheris inpulsi sonitu. mundique fragore
Emicuit. rupitque diem. populosque pauore
Terruit. obliqua perstringens lumina flamma
In sua templa furit. nullaque exire uetante

Cesarum nomen a iulio cepit. dictus est autem iulius cesar. ut quidam ceso matris uentre natus est. uel quod auus eius in affrica manu propria occidit elephantem. qui cesa dicitur lingua penorum.

Fulmina dicuntur nubium siue uentorum nasci attritu in modum silicum collisorum concurrente simul et tonitru. sed sonitum tardius aures. quam fulgorem oculos penetrare. nam omnium rerum collisio ignem creat. Fulminum multa sunt genera. Est enim fulmen quod terret. unde uirgilius in i. et fulmine terret. Est quod afflat. unde idem in ii. fulminis afflauit uentis. Est quod perstringit ut idem in bucolicis. De celo tactas memini predicere quercus. Est quod perurit unde late patet significatio.

Consules appellati sunt. ut a consulendo ciuibus. ut a regendo cuncta consilio. quos mutandos annis singulis decreuerunt. ne insolens diu maneret. et moderatior cito succurreret. Erant duo pares. unus rem ciuilem. alter militarem administrabat.

Materia magnamque cadens. magnaque reuertens
Dat strage late. sparsosque recolligit ignes.
Hec ducibus cause. suberant. sed publica belli
Semina. que populos semper mersere potentes.
Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit. et rebus mores cessere secundis.
Predaque et hostiles luxum suasere rapine.
Non auro tectisue modus. mensasque priores
Aspernata fames. cultus gestare decoros
Vix nuribus rapuere mares. fecunda uirorum
Paupertas fugitur. totoque accersitur orbe
Quo gens quaque perit. tunc longos iungere fines
Agrorum. et quondam duro sulcata camilli
Vomere. et antiquos curionum passa ligones.
Longa sub ignotis extendere rura colonis.
Non erat is populus quem pax tranquilla iuuaret.
Quem sua libertas inmotis pasceret armis.
Inde ire faciles. et quod suasisset egestas
Vile nefas. magnumque decus ferroque petendum
Plus patria potuisse sua. mensuraque iuris
Vis erat. hinc leges. et plebiscita coacte.
Et cum consulibus turbantes iura tribuni.
Hinc rapti fasces pretio. sectorque fauoris
Ipse sui populus. letalisque ambitus urbi
Annua uenali referens certamina campo.
Hinc usura uorax. auidumque in tempore fenus.
Et concussa fides. et multis utile bellum.

quia redire dicitur fulmen unde descendit in nubila. ut cesar in romam.

scilicet alterutrum dignitate cupiebant preuenire.

Semina belli numerantur.

Nurus ambitiore uestes habent pro [illegible] ad etatem.

Qui proscriptorum bona uendunt uel emunt. sectores appellantur.

Qua sepe crescebant usure.

C. Rubicon paruus ē. fluuius. limes galliæ togatæ & italiæ. rubicundas habens harenas. unde & nomē accepit.

D. Tarpeius mons est in quo priscus tarquinius capitolium construxerit. Dictus ē. aũ tarpeius á tarpeia uirgine. ibidē clipeos sabinorũ obruta.

ADVENTVS CÆSARIS AD ITALIAM;

E. Romulus infestissimus erã senatui. unde senatores eum interficere cogitabant. huc enĩ cũ quadã duce in senatu ēēt. tẽpestas maxima eũ tonitru & fulminib⁹ incubuit. ibiq⁹ fulmine interi⁹ ē. Vnde cum á diis raptũ ēē. diceba. Quidã tñ á senatu assẽrunt eũ interfectũ. qđ ueri simile ē. Asserit uero solinus in collectaneis. qđ apud capreæ paludẽ nonis quintilibus cõparere desiit.

Iam gelidas cæsar cursu superauerat alpes. Alpes lingua gallica appellant montes.
Ingentesq⁹ animo motus bellumq⁹ futurum
Ceperat. ut uentũ ē paruo rubiconis ab undas
Ingens uisa duci patriæ trepidantis imago.
Lapta
Lara pobscuram uultu & mestissima noctem
per nobilitatem. urgt. cana fides.
Turrigero canos effundens uertice crines
Cæsariæ lacerata. nudisq⁹ astare lacertis.
é. uisa.
Et gemitu p mixta loqui. quo tenditis ultra.
s. ũba.
Quo fertis mea signa uiri. si iure uenitis.
s. ire cũ armis.
Si cuncta. huc usq⁹ licet. tum pculit horror
Membra ducis. riguere comæ gressumq⁹ cohercens
Langu⁹. in extrema tenuit uestigia ripa.
s. upiẽ.
Mox ait. o magnæ qui moenia pspicis urbis
roma.
D.
Larpeia de rupe tonans. frigiique penates
troianę.
Gentis iuleæ. & rapti secreta quirini
E.
Et residens celsa lacialis iupiter alba.
Vestales q⁹ foci. flammæq⁹ o numina instar
Z.
Roma. fauete ceptis. non te furialib⁹ armis
Persequor. en adsum uictor terraq⁹ mariq⁹
tantũ s. uincere.
Cæsar ubiq⁹ tuus. luceat modo. nunc quoq⁹ miles. & ST.
assũ.
Ille erit ille nocens. qui me tibi fecerit hostẽ.
Inde moras soluit belli. tumidumq⁹ pannem
Signa tulit pperans. sicut squalentib⁹ aruis
Aestiferæ libies. uisa leo comminus hoste
Subsedit dubius. totam dũ colligit iram.
Mox ubi se ferę stimulauit uerbere caudæ.
f.
Erexitq⁹ iubã. & uasto graue murmur hiatu

f. Animos leonũ frons & cauda indicant. sicut motus equi de auribus intelligunt. Dedit enĩ has notas generosissimo cuiq⁹ natura.

Z. Instar nomẽ ē. indeclinabile. licet pbus istari declinauerit ut nestorius. & carę ppositione. quis serenius lucretius ad instar dixerit. Instar aũ ē. ad similitudinẽ. Vnde instaurata ducum ędificia. ad similitudinẽ prioris FACTA.

C. Nota qđ ducit grauido cornu. i. obscuro & maculis nigrescente. qđ dũ fit. pluuiale ē. nisi exordiũ.

H. Furus ab ortu intonat lateralis subsolani. Est aũ nubes generans & imbres. unde & madidus flatibus ducit. Iræ uirg. Et dũ uere madent terræ. & pluuialibus austris.

Infremuit. tum torta ueloc⁹. ut leuẽ armau. leuis si lancea mauri
Hereat. aut latum subeant uenabula pectus.
Per ferrum tanti securis uulneris exit.
Ante cadit modico. paruusq⁹ impellitur undis
Uniceus rubicon. cum feruida canduit æstas.
Perq⁹ umas serpit uallis. & gallica certus
Limes. ab ausonio disterminat arua colonis.
separat.
Cum uires prebebat hiems. s. atq⁹ auxerat undas.
Tertia iam grauido pluuialis cuncta cornu.
G. obtunso.
Et madidis eurus resolutæ flatibus alpes.
H.
Primus in obliquum solipes cæsaris. ut equitũ.
opponitur amnẽ
Excepturus aquas. molli tum cętera rumpit
ut transiturę excepturus.
Turba uado. faciles iam fracti fluminis undas.
illisi in equos.
Cæsar ut aduersam superato gurgite ripam
ut.
Attigit. hesperiæ uetitis & constitit aruis.
A põpeio.
Hic ait. hic pacem. temerataq⁹ iura relinquo
q⁹ omnis uictori. as suas fortunæ deputabat.
Te fortuna sequor. o pcul hinc iam fœdera sunto.
sint.
hactenus.
Credidimus fatis. utendũ est iudice bello.
l. Baleare ĩsulæ sẽ hispaniæ. in q⁹ usus fundæ pmũ reptus ē ST.
Sic fatus. noctis tenebris rapit agmina ductor
l.
Impiger. & torto baleares uerbere fundæ
ꝓbole.
Excutit. & missa parthi post terga sagitta.
Vicinumq⁹ minax inuadit arminium. & ignes
Soluit. lucifero fugiebant astra relicto.
Iamq⁹ dies primos belli uisura tumultus
Exoritur. seu sponte dei. seu turbidus auster
Impulerat. mestam tenuerunt nubila lucem.
Constitit ut capto iussus deponere miles

Vetus ab imagine patriæ. ut supra. Si iure uenitis. & ita.

Lucifer obscuratus aliis stellis á sole. diutius uidetur. Significat aũ inter dũ stellã uenerem. inter dũ uero iouem.

k. lituus est quo uocantur milites ad bellum uel ad lites. Tuba dicta quasi tofa id est caua. Classica sunt cornua que conuocandi causa erant facta & dicta sunt a kalendo id est uocando. Ponit autem hic pro sonitu tubarum. Classicus sonitus tubarum est. Cesar uictor rediens ex gallia decerni sibi absenti a senatu alterum consulatum poposcit. Contradictum est a marcello consule adnitente pompeio. Deinde decretum est a senatu ut cesar non nisi dimisso exercitu in urbem ueniret...

Signa foro stridor lituum clangorque tubarum
Non pia concinuit cum rauco classica cornu;
Rupta quies populi stratisque excita iuuentus
Deripuit sacris adfixa penatibus arma
Que pax longa dabat; nuda iam crate fluentis
Inuadunt clipeos curuataque cuspide pila
Et scabros nigre morsu rubiginis enses;
Vt note fulsere aquile romanaque signa.
Et celsus medio conspectus in agmine cesar.
Deriguere metu gelidus pauor alligat artus.
Et tacitos muti uoluunt in pectore questus;
O male uicinis hec menia condita gallis.
O tristi damnata loco. pax alta per omnes
Et tranquilla quies populos. nos preda furentum
Primaque castra sumus; melius fortuna dedisset
Orbe sub eoo sedem. gelidaque sub arcto.
Errantisque domos. Lacii quam claustra tueri;
Nos primi senonum motus. cimbrumque ruentem
Vidimus & martem lybies. cursumque furoris
Teutonici; quociens romam fortuna lacessit.
Hac iter est belli; gemitu sic quisque latenti
Non ausus timuisse palam. uox nulla dolori
Credita. sed quantum uolucres cum bruma coercet
Rura silent. mediusque tacet sine murmure pontus
Tanta quies; noctis gelidas lux soluerat umbras.
Ecce faces belli. dubieque in prelia menti.
Vrgentis addunt stimulos. cunctasque pudoris

Al. Marcus antonius & q. cassius tribuni plebis pro cesare intercedentes minitante lentulo consule curia foroque prohibiti ad cesarem profecti sunt curione simul celioque comitantibus. Cesar rubicone flumine transmeato mox in ariminum uenit quinque cohortes quas solas habebat. quod facto opus esset edocuit deplorans iniurias suas. causam belli cum illis pro restituendis in patria tribunis esse testatus est.

L. Grachi quia seditionem in tribunatu agebant occisi sunt. hos ergo obicit lentulus consul presentibus tribunis dicens. Tale decretum de uestra nece laturus sum qui cesari fauetis quale in grachis latum est. A. Rostra columpne erant de rostris nauium facte stantes in foro ubi habebat potestatem. Kartagine numantiaque deleta gracchus tribunus plebis cum contiones die seditiones plebi accenderet auctore nasica inflammata

Rumpunt fata moras. Iustos fortuna laborat
Esse ducis motus & causas inuenit armis;
Expulit ancipiti discordes urbe tribunos
Victo iure minax iactatis curia grachis;
Hos iam mota ducis uicinaque signa petentis
Audax uenali comitatur curio lingua;
Vox quondam populi libertatemque tueri
Ausus. & armatos plebi miscere potentes;
Vtque ducem uarias uoluentem pectore curas
Conspexit. dum uoce tue potuere iuuari
Cesar ait partes. quam uis nolente senatu.
Traximus imperium. tunc cum mihi rostra tenere
Ius erat. & dubios inter transferre quirites;
Sed post quam leges bello siluere coacte
Pellimur e patriis laribus patimurque uolentes
Exilium tua nos faciet uictoria ciues;
Dum trepidant nullo firmate robore partes.
Tolle moras. semper nocuit differre paratis;
Par labor atque metus pretio maiore petuntur;
Bellantem geminis tenuit te gallia lustris.
Pars quota terrarum. facili si prelia pauca
Gesseris euentu tibi roma subegerit orbem;
Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi
Excipit aut sacras poscunt capitolia lauros;
Liuor edax tibi cuncta negat. gentesque subactas
Vix inpune feres; socerum depellere regno
Decretum genero est; partiri non potes orbem.

G. Rostra prima ... loca fuerunt ubi iudicia exercebantur.

A. Bene regꝫ positū. ut dolore cesar adhuc futurū putaꝫ ēē. qd̄ factū est. quia puer ētia sertoriū dimicauit;

Solus habere potes; sic postquā fatus. & ipsi
In bellum prono tantum tamen addidit irę.
Accenditq; ducem. quantum clamore iuuatur
Eleus sonipes. quam uis iam carcere clauso
Inmineat forib; pronusq; repagula laxet;
Conuocat armatos extimplo ad signa maniplos
Vtq; satis trepidum turba coeunte tumultum
Composuit uultu. dextraq; silentia iussit.
Bellorum o socii qui mille pericula martis
Mecum ait experti. decimo iā uincitis anno.
Hoc cruor arctois meruit diffusus in aruis.
Vulneraq; et mortes. hiemesq; sub alpib; acte.
Non secus ingenti bellorū roma tumultu.
Concutitur. quā si penus transcenderet alpes
Hannibal. implentur ualido tyrone cohortes.
In classem ruit omē nemus. terraq; mariq;
Iussus cesar agi; quid si mihi signa iacerent
Marte sub aduerso. ruerentq; in terga feroces
Gallorum populi. nunc cū fortuna secundis
Mecum rebus agat. superiq; ad sūma uocantes
Temptamur; ueniat longa dux pace solutus
Milite cum subito. partesq; in bella togatę.
Marcellusq; loquax. et nomina uana catonis;
Scilicet extremi pompeiū. emptiq; clientes.
Continuo ꝑ tot saciabunt tempora regno.
Ille reget currus. nondū pacientib; annis.
Ille semel raptos numquā dimittet honores.

Quid facerent si fugiendo redirem.

Cū tyrone qui didicit pugnare.

8.

B. Pōpeius enī frumēta omnia collegit ex agris. ut coacti fame homines sibi obtēperarent. C. Milo iste uno ictu fertur taurū occidisse. & militē armatū de acie inimicoꝝ sociis portasse. qui etiā concubuit cū uestali uirgine. Vnde cū a senatu diiudicaretur & uellent eū dāpnare. milites pōpeiani defenderunt eū.

Quid iam rura querar totum subpressa per orbē
Ac iussam seruire famem. quis castra timenti
Nescit mixta foro. gladii cum triste minantes.
Iudicium insolita trepidum cinxere corona
Atq; auso medias ꝑ rumpere milite leges.
Pompeiana reum clauserunt signa milonem.
Nunc quoq; ne lassum. teneat priuata senectus.
Bella nefanda parat. suetus ciuilib; armis.
Et docilis syllam scelerū uicisse magistrum.
Vtq; fere tigres numquā posuere furorem
Quas nemore hyrcano matrū dū lustra secuntur.
Altus cesorū pauit cruor armentorum.
Sic & sillanū solito tibi lābere ferrum
Durat magne sitis; nullus semel ore receptus.
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces;
Quem tamen inueniet tā longa potentia finem.
Quis scelerū modus est. ex hoc iam te inpbe regno
Ille tuus saltem doceat descendere sylla;
Post cilicasne uagos. & lassi pontica regis
Prelia barbarico uix consummata ueneno.
Vltima pompeio dabitur prouintia cesar.
Quod non uictrices aquilas deponere iussus
Paruerim. mihi si merces erepta laborū est.
His saltem longi non cū duce premia belli
Reddantur. miles sub quolibet iste triumphet;
Conferet ex sanguis quo se post bella senectus.
Que sedes erit emeritis. que rura dabuntur

D. Nominatiuꝰ adiectiuoꝝ. & obliquis eoꝝ pulcherrima figura adiungitur. infinitiuus uerboꝝ.

dignitate.

E. Metafora. i. translatio a sensu. que degustato sanguine ñ possit mitigari.

F. Metridatis lassi. sepius uicti. a silla. murena. a lucullo glabrio;

G. Bene uix siue qr diu pugnatū est. siue quia frequenter metridates antidotū accipiens digerebat uenena;

Vel qr xxx t xl annis hoc bellū gestū;

Hoc dicit ut accendat milites;

A·Qui socii eruebat a morte accipiebat a duce coronā· & inde erat leuis emeritꝰ quia socii seruauit a morte· Emeritus aũ dr qui p bono seruicio libtatē adqrit.

Q uę noster miles ueteranus aret? quę moenia fessis?
A n melius fient pyratę magne q ysti colonis?
T ollite iam pridem uictricia tollite signa·
V tribus utendū est· quas fecimus; arma tenenti
O mia· dat qui uista negat· nec numina desunt nob.
N am neq; pręda meis· neq; regnū querit armis·
D etrahimus dominos urbi seruire parate; ⁊
D ixerat· at dubiū non claro murmure uulgus
S ecum incerta fremit· pietas patriq; penates
Q uamquā cęde feras mentes· animosq; tumentes
F rangunt· sed duro ferri reuocantur amore· molleſcunt
D uctoris q; metu; summi tunc munera pili
N o l ęuus· emeritiq; gerens insigna doni i mpilius erat·
S eruati cuius referentem pręmia quercum dico quercū·
S ilicet· exclamat; romani maxime rector
N omius· & ius est uetas expromere uoces·
Q uod tam lenta tuas tenuit patientia uires
C onquerimur; de eratne tibi fiducia nostri·
D um mouet hęc calidus spirantia corpora sanguis
E t dum pila ualent fortes torquere lacerti·
D e generem paciere togam· regnūq; senatus·
V sq; adeo miserū est ciuili uincere bello·
D uc age p scythię populos· p inhospita syrtis·
L itora· p calidas libię sicientis sine aqua harenas;
H ęc manus ut uictū post terga relinquere & orbē·
O ceanū tumidas remo conpescuit undas; ppē estū ⁊ feruorem aquę·
F regit & arctoo spumantē uertice renum; septentrionali· sub quo gallia est·

B·Iuno dicebatur moneta· eoq; monebat romanos dormientes· Cauere romani hostes gallu uenuit·

9.

I ussa sequi tam posse mihi· quā uelle necesse ē
N ec ciuis meus est inquē tua classica cęsar
A udiero· p signa decem felicia castris. annis·
P erq; tuos uro quocumq; exhoste triumphos·
P ectore si fratris gladiū· iuguloq; parentis
C ondere me iubeas· pleneq; in uiscera partu
C oniugis· inuita pagam tamen omia dextra; ętia iura nature· uel ī timore cesaris· hoc faciāt ⁊ affectu·
S i spoliare deos· ignemq; inmittere templis·
N umina muscebit castrensis flamma monetę; flāma de castris· B.
C astra super tusci si ponere thybridis undas
H esperios audax ueniam metator in agros· castrorū positor·
T u quoscumq; uoles in planū effundere muros·
H is aries actus disperget saxa lacertis·
I lla licet penitus tolli quā tusseris urbem
R oma sit; his cunctę simul assensere cohortes·
E lataq; alte quęcumq; ad bella uocaret ętā ciuilia·
P ro misere manus; ut tantus ad ethera clamor·
Q uantus nubifere boreas cū traciis ossę montis·
R upibus incubuit· curuato robore pressę
F it sonus· aut rursus redeuntis in ethera siluę; p aere·
C esar ut acceptū tam prono milite bellum deuoto·
F a taq; ferre uidet· nequo languore moret bellū·
F ortunam· sparsas p gallica rura cohortes
C uocat· & romam motis petit undiq; signis; Collectio ista mihi uidetur·
D eseruere cauo tentoria fixa lemanno lacu·
C astraq; quę uogesi· curuam sup ardua ripā a· flum· a·
P ugnaces pictis cohibebant lungones armis; 6

G. Fluuius gallię & ideo dr̄ mitis q̄ nunq̄ p eū nauigauit romanus exercitus ante tēpora cesaris. H. Dubiū dr̄ ppt accessū & recessū undarū. nā cū augmentis lunę minuitur & crescit.

Hi uada liquerunt isarę. qui gurgite ductus
Per tam multa suo. famę maioris in amnem
Lapsus. ad ęquoreas nomen non ptulit undas;
Soluuntur flaui longa statione ruteni;
Mitis atax latias gaudet non ferre carinas.
Finis & hesperię promoto milite uarus.
Quaq; sub herculeo sacratus nomine portus
Vrguet rupe caua pelagus. non chorus in illū
Ius habet. aut zephyrus. solus sua litora turbat
Circius. et tuta prohibet statione menoeti.
Quaque iacet litus dubium. quod terra fretūq;
Vendicat alternis uicibus cum funditur ingens
Oceanus. uel cum refugis se fluctibus aufert;
Ventus ab extremo pelagus sic axe uolutet
Destituatq; ferens. an sidere mota secundo
Tethios unda uagę lunaribus aestuet horis.
Flammiger an titan ut alentis hauriat undas
Erigat oceanum fluctusq; ad sidera tollat
Quaerite quos agitat mundi labor. at m̄h semp
Tu quęcumq; moues tam crebros causa meatus
Vt superi uoluere lates; tunc rura nemetis
Qui tenet & ripas aturi. qua litore curuo
Molliter admissum claudit tarbellicus ęquor.
Signa mouet. gaudetq; amoto santonus hoste.
Et bituris. longisq; leues saxones in armis
Optimus excusso leucas. remisq; lacerto.
Optima gens flexis in gyrū sequana frenis.

Long ypba ton. i. transitio. t super gradatio;

leucas ciuitas.

Teutates mercurius dr̄ qui a gallis hominib; cesis placabatur. Q. Taranis iupiter dictus qui sanguine placatur humano. Q. Germanię gens. Hi enī poetas suos habent qui peremtibus laudes dicebant. R. Illi enim uiri nemora constituti de sacrorum genere consueuerunt disputare. ideoq; aū repetistis discedentib; romanis.

Et docilis rector monstrati belga couinni.
Aluernique ausi latios se fingere fratres
Sanguine ab iliaco populi. nimiumq; rebellis
Neruius. & cesi pollutus foedere cottę.
Et qui te laxis imitantur sarmata bracis.
Vangiones. batauiq; truces. quos ęre recuruo
Stridentes acuere tubę. qua cinga p errat
Gurgite. qua rodanus raptū uelocibus undis
In mare fert ararim. qua montib; ardua sūmis
Gens habitat cana pendentes rupe gebennas.
Tu quoq; lętatus conuerti prelia treuir.
Et nunc tonse ligur. quondam per colla decore
Crinibus effusis. toti prelate comatę.
Et quibus inmitis placatur sanguine duro
Teutates. horrensq; feris altaribus ęsus
Et taranis. scythicę non mitior ara dianę.
Vos quoq; qui fortes animas. belloq; pemptas.
Laudibus in longum uates dimittitis aeuum.
Plurima securi fudistis carmina bardi.
Et uos barbaricos ritus. moremq; sinistrum
Sacrorum driadę. positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos. & cęli numina uobis
Aut solis nescire datū est. nemora alta remotis
Incolitis lucis. uobis auctoribus umbrę
Non tacitas herebi sedes. ditisq; profundi
Pallida regna petunt. reget idem spc artus
Orbe alio. longę canitis si cognita. uitę

A. Quia dicebant se post mortē alia mbra suptur(os) & sic nihil aliud ēē mortem nisi quādā mediū ab una uita in alteram.

Mors media est; certe populi quos despicit arctos.
Felices errore suo. quos ille timorum
Maximus haut urget leti metus. inde ruendi
In ferrum mens prona [parata] uiris. animeque capaces
Mortis. et ignauum [est illis] rediture parcere uite;
Et [b.] uos crinigeros bellis arcere caycos
Oppositi [b.] petitis romam. renique feroces.
Deseritis ripas. et apertum gentibus [inimicis] orbem;
Cesar. ut in menses collecto robore [militib.] uires.
Audendi maiora fidē fecere. per omnem
Spargitur italiam. uicinaque moenia complet;
Vana quoque ad ueros accessit fama timores.
Inrupitque animos populi. clademque futuram
Intulit. & uelox properantis nuntia belli.
Innumeras soluit falsa in preconia linguas;
Est qui tauriferis ubi se meuania campis
Explicat [extendit]. audaces ruere in certamina turmas
Afferat [nunciat]. & qua nar tiberino inlabitur amni
Barbaricas seui discurrere cesaris alas;
Ipsum omnes aquilas. collectaque signa [uexilla] ferentem.
Agmine non uno. densisque incedere castris
Nec qualem meminere uident [se uidisse]. maiorque feroxque
Mentibus occurrit. uictoque [uictis gallis] inmanior hoste;
Tunc [est qui afferat] inter renum populos alpesque iacentes
Finibus arctois. patriaque ab sede reuulsos
Pone sequi. iussamque feris a gentibus urbem [romā]
Romano [i. cesare] spectante rapi; sic quisque pauendo

Z. Cesar p(er) antoniū septē cohortes que ap(ud) sulmonē morabant(ur) a lucretio recepit. tres legiones que cū domitio ap(ud) corfinium morabant(ur) ad suas partes transduxit. Popeius atque omnis senatus crescentibus cesaris uirib(us) trepidi. tandem italia pulsi in greciā transuecti. dirrachyū gerendi belli sedē delegerunt.

Dat [augmētū] uires fame. nulloque auctore malorum.
Que [mala] finxere timent; nec solum uulgus inani
Percussum terrore pauet. sed curia & ipsi
Sedibus exsiluere patres. inuisaque belli
Consulibus fugiens mandat decreta senatus;
Tunc que tuta petant. & que metuenda relinquant
Incerti [sunt]. quo [quoque] fuge tulit impetus. urguet
Precipitem populum. serieque [& dispositione] herentia longa [a.]
Agmina prorumpunt; credas aut tecta nefandas
Corripuisse faces. aut iam quatiente ruina
Nutantes [uacillantes] pendere domos; sic turba per urbem
Precipiti lymphata [in amentiam uersa] gradu. uelut unica rebus
Spes foret adflictis. patrios excedere muros
Inconsulta ruit; qualis [talis] cum turbidus auster
Repulit a lybicis inmensum syrtibus equor.
Fractaque uelíferi sonuerunt pondera mali.
Desilit in fluctus deserta puppe magister.
Nauitaque & nondum sparsa conpage carine.
Naufragium sibi quisque facit. sic urbe relicta.
In bellum fugitur; nullum iā languidus [filiu] euo
Ualuit reuocare parens. coniunx ue maritū
Fletibus. aut patrii dubie dum uota salutis
Conciperent tenuere lares. nec limine quisquā
Hesit. & extremo tunc forsitan urbis amate
Plenus abit uisu. ruit inreuocabile uulgus;
O faciles dare summa deos. eademque tueri
Dificiles. urbem populis [de.] uictisque frequentem

Gentibus & generis coeat si turba capacem
Humani. facilem uenturo cesare predam
Ignaue liquere manus; cum pressus ab hoste
Clauditur externis miles romanus in horis.
Effugit exiguo nocturna pericula uallo.
Et subitus rapti munimine cespitis agger.
Prebet securos intra tentoria somnos;
Tu tantum audito bellorum nomine roma
Desereris. nox una tuis non credita muris;
Danda tamen uenia est. tantorū danda pauorū
Pompeio fugiente timent; tunc ne qua futuri
[alleuet]
Spes saltem trepidas mentes leuet. addita fati
Peioris manifesta fides. superiq; minaces
Prodigiis terras inplerunt. aethera pontum;
Ignota obscure uiderunt sidera noctes.
Ardentemq; polum flammis. celoq; uolantes
Obliquas per inane faces. crinemq; timendi
[comete]
Sideris. & terris mutantem regna cometem;
Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno.
Et uarias ignis denso dedit aere formas;
Nunc iaculum longo. nc sparso lumine lampas
[contra naturā]
Emicuit celo tacitum sine nubibus ullis
Fulmen. & arctois rapiens e partibus ignem.
Percussit latiale caput. stelleq; minores
Per uacuum solite noctis discurrere tempus.
[obtunso]
In medium uenere diem. cornuq; coacto
[in plenilunio] [circulo]
Iam phebe toto fratre cum redderet orbe.

T. Perditas latinas ostendebat flāma. que se extis impositis diuidebat. Latinas enim dicit sacrificiu latialis iouis. S. Int calpen & athlanta montes prumpit mediterraneū mare. X. Bos enī locut e. ad arante in suburbio rome. frustra se urgeri. cū n frumenta sed homines in breui defecturi essent.

[eclipsi]
Terrarum subita percussa expalluit umbra;
Ipse caput medio titan cum ferret olimpo.
Condidit ardentes atra caligine currus.
Inuoluitq; orbem tenebris. gentesq; coegit
Desperare diem; qualem fugiente per ortus
Sole. thiestee noctem duxere micene;
Ora ferox sicule laxauit mulciber ethne
Nec tulit in celum flammas. sed uertice prono
Ignis in hesperium cecidit latus. atra caribdis
[des]
Sanguineum fundo torsit mare. flebile seui
Latrauere canes. uestali raptus ab ara
Ignis. & ostendens confectas flamma latinas
[Quib; ethiocles & polinices cremabantur]
Scinditur in partes. geminoq; cacumine surgit.
Thebanos imitata rogos; tum cardine tellus
Subsedit. ueteremq; iugis nutantib; alpes
Discussere niuem. tethis maioribus undis
Hesperiam calpen. summumq; impleuit atlanta;
[patrios deos]
Indigetes fleuisse deos. urbisq; laborem
[domesticos]
Testatos sudore lares. delapsaq; templis
[ornamenta]
Dona suis. dirasq; diem fedasse uolucres
Accipimus. siluisq; feras sub nocte relictis.
[accipimus]
Audaces media posuisse cubilia roma;
Tum pecudum faciles humana ad murmura lingue
Monstrosiq; hominū partus numeroq; modoq;
Membrorū. matremq; suus conterruit infans.
Diraq; per populum cumane carmina uatis
[galli] [cū]
Vulgantur; tunc quos sectis bellona lacertis

Agaue mater penthei que furore correpta filium suum interfecit. Z. Driandis filium dicit qui dum uites amputare uellet ad iniuriam liberi patris sibi crura succidit. ideo dictum est torsit tela.

Seua mouet. cecinere deos. crinemque rotantes
Sanguinei populis ulularunt tristia galli;
Compositis plene gemuerunt ossibus urne;
Tunc fragor armorum. magneque per auia uoces
Audite nemorum & uenientes comminus umbre;
Quique colunt iunctos extremis moenibus agros
Diffugiunt. ingens urbem cingebat erinis
Excutiens pronam flagranti uertice pinum.
Stridentisque comas. thebanam qualis agauen
Impulit. aut seui contorsit tela ligurgi
Eumenis. aut qualem iussu iunonis inique
Horruit alcides. uiso iam dite megeram.
Insonuere tube. & quanto clamore cohortes
Miscentur. tantum nox atra silentibus umbris
Edidit. & medio uisi concurrere campo.
Tristia syllani cecinere oracula manes;
Tollentemque caput gelidas anienis ad undas
Agricole fracto marium fugere sepulchro.
Hec propter placuit tuscos de more uetusto
Acciri uates. quorum qui maximus euo
Arruns. incoluit deserte moenia luce.
Fulminis edoctus motus. uenasque calentis
Fibrarum & monitus errantis in aere penne.
Monstra iubet primum que nullo semine discors
Protulerat natura rapi. sterilique nefandos
Ex utero fetus infaustis urere flammis.
Mox iubet & totam pauidis a ciuibus urbem

B. Cum gabii ciuitate campanie sacris lustrarent cum pretextis bellum subito euenit. Tunc ciues cincti togis suis ab agris ad bella profecti sunt & adepti sunt uictoriam. Vnde hic mos ortus est. 7 XV uiros dicit qui tres libros sibillinos inspiciunt & consulunt. pto. Dies sacer latio matris deum quo die in almone fluuium a xv uiris deportatur.

Ambiri. & festo purgantes moenia lustro.
Longa per extremos pomeria cingere fines.
Pontifices sacri quibus est permissa potestas.
Turba minor ritu sequitur succincta gabino.
Vestalemque chorum ducit uittata sacerdos.
Troianam soli cui fas uidisse mineruam.
Tum qui fata deum secretaque carmina seruant.
Et lotam paruo reuocant almone cibelem.
Et doctus uolucres augur seruare sinistras.
Septemuirque epulis festus. titiique sodales.
Et salius leto portans ancilia collo.
Et tollens apicem generoso uertice flamen.
Dumque illi effusam longis anfractibus urbem
Circumeunt. arruns dispersos fulminis ignes
Colligit. & terre mesto cum murmure condit.
Datque locis nomen sacris. tunc admouet aris
Electa ceruice marem. iam fundere bachum
Ceperat. obliquoque molas inducere cultro.
Inpaciensque diu non grati uictima sacri
Cornua succincti premerent cum torua ministri.
Deposito uictum prebebat poplite collum.
Nec cruor emicuit solitus. sed uulnere laxo
Diffusum rutilo nigrum pro sanguine uirus.
Palluit attonitus sacris feralibus arruns.
Atque iram superum raptis quesiuit in extis.
Terruit ipse color uatem. nam pallida tetris
Viscera tincta notis. gelidoque infecta cruore.

C. Fluuius hoc nomine est in frigia. unde translatis sacris in urbem uicini fluuius sic appellatur.

7 Ministri panos lupeos dicit a rotatione capitis. Nam in sacris eius sacerdotes capita rotabant.

8 Flamen a filo quod portat in estate. metonomia.

A. Verbum aruspicum e regione. Cum enim sacerdotes de bello consulebant occisi tauri unum latus hostium alterum ipsorum esse designabant. Quem euiscerantes cernebant quid esset futurum. B. Vitalia sunt maiora intestina cor et pulmo. F. Omentum dicitur mappa uentris quod uulgo centipillum uocatur uel thomatula. G. Sensus hoc sacrificium tibi non fecimus iupiter sed manibus diis quia non licebat ioui taurum immolare. Siue summum iouem accipiamus ut sit cum tibi non litaui uerum plutoni cur in tauri uiscera uenistis inferi.

Z. Qui libros fecit artis aruspicine et tradidit etruscis.

2. Nigidius figulus qui ideo hoc nomen accepit quod regressus a grecia dixit se didicisse orbem a celeritate rote torqueri.

X. Apud egiptios alexandria a mathematicis copiosa est.

Plurimus asperso uariabat sanguine liuor.
Cernit tabe iecur madidum. uenasque minaces
Hostili de parte uidet. pulmonis anheli
Fibra latet [abscondita]. paruusque secat uitalia limes.
Cor iacet. et saniem per hiantis uiscera rimas
Emittunt. produntque suas omenta latebras.
Quodque nefas nullis impune apparuit extis.
Ecce uidet capiti fibrarum increscere molem [magnitudinem].
Alterius [in parte inimicorum] capitis pars egra et marcida pendet.
Pars micat et celeri uenas mouet inproba pulsu.
His ubi concepit magnorum fata malorum
Exclamat [i. est]. uix fas superi quecumque mouetis
Prodere me populis. nec enim tibi summe litaui
Iupiter hoc sacrum. cesique in uiscera tauri
Inferni uenere dii. non fanda timemus.
Sed uenient maiora metu. dii uisa secundent.
Et fibris sit nulla fides. sed conditor artis
Finxerit ista tages. flexa sic omnia tuscus
Inuoluens. multaque tegens ambage canebat.
At figulus cui cura deos secretaque celi
Nosse fuit. quem non stellarum egyptia memphis
Equaret uisu. numerisque mouentibus astra.
Aut hic errat ait nulla cum lege per euum
Mundus et incerto discurrunt sidera motu.
Aut si fata mouent. urbi generique paratur
Humano matura lues. terre ne dehiscent.
Subsidentque urbes. an tollet [auferet] feruidus aer

b. Chele sunt brachia scorpionis que libram faciunt. C. Bene in tempore belli mars apparebat. et illud latus orionis quod gestabat gladium. D. Multos exibit in annos. Post enim antonius bellum fecit. et filius pompeii piraticam exercuit. et pompeius occisus est. E. Extrahe i. protende ne pax ueniat cum domino. quoniam postquam dominus uenerit pacem seruitio tenebis. uel quandiu ciuile bellum gesseris libera eris. cum autem desieris domino non carebis.

Temperiem. segetes tellus infida negabit.
Omnis an infusis miscebitur unda uenenis.
Quod cladis genus o superi qua peste paratis
Seuiciam [hominum]. extremi multorum tempus in unum [in uno die multi morientur]
Conuenere dies. summo si frigida celo
Stella nocens nigros saturni accenderet ignes.
Deucalioneos [diluuium fieret] fudisset aquarius ymbres.
Totaque diffuso latuisset in equore tellus.
Si seuum [Si sol in leone esses] radiis nemeum phebe leonem
Nunc premeres. toto fluerent incendia mundo
Succensusque tuis flagrasset curribus ether.
Hi cessant [solis et saturni] ignes. tu qui flagrante minacem
Scorpion incendis cauda. chelasque peruris.
Quid tantum gradiue paras. nam mitis in alto
Iupiter occasu premitur. Venerisque salubre
Sydus hebet. motuque celer cillenius heret.
Et celum mars solus habet. cur signa meatus
Deseruere suos. mundoque obscura feruntur.
Ensiferi nimium fulget latus orionis.
Imminet armorum rabies. ferrique potestas
Confundet ius omne manu. scelerique nefando
Nomen erit uirtus. multosque exibit in annos
Hic furor. et superos quid prodest poscere finem.
Cum domino [i. cesare] pax ista uenit. duc roma malorum
Continuam seriem. cladesque in tempora multa
Extrahe ciuili tantum iam libera bello.
Terruerant satis hec [que figulus dixit] pauida presagia plebem.

A. Sistole .i. correptio. Na(m) do p(ro)ducitur naturaliter. Est aute(m) patronomicum ab edono monte tracie. p(ro) possessiuo. B. Capos dicit macedonie. ubi bellu(m) ciuile gestu(m) est contra brutum et cassiu(m) a cesare et antonio.

Sed maiora premunt; nam qualis uertice pindi
Edonis ogigio decurrit plena lieo.
Talis et attonitam rapitur matrona p(er) urbem
Vocibus his prodens urgentem pectora phebum;
Quo feror o pean? qua me sup(er) ethera raptam
Constituis terra? uideo pangea niuosis
Cana iugis. latosq(ue) hemi sub rupe philippos.
Quis furor hic o phebe? doce. quo tela manusq(ue)
Romane miscent acies. bellumq(ue) sine hoste e(st).
Quo diuersa feror? primos me ducis in ortus.
Qua mare lagei mutatur gurgite nili.
Hunc ego fluminea deformis truncus harena
Qui iacet agnosco. dubiam sup(er) aequora. sirtim
Arentemq(ue) feror libiem. quo tristis erinis
Transtulit emathias acies. nunc desup(er) alpis
Nubifere colles. atq(ue) aeriam pyrhenen
Abripimur; patrie sedes remeamus in urbis
Impiaq(ue) in medio peraguntur bella senatu.
Consurgunt partes iteru(m). totumq(ue) per orbem
Rursus eo. noua da mihi cernere litora ponti
Telluremq(ue) noua(m). uidi iam phebe philippos
Hec ait. et lasso iacuit deserta furore.

EXPL(ICIT) LIB(ER) I. INCIPIT SECUNDUS

Iamq(ue) ire patuere d(eu)m manifestaq(ue) belli
Signa dedit mundus. legesq(ue) et federa reru(m)
Prescia monstrifero uertit natura tumultu.
Indixitq(ue) nefas; cur hanc tibi rector olimpi.

Causas dicit a chaos .i. effusione elementoru(m) u(n)de cuncta creata sunt. C. Sc(un)d(u)m stoices dicunt fata plurimu(m) posse. D. Sec(un)d(u)m epicureos qui agi omnia casib(us) dicunt. E. Vt q(uo)d futuru(m) sit nescientes sperent et bona posse contingere. F. Iustitiu(m) d(icitu)r publicus luctus. ab eo q(uo)d est ius taceat. Iustitiu(m) aute(m) est p(ro)prie iuris statio. sic solstitiu(m) solis statio. ponit(ur) pro luctu sic hoc loco. et reuera ubi iustitia relinquitur. ibi luctus inuenitur.

Sollicitis uisum mortalibus addere curam.
Noscant uenturas ut dira per omina clades.
Siue parens rerum cu(m) primum informia regna
Materiamq(ue) rudem flamma cedente recepit
Fixit in eternum causas. qua cuncta coercet
Se quoq(ue) lege tenens. et secula iussa ferentem
Fatorum inmoto diuisit limite mundum.
Siue nihil positum e(st). sed fors incerta uagatur.
Fertq(ue) refertq(ue) uices. et habent mortalia casu.
Sit subitum quodcumq(ue) paras. sit ceca futuri
Mens hominum fati. liceat sperare timenti;
Ergo ubi concipiunt quantis sit cladibus orbi
Constatura fides superum. ferale per urbem
Iusticium. latuit plebeio tectus amictu
Omnis honos. nullos comitata e(st) purpura fasces;
Tunc questus tenuere suos. magnusq(ue) p(er) om(ne)s
Errauit sine uoce dolor; sic funere primo
Attonite tacuere domus. cu(m) corpora nondum
Conclamata iacent. nec mater crine soluto
Exigit ad seuos famularu(m) brachia planctus;
Sed cum membra premit fugiente rigentia uita.
Vultusq(ue) exanimes. oculosq(ue) in morte minaces.
Necdum e(st) ille dolor. sed ia(m) metus incubat amens
Miraturq(ue) malum; cultus matrona priores
Deposuit. mestaeq(ue) tenent delubra cateruę;
Hę lacrimis sparsere deos. hę pectora duro
Adfixere solo. lacerasq(ue) in limine sacro

G. Na(m) sic plangitur romano more. Et clamat ho(mo) d(icitu)r quando ho(min)es de eo desperantes ia(m) apta uoce clamant et dicunt factu(m) est non uiuit.

H. Exigit moraliter dictu(m) est. na(m) serui etia(m) si n(on) doleant. tam(en) iubentur ut plangant.

A. Id est ne expectetis donec summus dolor ueniat et tunc non liceat uos flere. sed potius nunc flete quamdiu licet. B. Alii ciuitatem africe accipiunt. alii uicum apulie. iuxta quem hannibal multitudinem romani exercitus deleuit. et consulem paulum. C. Treuie uicus est in tuscia. iuxta quem hannibal flaminium consulem uicit. Aliqui alie ciuitatem accipiunt. quam treuiros dicit. D. Persas dicit. Nam hec parthie regio est. Achemenia oppidum quod aliquando sub achamenide rege arabie et parthie fuit.

Attonite fudere comas. uotisque uocari
Assuetas crebris feriunt ululatibus aures.
Nec cuncte summi templo iacuere tonantis.
Diuisere deos. et nullis defuit aris
Inuidiam factura parens. quarum una madentes
Scissa genas. planctu liuentes atra lacertos.
Nunc ait o misere contundite pectora matres.
Nunc laniate comas. neue hunc differte dolorem.
Et summis seruate malis. nunc flere potestas
Dum pendet fortuna ducum. cum uicerit alter.
Gaudendum est. his se stimulis dolor ipse lacessit.
Nec non bella uiri. diuersaque castra petentes
Effundunt iustas in numina seua querelas.
O misere sortis. quod non in punica nati
Tempora cannarum fuimus. trebieque iuuentus.
Non pacem petimus superi. date gentibus iras.
Nunc urbes excite feras. coniuret in arma
Mundus. achemeniis decurrant medica susis
Agmina. massageten scithicus non alliget hister.
Fundat ab extremo flauos aquilone sueuos
Albis. et indomitum rheni caput. omnibus hostes
Reddite nos populis. ciuile auertite bellum.
Hinc dacus premat. inde getes. occurrat hiberis
Alter. ad eoas hic uertat signa faretras.
Nulla uacet tibi roma manus. uel perdere nomen
Si placet hesperium superi. conlapsus in ignes
Plurimus ad terram per fulmina decidat aether.

E. Fugerat enim sillam cum quo dimicabat. Hic arpinas fuit ciuis curionis. F. Auidi soli. Cito enim haurit quicquid acceperit. G. Septies consul fuit primum marius. et ideo felix quoniam sine uulnere uitam finiuit. dum semper bello uixerat. H. Non ideo seruatus est quia aliquid numen ei fauebat. sed quia talis erat ut romam posset euertere.

Seue parens. utrasque simul. partesque ducesque
Dum non dum meruere feri. tantone nouorum
Prouentu scelerum. querunt uter imperet orbi.
Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere
Vt neuter. tales pietas peritura querelas
Egerit. at miseros angit sua cura parentis.
Oderuntque grauis uiuatia fata senecte.
Seruatosque iterum bellis ciuilibus annos.
Atque aliquis magno querens exempla timori.
Non alios inquit motus tunc fata parabant.
Cum post teutonicos uictor. libicosque triumphos
Exul limosa marius caput abdidit ulua.
Stagna auidi texere soli. laxeque paludes.
Depositum fortuna tuum. mox uincula ferri
Exedere senem. longusque in carcere pedor.
Consul et euersa felix moriturus in urbe
Penas ante dabat scelerum. mors ipsa refugit
Sepe uirum. frustraque hosti concessa potestas
Sanguinis inuisi. primo qui cedis in ictu
Deriguit. ferrumque manu torpente re[...]isit.
Viderat inmensam tenebroso in carcere lucem
Terribiles deos scelerum. mariumque futurum.
Audieratque pauens. fas hec contingere non est
Colla tibi. debet multas hic legibus aeui
Ante suam mortes. uanum depone furorem.
Si libet ulcisci delete funera gentis.
Hunc cimbri seruate senem. non ille fauore

7. Marius a fania cū ei cōmissus in fide eēt custodię ad fugā dimissus est. 2. Quia dū consul erat kartaginē semꝑ uastabat. Ideo tē n̄ hospes receptus est. sed in sepulchris mortuoꝝ nocte quiescebat. L. Ut kartago haberet solatiū de marii malis. et marius de kartaginis. A. humiles facti ignouere deis. Deis ignoscere dr̄. qd diu iusserunt ferre pacienter.

Numinis ingenti superum protectus ab ira est.
Vir ferus et romam cupienti ꝑdere fato
Sufficiens; idem pelago delatus iniquo
Hostilem in terram. uacuisque mapalibus actus.
Nuda triumphati iacuit per regna iugurthę
Et pęnos pressit cineres; solatia fati
Kartago mariusque tulit. pariterque iacentes
Ignouere deis. libicas ibi colligit iras;
Ut primum fortuna redit. seruilia soluit
Agmina conflato seuas ergastula ferro
Exeruere manus. nulli gestanda dabantur
Signa ducis. nisi qui scelerum iā fecerat usum.
Attuleratque in castra nefas; ph fata quis ille.
Quis fuit ille dies. marius quo męnia uictor
Corripuit. quantoque gradu mors sęua cucurrit.
Nobilitas cum plebe perit. lateque uagatur.
Ensis et a nullo reuocatū est pectore ferrum;
Stat cruor in templis multaque rubentia cede
Lubrica saxa madent. nulli sua ꝓfuit ętas.
Non senis extremū piguit uergentib. annis
Precipitasse diem. nec ꝑmo in limine uitę
Infantis miseri nascentia rumpere fata;
Crimine quo parui cędem potuere mereri.
Sed satis est iam posse mori. trahit ipse furoris
Impetus. et uisum lenti quęsisse nocentem.
In numerum pars magna perit. rapuitque cruentus
Victor ab ignota uultus ceruice recisos.

5. Ut causa occidendi eēt. qd erat qui posset occidi.

B. Lenti et ignaui putabant homines si in ciuili bello quererent quos necarent.

b. Non quia merebant. sed ut numerus occisorū augeretur.

d. Hoc signū dederat marius fugitiuis. ut ille seruaretur qui manū suorū fixisset osculatus. b. Ordo. Vix uacat flere o bebi decerpsisse. C. Terentius histrio circūuentus a fugitiuis ꝑmisit se ostensurū eis inimicū marii qui multa in senatu contra eū decreuisset. et ostendit eis bebiū quē raptū et discerptū mario optulerunt. E. Antonius ꝑsagus malorū. Hic est qui metello dixit ni mature adduxisset exercitū hoc passurum

Dum uacua pudet ire manu. spes una salutis
Oscula pollutę fixisse trementia dextrę.
Mille licet gladii mortis noua signa sequantur
Degener o populus uix sęcla longa decorum
Sic meruisse uiris. ne dum breue dedecus aeui.
Et uitam dum silla redit; cui funera uulgi
Flere uacet. uixte sparsum ꝑ uiscera bebi
Innumeras inter carpentis membra coronę
Discerpsisse manus. aut te presage malorum
Antoni. cuius laceris pendentia canis
Ora ferens miles festę rorantia mensę
Inposuit; truncos lacerauit fimbria crassos;
Sęua tribunitio maduerunt robora tabo;
Te quoque neglectum uiolatę sceuola dextrę
Ante ipsum penetrale deę semperque calentis
Mactauere focos. paruum sed fessa senectus
Sanguinis effudit iugulo. flāmisque pepercit.
Septimus hęc sequitur repetitis facib. annus.
Ille fuit uitę mario modus. omnia passo
Quę peior fortuna potest. atque omnibus uso
Quę melior. mensoque hominis quid fata paterent;
Iam quot apud sacri cecidere cadauera portū.
Aut collina tulit stratas quot porta cateruas.
Tunc cum pene caput mundi. rerumque potestas
Mutauit translata locū. romanaque samnis
Vltra caudinas sperauit uulnera furcas;
Silla quoque inmensis accessit cladibus ultor.

7. Ignauum plm uocat. qui sic uitā mereretur. et tātis malis huiusmodi ry passiones. t nūq audite superuenerunt.

ꝑ. quę senes iam fecerunt. hic occidi marius iussit. cuius caput ad eū allatum in mēsa poni iussit. et occisorē accūbere. postea caput antonii conto fixit. ꝑ rostris posuit.

F. Quia fimbria legatus marii cū ꝑpe minturnā ciuitatē crassos deprehendisset occidit eos. et capita misit ad mariū.

G. Flāmisque pepe. ut nō extingueret mensas aras sanguis effluens.

H. Sacri portu laurentū dic. hic silla de asia regressus pugnauit cū mario adolescente qui uictus preneste fugit.

I. Damasippus samnitū dux marii fautor ap collinā portā cū suis conflixit. quo uicto occubuit.

k. Apud caudinas furcas fugerat roman exercitus. et sperabat se samnis maiora uulnera facturum.

2 Potest generaliter accipi aut specialiter ut de mario rumori dictum sit qui a seruo occisus cum p cuniculum de prenestina ciuitate uellet euadere. ☞ Rapuere. ut sua perirent manu. ne essent quos occideret Silla. ☞ Pisea elidus ciuitas. Dicit autem enomaum qui fraude mirtilo uictus est quadrigarum cursu a pelope et occisus est. hic enim ut ypodamiam filiam suam peremptis denegaret procos in equestri cursu occidebat.

Ille quod exiguum restabat sanguinis urbi
Hausit; dumq; nimis iam putria membra recidit.
Excessit medicina modum. nimiumq; secuta est
Qua morbi duxere manus; periere nocentes
Sed cum iam soli possent supesse nocentes. qui inficiebantur.
Tum data libertas odiis. resolutaq; legum
Frenis ira ruit. non uni cuncta dabantur. crimina.
Sed fecit sibi quisq; nefas; semel omnib; omnia licebant. quę illi faciebant.
Usserat; 2 infandum dnm p uiscera ferrum
Exegit famulus. nati maduere paterno
Sanguine. certatum ē cui ceruix cęsa parentis
Cederet. infratrum ceciderunt premia fratres.
Usta repleta fuga. pmixtaq; uiua sepulcris ut se absconderent
Corpora. nec populum latebrę cepere ferarum; siluę. quatuor erant.
Hic laqueo fauces. elisaq; guttura fregit.
Hic se precipiti iaculatus pondere. dura
Dissiluit percussus humo. morteq; cruento
Victori rapuere suas. hic robora busti fillę. o.
Extruit ipse sui. nec dum omni sanguine fuso
Desilit in flammas. & dum licet occupat ignes; uetabant. eni sepelirį.
Colla ducum pilo trepidam gestata per urbem. ft.
Et medio congesta foro. cognoscitur illic in capitibus ducum cępbant. morteq; ecę.
Quicquid ubiq; iacet; scelerum non tracia tantum
Vidit. bistonii stabulis pendere tyranni; Nota hanc fabulam anthet.
Postibus antei libie. nec grecia merens udit. & nn tantum sceleru. nominatius.
Torta lacertosi artus prisea fleuit in aula; c redit ad istoriam.
Cum iam trabe fluunt confusaq; tępore multo s. corpora.

☞ Signa quib; a suis agnosci possent. 2 Catulum tangit. cui cum marius diceret se nn euasurum. primo calcis se occidit. Postea filius catuli petiit a silla ut sibi marius daretur ad penam. quę p singula membra punirit. & ita deberent illum punire ut silla uultus posset recognoscere. & grauiorem haberent.

Amisere notas. miserorum dextra parentum
Collegit. & pauido subduxit cognita furto;
Męq; ipsum memini cęsi deformia fratris ubi. oratoris.
Ora rogo cupidum. uetitisq; imponere flammis pirę.
Omnia sillanę lustrasse cadauera pacis
Perq; omnes truncos. cumqua ceruice recisum
Conueniat quęsisse caput; quid sanguine manes marii.
Placatos catuli referam. cum uictima tristis 2
Inferias marius forsan nolentibus umbris
Pendit. in expleto non fanda piacula busto
Cum lacertos artus aequataq; uulnera membris
Vidimus & toto quamuis in corpore cęso
Nil animę letale datum. moremq; nefandę
Dirum seuicię pereuntis parcere morti; q. n stati etiam intremit.
Ausi sę cecidere manus. exsectaq; lingua
Palpitat. & muto uacuum ferit aera motu
Hic aures. alius spiramina naris ad unce
Amputat. ille cauis euoluit sedibus orbes. oculos.
Vltimaq; effodit spectatis lumina membris; cęsis.
Vixerit ulla fides. tam seuo crimine unum
Tot pęnas cepisse caput; sic mole ruinę
Fracta sub ingenti miscentur pondere mębra alicuius.
Nec magis informes uenerunt ad litora trunci. hominu.
Quos medio periere freto; quid pdere fructum
Iuuat. & ut uilem marii confundere uultum.
Et sceleris hoc fille. cędesq; ostensa placeret.
Agnoscendus erat; uidit fortuna colonos

℞ Marius uumor ad hanc se contulerat ciuitatē · Silla cōmot̄ iussit noue milia hominū de ea ciuitate occidi · Fortuna aū colitur in p̄nestina · Vnde dixit fortunā p̄nestinā ℣ · Locus in urbe quo romulus oīs pastores congregauit · ỹ · Nominatiuus nominis substantiuo uerbo iunctus regit accusatiuum ·

Præneſtina ſuos cunctos ſimul enſe recepto ·
Vnus populum pereuntem tempore mortis ;
Tum flos heſperiæ latii iam ſola iuuentus
Concidit & miſeræ maculauit oſſibus urbem ;
Tot ſimul infeſto iuuenes occumbere leto
Sepe fames pelagique furor ſubitæque ruinæ
Aut terræ cæliq; lues aut bellica cladeſ.
Nunquam pœna fuit ; denſi nix agmina uulgi
Inter & exanguis immiſſa morte cateruas
Victores mouere manus · uix cede peracta
Procumbunt · dubiaq; labant ceruice · ſed illos
Magna premit ſtrages · paſſimq; cadauera partē
Cædis · iuua graues eludunt corpora truncī ;
Intrepidus tanti ſedit ſecurus ab alto
Spectator ſceleris · miſeri tot milia uulgi
Non timuit iuſſiſſe mori · congeſta recepit
Omnia tyrrenus ſyllana cadauera gurgeſ.
Influuium primi cecidere · in corpora ſummi ;
Precipites hæſere rates · & ſtrage cruenta
Inter ruptus aquæ fluxit prior amnis in æquor ·
Admolem ſtetit unda ſequens ; nā ſanguinis alti
Vis ſibi fecit iter · campumq; effuſa p̄ omnem
Precipitiq; ruens tyberina influmina ruit ·
Herentis aduuit aquas ; nec iam alueus amnem
Nec retinent ripæ · redditq; cadauera campo ;
Tandem tyrrenas uix eluctatus in undas ·
Sanguine ceruleum torrenti duxit æquor ;

℣ Soror — catonis bruto maiori nupſit · hinc natus eſt minor brutus · cuius cato auunculus fuit · Z · Caſtores dicit quę a ioue comphensa eſt & in ursam mutata · Postea in ſidus ſeptentrionis recepta ·

Hæc ſine ſalus rerum · felix hæc ſylla uocari ;
His meruit tumulum medio ſibi tollere campo ;
Hæc rurſus patienda manent · hoc ordine belli
Litur · hic ſtabit cuiuſdam exitus armis ·
Quāquā agitat grauiora metus · multūq; cohors
Humani generis maiore in prælia damno ;
Exulibus marius bellorū maxima merces
Roma recepta fuit ; nec plus uictoria ſyllæ
Reſtituit · inuiſas penitus quia tollere partes ·
Hoſ alio fortuna uocat · olimq; potentes
Concurrunt · neuter ciuilia bella moueret
Contentus quo ſylla fuit ; ſic meſta ſenectus
Reſtituitq; memor flebat · metuensq; futuri ;
At non magnanimi percuſſit pectora bruti
Terror · & intanta paſſi formidine motus
Pars populi lugentis erat ; ſed nocte ſopora
Parrhaſis obliquos · helice cui uerteret axes ·
Atria cognati pulſat non ampla catonis ;
Inuenit inſomni uoluentē publica cura
Fata uirū · caſuſq; urbis · cunctoſq; timentē ·
Securumq; ſui ; fariq; his uocibus orſus ;
Omnibus expulſæ terris · olimq; fugatæ
Virtutis iam ſola fides · qua turbine nullo
Excuteret fortuna tibi · timente labantem
Vrige me · dubium certo tu robore firma ·
Nam quis alii magnū · uel cæſaris arma ſequentē ·
Dux bruto cato ſolus erit ; pacemne tueris ·

7 Absoluere · idest innocentes facere · & est defensio omnū ad hęc bella uenientū · si id̄ fecerit · 2 Vt qui fidē seruare noluerunt · uelint eā penitus extinguere cū mundi labe · 4 Si tibi placuerint · pugnabis n̄ aliqua causa · sed solo amore belli ·

V Supra ait · Quęq; fuę rapiunt scelerata in p̄lia causę ;

Z Olimpus mons macedonię in quē dicit fulmina n̄ uenire · quod supra nubes sit · p quas fulmina deferuntur ·

In concussa tenens dubio uestigia mundo ·
An placuit ducibus · sceleru · populiq; furenti
Cladibus unmixtum · ciuile absoluere bellum ·
Quemq; fuę rapiunt scelerata in prelia causę ;
Hos polluta domos · legesq; in pace timendę ·
Hos ferro fugienda fames · mundiq; ruinę
Per muscenda fides · nullū furor egit in arma ·
Castra petunt magna uicti mercede · tibi uni
Perse bella placent ; quid tot durare p annos
Prosiut unmunem corrupti moribus aeui ·
Hoc solum longę precum uirtutis habebis ·
Accipient alios · facient te bella nocentem ·
Ne tantum ó superi liceat feralibus armis ·
Has etiam mouisse manus · nec pila lacertis
Missa tuis ceca telorum in nube ferantur ·

H ldest cęsarē dolebit castra magni suis p̄lata · postq tantū ciuem cū his in p̄lia uenire uiderit ;

Nec tanta in cassum uirtus eat ; ingeret omnis
Se belli fortuna tibi ; quis nolit ab isto
Ense mori · quamuis alieno uulnere labens
Et scelus esse tuum · melius tranquilla sine armis
Otia solus agas · sicut cęlestia semper
Inconcussa suo uoluuntur sydera lapsu ;
Fulminibus propior terrę · succenditur aer ·
Imaq; telluris uentos · tractusq; coruscos
Flammarum accipiunt · nubes excedit olimpus
Lege deum ; minimas rerum discordia turbat ·
Pacem magna tenent ; quę letę cesaris aures
Accipient · tantum uenisse in prelia ciuem ·

L Quia cętera erunt sub iuga pōpei · & pōpeius priuatus · cęsar solus erit liber ·
M Innocentię est qđ belli ciuilib; n̄ unit interesse · utrutis · quod se sponda uictoris inimicum · N Cōparat ciuile bellū ruinę mundi · ut illo olīpo catonē ;
O hē furorē dicit nolle fore in periculo ciuitatis · ut solus otia sequeretur ·

Nam prelata suis numquam diuersa dolebit
Castra ducis magni · numinum placet ipse catoni
Sibellum ciuile placet ; parsq magna senatus ·
Et duce priuato gesturus prelia consul ·
Sollicitant · proceresq; alii quib; adde catonem
Sub iuga pompei ; toto tam liber in orbe
Solus cesar erit ; quod si pro legibus arma
Ferre iuuat patrias · libertatemq; tueri ·
Nunc neq; pompei brutum · neq; cesaris hostem ·
Post bellum uictoris habes ; sic fatur · at illi
Arrebano sacras reddit cato pectore uoces ;
Summū brute nefas ciuilia bella fatemur ·
Sed quo fata trahunt · utrius secura sequetur ·
Crimen erit superis · & me fecisse nocentem ;
Sidera quis · mundumq; uelit spectare cadentē
Expers ipse metus · quis cū ruat arduus aether ·
Terra labet · mixto coeuntis pondere mundi ·
Conpressas tenuisse manus · gentesne furorē
Hesperium ignotę · romanaq; signa sequentur ·
Ductiq; fretis alio sub sidere reges ·
Ota solus agam · procul hunc arcete furorem
O superi · moturа dacas ut clade getasq;
Securo me roma cadat ; ceu morte parentem
Natorum orbatum longum p̄ducere funus
Adtumulos iubet ipse dolor · uiuat ignibus atris
Inseruisse manus · constructoq; aggere busti ·
Ipsum attas tenuisse faces · non ante reuellar

Duo fuerunt de quib; aut uirgilius· de his alt̄ se uouit latino bello· alius sagun-
tino· nā dū contra hostes ire deberent· apollinē consuluerunt· qui responde
ut quorū dux occideretur uictoriā adipiscerentur· Tunc decius sponte obu-
lit se hos-
tibus· & occi-
sus ē· adepti
sunt sui uic
toriam;

Exanimem quā te complectar· roma· tuumq?
Nomen libertas· & manem ꝓsequar umbram·
Sic eat· inmutet romana piacula diui
Plena ferant· nullo fraudemus sanguine bellū

L. Siue idō
dic̄ ut occi-
datur· siue
q. uere
postq se ap̄
uticam oc
cidit pax
effecta est;

Ouinam cęliq? deus· herebiq? liceret·
Hoc caput in cunctas dampnatū exponere penas;
Dum uotum hostiles decium pressere cateruę·
Me gemine figant acies· me barbara tęlis
Rheni turba petat· cunctis ego peruius hastis
Excipiam medius totius uulnera belli·

Hic introdu
cit marciā
ob cōmenda-
tionē iustici-
ę· tanti uiri·
& ad repre
hensionem
romanorū·
ob quorum
peccata iur
talis ad tan
tū nefas tra
hebatur·

Hic redimat sanguis populos· hac cede lauetur
Quicquid romani meruerunt ꝓdere mores;
Duga cur faciles populi· cur seua uolentes
Regna pati peunt· me solum inuadite ferro·
Me frustra leges· & inania iura tuentem·
Redabit hic pacem iugulus· finemq? laborum
Gentibus hesperius· post me regnare uolenti·
Non opus est bello; quin publica signa ducemq?
Pompeium sequimur· nec si fortuna fauebit
Hunc quoq? totius sibi ius promittere mundi
Non bene compertū est· ideo me milite uincat·
Ne sibi se uicisse putet; sic fatur· & acres
Irarum mouet stimulos· iuuenisq? calorem
Excitat in animos belli cuius amores;
Interea phebo gelidas pellente tenebras
Pulsatę sonuere fores· quas sancta relicto
Hortensi merens irrupit martia busto

Et bene debes me recipere· quia ñ redeo ad te uoluptatis causā·

Quondam uirgo thoris melioris iuncta mariti;
Mox ubi conubii ꝓcium mercesq? soluta est·
Tertia iam soboles· alios fęcunda penates
Impletura datur· geminas & sanguine matris
Per mixtura domos; sed postquam condidit urna
Supremos cineres· miserando concita uultu·
Effusas laniata comas· contusaq? pectus
Verberibus crebris· cineresq? ingesta sepulchri
Non aliter placitura uiro· sic mesta profatur;
Dum sanguis inerat· dum uis materna· ꝓpegi
Iussa caro· & geminos excepi fęta maritos;
Visceribus lassis· partuq? exhausta· reuertor·
Iam nulli tradenda uiro; da fędera prisci
Illibata thori· da tantum nomen inane
Conubii; liceat tumulo scripsisse catonis
Marcia· nec dubium longo queratur in aeuo
Mutarim primas· expulsa· an tradita tedas·
Non me lęcorum comitem· rebusq? secundis
Accipis· in curas uenio· partemq? laborum;
Da mihi castra sequi· cur tuta in pace relinquar
Et sit cuius propior cornelia bello·
Si flexere uirum uoces· & tępora quamquā
Sinistra thoris· iam fato in bella uocante·
Fędera sola tamen· uanaq? carentia pompa
Iura placent· sacrisq? deos ad mittere testes;
Festa coronato nonpendent lumine serta
Infula q? ingeminos discurrit candida postes·

Legitimeque faces. gradibusque ad clinis eburnis
Stat thorus. & picto uestes discriminat auro.
Turritaque premens frontem matrona corona
Translataque uetat contingere limina planta;
Non timidum nupte leuiter tectura pudorem
Lutea demissos uelarunt flammea uultus;
Balteus aut fluxos gemmis adstrinxit amictus.
Colla monile decens. humerisque herentia primis
Suppara nudatos cingunt angusta lacertos;
Sicut erat mesti seruans lugubria cultus.
Quoque modo natos. hoc est amplexa maritum.
Obsita funerea uelatur purpura lana
ioculatores.
Non soliti lusere sales. nec more sabino
colaphos.
Excepit tristis conuicia festa maritus
p Pignora nulla domus. nulli coiere propinqui.
Iunguntur taciti. contentique auspice bruto;
Ille nec horrificam sco dimouit ab ore
Cesariem. duroque admisit gaudia uultu;
Vt primum tolli feralia uiderat arma.

Quã in ornate ad conubium se habuit marcia tã & ille similiter.

Intonsos rigidam in fronte descendere canos
quia ciuitati condolebat.
Passus erat. mestamque genis increscere barbam;
Vni quippe uacat studiis. odiisque carenti
Humanum lugere genus; nec federa prisci
Sunt temptata thori. iusto quoque robur amori
Restitit; hi mores. hec duri inmota catonis
temperantia. prudentia.
Secta fuit. seruare modum. finemque tenere.
iusticiam. fortitudinem.
Naturamque sequi. patrieque inpendere uitam.

Nec sibi. sed toto genitum se credere mundo;
uere seruabat modum.
Huic epulę. uicisse famem; magnique penates.
Submouisse hiemem tecto. preciosaque uestis.
Hyrtam membra sup romani more quiritis
Induxisse togam; uenerisque hic maximus usus.
consilio. defensione.
Progenies. urbi pater est. patrieque maritus.
Iusticię cultor. rigidi seruator honesti.
In commune bonus; nullosque catonis in actus
Subrepsit. partemque tulit sibi nata uoluptas;
Interea trepido discedens agmine magnus.
Mœnia dardanii tenuit campana coloni
a.
Hęc placuit belli sedes. hinc summa mouenti
si placuit
Hostis in occursum sparsas extendere partes.
b. mons.
Vmbrosis mediam qua collibus appenninus
italica
Erigit italiam. nulloque a uertice tellus
Altius intumuit. propiusque accessit olimpo.
ubi ciuitas.
Mons inter medius geminas se porrigit undas.
Inferni. superique maris; collesque coercent
ciuit.
Hinc tyrrhena uado frangentes ęquora pisę.
adriatico mari.
Illinc dalmaticis obnoxia fluctibus ancon;
Fontibus hinc uastis inmensos concipit amnes.
Fluminaque in geminis spargit diuortia ponti.
c.
In leuum cecidere latus. ueloxque metaurus
Crustumiumque rapax. & iunctus sapis isauro.
Senaque & adriacas qui uerberat aufidus undas.
Quoque magis nullum tellus se soluit in amnem
Eridanus. fractas deuoluit in ęquora siluas.

a. Idest ad honorem romanum primo uenti.

Idest capuã quã edificauit capis qui uenit cũ enea;

b. Quã ciuitatẽ cõmdat p situ loci. qui in illa parte est.

c. id in mare qd erat in leuo latere montis.

Id est in sicilia. ubi erat templum iunonis dictum lacinium a lacone latrone ibi interfecto

Hesperiamque exhaurit aquis; hunc fabula primum
Populea fluuium ripas umbrasse corona.
Cumque diem pronum transuerso limite ducens
Succendit [filius solis] pheton flagrantibus aethera loris.
Gurgitibus raptis. penitus tellure perusta.
Hunc habuisse pares phebeis ignibus undas;
Non minor hic nilo. si non per plana iacentis
Egipti libicas nilus stagnaret harenas;
Nec minor hic istro nisi quod dum permeat orbem
Hister. casuros inquelibet aequora fontes
Accipit. et scithicas non solus exit in undas;
Dexteriora petens [appenninus] montis decliuia thibrim
Unda facit. rutubamque cauum delabitur inde
Uulturnusque celer. nocturneque editor [sepe de se nebulam emittit] aure
Sarnus et umbrose liris per regna [dee] marice
Uestinis inpulsus aquis. radensque salerni
[t culta] Tecta siler. nullasque [et] uado qui [per uelox est] macra moratur [non patitur moram]
[naues] Alnos [de dextero latere] uicine procurrit in equora [ciuitatis] lune;
[t or.] Longius educto qua surgit in aera dorso
Gallica rura uidet. deuexasque excipit alpes;
[i in eo loco] Tunc [plus] umbris [mons] marsisque [illo] ferax. domitusque sabello
Uomere [fuit] piniferis amplexus rupibus omnis
Indigenas late populos. non deserit ante [modo claudi...]
Hesperiam. quam cum scilleis clauditur undis;
[sed oli] Extenditque suas in templa lacinia rupes.
[usque ad illud tempus] Longior italia. donec confinia [montem] pontus
[ex utraque parte] Soluerit incumbens. terrasque repelleret equor;

A. Sed postquam geminum mare irrupit. montem. non postea fuit longior. B. Hoc nomen sibi recipiendo. quod postea uocatur siculus pelorus. C. Pompeius miserat cohortes in occursum hostis. unde cesar multum gaudebat. D. Per austrum pompeium per equora omnes romanos intelligamus. per eurum cesarem. per polum fata accipiantur.

At post quam gemino tellus elisa profundo est.
Extremi colles siculo cessere peloro [b];
[c] Cesar in arma furens. nullas nisi sanguine fuso
Gaudet habere uias. quod non terat hoste uacantes
Hesperie fines. uacuosque irrumpat inagros
Atque ipsum non perdat iter. consertaque bellis
Bella gerat. non tam portas intrare patentis
Quam fregisse iuuat. nec tam patiente colono
Arua premi. quam si ferro. populetur et igni.
Concessa pudet ire uia. ciuemque uideri;
Tunc urbes latii dubie. narioque fauore
Ancipites. quamquam primo terrore ruentis
[cesari] Cessure belli. denso tamen aggere firmant
[populi] Moenia. et abrupto circumdant undique uallo;
[rotunda saxa] Saxorumque orbes. et que super eminus hostes
Tela petant. altis murorum turribus aptant;
[anceptes erant tamen] Pronior in magnum populus. pugnatque minaci
Cum [de cesare] terrore fides; [qua habebant] ut cum [cum pompeio] mare possidet auster
Flatibus horrisonis. hunc equora tota sequuntur.
[E.] Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Eoli tumidis inmittat fluctibus eurum.
Quam uis [sit] icta nouo [euro] uentum [tamen] tenuere priorem
Aequora. nubiferoque [F.] polus cum cesserit euro.
Uendicat unda [non austrum] nothum; facilis sed [G.] uertere mentes
Terror erat. dubiamque fidem fortuna ferebat.
[quia terror uicit] Gens etrusca fuga trepidi nudata libonis. [que eam debebat regere]
Iusque sui pulso iam perdidit umbria [suo principe] termo;

E. Et uiam si aliquis uenti par ut maior austro ueniret in mare quis percussum illo nouo uento tamen tenere priorem.

F. Insuper si cederet polus aer illo nouissimo. tamen unda priorem sequeretur.

G. Fides et terror pugnabant. sed terror uicit.

Nec gerit auspicijs ciuilia bella paternus
Cesaris audito conuersus nomine syllam.
Varius ut admotę pulsarunt auxion alę.
Per diuersa ruens neglecto moenia tergo
Qua siluę. qua saxa fugit. depellitur arce
Lentulus exculeę; uictor cedentibus instat
Diuertitq? acies. soluslq? exagmine tanto
Dux fugit. & nullas ducentia signa chohortes;
Tu quoq? nudatam commissę deseris arcem
Scipio nucerię. quãquam firmissima pubes
His sedeat castris. iam pridem cęsaris armis
Parthorum subducta metu. qua gallica damna.
Supplerat magnus. dumq? ipse adbella uocaret.
Donauit socero romani sanguinis usum;
Ac te corsini ualidis circumdata muris
Tecta tenent pugnax domitę tua classica seruat
Oppositus quondam polluto tyro muloni;
Vt procul in mensam campo consurgere nubem.
Ardentisq? acies percussis sole corusco
Conspexit telis. socij decurrite dixit
Fluminis ad ripas. undęq? in mergite pontem.
Et tu montanus totus nunc fontibus exi
Atq? omnis fer gurges aquas. ut spumeus alnos
Discussa compage ferat. hoc limite bellum
Hereat. hac hostis lentus terat oria ripa.
Precipitem cohibete ducem. uictoria nobis.
Hic primũ stans cęsar erit; nec plura locutus

Deuoluit rapidum nequiquã moenibus agmen;
Namq? prior campis ut conspicit amne soluto
Rumpi cęsar iter. calida prolatus ab ira.
Nonsatis est muris latebras quesisse pauori.
Obstruitis campos fluuiisq? arcere paratis
Ignauum nonsi tumido me gurgite gangen
Submoueat. stabit iã flumine cęsar in ullo
Post rubiconis aquas; equitum pperate cateruę
Ite simul pedites. ruitarum ascendite pontem;
Hęc ubi dicta. leuis totas accepit habenas
In campum sonipes. crebroq? simillima nimbo
Transripam ualidi torserunt tela lacerti;
Ingreditur pulsa fluuium statione uacantem
Cęsar. & ad tutas hostis compellitur arces;
Etiam moturas ingentia pondera turres
Erigit. & medijs subrepsit uinea muris;
Ecce nefas belli. referatis agmina portis.
Captiuum traxere ducem. cuiusq? superbi
Constitit ante pedes. uultu tamen alta minaci
Nobilitas recta ferrum ceruice poposcit;
Sic cęsar. pęnamq? peti. ueniamq? timeri.
Vtue licet nolis. & nostro munere dixit
Cerne diem. uictis iã spes bona partibus esto.
Exemplumq? mei. uel si libet. arma retempta
Et nihil ac uenia si uicteris ipse paciscor;
Fatur. & adstrictis laxari uincula palmis
Imperat; heu quanto melius uel cede pacta

Parcere romano potuit fortuna pudori.
Pęnarum extremũ ciui quod castra secutus
Sit patrię. magnumq; ducem. totumq; senatum
Ignosci; premit ille graues interritus iras
Et secum. romam nepetes. pacisq; secessus
Degener. uel in medios belli non ire furores
Iam dudum moriture paras. rue cert. &
Lucis rumpe moras. & cęsaris effuge mun.
Nescius interea capti ducis arma parabat
Magnus. ut in mixto firmaret robore partes;
Iamq; secuturo iussurus classica phebo
Temptandasq; ratus moturi militis iras.
Alloquitur tacitas ueneranda uoce cohortes;
O scelerum ultores. melioraq; signa secuti
O uere romana manus. quibus arma senatus
Non priuata dedit. uotis deposcite pugnam;
Ardent hesperii sęuis populatibus agri.
Gallica per gelidas rabies effunditur alpes.
Iam tetigit sanguis pollutos cęsaris enses.
Di melius belli tulimus qđ dampna priores.
Cęperit inde nefas. iam iam me pside roma
Supplicium. penamq; petat. neq; enĩ ista uocari
Prelia iusta decet. patrię sed uindicis iram.
Nec magis hoc bellum est. quã cũ catilina parauit
Arsuras in tecta faces. sociusq; furoris
Lentulus. exertiq; manus uesana cethegi.
O rabies miseranda ducis. cum fata camillis

24 Nouissime ipsũ spartacũ disposita acie congressũ. maximasq; cũ eo copias fugitiuoꝝ pculit. Nã sexaginta milia eoꝝ cęsa. sex milia capta referuntur.

A. Sylla mortuo lepid' marianę partis assertor aduẽsus catulũ syllanũ ducē surrexit. bis acie certatũ ē. s; catul' scipionē lepidi filiũ simul cũ patre occidit. B. Gneus popeius carbonis marianarũ partiũ ducis equitatũ grauitē trucidauit. ipsũq; carbonem castris exuit. Deĩde carbonē a cossura ĩsula in egyptũ fugere conantem in siciliam ad se tractũ. coplituresq; cũ eo socios eius occidit. C. Sertorius uir dolo atq; audacia potens. cũ mariana rum partium eēt. syllã fugiens ex africa dē lapsus in ispaniã belli copiosissimas gentes in arma excitauit. Aduẽsus quē missis duob; ducib; metello & domitio hisdēq; uictis. pōpeiũ etiã supauit. & in fugam uertit. Sertorius deinde cũ pōpeio ẽgressus decē milia militũ ei interfecit. ex alio cornu uincente pōpeio totidē ipse perdidit. Multa inter eos pterea prelia gesta sunt. Postremo ipse sertorius decimo demũ anno belli inchoati suoꝝ dolis interfectus. finē bello dedit. & romanis uictoriã sine glã pbuit.

Te cęsar. magnusq; miscere metellis. — uelint
Ad cinnas mariosq; uenis; sternere profecto
Ut catulo iacuit lepidus. nrãsq; secures
Passus sicanio tegitur qui carbo sepulchro.
Quiq; feros mouit sertorius exul hiberos.
Quamquam si qua fides his te quoq; iungere cęsar
Inuideo. nrãsq; manus quod roma furenti
Opposuit; parthorum. utinã post prelia sospes
Et scithicis uictor crassus remeasset ab oris.
Ut simili causa caderes qua spartacus hostis;
Te quoq; si superi titulis accedere nr̃is
Iusserunt. ualet en torquendo dextera pilo
Feruidus hęc iterum circa pręcordia sanguis
Incaluit. discent non esse ad bella fugaces
Qui pacem potuere pati. licet ille solutum
Defectumq; uocet. nec uos mea terreat aetas.
Dux sit in his castris senior. dũ miles in illis;
Quo potuit ciuem populus pducere liber.
Ascendi. supraq; nihil nisi regna reliqui;
Non priuata cupit romana quisquis in urbe
Pompeium transire parat; hinc consul uterq;
Hinc acies statura ducum ē. cęsar ne senatus
Uictor erit. uel non tam cęco trahis omia cursu
Teq; nihil fortuna pudet. multis ne rebellis
Gallia iam lustris. aetasq; impensa labori
Dant animos; rheni gelidis quos fundit ab undis
Oceanumq; uocans incerti stagna profundi.

D. lucullo & cassio ēsulib; gladiatores sexaginta capue a ludo gnei lentuli diffugierunt. Qui ētinuo ducib; cryxo & ynomao gallis. & spartaco trace. ingentia breui agmina collegerunt. Deĩde consules gelius & lentulus aduẽsus eos cũ exercitu missi sunt. quoꝝ gelius cryxũ acerrime pugnantē plio oppssit. & ynomaũ occidit. Lentul' a spartaco cũ tginta miliũ multitudo fuit. supat' aufugit. Post & rã collatis ãbo ēsules copiis accepta gui clade fugerunt. Dehinc gaiũ cassiũ pcsulē idē spartac' oppssum bello īterfecit. Itaq; exterrita ciuitate non minore ppe modũ metu. qm sub hannibale. senat' crassũ cũ legionib; ēsulũ nouoq; supplemto militũ misit. Is mox fugitiuoꝝ. VI. m. itfec. ñ gentos ũ cep. De gallis & germanis auxiliatorib; eĩ. XXX. mil hominũ cũ ipsis ducib; occidit. 24

2 Nam ibi primum acerba pugna fatigatus deinde adversa tempestate correptus plurimam classis partem [illegible] et non multum exercitum fero pene omnem disperdidit. 2 Egressus galliam iterum in britanniam [illegible]
A Metridatici belli tempore pyrate per omnia sparsi maria etiam non tantum intercipientes [illegible]
sed etiam insulas provinciasque vastantes impunitate sceleris et aviditate prede [illegible]
associantibus in immensum augebantur. Quos gneus pompeius post multam quidem vastationem quam terra
marique diu egerant mira celeritate compescuit.

Territa quesitis ostendit terga britannis
An uaneque tumuere mine. quod fama furoris
Expulit armatam patriis e sedibus urbem.
Heu demens. non te fugiunt. me cuncta sequuntur
Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto.
Ante bis exactum quam cinthia conderet orbem.
Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit
Angustamque domum terrarum sede poposcit;
Idem ego per scithici profugum divortia ponti
Indomitum regem romanaque fata morantem
Ad mortem sylla felicior ire coegi;
Pars mundi mihi nulla vacat. sed tota tenetur
Terra meis quocumque iacet sub sole tropheis;
Hinc me victorem gelidas ad phasidos undas
Arctos habet. calida medius mihi cognitus axis
Egypto atque umbras nusquam flectente siene;
Occasus mea iura timent. tethimque fugacem
Qui ferit esperius post omnia flumina betis.
Me domitus cognovit arabs. me marte feroces
Eniochi. notique erepto vellere colchi;
Capadoces mea signa timent et dedita sacris
Incerti iudea dei. mollisque sophene.
Armenios cilicasque feros. taurosque subegi;
Quid socero bellum preter civile reliqui.
Verba ducis nullo partes clamore sequuntur.
Nec matura petunt promisse classica pugne.
Sensit et ipse metum magnus placuitque referri

b Metridates rex ponti atque armenie post multas contumelias et iniurias et romanum imperium commissas crudeli precepto edicto ut per totam asiam quique invenirentur cives romani sub una die necarentur. Et factum est. Nec explicari ubi potest quanta multitudo romanorum cesa sit. Sylla cui post consulatum metridaticum bellum obvenerat archelaum metridatis ducem apud pireum atheniensium portum septemplici muro communitum diu obsedit. ipsam atheniensium urbem cepit. Postea cum archelao conflixit. ex [illegible] de exercitu archelai interfecta [illegible] milia narrantur. Copia clade metridates lectissima [illegible] milia cum archelao in subsidium misit ex asia. Secundo prelio L milia ex his interfecta sunt. Tercio prelio omnes copie quas archelaus habebat extincte sunt. Nam xx milia militum in [illegible] interfecta totidemque alia in flumen coacta atque necata sunt. Perterritus metridates cum sylla de pace pepigit. Pompeius per ea successor luculli in minore armenia cum metridate congressus vicit. Namque de exercitu regio xl milia cesa vel capta sunt. Rex fuga lapsus noctis beneficio evasit.

Artacem regem hyberie bello fudit totamque hyberiam in deditionem [illegible]
Betis nascitur in captis sparte [illegible] occeano occidentali [illegible] fluvius

Brundisium construxerunt greci. Brundisium autem dictum est grece. quod brunda caput cervi dicatur. Sic est enim ut cornua videantur et caput et lingua in positione ipsius civitatis. 2. Pompeius occisi metridatis nuncio accepto siriam cylen et fenicem bello aggressus tyreos primum arabesque perdomuit. Hinc ad iudeos et ad therosolimam urbem eorum transiens a patribus urbe receptus sed a plebe muro templi repulsus expugnationem eius intendit.

Signa. nec in tante discrimina mittere pugne
Iam victum fama non visi cesaris agmen;
Pulsus ut armentis primo certamine taurus
Silvarum secreta petit. vacuosque per agros
Exul in adversis explorat cornua truncis
Nec redit in pastus. nisi cum cervice recepta
Excussi placuere tori. mox reddita victor
Quos libet in saltus comitantibus agmina tauris
Invito pastore trahit. sic viribus impar
Tradidit hesperiam. profugusque per appula rura.
Brundisii tutas conscendit magnus in arces;
Urbs est dicteis olim possessa colonis.
Quos creta (insula) profugos vexere per equora puppes
Cecropie. victum mentitis thesea velis;
Hanc latus angustum iam se cogentis in artum
Hesperie. tenuem producit in equora linguam.
Adriacas flexis claudit que cornibus undas;
Nec tamen hoc artis inmissum faucibus equor
Portus erat. si non violentos insula choros
Exciperet saxis. laxasque refunderet undas;
Hinc illinc montes scopulose rupis aperto
Opposuit natura mari. flatusque removit
Ut tremulo starent contente fune carine;
Hinc late patet omne fretum. seu vela ferantur
In portus corcira tuos. seu leva petatur
Illiris. ionias vergens epidaurus in undas.
Huc fuga nautarum. cum totas hadria vires

sed vix tercio mense expugnavit. Quatuordecim milia ibi iudeorum cesa narrantur. Cetera multitudo in fidem venit. Pompeius muros civitatis eversos equari solo imperavit et cum aliquantos principes iudeorum securi percussisset hyrcanum sacerdotio restituit. Aristobolum regem iudeorum captivum romam duxit. Hoc bellum orientis cum viginti et duobus regibus se gessisse ipse pompeius in contione narravit.

C. Lucullus transgressus eufratem et tigrim apud tigranocertam urbem cum metridate et tigrane congressus XXX milia hostium occidit. Tigranes uix cum CL equitibus comitatus aufugit, diademate et thiara ne agnosceretur abiectis. Postea pompeius oranti tigrani ueniam dedit. D. Eodem tempore castor metridatis prefectus qui fanagorio preerat interfectis amicis regis arcem occupauit et IIII metridatis filios ad presidia romana transmisit. Metridates accensus ira in scelera exarsit. Nam complures tunc amicos suos et exipodrem filium suum interfecit, cum antea iam macharem filium suum parricidio trucidasset. Farnaces alius filius terrore exemplo fratrum territus exercitum ad persequendum se missum sibi conciliauit et mox aduersus patrem direxit. Metridates diu ex altissimo muro filium frustra precatus, ubi inexorabilem uidit, descendens ad uxores pelices ac filias suas uenenum omnibus dedit. Quod cum ipse nouissimus hausisset, nec tamen propter remedia quibus uitalia sua aduersus noxios sucos sepe obstruxerat ueneno confici posset, gallum quendam militem iam fracto muro discurrentem inuitauit eique iugulum prebuit.

Mouit et in nubes abiere ceraunia, cumque
Spumoso calaber perfunditur equore sason;
Ergo ubi nulla fides rebus post terga relictis,
Nec licet ad duros martem conuertere hiberos,
Cum medie iaceant inmensis tractibus alpes,
Tunc sobole e tanta natum cui firmior etas
Affatur; mundi iubeo temptare recessus. (anastrophe)
Eufraten nilumque moue, quo nominis usque
Nostri fama uenit, quas est uulgata per urbes
Post me roma ducem. Sparsos per rura colonos
Redde mari cilicas. Pharios hinc concute reges
Tigranemque meum, nec farnacis arma relinquas
Admoneo, nec tu populos utraque uagantes
Armenia, ponticique feras per litora gentes,
Ripheasque manus, et quas tenet equore denso
Pigra palus scithici paciens meotica plaustri,
Et quid plura moror? Totos mea nate per ortos
Bella feres, totoque urbes agitabis in orbe
Perdomitas. Omnes redeant in castra triumphi.
Et uos qui latio signatis nomine fastos
Primus in epirum boreas agat. Inde per arua
Graiorum macedumque nouas ad quirite uires
Dum pacis dat tempus hiemps. Sic fatur et omnes
Iussa gerunt, soluuntque cauas a litore puppes.
At numquam paciens segnis longeque quietis
Armorum, ne quid fatis mutare liceret,
Adsequitur generique premit uestigia cesar.

Sufficerent aliis tot primo menia cursu
Rapta, tot oppresse depulsis hostibus arces,
Ipsa caput mundi bellorum maxima merces
Roma capi facilis; sed cesar in omnia preceps
Nil actum credens cum quid superesset agendum,
Instat atrox, et adhuc quamuis possederit omnem
Italiam, extremo sedeat quod litore magnus
Communem tamen esse dolet. Nec rursus aperto
Vult hostes errare freto, sed molibus undas
Obstruit et latum deiectis rupibus equor.
Cedit in inmensum cassus labor, omnia pontus
Haurit saxa uorax montesque inmiscet harenis.
Vt maris egei medias si celsus in undas
Depellatur erix, nulle tamen equore rupes
Emineant, uel si conuulso uertice gaurus
Decidat in fundum penitus stagnantis auerni.
Ergo ubi nulla uado tenuit sua pondera moles,
Tunc placuit cesis innectere uincula siluis
Roboraque inmensis late religare catenis.
Talis fama canit tumidum super equora xerxem
Construxisse uias, multum cum pontibus ausus.
Europamque asie sestonque admouit abido,
Incessitque fretum rapidi super hellesponti,
Non eurum zephirumque timens cum uela ratesque
In medium deferret athon; sic ora profundi
Artantur casu nemorum, tunc aggere multo
Surgit opus longeque tremunt super equora turres.

Pompeius tellure noua compressa profundi
ora uidens. curis animum mordacibus angit.
Vt referret pelagus. spargatq; p̃ equora bellū;
Sepe nocho plenę tensisq; rudentibus actę
Ipsa maris p̃ claustra rates fastigia molis
Discussere salo. spaciumq; dedere carinis.
Totaq; p̃ tenebras ualidis balista lacertis.
Multifidas iaculata faces; ut tempora tandē
Furtiuę placuere fugę ne litora clamor
Nauticus exagitet. ne bucina diuidat horas
Heu tuba p̃ monitos deducat ad equora nautas.
Precepit socius; iam ceperat ultima uirgo
Phebum laturas ortu precedere chelas.
Cum taciti soluere rates. non anchora uoces
Mouit. dum spissis auellitur unchus arenis.
Cum iuga curuantur mali. dumq; ardua pinus
Erigitur. pauidi classis siluere magistri
Strictaq; pendentes deducunt carbasa nautę
Nec quatiunt ualidos. ne sibilet aura rudentes;
Dixe etiam uotis hoc te fortuna precatur.
Quam retinere uetas. liceat sibi p̃dere salutem
Italiam; dixe fata sinunt; nā murmure uasto
Impulsū rostris sonuit mare. fluctuat unda
Totq; carinarum p̃ mixtis equora sulcis;
Ergo hostes portis quas oīs soluerat urbis
Cum fato conuersa fides. murisq; receptis
Precipiti cursu flexi p̃ cornua portus

Ora petunt. pelagusq; dolent contingere classes;
poeta. Heu pudor exigua est fugiens uictoria magni;
Angustus puppes mittebat in equora lumes
Arctos. eboicas quę Calchida uerberat unda.
Hic hesere rates gemine. classiq; parate
Excepere manus. tractoq; in litora bello
Hic primum rubuit ciuili sanguine nereus;
Cętera classis abit. summus spoliata carinis.
Vt pegasea ratis peteret cum fasidos undas
Caneas tellus emisit in equora cautes
Rapta puppe minor subducta est montib? argo.
Vanaq; percussit pontum simplegas inanem.
Et statura redit; iam phebum urguere monebat
Non idem eoi color ętheris. albaq; nondum
Lux rubet. & flammas propiorib? eripit astris.
Et iam plias hebet. flexi iam plaustra booten
In faciem puri redeunt languentia cęli.
Maioresq; latent stellę. calidumq; refugit
Lucifer ipse diem. pelagus iam magne tenebas
Non ea fata ferens. quę cū sup̃ equora uector
Predonem sequere re maris. lassata triumphis
Destituit fortuna tuis. cum conuuge pulsus
Et natis. totosq; trahens in bella penates.
Vadis ad huc ingens populus comitantib? exul;
Queritur indigne sedes longinqua ruine.
Non quia te superi patrio priuare sepulchro
Maluerint. farię busto dampnantur harenę.

Parcitur hesperię. procul hoc & in orbe remoto
Abscondat fortuna nefas. romanaq; tellus
Inmaculata fui seruetur sanguine magni;

expt. lib. ii. Incipit tercius.

Ropulit ut classe uelis cedentib. auster
Incubens. mediumq; rates mouere profundo
Omnis in ionios spectabat nauita fluctus
Solus ab hesperia in flexit lumina terra
Magnus. dii patrios portus. dii litora quę
Aduersus reditura suos. rectumq; cacumen
Nubibus. & dubios cernit uanescere montes;
Inde soporifero cesserunt languida somno
Membra ducis; diri tii plena horroris imago
Visa caput mestum phantes iulia terras
Tollere. & accenso furialis stare sepulchro;
Sedibus elisis campoq; expulsa piorum
Adstigias unquit tenebras. manesq; nocentis
Post bellum ciuile trahor. uidi ipsa tenentis
Cumenidas quatterent. quas uris lampadas armis;
Preparat in numeras puppes acheruntis adusti
Portitor. in multas laxantur tartara penas.
Vix operi cunctę dextra properante sorores
Sufficiunt. lassant rumpentes stamina parcę;
Conuuge me lętos duxisti magne triumphos.
Fortuna est mutata thoris. sempq; potentes
Detrahere in cladem fato damnata maritos.
En nupsit tepido pelex cornelia busto.

hereat illa tuis per bella pequora signis.
Dum non securos liceat in rumpere somnos.
Et nulli uro uacuum sit tempus amori.
Sed teneat cęsarq; dies. & iulia nocteś;
Me non lethęę coniunx obliuia ripę
In memorem fecere tui. regesq; silentum
Per misere sequi. ueniam te bella gerente
In medias acieś; numquā tibi magne pumbras
Perq; meos manes. genero non esse licebit. ꝙ generū.
Abscidis frustra ferro tua pignera; bellum
Te faciet ciuile. me ū; sic fata. refugit
Vmbra pamplexus trepidi dilapsa mariti;
Ille dii quamuis cladē manesq; minentur
Maior in arma ruit. certa cū mente maloru;
Et quid aut uani terremur imagine iussi.
Aut nihil est sensus animis amorte relictū
Aut mors ipsa nihil; titan iā pronus in undas
Ibat. & ignifera tantū demerserat orbis
Quantum de esse solet lunę. seu plena futura ē.
Seu tam plena fuit; tunc optulit hospita tellus
Puppib. accessus faciles. legere rudentes
Et posito remis petierunt litora malo;
Cęsar ut emissas uenti rapuere carinas
Absconditq; fretum classes. & litore solus
Dux stetit hesperio. non illā gloria pulsi
Tetrificat magni. queritur. qđ tuta pequor.
Terga ferant hostes. neq; enī iā sufficit ulla

Precipiti fortuna uiro·nec uincere tanti
Vt bellum differret erat; tunc pectore curas
Expulit armorum·pacisq; intentus agebat
Quoq; modo uanos populi conciret amores·
Natus & urarum causas·et summa fauoris
Annona momenta trahi; nãq; asserit urbes
Sola fames·emiturq; metus·cum segne potentes
Vulgus alunt·nescit plebes ieiuna timere;
Curio sicanias transcendere iussus in urbes·
Qua mare tellurem subiens aut obruit undis·
Aut scidit·& medias fecit sibi litora terras·
Vis illic ingens pelagi·semperq; laborant
Aequora·nec rupti repetant confinia montes;
Bellaq; sardoas & iam sparguntur in oras·
Vtraq; frugifera est insula nobilis aruis·
Nec plus hesperiam longinquis messibus ullę
Nec romana magis compleuit horrea terre;
Vbere uix glebę superat·cessantibus austris
Cum mediũ nubes borea cogente sub axem
Effusis magnum libię intulit imbribus annum;
Hęc ubi sunt prouisa duci·tunc agmina ductor
Non armata trahens·sed pacis habentia uultũ
Tecta petit patrię; & ph si remeasset in urbem·
Gallorum tantũ populis·arctoq; sub acta·
Quam seriem rerũ longa premuisse pompa·
Quas potuit belli facies·ut uincula reno
Oceanoq; daret·celsos ut gallia currus

Nobilis·et flauus sequeretur mixta brittannus;
Perdidit·ó qualem uincendo plura triumphũ·
Non illum lętis uadentem cętibus urbes·
Sed tacitę uidere metu·nec constitit usquã
Obuia turba duci·gaudet tamen ęę timori
Tam magno populis·& se non mallet amari;
Iamq; & precipites superauerat anxuris arces
Et qua pontinas uia diuidit uda paludes·
Qua sublime nemus·scirbicę qua regna dianę·
Quaq; iter est lacus ad summã fascib; albam;
Excelsa de rupe procul iam conspicit urbem
Arcton toto non usam tempore belli·
Miratusq; suę sic fatur moenia romę;
Tene deum sedes non ullo marte coacti
Deseruere uiri; & proqua pugnabitur urbe·
O umelius quod non latias equus in oras
Nunc furor incubuit·nec uincto sarmata uelox
Pannonio·dacusq; getes admixtus habenti
Tam paudum tibi roma ducę fortuna pepercit·
Quod bellum ciuile fuit; sic fatur & urbem
Attonitam terrore subit·namq; ignibus atris
Creditur ut captę raptarus męnia romę
Sparsurusq; deos; fuit hęc mensura timoris
Velle putant qđ cumq; potest non omnia festa
Nec fictas lęto uoces simulare tumultu·
Vix odisse uacat; phebea palatia complet
Turba patrũ·nullo cogendi iure senatus

E latebris producta suis; non consule sacrę
Fulserunt sedes. nec proxima lege potestas
Prethor adest; uacueque loco cessere curules.
Omnia cęsar erat; priuatę curia uocis
Testis adest; sedere patres censere parati
Si regnum. si templa sibi. iugulumque senatus.
Exiliumque petat; melius quod plura iubere
Erubuit. quam roma pati; tamen exit in iram
Viribus an possint obsistere iura per unum
Libertas experta uirum. pugnaxque metellus
Vt uidet ingenti saturnia templa reuelli
Mole. rapit gressus. et cęsaris agmina rumpens.
Ante fores nondum reseratę constitit ędis;
Vsque adeo solus ferrum mortemque timere
Auri nescit amor. pereunt discrimine nullo
Amissę leges. sed pars uilissima rerum
Certamen mouistis opes. prohibensque rapina
Victorem clara testatur uoce tribunus;
Non nisi per nostrum uobis percussa patebunt
Templa latus. nullasque feres nisi sanguine nostro
Sparsas raptor opes. certe uiolata potestas
Inuenit ista deos. crassumque in bella secutę
Seua tribunicię uouerunt prelia dirę.
Detege iam ferrum. neque enim tibi turba uerenda est
Spectatrix scelerum. deserta stamus in urbe.
Non feret e nostro sceleratus premia miles.
Sunt quos prosternas populi. quę mœnia dones.

b. Cesar romam ueniens negatam sibi ex aerario pecuniam fractis foribus inuasit. protulitque auri pondo quattuor milia centum triginta et quinque. argenti pondo prope nongenta milia.

Pacis ad exhaustę spolium non cogit egestas
Bellum cęsar habes; his magnam ductor in iram
Vocibus accensus. uanam spem mortis honestę
Concipis. haut inquit iugulo se polluet isto
Nostra metelle manus. dignum te cęsaris ira
Nullus honor faciet. te uindice tuta relicta est
Libertas? non usque adeo permiscuit imis
Longus summa dies. ut non si uoce metelli
Seruentur leges. malint a cęsare tolli;
Dixerat et nondum foribus cedente tribuno.
Acrior ira subit. seuos circumspicit enses
Oblitus simulare togam. tum cotta metellum
Conpulit audaci nimium desistere cepto.
Libertas inquit populi quem regna coercent.
Libertate perit. cuius seruaueris umbram
Si quicquid iubeare uelis. tot rebus iniquis
Paruimus uicti. uenia est hęc sola pudoris.
Degenerisque metus. nil iam potuisse negari;
Ocius auertat diri mala semina belli.
Dampna mouent populos. si quos sua iura tuentur;
Non sibi sed domino grauis est quę seruit egestas;
Protinus abducto patuerunt templa metello;
Tunc rupes tarpeia sonat. magnoque reclusas
Testatur stridore fores; tunc conditus imo
Eruitur templo. multis non tactus ab annis
Romani census populi; quem punica bella
Quem perses dederat. quem uicti preda philippi;

Quod tibi roma fuga pyrrus trepidante reliquit.
Quo te fabricius regi non uendidit auro;
Quicquid parcorum mores seruastis auorum
Quod dites asię populi misere tributum.
Victoriq; dedit minoia creta metello;
Quod cato longinqua uexit sup ęquora cypro.
Tunc orientis opes. captorumq; ultima regū
Quę pompeianis prelata est gaza triumphis
Egeritur. tristi spoliantur templa rapina
Pauperiorq; fuit tum primū cesare roma;
Interea totum magni fortuna p orbem
Secum casuras in prelia mouerat urbes;
Proxima uicino. uires dat grecia bello
Phocaicas amphisa manus. scopulosaq; cirra.
Parnasusq; iugo misit desertus utroq;
Boetii coiere duces. quos impiger ambit
Fatidica cephisos aqua. cadmeaq; dirce
Piseęq; manus. populisq; p equora mittens
Sicanius alpheus aquas. tunc menala liquit
Arcas. & herculeam miles trachinius oetam
Thesproti. driopes ruunt. quercusq; silentes
Chaonio ueteres liquerunt uertice selloe.
Exhausit totas quamuis delectus athenas;
Exiguę phebea tenent naualia puppes;
Tresq; petunt uerā credi salamina carinę;
Iam dilecta ioui. centenis uenit in arma
Creta uetus populis. gnososq; agitare pharetras

a. hic fluuius oritur ex oraculo delfico i monte parnaso

Docta. nec eois peior gortina sagittis;
Tunc qui dardaniam tenet oricon. & uagus altis
Dispersus siluis athamas; & nomine prisco
Encheliae uersi testantes funera cadmi
Colchis. & adriacas spumans absirtos in undas.
Penei qui rura colunt. quorumq; labore
Thessalus hemoniam uomer pscindit hyolcam.
Inde lacessitum primo mare. cū rudis argo
Miscuit ignotas temerato litore gentes.
Primaq; cū uentis. pelagiq; furentibus undis
Composuit mortale genus. fatisq; p illam.
Accessit mors una ratem. tum linquitur emus
Thracius. & populū pholoe mentita biformē.
Deseritur strimon. tepido comittere nilo
Bistonias consuetus aues. & barbara cone
Sarmaticas ubi pdit aquas. sparsamq; pfundo
Multifidi peucen. unū caput alluit histri.
Moesiaq; et gelido tellus pfusa caico.
Idalis. & nimium glebis exilis aribe.
Quiq; colunt pitanen. & quę tua munera pallas
Lugent damnatę phebo uictore celenę.
Quaceler & rectis descendens marsia ripis.
Errantem meandron adit. mixtusq; refertur;
Passaq; ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon. qua culta secat non uilior ermus;
Iliacę quoq; signa manus perituraq; castra
Omnibus petiere suis. nec fabula troię

y. Ciuitas in hemo monte.
k. Cadmus uersus ē in hac ciuitate in draconē cū hermione uxore sua. unde hec ciuitas nomen accepit. Enchelię enī grece dicunt DRACONES.
7 Oppidū europe in fine ponti qd alluit cap unū histri ex vii. capiti bꝰ qua ora hīt septē.
z. Ciuitas laodicię. ubi pinus plurime nascuntur.
Quia hic demeci fi[illegible] a grecis.
q cesar erat de sanguine troianorum.

Continuit. frigiique ferens se cesar iuli.
Accedunt syrię populi. desertus orontes.
Et felix sic fama ninos. uentosa damascus
Gazaque et arbusto palmarum diues idume.
Et tyros instabilis. preciosaque murice sidon.
Has ad bella rates non flexo limite ponti.
Certior haud ullis duxit cynosura carinis.
Phenices primi famę si creditur ausi
Mansuram rudibus uocem signare figuris.
Nondum flumineas memphis contexere biblos
Nouerat. et saxis tantum uolucresque feręque
Sculptaque seruabant magicas animalia linguas.
Deseritur taurique nemus. perseaque tarsos.
Coriciumque patens. exesis rupibus antrum.
Mallos et extremę sonant naualibus ęgę.
Itque cilix iusta iam non pirata carina.
Mouit et extremos bellorum fama recessus
Qua colitur ganges. toto qui solus in orbe
Ostia nascenti contraria soluere phebo
Audet. et aduersum fluctus impellit in eurum.
Hic ubi pelleus post tethios ęquora ductor
Constitit. et magno uinci se fassus ab orbe est.
Quaque ferens rapidum diuiso gurgite fontem
Vastis indus aquis mixtum non sentit hydaspen.
Quique bibunt tenera dulces ab arundine sucos.
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis adstringunt carbasa gemmis.

Quique suas struxere pyras. uiuique calentes
Conscendere rogos. pro quanta est gloria genti
Iniecisse manum fatis. uitaque repletos
Quod superest donasse deis. uenere feroces
Cappadoces. duri populus non cultor amani.
Armeniusque tenens uoluentem saxa nifatem.
Aethera tangentes siluas liquere cohatrę.
Ignotum uobis arabes uenistis in orbem.
Umbras mirati nemorum non ire sinistras.
Tunc furor extremos mouit romanus orestas.
Carmanosque duces. quorum iam flexus in austrum
Aether non totam mergi tamen aspicit arcton.
Lucet et exigua uelox ibi nocte bootes.
Aethiopumque solum. quod non premeretur ab ulla
Signiferi regione poli. nisi poplite lapso
Ultima curuati procederet ungula tauri.
Quaque caput rapido tollit cum tygride magnus
Eufrates. quos non diuersis fontibus edit
Persis. et incertum est tellus si misceat amnes.
Quod potius sit nomen aquis. sed sparsus in agros
Fertilis eufrates. farię uice fungitur undę.
At tygrim subito tellus absorbet hiatu.
Occultosque tegit cursus. rursusque renatum
Fonte nouo flumen pelagi non abnegat undis.
Inter cesareas acies. diuersaque signa.
Pugnaces dubii parthi tenuere fauorem.
Contenti fecisse duos. tinxere sagittas.

Amanus mons non colitur siue quia durus est siue quia hostibus semper occupatur.

Errantes scithie populi; quos gurgite bactros
Includit gelido. uastisque hyrcania siluis;
Hinc lacedemonii moto gens aspera freno
Enochi. seuisque affinis sarmata moschis.
Colchorum qua rura secat ditissima phasis;
Qua croeso fatalis halis. qua uertice lapsus
Riphaeo tanais. diuersi nomina mundi
Inposuit ripis. asieque et terminus idem
Europe. medie dirimens confinia terre.
Nunc huc. nunc illuc. qua flectit ampliat orbem;
Quaque fretum torrens meotidos egerit undas
Pontus. et herculeis aufertur gloria metis
Oceanumque negat solas admittere gades;
Hinc et sidonie gentes. auroque ligatas
Substringens arimaspe comas. hinc fortis arius
Longaque sarmatici soluens ieiunia belli
Massagetes quo fugit equo. uolucresque geloni
Non cum mennoniis deducens agmina regnis
Cyrus. et effusis numerato milite telis
Descendit perses. fraternique ultor amoris
Equora cum tantis percussit classibus; unum
Tot reges habuere ducem. coiere nec umquam
Tam uarie cultu gentes. tam dissona uulgi
Ora; tot inmense comites missura ruine
Exciuit populos. et dignas funere magni
Exequias fortuna dedit; non corniger amon
Mittere marmaricas cessauit in arma cateruas.

Cesar roma digressus ariminum ad legiones; mox alpes transuectus massiliam uenit. Ad quam oppugnandam cum receptus non esset. trebonium cum tribus legionibus relinquens ad hyspanias contendit. quas lucius affranius et marcus petreius et m. uarro pompeiani duces cum legionibus optinebant. ibi multis praeliis petreium affraniumque superatos composita pactione dimisit. Simul et duces eius hoc est curio catone sicilia expulit. ualerius cotta sardinia. tuberone africa uarus eiecit; Cesar massiliam rediens obsidione domitam uita tantum et libertate concessa ceteris rebus abrasit.

Quicquid ab occiduis libie patet arida mauris.
Usque paretonias eoa ad litora syrtes;
Acciperet felix ne non semel omnia cesar.
Vincendum pariter pharsalia prestitit orbem;
Ille ubi deseruit trepidantis moenia rome.
Agmine nubiferam rapto super euolat alpem;
Cumque alii fame populi terrore pauerent
Focais indubiis ausa est seruare iuuentus
Non graia leuitate fidem. signataque iura.
Et causas non fata sequi; tamen ante furorem
Indomitum duramque uiri deflectere mentem
Pacifero sermone parant. hostemque propinquum
Orant cecropie prelata fronde minerue;
Semper in externis populo communia uro
Massiliam bellis testatur fata tulisse
Conpressa est lacius quecumque annalibus etas;
Et nunc ignoto siquos petis orbe triumphos.
Accipe deuotas externa in prelia dextras;
At si funestas acies si dira paratis
Prelia discordes lacrimas ciuilibus armis
Secretumque damus. tractentur uulnera nulla
Sacra manu; si celicolis furor arma dedisset.
Aut si terrigene temptarent astra gigantes.
Non tamen auderet pietas humana uel armis
Vel uotis prodesse ioui. sortisque deorum
Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc celo solum regnare tonantem;

Adde quod in numerę concurrunt undiq; genteſ
Nec ſic horret in erſ ſceleru contagia mundus
Vt gladius egeant ciuilia bella coactis;
Sit mens iſta quidem cunctis ut ira recuſent
Fata nec hęc alius cõmutat prelia mulcs;
Cui non conſpecto languebit dextera parente
Telaq; duerſi probibebunt ſpargere fratreſ
Finis ad eſt rerum. ſi non committitis illis.
Arma quibus fas eſt; hęc nobis ſumma pcandi
Terribiles aquilas. infeſtaq; ſigna relinquat
Vrbe procul. nris q; uelis te cedere muris
Excludiq; finas admiſſo ceſare bellum;
Sit locus exceptus ſceleri. magnoq; tibiq;
Tutus. ut inuicte; factum ſi conſulat urbi
Fędera ſi placeant. ſit quo uenatis inermes;
Vel cum tanta nocent diſcrimina martis habere
Quid rapidum deflectis iter. non pondera rerũ
Nec momenta ſumus. numquã felicib; armis
Vſa manus. patrię primus ſedibus exul
Et poſt tranſlatas exuſtę ſocidos arceſ.
Moenibus exiguis alieno in littore tuti
Illuſtrat quos ſola fideſ; ſi claudere muros
Obſidione paras. & ui pfringere portas.
Excepiſſe faces tectis. & tela parari.
Vndarum raptos auerſis fontib; hauſtus
Quererere. & effoſſam ſicientes labere terrã;
Et defit ſi larga ceres. tunc horrida cerne

Fœdaq; contingi maculato corpora morſu;
Nec pauet hic populus prolubertate ſubire.
Obſeſſum pœno geſſit qđ marte ſaguntum.
Pectoribus puerꝝ rapti matrũ. fruſtraq; trahentes
Verba ficca famę. medios mittentur in ignes;
Vxor & a caro poſcet ſibi fata marito.
Vulnera miſcebunt fratres. bellũq; coacti
Hoc poculs ciuile gerent; ſic graia iuuentus
Finierat. cum turbato iam prodita uultu
Ira ducis tandem teſtata eſt uoce dolorem;
Vana mouet graios nri fiducia curſus.
Quam uis heſperiũ mundi pperemus adaxem.
Maſſiliam delere uacat; gaudete cohortes
Obuia prebentur factorum munera bella;
Ventus & amittit uires niſi robora denſę
Occurrunt ſiluę. ſpacio diffuſus inani.
Vtq; perit magnus nullis obſtantib; ignis.
Sic hoſtes mihi deeſſe nocet. dãpnũq; putam
Armorum. niſi qui uinci potuere rebellant;
Sed ſi ſolus eam dimiſſis degener armis
Tunc mihi tecta patent. iã non excludere tanciũ
Sed me. nduſiſſe uoluit; at enim contagia belli
Ora fugant. dabitis penas pace petita
Et nihil eſſe meo diſcetis cuncta ſuo.
Quam duce me bellũ; ſic poſtquã fas. adurbẽ
Haud trepidã conuertit iter. tũ moenia clauſa
Conſpicit. & denſa iuuenũ uallata corona;

Haud procul amuris tumulus surgentis in altū
Telluris paruum diffuso uertice campum
Explicat. hęc pacienș longo munimine cingi
Visa duci rupes. tutisq; aptissima castris;
Proxima pars urbis. celsam consurgit in arcē
Par tumulo. mediisq; sedent conuallib; arua;
Hunc resīn mensō placuit statura labore.
Aggere diuersos uasto committere colles;
Sed prius ut totam qua terra cingitur urbē
Clauderet. a summis pduxit ad ęquora castris
Longum cesar opus. fontesq; & pabula cāpi
Amplexus fossa. densas tollentia pinnas:
Cespitibus crudaq; exstruxit brachia terra;
Iam satis hoc graię memorandū contigit urbi
Aeternumq; decus. qd non impulsa nec ipso
Strata metu. tenuit flagrantis in omina belli.
Precipitē cursū; raptisq; accelare cunctis.
Uincitur una mora. quantū est qd fata tenent.
Quodq; uirū toti properans inponere mundo.
Hospitium fortuna dies. tunc omnia late
Procumbunt nemora. & spoliant robore siluę
Et cum terra leuis mediā urgultaq; molē
Suspendant structa laterū cōpage ligatā
Arcet humū. pressus ne cedat curribus agger;
Lucus erat longo nūquam uiolatus abęno.
Obscurum cingens conexis aera ramis.
Et gelidas alte summotis solibus umbras

Hunc non ruricolę panes. nemorūq; potentes
Siluani. numphęq; tenent. sed barbara ritu
Sacra dīm. structę duris altaribus arę.
Omnisq; humanus lustrata cruoribus arbor;
Siqua fidem meruit superos murata uetustas.
Illis & uolucres metuunt insistere ramis.
Et lustris recubare feris. nec uentus in illas
Incubuit siluas. excussaq; nubibus atris
Fulgura. non ullis frondē prebentibus auris
Arboribus. suus horror inest; tū plurima nigris
Fontibus unda cadit. simulacraq; mesta deorū
Arte carent. cęsisq; extant informia truncis;
Pse situs putriq; facit iam robore pallor
Pandos.m
Tronitos. non uulgatis sacrata figuris
Numina sic metuunt. tantum terroribus addit
Quos timeant non nosse deos; iā fama ferebat
Sepe causas motu terrę mugire cauernas.
Et procumbentes iterū consurgere taxos.
Et non ardentis fulgere incendia siluę.
Roboraq; amplexos circū flexisse dracones;
Non illū populi cultu propiore frequentant
Sed cessere dius; medio cū phebus in axe est.
Aut cęlum nox atra tenet. pauet ipse sacerdos
Accessus dīmq; timet deprendere luci;
Hanc iubet in misso siluā procumbere ferro.
Nam ucina operi belloq; intacta priore.
Inter nudatos stabat densissima montes;

Sed fortes tremuere manus. motique uerenda
Maiestate loci. si robora sacra ferirent.
Insua credebant reditura membra securi;
Implicitas magno cesar terrore cohortes
Vt uidit. primus raptam librare bipennē
Ausus. & aeriam ferro proscindere quercū.
Effatur. merso uiolata in robora ferro;
Iam nequis urīm dubitet subuertere siluā.
Credite me fecisse nefas; tum paruit omnis
Imperius nonsublato secura pauore
Turba. sed expensa superorum & cesaris ira.
Procumbunt omnes. nodosa impellitur ilex.
Iuxtaq; dodonis. & fluctibus aptior alnus.
Et non plebeios luctus testata cupressus.
Tunc primū posuere comas. & fronde carentes
Admisere diem. propulsaq; robore denso
Sustinuit se silua cadens. gemuere uidentes
Gallorum populi. muris sed clausa iuuentus.
Exultat; quis enī lesos impune putaret
Esse deos. seruat multos fortuna nocentes.
Et tantum miseris irasci numina possunt;
Vtq; sacris cesi nemoris. quesita per agros
Plaustra ferunt. curuoq; soli cessantis aratro.
Agricolę raptis annum fleuere iuuenci;
Dux tamen impatiens hesuri ad mēnia martis
Versus ad hispanas acies. extrema q; mundi.
Iussit bella geri; stellatis axibus agger

Erigitur. geminasq; equantes mēnia turres
Accipit; nullo fixerunt robore terram.
Sed per iter longum causa replere latenti;
Cum tantum nutaret onus. telluris in anes
Concussisse sinus querentē erumpere uentū
Credidit. & muros muratа est stare iuuentus;
Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces.
Sed maior graio romana in corpora ferro
Vis inerat. nec enī solis excussa lacertis
Lancea. sed tenso balistę turbine rapta
Haud unum contenta latus transire quiescit.
Sed pandens pectora arma uiā. pectora ossa relicta
Morte fugit. sup est cęlo post uulnera cursus;
Atq saxum quotiens ingenti uerberis ictu
Excutitur. qualis rupes quā uertice montis
Abscidit impulsu uentorū aduncta uetustas
Strernit.
Frangit cuncta ruens. nec tantū corpora pīla
Examinat. totos cū sanguine dissipat artus;
Vt tamen hostiles densa testudine muros
Tecta subit. uertus. armisq; innexa priores
Arma ferunt. galeamq; extensus pregit umbo.
Quę prius ex longo nocuerunt missa recessu.
Iam posterga cadunt; nec grauis flectere iactū
Aut facilis labor est longinqua ad tela parati
Tormenti mutare modū. sed pondere solo
Contenti. nudis euoluunt saxa lacertis;
Dum fuit armorū feries. ut grandine tecta

Innocua percussa sonant. sic omnia tela
Respuit; at postquam uirtus incerta uirorum *(gloss: series)*
Perpetuam rupit defesso milite cratem.
Singula continuis cesserunt ictibus arma;
Tunc adoperta leui procedit uinea terra.
Sub cuius pluteis & tecta fronde latentes *(gloss: munitionibus & tectis)*
Moliri nunc ima parant euertere ferro
Moenia. nunc aries suspenso fortior ictu.
Incussus densi compage soluere muri
Temptat. & inpositis unum subducere saxis;
Sed sup & flamis. et magnę fragmine molis.
Et sudibus crebris & adusti roboris ictu
Percussę cedunt crates. frustraque labore
Exhausto. fessus repetit tentoria miles;
Summa fuit graiis starent ut moenia uoti.
Vltro acies inferre parant. armisque coruscas
Nocturni texere faces. audaxque iuuentus
Erupit. non hasta uiris. non letifer arcus.
Telum flamma fuit. rapiensque incendia uentus
Per romana tulit celeri munimina cursu;
Nec quamuis uiridi luctetur robore lentas
Ignis agit uires. teda sed raptus ab omni.
Consequitur nigri spaciosa uolumina fumi;
Nec solum siluas. sed saxa ingentia soluit.
Et crudę putri fluxerunt puluere cautes.
Procubuit. maiorque iacens apparuit agger;
Spes uictis telluris abit. placuitque pfundo

Fortunam temptare mari; non robore picto
Ornatas decuit fulgens tutela carinas.
Sed rudis & qualis pcumbit montibus arbos
Conseritur. stabilis naualibus area bellis;
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat in fluctus rhodani cum gurgite classis
Stechados arua tenens; nec non & graia iuuentus
Omne suum fatis uoluit committere robur.
Grandeuosque senes mixtis armauit ephebis;
Accepit non sola uiros que stabat in undis *(gloss: massilienses)*
Classis. & emeritas repetunt naualibus alnos.
Vt matutinos spargens sup ęquora phebus
Fregit aquis radios & liber nubibus ęther
Et posito borea pacemque tenentibus austris
Seruatum bello iacuit mare. mouit ab omni
Quisque sua statione ratem. paribusque lacertis
Cesaris hinc puppes. hinc graio remige classis
Tollitur; inpulsę tonsis tremuere carinę.
Crebraque sublimes conuellunt uerbera puppes;
Cornua romanę classis ualideque triremes.
Quasque quater surgens extructi remigis ordo
Commouet & plures quę mergunt ęquore pinus
Multiplices cinxere rates; hoc robur aperto
Oppositum pelago. lunata fronte recedunt
Ordine contentę gemino creuisse liburnę;
Celsior at cunctis bruti pretoria puppis
Verberibus senis agitur. molemque pfundo

Marginal glosses:

Tutela nauiyos erat in rostris. ubi solebant antiqui ex ere formare quedam numina. in quorum tutela nauis erat.

Brutus enim cum multitudine sociorum per Rodanum fluuium rates deduxit in mare. est autem massilia in litore maris sita.

hec ciuitas in fronte est narbonensis prouincię. ubi rodanus in mare exit. Declinatur hic stecas. stecados.

Et quamuis utrique cum tanto impetu pperarent ad bellum. tamen romani caute classe sua ordinauerunt. maiores rates circumponendo. minores autem infra col locando.

Prora ut rostrum anterior pars est nauis. puppis uero ulterior; Et cum tantu impetu alii aliis occurrerunt & ita naues ad inuicem pcusse sunt. quod ubi fuerat puppis nauis pcutientis. illuc prora pcusse redit;

Inuehit & summus longe petit æquora remus;
Vt tantum medii fuerat maris utraq; classis
Quod semel excussis posset transcurrere contis
In numerę uasto miscentur in æthere uoces
Remorumq; sonus premitur clamore nec ullę
Audiri potuere tubę; tunc cerula uerrunt
Atq; intranstra cadunt & remis pectora pulsant;
Vt primū prorę crepuerunt obuia rostra.
In puppim rediere rates emissaq; tela
Aera texerunt uacuumq; cadentia pontū;
Et iam diductis extendunt cornua prorę
Diuersęq; rates laxata classe receptę;
Vt quoties æstus zephyrus eurusue repugnat
Huc abeunt fluctus illuc mare sic ubi puppes
Sulcato uarios duxerunt gurgite tractus
Quod tulit illa ratis remis hęc retulit æquor;
Sed grauis habiles pugnāq; capescere pinus
Et temptare fugam nec longo frangere gyro
Cursum nec tarde flectenti cedere clauo;
At romana ratis stabilem prebere carinā
Certior & terrę simulem bellantibus usum;
Tunc insignifera residenti puppe magistro
Brutus ait pateris ne acies errare profundo
Artibus & certas pelagi: iā confere bellū
Focaicis medias rostris oppone carinas;
Faruit obliquas & prebuit hostibus alnos;
Tunc quęcumq; ratis ceptauit robora bruti

Ictu uicta suo pcussa & capta cohesit;
Ast alias manicęq; ligant teretesq; catenę
Seq; tenent remis tecto stetit æquore bellū;
Iam non excussis torquentur tela lacertis
Nec longinqua cadunt iaculato uulnera ferro
Miscentur q; manus nauali plurima bello
Instis agit stat quisq; suę de robore puppis
Pronus in aduersos ictus multiq; pempti
In ratibus cecidere suis cruor altus in undis
Spumat & obducti concreto sanguine fluctus
Et quas in mussi traxerunt uncula ferri
Has prohibent iungi conferta cadauera puppes
Semianimes alii uastū subiere profundum
Hauserunt q; suo pmixtum sanguine pontū;
Hi luctantem animam lenta cū morte trahentes
Fractarum subita ratium periere ruina
Irrita tela suas pagunt in gurgite cędes
Et quod cumq; cadit frustrato pondere ferrū
Exceptum medius inuenit uulnus in undis;
Focaicis romana ratis uallata carinis
Robore diducto dextrū leuumq; tuetur
Æquo marte latus; cuius dū pugnat abalta
Puppe lagus grauiq; audax āplustre retentat
Terga simul pariter missis & pectora telis
Transigitur medio concurrit pectore ferrū
Et stetit incertus flueret q uulnere sanguis
Donec utrasq; simul largus cruor expulit hastas

d. Relvike.
t rostris.
d.
cō.

Duulsitq; animam·sparsitq; in uulnera letū;
Durigit huc puppem miseri quoq; dextra celoꝰ
Qua nullę melius pelago turbante carinę
Audiuere manū. nec lux est nocior ulli
Crastina·seu phebum uideat seu cornua lunę
Semp uenturus componere carbasa uentis;
Hic lacię rostro compagem ruperat alni·
Cela sed in medium uenere tremencia pectꝰ
Auertitq; ratem morientis dextra magistri;
Dum cupit insociam graiareus erūpere puppi·
Excipit in missum suspensa pilia ferrum·
Affixusq; rati telo retinente pependit;
Stant gemini fratres fęcundę gloria matris·
Quos eadem uarius genuerunt uiscera fatis·
Discreuit mors sęua uiros· unūq; relictum
Agnorunt miseri sublato errore parentes·
Aeternus causam lacrimis tenet ille dolorē·
Semp ę amissum fratre lugentibus offert;
Quorum alter mixtus obliquo pectine remis
Ausus romanę graia de puppe carinę
Innectere manū·sed eam grauis insup ictus
Amputat· illa tamen nisu quo prenderat hęsit·
Durigutq; tenens strictis in mortua neruis;
Creuit in aduersis uirtus·plus nobilis irę
Truncus habet· fortiq; instaurat pilia leua·
Raptur usq; suam ꝓcumbit in ęquora dextrā·
Hęc quoq; cū toto manus ē abscisa lacerto;

Iam clipeo telisq; carens·non conditur ima
Puppe·sed expositus fraternaq; pectore nudo
Arma tegens·crebra confixus cuspide ꝓstat·
Telaq; multorum lęto casura suorum
Emerita tam morte tenet; tunc uulnere multo
Effugiente animam lassos collegit in artus·
Membraq; contendit toto quicumq; manebat
Sanguine·et hostilem defectus robore nerus
Insiluit solo nociturus pondere puppim;
Strage uirum cumulata ratis multoq; cruore
Plena·ꝓ obliquum crebros latus accipit ictus;
Sed postquā ruptis pelagus compagib; hausit·
Adsummos repleta foros·descendit in undas·
Ingenium inuoluens contorto uertice pontū·
Aequora discedunt mersa diducta carina·
Inq; locum puppis cecidit mare·multaq; ponto
Prebuit ille dies uarię miracula fati;
Ferrea dum puppi rapidos manus infert uncos
Adfixit lucidam·mersus foret ille ꝓfundo
Sed prohibent socii·suspensaq; crura retentant·
Scinditur auulsus·nec sic ut uulnere sanguis
Emicuit lentus·ruptis cadit undiq; uenis·
Diuersusq; animę diuersa in mēbra meantis
Intercepti aquis; nullius uita peremptę
Est tanta dimissa uia·pars ultima truncꝰ
Tradidit in lętum uacuos uitalibus artus;
Extumidus qua pulmo iacet· qua uiscera feruent·

Heserunt ibi fata dꝫu · luctataq; multum
Hac cum parte uiri · uxoꝝia membra tulerunt
Dum numium pugnax unus turba carinę
Incumbit prono lateri uacuamq; reliquit
Qua caret hoste ratem · congesto pondere puppis
Versa caua texit pelagus · nautasq; carina
Brachia nec licuit uasto iactare profundo.
Sed clauso periere mari · tunc unica diri
Conspecta est lęti facies · cum forte natantē
Uersę rostrus uuuenem fixere carinę.
Discessit medium tam uastos pectus ad ictus.
Nec prohibere ualent obtritus ossibus artus.
Quo minus aera sonent; elisso uentre ꝓra
Iectat sanem · ꝑmixtus uiscere sanguis;
Post quā inbibent remi puppes acrostra reducē.
Erectum in pelagus ꝑfosso pectore corpus
Vulneribus transmisit aquas; pars maxima ꝛbę
Naufraga · iactatus morti obluctata lacertis
Puppis ad auxilium socię concurrit; at illi
Robora cum uertis pensarent artius ulnis.
Nutaretq; ratis populo peritura recepto
Impia turba sup̄ medios ferit ense lacertos;
Brachia linquentes graia pendentia puppi.
Manibus cecidere suis · non amplius undę
Sustinuere graues insūmo gurgite truncos;
Iamq; oīū fusis nudato milite telis.
Inuenit arma furor · remū contorsit inhostē

Alter · at hic totum ualidis ampluistre lacertis
Auulsasq; rotant expulso remige sedes.
Inpugnam fregere rates · sidentia pessum
Corpora cęsa tenent · spoliantq; cadauera ferro.
Multi inopes teli · iaculum letale reuulsum
Vulneribus traxere suis · & uiscera leua
Oppressere manu · ualidos dū prebeat ictus
Sanguis & hostilem cū torserit exeat hastā.
Nulla tamen plures hoc edidit ęquore cades
Quam pelago diuersa lues · nā pinguib⁹ ignis
Adfixus tedis · & tecto sulphure uuax
Spargitur; at faciles p̄bere alimenta carinę.
Nunc pice · nunc liquida rapuere incendia cęra.
Nec flāmas superant undę · sparsisq; ꝑ equor
Iam ratibus · fracmenta ferox sibi uendicat ignis;
Hic recipit fluctus · extinguat ut ęquore fauces.
Ne mergantur tabulis ardentibus herent;
Mille modos inter lęti · mors una timori est
Qua cepere mori; nec cessat naufraga uirtus.
Tela legunt derecta mari · ratib⁹q; ministrant
Incertasq; manus ictu languente ꝓundas
Exercent · nunc rara datur sicopia ferri.
Vruntur pelago · seuus complectitur hostem
Hostis · & inplicitus gaudent sub fidere mēbris.
Mergentesq; mori; pugna fuit unus in illa
Eximius focius animā seruare sub undis
Scrutariq; fretū si quid mersisset harenis.

Et nimus adfixos unci conuellere morsus
Adductum quociens non senserat anchora funē;
Hic ubi compressum penitus deduxerat hostē.
Victor. & incolumis. summas remeabat ad undas;
Sed se puacuos credit dum surgere fluctus.
Puppibus occurrit. tandemq; subequore mansit;
Hic sup hostiles iecerunt brachia remos
Et ratium tenuere fugā. non pdere lętū
Maxima cura fuit; multus sua uulnera puppi
Adfixit moriens. et rostris abstulit ictus;
Stantem sublimi tyrrenum culmine prorę
Lugdamus. excussę baleāris tortor habenę
Glande petens solido caua, fregit tempora plūbo;
Sedibus expulsi postquā cruor omia rupit
uenas. Uincula. procurrunt oculi. stat lumine rapto
Attonitus. mortisq; illas putat ee tenebras;
Ut postquā sensit mēbris constare uigorē.
Vos ait o socii sicut tormenta soletis.
Me quoq; mittendis rectum conponite telis;
Egere qd sup est animę tyrrene pomis
Bellorum casus. ingentem militis usum
Hoc habet ex magna defunctū parte cadauer
Vuentus ferriere loco; sic fatus in hostem
Ceca tela manu sed non tamen irrita mittit;
Excipit hęc uuenis generosi sanguinis argus.
Qua iā non medius descendit inlia uenter.
Aduuitq; suo procumbens pectore ferrū;

Stabat iam uictę diuersa parte carinę
Infelix argi genitor non ille uuentę
Tempore phocaicis ulli cessurus in armis;
Victum quo robur cecidit fessusq; senecta
Exemplum non miles erat qui funere uiso
Sepe cadens longe. senior p transtra carinę
Peruenit ad puppim spirantisq; inuenit artus.
Non lacrimę cecidere genis. non pectora tundit
Obstentis toto riguit sed corpore palmis.
Nox subit atq; oculos uastę obduxere tenebrę.
Et miserum cernens agnoscere desinit argū.
Ille caput labens & iam languentia colla
Viso patre leuat uox fauces nulla solutas
Prosequitur. tacito tantū petit oscula uultu
Innuitatq; patris claudenda adlumina dextrā;
Et torpore senex caruit uitaesq; cruentus
Coepit habere dolor. non pdam tempora dixit
Asęus pmissa duis. uugulumq; senilem
Confodiam. ueniam misero concede parenti
Arge qd amplexus extrema quod oscula fugi.
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimusq; iacet. & adhuc potes ee superstes;
Sic fatus quā uis capulū p uiscera mersit
Polluerit gladi. tam alta sub equora tendit
Precipiti saltu lętum precedere nati
Festinantē animā morti non credidit uni;
Inclinant iam fata ducū nec iā amplius anceps.

Bellī casus erat graię pars maxima classis.
Mergitur: ast alię mutato remige puppes
Victores uexere suos. naualia pauę
Prę recipiti tenuere fuga; quis in urbe parentū
Fletus erat quantus matrū plurora planctus
Coniunx sępe sui confusis uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer
Accensisq; rogis. miseri de corpore trunco
Certauere patres; at brutus in ęquore uictor
Primus cesareus pelagi decus ---- addidit armis

Brut pugnabat in mari. sed cęsar in tra t alit. Brut multa cede pugnaū sed cesar nō;

Expl. lib. III. Incipit quartus.

Tpeul extremus trarū cęsar in oris.
Marte seuus agit. in multa cede nocentes
Maxima sę fati ducib. momenta daturus;
Iure pari rector castris afranius illis

Ac petreius erat. concordia duxit in ęquas
Imperium commune uices. tute laq; uallo
Peruigil alterno paret custodia signo;
His preter lacias acies. erat impiger astur
Vettonesq; leues. profugiq; agente uetusta
Gallorum celtę. miscentes nomen hiberis;
Colle tumet modico. leniq; excreuit in altum
Pingue solum tumulo. sup hunc fundata uetusta
Surgit ilerda manu; placidis plabitur undis
Hesperios inter; ficoris non ultimus amnes.
Saxeus ingenti quę pons amplectit arcu
Hybernas passim aquas; at proxima rupes.

Signa tenet magni. nec cęsar colle minori
Castra leuat. medius durimus tentoria gurges;
Explicat hinc tellus campos effusa patentis
Vroculo prendente modum cāposq; coercet
Cinga rapax. uertitus fluctus & litora cursu
Oceanu pepulisse suo. nā gurgite mixto
Qui prestat terris. aufert tibi nom liberus;
Prima dies belli cessauit marte cruento.
Spectandasq; ducū uires numerosaq; signa
Expositi. pigiuit sceleris. pudor arma furentū
Continuit. patrieq; & ruptis legib. unum sole.
Donauere diem. prono cum cęsar olympo
Innoctem. subita circūdedit agmina fossa.
Dum primę prestant acies. hostēq; fefellit.
Et prope conserturus obduxit castra manipulis;
Luce noua. collem subito conscendere cursu
Qui medius tutā castris dirimebat ilerdam
Imperat; huc hostem paritū terrorq; pudorq;
Impulit. & rapto tumulū por agmine cępit;
His uirtus ferrumq; locū pmittit; at illis
Ipse locus. miles rupes oneratus in altas
Vtitur. auersoq; acies in monte supina
Hęret. & interdum casura umbone sequentis
Frigitur. nulli telum uibrare uacabat
Dum labat. et fixo firmat uestigia pilo.
Dum scopulos stirpesq; tenent. atq; hoste relicto
Cedunt ense uiam; uidit lapsura ruina

Agmina dux· equitemq? iubet succedere bello
Munitumq? latus leuo producere gyro;
Sic pedes ex facili nullo q? urgente receptus
Irritus & uictor subducto marte pependit;
Actenus armorum discrimina· cętera bello
Fata dedit uarius incertus motibus aer·
Pigro bruma gelu siccisq? aquilonib? herens·
Aethere constricto pluuias in nube tenebat·
Vrebant montana nues· camposq? iacentes
Non dura turę consp ecto sole pruinę·
Atq? omnis propior mergenti sydere cęlo
Aruerat tellus· hiberno dura sereno;
Sed postquã uernus calidum titana recepit
Sidera respiciens dilapse portitor ęlles·
Atq? uterũ ęquatis aduste pondera libre
Temporibus nocuere dies· tum sole relicto
Cinthia quo prinũ cornu dubitanda refulsit
Excluſit boream· flãmasq? accepit ab euro;
Ille suo nubes quascũq? inuenit in axe·
Torsit in occiduũ nabatheis flatibus orbem·
Et quas sentit arabs· et quas gangetica tellus
Exalat nebulas· quicquid concrescere primus
Sol patitur· quicquid cęli fuscator eoi
Intulerat chorus· quicquid defenderat indos;
Incendere die nubes oriente remote·
Nec medio potuere graues incũbere mundo
Sed rũbos rapuere fuga· uacat umbris arctos

Et nothos· in solam calpen fluit umidus aer;
Hic ubi iam zephiri fines· et sũmus olympi
Cardo tenet· tectum uetite transcurrere· densos
Inuoluere globos· congestumq? aeris atri
Vix recipit spatium quod separat ętherę terrã;
Iamq? polo pressę· largos denset in umbres·
Pissatę q? fluunt· nec seruant fulmina flãmas·
Quam uis crebra micent· extinguit fulgura nũb?
Hinc inpfecto complectitur aera gyro
Areus· uix ulla uariatus luce colorem·
Oceanumq? bibit· raptosq? ad nubila fluctus
Pertulit· & cęlo diffusum reddidit ęquor;
Iamq? pyrenę quas numquã soluere titan
Ualuit fluxere nues· fractoq? madescunt
Saxa gelu· tunc quę solutis ęst ontibus exit
Non habet unda uias· tã largas alueus amnis
Aripis accepit aquas; iam naufraga campo
Cęsaris arma natant· impulsaq? gurgite multo
Castra labant· alto restagnant flumina uallo;
Non pecorũ raptus facilis· non pabula mersi
Vlla ferunt sulci; tectarum errore uiarum
Fallitur occultus sparsus populator in agris;
Iamq? comes semp magnorũ prima malorũ
Sęua fames aderat· nullo q? obsessus ab hoste·
Miles egebat· toto censu non prodigus emit·
Exiguam cererem· pro lucri pallida tabes
Nonde est prolato ieiunus uenditor auro;

Iam tumuli colleſq; latent · iã flumina cuncta
Condidit una paluſ · uaſtaq; uoragine merſit
Abſorpſit penituſ rupeſ · ac tecta ferarum
Detulit · atq; ipſas hauſit · ſubituſq; frementeſ
Vorticibuſ contorſit aquaſ · & repulit æſtuſ
Fortior oceani · nec phebum ſurgere ſenſit
Nox ſub tecta polo · rerum diſcrimina miſcet
Ve formiſ cæli faciem · uincit q; tenebrę ;
Sic mundi pars ima iacet · quã zona nualis
Perpetuę q; premunt hiemeſ · non ſidera cæli
Vlla uidet · ſterili non quicquã frigore gignit
Sed glacię mediоſ ſignorũ temperat igneſ ;
Sic ó ſume parens mundi · ſic ſorte ſecunda
Quorei rector atlaſ neptune tridentiſ
Ptu ppetuſ unpendaſ aera nimbiſ .
Tu remeare uetes quoſcumq; emiſeriſ æſtuſ ;
Non habeant amneſ decliue ad litora curſu
Sed pelagi referantur aquiſ · concuſſaq; tellus
Laxet iter fluuiiſ ; hoſ cã poſ rhenuſ inundet
Hoſ rhodanuſ · uaſtoſ obliquent flumina fonteſ
Ripheaſ huc ſolue nuueſ · huc ſtagna · lacuſq;
Et pigraſ ubicumq; iacent diſſolue paludeſ
Et miſeraſ belliſ cuulibuſ eripe terraſ ;
Sed paruo fortuna uiri contenta pauore
Plena redit · ſolitoq; magiſ fauere ſecundi
Et uenuam meruere diu ; iam clarior aer
Et par phebꝰ aquiſ · denſaſ inuellera nubeſ

Sparſerat · & noctes uentura luce rubebant .
Seruatoq; loco rerum · diſceſſit abaſtriſ
Vmor · & ima petit quicquid pendebat aquarũ ;
Tollere ſilua comaſ · ſtagnuſ emergere colleſ
Incipiunt · uiſoq; die durescere calleſ ;
Vtq; habuit ripaſ ſicoriſ · cãpoſq; reliquit .
Primũ cana ſalix madefacto uumine paruã
Texitur in puppim ceſoq; inducta iuuenco
Vector iſ pacienſ tumidũ ſup enatat amnẽ ;
Sic uenetuſ ſtagnante pado fuſoq; britannũ
Augat oceano · ſic cũ tenet omnia nuluſ
Conſeritur bibula membriſ cumba papiro ;
Hiſ ratibuſ traiecta manuſ · feſtinat utrumq;
Succiſum curuare nemꝰ fluuiiq; feroriſ
Incrementa timens non primuſ robora ripiſ
Inpoſuit · mediоſ pontẽ diſtendit in agroſ ;
Ne quid ſicoriſ repetiſ audeat undiſ
Spargitur inſulcoſ · et ſciſſo gurgite ruuſ
Dat pẽnaſ maioriſ aquę ; poſtquã omnia fatiſ
Cæſariſ ire uidet ceſſam petreiuſ iler dã
Deſerit · & noti diffuſus uiribuſ orbiſ
Indomitoſ querit populoſ · et ſemp in arma
Martiſ amore feroſ · & tendit inultuma mundi ;
Nudatoſ cæſar colliſ deſertaq; caſtra
Conſpiciens · capere arma iubet · nec querere pontẽ .
Sed uada ſed duriſ fluuiũ ſuperare lacertiſ ;
Paret · rapiuntq; ruens in plia miles

Quod fugiens timuisset iter· mox uda receptis
Membra fouent armis gelidosq; agurgite cursu
Restituunt artus donec decresceret umbra
In mediū surgente die· iamq; agmina sūma
Carpit ęques dubiq; fuge pugneq; tenentur;
Attollunt cāpo geminę uiga saxea rupes
Valle cauę media· tellus hinc ardua celsos
Continuat colles· tu te quos inter opaco
Infractu (circuitv) latuere uię quib⁹ hoste potito
Faucibus emitti terrarū undeua martem
Inq; feras gentes cęsar uidet· ite sine ullo
Ordine· (ārt) raptumq; fuga conuertite bellum
Et faciē pugnę uultusq; inferte minaces
Nec luceat pauidis ignaua occūbere morte. (fugiendo.)
Excipiant recto fugientes pectore ferrū;
Dixit et ad montes tendentē p̄uenit hostem;
Illic exiguo paulum distantia uallo
Castra locant; postquā spacio languentia nullo
Mutua conspicuos habuerunt lumina uultus
Et fr̄s· natosq; suos uidere patresq;
Deprensum est ciuile nefas; tenuere parūp
Ora metu· (ducū·) tantū nutu motoq; salutant
Ense suos; mox ut stimulis maioribus ardens
Rupit amor leges audet transcendere uallū
Miles in amplexus effusas tendere palmas;
Hospitis ille ciet nomen uocat ille ꝓpinquū
Admonet hunc studijs consors puerilib⁹ etas

Nec romanus erat qui non agnouerat hostē;
Arma rigant lacrimis· singultib⁹ oscula rūpunt
Et quamuis nullo maculatus sanguine miles
Quę potuit fecisse timet; quid pectora pulsas.ꝺ
Quid uesane times.ꝺ flet⁹ q̄d fundis in anes.ꝺ
Nec te sponte tua sceleri parere fateris.ꝺ
Vsq; adeone times· quē tu facis ipse timendū.ꝺ
Classica dent bellū· seuos tu neglege cantus·
Signa ferant· cessa· iamiā ciuilis erynis
Concidet· & cęsar generū priuatus amabit;
Nunc adest ęterno complectens oīa nexu
O rerum mixtiq; salus concordia mundi
Et sacer orbis amor· magnū nunc sclā nr̄a
Venturi discrimen habent· perire latebrę
Tot sceleru· populo uenia ē erepta nocenti·
Agnouere suos ꝑ numine fata sinistro
Exigua requie tantas augentia clades;
Pax erat & castris miles ꝑmixtus utrisq;
Errabat duro concordes cespite mensas
Instituunt· & ꝑmixto lubamina bacho
Gramineis duxere focis· iunctoq; cubili
Extrahit insomnis bellorū fabula noctes·
Quo primū steterint cāpo qua lancea dextra
Exierit· dū quę gesserunt fortia iactant
Et dum multa negant qd̄ solū fata petebant
Est miseris renouata fides atq; oīe futurū
Creuit amore nefas· nā postquā fidera pacis

cognita petreio seq? & sua tradita uenum
castra uidet famulas scelerata ad p̄lia dextras
Excitat atq? hostes turba stipatus inhermes
Precipitat castris iunctosq? amplexib? enses
Separat & multo disturbat sanguine pacē
Addidit ira ferox moturas prelia uoces
Inmemor ó patrię signorū oblite tuorū
Non potes hoc causę miles prestare senatus
Adsertor uicto redeas ut cęsare. certe
Vt uincare potes. dum ferrū incertaq? fata
Quiq? fluat multo n̄ deerit uulnere sanguis
Iubis ad dn̄m dampnataq? signa feretis
Vtq? habeat famulos nullo discrimine cesar
Exorandus erit ducib? quoq? uita petenda ē.
Cumquā nr̄a salus precium mercesq? nefandę
Proditionis erit non hoc de cuulia bella
Vt uiuamus agunt. trabeā. sub nomine pacis
Non chalibem gentes penit? fugiente metallo
Fruerent nulli uallarent ospida muri
Non sonipes in bella ferox. nouiret inequor
Turrigeras classis pelago sparsura carinas
Sibene libertas umquā p̄ pace daretur
Hostes nempe meos sceleri uirata nefando
Sacramenta tenent. at uobis uilior hoc ē
Vr̄a fides. quod p̄ causa pugnantib? equa
Et uenia sperare licet; proh dira pudoris
Federa. t nē. Funera; item toto factorū ignarus in orbe

Magne paras acies. mundiq? extrema tenentis
Sollicitas regis cum forsan foedere nr̄o
Iam tibi sit p̄missa salus; sic fatur & omīs
Concussit mentes. scelerūq? reduxit amorē;
Sic ubi desuete filius in carcere clauso
Mansuevere feras. & vultus posuere minaces.
Atq? hominē ducere pari furor ira paruus
Venit mora cruor. redeunt rabiesq? furorq?
Admonuręq? tument. gustato sanguine fauces.
Eruet & attrepido uix abstinet ira magistro;
Tur in omne nefas. et quę fortuna deorum
Inuidia cęca bellorum nocte tulisset
Fecit monstra fides; inter mensasq? toros?
Quę modo fouerunt cōplexu pectora cedunt.
Et quamuis primo ferrū strinxere genitor
Vt dextręq; usti gladius dissuasor adhesit.
Dum feriunt odere suos animosq? labantis
Confirmant ictu; feruent iā castra tumultu
Celatur occultum pereat scelus omnia monstra
Infaciem posuere ducū. uiuat esse nocentes;
Tu cęsar quamuis spoliatus milite multo
Agnosces superos. neq? enī tibi maior in armis
Marcius fortuna fuit. nec fociles undis
Massiliq; pharios nec tantū est equore gestum;
Hoc siquidē solo ciuilis crimine belli
Iuxe causę melioris erit; pollucta nefanda
Agmina cede duces iuueris cōmittere castris

Et scelerum tanta rapiuntur colla parentū.

Intendit in hanc ōrā suos reuocare ad amorē ferri.

Assedicatis omīs quidē inficiemur. n cęsari parue rum. quia certe ciuilia bella expetunt ut omīs moriamur.

Non audent. alteq; ad moenia rursus ilerdę
Intendere fugam; campos eques obuius omīs
Abstulit & siccis inclusit collibus hostem;
Tunc inopes undę. prerupta cingere fossa
Cesar auet. nec castra pati contingere ripas
Aut circum largos curuari brachia fontes;
Vt leti (t mortis) uidere uiam conuersus in iram
Precipitem timor ē. miles non utile clausis
Auxilium mactauit equos. tādemq; coactus
Spe posita dampnare fugā casurus in hostes
Fertur; vt effuso cesar decurrere passu
Vidit & ad certam deuotos tendere mortē
Tela tene iam miles ait. ferrumq; ruenti
Subtrahe. non ullo constet m̄ uulnere bellū
Vincitur haud gratis iugulo q̄ prouocat hostē
En sibi uilis adest contēpta (t inuisa) luce iuuentus
Iam dāpno peritura meo. non sentiet ictus
Incumbet gladus (t ferris) gaudebit sanguine fuso.
Deserat hic feruor mentes. cadat impet' amens
Perdant uelle mori; sic deflagrare minaces
Incassum & uetito passus languescere bello
Substituit merso dū nox sua lumina phebo;
Inde ubi nulla data ē miscendi copia martis.
Paulatim cadit ira ferox. mentesq; tepescunt (t tabescunt)
Saucia maiores animos ut pectora gestant
Dū dolor est ictusq; recens & mobile neruis
Conamen calidus p̄bet cruor. ossaq; nondū
Adduxere cutem. si conscius ensis adacti
Stat uictor. tenuitq; manus. tū frigidus artus
Alligat atq; animū subducto robore torpor.
Post quā sicca rigens astringet uulnera sanguis;
Iamq; inopes undę primū tellure refossa.
Occultos latices abstrusaq; flumina querunt.
Nec solū rastris durisq; ligonibus arua
Sed gladiis fodere suis. puteusq; cauati
Montis ad irrigui premitur fastigia campi;
Non se tam penitus tā longe luce relicta
Merserit asturu scrutator pallidus auri;
Non tamen aut tecti sonuerunt cursib; amnes
Aut micuere noui pcusso pumice fontes.
Antra nec exiguo stillant sudantia rore
Aut inpulsa leui turbatur glarea uena (t ē);
Sic (t tū) exhausta simul (t sup) multo sudore iuuentus
Extrahitur. duris silicum lassata metallis.
Quoq; minus siccos possitit tolerare uapores
Quesite fecistis aque; nec languida fessi
Corpora sustentant epulis. mensasq; perosi
Auxilium fecere famem. si mollius aruum
Prodidit humorē. pinguis manus utraq; glebas
Exprimit ora sup; nigro si turbida limo
Colluuies inmota iacet. cadit omīs in haustus
Certatim obscenos miles moriensq; recepit.
Quas nollet uicturus aquas. ritusq; ferarū
Distentas siccant pecudes. & lacte negato

Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis;
Tunc herbas frondesq; terunt. & rore madentes
Destringunt ramos. et siquos palmite crudo
Arboris aut tenera sucos pressere medulla.
Of fortunati fugiens quos barbarus hostis
Fontibus inmixto strauit per rura uenenō;
Hos licet influuios saniem tabemq; ferarū
Pallida dicteis cesar nascentia saxis
Infundas aconita palam: romana uuuent
Non decepta bibet; torrentur uulcera flāma
Oraq; sicca rigent. sitiamosis aspera linguis;
Iam marcent uenę. nulloq; humore rigat
Aeris alternos angustat pulmo meatus
Recussoq; nocent suspiria dura palato
Pandunt ora tamen, noc turnūq; aera captant
Expectant ymbres quorū modo cuncta natabant
Inpulsu & siccis uultus in nubib; berent;
Quoq; magis miseros undę ieunia soluant
Non sup arentem meroen cancriq; sub axe
Qua nudi garamantes arant sedere sub antē
Stagnantem sicorim & rapidū deprensus hiberū
Spectat uicinos siciens exercitus amnes;
Iam domiti cessere duces. pacisq; petendę
Auctor dampnatis supplex affranius armis
Semianimes in castra trahens hostilia trimas.
Victoris stetit ante pedes; seruata pcanti
Maiestas non fracta malis. interq; priorē

Fortunam casusq; nouos. gerit omnia uicti.
Sed ducis. & ueniam securo pectore poscit;
Sime de genere strauissent fata sub hoste
Non decerat fortis rapiendo dextera lęto.
Et nunc causa mihi ē orandę sola salutis.
Dignū donanda cesar te credere uita;
Non partis studuis agimur. nec sūpsim arma
Consilius inimica tuis. nos denuq; bellum
Inuenit ciuile duces. causęq; priori
Cum potuit seruata fides. nil fata moram
Tradimus hesperias gentes. aperim eo as.
Securumq; orbis patimur post terga relicto.
Nec cruor effusus cāpis tibi bella peregit;
Nec ferrū lassęq; manus; hoc hostib. unum
Quod uincas ignosce tuis. nec magna petunt
Otia. defessis uitā patiaris inermem
Degere. quā tribuis campis pstrata iacere
Agmina nra putes. nec enim felicib. armis
Miscere dāpnata decet. parteq; triumphi
Captos ferre tui turba hęc sua fata pegit.
Hoc petimus uictos ne tecū uincere cogas;
Dixerat; At cęsar facilis uultuq; serenus
Flectitur. atq; usū belli pęnamq; remittit;
Et primū uisby placuerunt federa pacis.
In custoditos decurrit miles ad amnes.
Incūbit ripis pmissaq; flumina turbat;
Continuus multis subitarū tractus aquarū

Aera non passus uacuus discurrere uentis
Artauit clausisq; animā nec feruida pestis
Cedit adhuc sed morbus egens iā gurgite plenis
Uisceribꝰ sibi cepit aquas; mox robora neruis
Et uires rediere uiris; o prodiga rerum
Luxuries nūquam paruo contēta paratu
Et quesitorū terra pelagoq; ciborum
Ambitiosa fames & laute gloria mense
Discite quā paruo liceat producere uitā
Et quātum natura petat · non erigit egros
Nobilis ignoto diffusus consule bachus
i· d uasis fc̄is d murra · q̄ ē speciosa gemma · Non auro murraq; bibunt s; gurgite puro
Uita redit · satis est populis fluuiusq; ceresq;
Heu miseri qui bella gerunt; tunc arma relinquens
Uictori miles spoliato pectore tutus
Innocuusq; suas curarum liber in urbes
Spargitur; o quantū donata pace potitus
Excussis umquā ferrum uibrasse lacertis
Penituit tolerasse sitim frustraq; rogasse
Prospera bella deos; nēpe usis marte sec̄do ·
Tot dubie restant acies tot in orbe labores
Ut nūquam fortuna labet successibꝰ anceps
Uincendum totiens terras fundendus in omīs
Est cruor & cesar p tot sua fata (t signa) sequendus;
Felix qui potuit mundi nutante ruina
Quo iaceat iam scire loco non p̄lia fessos
Ulla uocant · certos non rūpunt classica sōnos

Q· Nā dolabella partiū cesaris · in illirico p octauiū & libonē uictus · copiisq; exut' ad antoniū fug
Basilus & salustius p singulas legiones quib; p̄erant · simulit & antonius · hortensius quoq;
ab infimo mari cum classe concurrens · omisq; pariter adusus octauium & bibulonem
profecti ac uicti sunt · Antonius cū se octauio cū quindecim cohortib; dedisset · omnes
ad pōpeium a libone deducti sunt · Curio ex sicilia in affricam cū exercitu trans-
gressus est · quem iuba rex continuo exceptum · cū omib; copiis trucidauit · Octauius
salonas oppugnare conatus · omīs pene copias quas duxit amisit · Celius discivit a
cesare ac se miloni exuli iunx-it · Cūq; ambo ser-uorū manu capuā oppugnare moli-rentur; occisi s̄t · Bibulus apud corcyrā pudo-re uictus quod custodiā ei quam pelago & oppido pretendebat hos-tis illuserit · inedi-a sese uigiliisq; con-fecit ·

Iam coniunx natiq; rudes & sordida tecta ·
Et non deductos recipit sua terra colonos;
Hoc quoq; securis (t) oneris fortuna remisit ·
Sollicitus menti quod ab ē fauor · ille salutis
Est auctor · dux ille fuit; sic p̄lia soli
Felices nullo spectant ciuilia uoto;
Non eadem belli totum fortuna p orbem
Constitit in partes aliquid s; cesaris ausa ē ·
Qua maris adriaci longas ferit unda salonas ·
Et tepidum in molles zephiros excurrit iader ·
Illic bellaci confisus gente curetum
Quos alit adriaco tellus circūflua ponto
Clauditur extrema residens antonius ora;
Cautus ab incursu belli si sola recedat
Expugnat que tuta fames; n̄ pabula tellus
Pascendis submittit equis; non p̄serit ullā
Flaua ceres segetem; spoliabat gramine cāpū
Miles & attonso miseris iam dentibꝰ aruo
Castrorū siccas de cespite uulserat herbas;
Ut primū aduerse socios in litore terre
Et basilū uidere ducem noua furta p equor
Exquisita fuge · neq; enī de more carinas
Extendunt · puppesq; leuant · s; firma gerendis
Molibus insolito · contexunt robora ductu;
Namq; rate uacue sustentant undiq; cupe
Quarū porrectis series constricta catenis
Ordinibꝰ geminis obliquas excipit alnos ·

5

Nec gerit expositum telis in fronte patenti
Remugit sed quot trabibus circumdedit equor
Hoc ferit et tacitis prebet miracula cursus
Quod nec uela ferat nec apertas uerberet undas
Tunc freta seruantur dii se declinib⁹ undis
Estus agat refluoq⁹ mari nudent⁹ arenas
Iamq⁹ relabenti crescebant littora ponto
Missa ratis prono defertur lapsa profundo
Et gemunt comites cunctas supar dua turres
Eminet et tremulis tabulata minantia pinnis
Voluit ilirice custos octauus unde
Consilii tentare ratem celeresq⁹ carinas
Continuit cursu crescat dii preda sedo
Et temere ingressos repetundi mutat adequor
Pace maris sic dii paudos formidine ceruos
Laudat odorate metuentes aera penne
Aut dii dispositis attollat retia uaris
Venator tenet ora leuis clamosa molossi
Spartanos cretasq⁹ ligat nec creditur ulli
Silua cani nisi qui presso uestigia rostro
Colligit et preda nescit latrare reperta
Contentus tremulo lustrasse cubilia loro
Nec mora complentes molest audeq⁹ petitus
Insula deseritur ratib⁹ quo tempore primas
Impedit adnocte ia lux extrema tenebras
At poperanus fraudes innectere ponto
Antiqua parat arte dolos passusq⁹ uacare

Suma freti medio suspendit uncula ponto
Et laxas fluitare sinit religatq⁹ catenas
Rupis ab iliricę scopulis; nec prima nec illa
Quę sequitur tardata ratis sed tertia molest
Est et adcautes adducto fune secuta est;
Impendent caua saxa mari ruituraq⁹ semp
Stat murum molest et siluis equor inumbrat;
Huc fractas aquilone rates submersaq⁹ ponto
Corpora sepe tulit cecisq⁹ abscondit in antris
Restituit raptus tecu mare cuq⁹ cauernę
Euomuere freti contorti uertices unde
Tauromenitanā uncunt feruore caribdi;
Hic opiterginus molest onerata colonus
Constituit hanc omnu puppes statione solutę
Circumeunt alu rupes et litora complent
Vulteius tacitas sensit subgurgite fraudes
Duxerat ille ratis frustra qui uncula ferri
Rumpere conatus poscit spe plia nulla
Incertus qua terga daret qua pectora bello;
Hoc tamen in casu quantu deprensa ualebat
Effecit uirtus; inter tot milia captę
Circufusa rati et plena uix unde cohorte
Pugna fuit in longa quide na condidit ubra
Nox luce dubia pace⁹q⁹ habuere tenebrę
Tunc sic attonita uenturaq⁹ fata pauente
Rexit magnanima uulteius uoce cohorte;
Uibera non ultra parua qua nocte iuuent⁹

Consulite extremis angusto in tempore reb⁹
Vita breuis nulli sup est qui tempus in illa
Querendę sibi mortis habet nec glă lęti
Inferior iuuenes ad moto occurrere fato;
Omnib⁹ incerto uenturę tempore uitę
Par animi laus ēst et quos sperauerit annos
Perdere & extremę momentū abrūpere lucis
Accersas dū fata manu; non cogitur ullus
Velle mori fuga nulla patet stant undiq⁹ nīl
Intenti ciues iugulis decernite lętum
Et metus omīs ab ē cupias qd cumq⁹ necesse ē
Non tamen inceca bellorū nubę cadendū est
Aut cum pmixtis acies sua tela tenebris
Inuoluunt; conferta iacent cū corpora cāpo
In medii mors omīs abit perit obruta uirt⁹
Non inconspicua socius hostisq⁹ carina
Constituere dī prebebunt equora testes
Prebebunt terrę sūmus dabit insula saxis
Spectabunt gemunę diuerso litore partes
Nescio qd nīsi magnū et memorabile fatis
Exemplū fortuna parat; quę cumq⁹ pęnum
Exibuit monumenta fides seruataq⁹ ferro
Mulcię pietas transibit nīa iuuentus;
Namq⁹ suus pro te gladius incūbere cęsar
Esse parū scimus sed nī maiora sup sunt
Obsessis tanti quę pignora demus amoris;
Abscidit nīę multū sors inuida laudis

Quod non cū senib⁹ capti natisq⁹ tenemur
In domitos sciat esse uiros tumeatq⁹ furentis
Et morti faciles animos & gaudeat hostis
Non plures bellis rates; temptare parabunt
Fęderibus turpiq⁹ uolent corrūppere uita
Quā quo plus habeat mors unica famę
Promittant ueniā iubeant sperare salutem
Nec nos cum calido fodiemus uiscera ferro
Desperasse putent; magna uirtute merendū ē
Cęsar ut amissis inter tot milia paucis
Hoc dampnū clademq⁹ uocet dent fata recessū
Emittantq⁹ licet uitare instancia nolim;
Proiecti uitā comites totusq⁹ futurę
Mortis agor stimulis furor ē agnoscere solis
Permissū est quos iā tangit uicinia loci
Victuros⁹q⁹ deos celant ut uiuere durent
Felix esse mori; sic cunctas excitat ardor
Nobilū mentes iuuenum; cū sydera cęli
Ante ducis uoces oculis humentib⁹ omīs
Aspicerent flexoq⁹ ursę temone pauerent
Idem cū fortes animos precepta subissent
Prauere diem nec segnis uergere ponto
Tunc erat astra polus nā sol Ledea tenebat
Sydera uicino cū lux altissima cancro est
Nox cū thessalicas urgebat parua sagittas
Decrevit orta dies stantes in rupib⁹ hystros
Pugnaces⁹q⁹ mari graia cū classe lyburnos;

Temptauere prius suspenso uincere bello
Foederibus fieret captis si dulcior ipsa
Mortis uita mora; stabat deuota iuuentus
Damnata iam luce ferox securaque pugne
Promisso sibi fine manu nullique tumultus
Excussere uiris mentes ad summa paratas.
Innumerasque simul pauci terraque marique
Sustinuere manus tanta est fiducia mortis.
Utque satis bello uisum est fluxisse cruoris.
Versus ab hoste furor; primus dux ipse carine
Vulteius iugulo poscens iam fata retecto.
Et quis ait iuuenum est cuius sit dextra cruore
Digna meo certaque fide per uulnera nostra
Testetur se uelle mori. nec plura locuto
Viscera non unus iam dudum transigit ensis;
Conlaudat cunctos sed eum cui uulnera prima
Debebat grato moriens interficit ictu;
Concurrunt alii totumque in partibus unis
Bellorum fecere nefas; sic semine Cadmi
Emicuit dircea cohors ceciditque suorum
Vulneribus dirum thebanis fratribus omen;
Phasidos et campis insomni dente creati
Terrigene missa magicis e cantibus ira
Cognato tantos inplerunt sanguine sulcos;
Ipsaque inexpertis quod primum fecerat herbis
Expauit medea nefas; sic mutua pacti
Fata cadunt iuuenes minimumque in morte uirorum

Mors uirtutis habet pariter sternuntque caduntque
Vulnere letali. nec quemquam dextra fefellit
Cum feriat moriente manu nec uulnus adactis
Debetur gladiis. percussum est pectore ferrum.
Et iugulo pressere manus; sic forte cruenta
Fratribus incurrunt fratres. natusque parenti.
Haud trepidante tamen toto cum pondere dextra
Exegere enses pietas ferientibus una
Non repetisse fuit; iam latis uiscera lapsa
Semianimes traxere foris. multumque cruoris
Infudere mari despectam cernere lucem
Victoresque suos uultu spectare superbo
Et mortem sentire iuuat; iam strage cruenta
Conspicitur cumulata ratis. bustisque remittunt
Corpora uictores ducibus mirantibus ulli
Esse ducem tanti; nullam maiore locuta est
Ore ratem totum discurrens fama per orbem;
Non tamen ignaue post hec exempla uirorum
Percipient gentes quam sit non ardua uirtus
Seruitium fugisse manu; sed regna timentur
Ob ferrum et seuis libertas uritur armis.
Ignoratque datos ne quisquam seruiat enses;
Mors utinam pauidos uite subducere nolles.
Sed uirtus te sola daret; Non segnior illo
Marte fuit qui tum lybicis exarsit in aruis;
Namque rates audax lilibeo litore soluit
Curio nec forti uelis aquilone recepto

Inter semirutas magnę cartaginis arces
Eclipeam tenuit stacionis (ciuitatē) litora notę.
Primaq; castra locata cano pcul equore quasi
Agrada lentus agit siccę sulcator (t. arenę) aratę;
Inde petit tumulos excelsasq; undiq; rupes
Anthei quę regna uocat ñ uana uetustas;
Omnis antiqui cupientē noscere causas
Cognita p multos docuit rudis incola patres;
Undū post genitos tellus effeta gigantes
Terribilē libyci partū concepit in antris;
Nec tam iusta fuit terrarū glā typhon
Aut tityos briareusq; ferox cęloq; pepercit
Quod non flegreis antheum sustulit armis;
Hoc quoq; tam uastas cumulauit munere uires
Terra suu fętus qd cum tetigere parentem
Iam defęta iuuent renouato robore mēbra
Hęc illi spelunca domus latuisse sub alta
Rupe ferunt (illū.) epulas raptos habuisse leones;
Ad somnos non terga ferę (t. coria.) prebere cubili
Adsuerunt. non silua thorū (s. p̄buit.) uultusq; refūpsit
Innuda (quippe sup. matrem.) tellure iacens; periere coloni
Aruorū libyes (gñt.) pereunt quos (omis. unficiebat.) appulit equor;
Auxilioq; duu uirtus non usa cadendi
Terrę spernit opes. (auxilia.) inuictus robore cunctis
Quam uis staret erat; tandē uulgata cruenta
Fama mali terras monstrisq; equorq; (al. euocauit.) leuantē
Magnanimū alciden libicas excuit (euocauit.) moras;

(t. alcides.)
Ille cleonei projecit terga leonis.
Antheus libyco pfundit membra liquore
(t. oleo.)
(t. hercules.) ospes olympiacę seruato more palestrę;
(s. mēbra pfudit.)
(t. antheus.) Ille parū fidens pedibus contingere matrē
Uexillum mēbris calidas infundit (e fexegesis.) harenas;
Conseruere manus. & multo brachia nexu
Colla dui grauib; frustra tēptata lacertis
Inmotumq; caput fixa cū fronte tenetur.
Miranturq; habuisse parē; neq; uiribus uti
Alcides primo uoluit certamine totis
Exhaustiq; uirū. qd creber anhelitus illi
Prodidit & gelidus fesso de corpore sudor;
Tunc cruxe lassata quati tē pectore pectus
Arguerit. tunc obliqua percussa labare (bant.)
Curua manu; iā terga uiri cędentia uictor
Alligat & medium compressis ilibus artat.
Inguinaq; inserti pedib; distendit & omnē
Explicuit p membra uirū; rapit arida tellus.
Sudorem. calido cōplentur sanguine uenę.
Intumuere tori. totosq; induruit artus.
Herculeosq; nouo laxauit corpore nodos.
Constitit alcides stupefactus robore tanto.
Nec sic inachiis quā uis rudis ille sub undis
Desertam timuit reparatis anguib; ydram;
Conflixere pares. telluris uiribus ille.
Ille suus; numquā seuę sperare nouercę.
Plus licuit. uidet exhaustos sudoribus artus

Cerucemq; uiri siccã cum ferret olympum;
Vtq; fessis iterum iniecit brachia membris
Non exspectatis antheus uiribus hostis
Sponte cadit. maiorq; accepto robore surgit;
Quisquis in est terris infessos spes artus
Erigitur. tellusq; uiro luctante laborat;
Et tandem auxiliũ tacitæ pdesse parenti
Laedes sensit. standũ est tibi dixit & ultra
Non credere solo sterniq; uetabere terra.
Herebis pressis intra mea pectora membris.
Huc anthee cades; sic fatus sustulit altè
Iuuenè in terras iuuenè. morientis in artus
Non potuit nati tellus pmittere uires;
Laedes medium tenuit. iã pectora pigro
Stricta gelu. terrisq; diu non credidit hostẽ
Hinc ęui ueteris custos famosa uetustas;
Matrixq; suu signauit nomine terras;
Sed maiora dedit cognomina collibꝰ. istis
Pœnũ qui latiis reuocauit ab arcibꝰ. hostẽ
Scipio. namsedes libyca tellure potito
Hęc fuit; en ueteris cernis uestigia uallis.
Romana hos primũ tenuit uictoria cãpos;
Curio lętatus tamquã fortuna locorum
Bella regat. seruetq; ducũ sibi fata priores.
Felici non fausta loco tentoria ponens
Indulsit castris. & collibꝰ. abstulit omen.
Sollicitatq; feros non ęquus uiribꝰ. hostes;

Omnis romanus quę cesserat affrica signis.
Tunc uari sub iure fuit; qui robore quãquã
Consisus latio regis tamen undiq; ures
Excluit libycę gentis extremaq; mundi
Signa suũ comitata uubam; non fusior ulli
Terra fuit domino. qua sunt longissima regna
Cardine ab occiduo uicinus gadibus atlas
Terminat. á medio confinis syrtib; ammon;
Atq; ua lata tacet uasti plaga feruida regni
Distinet oceanũ zonęq; exusta calentis.
Sufficiunt spacio; poplĩ tot castra sequunt.
Audolepes. numidęq; uagi. sempq; paratus
Inculto getulus equo. tunc concolor indo
Maurus. inops nasamon. mixti garamante pusto.
Et armaridę uolucres. ęquaturus q; sagittas
Medorũ tremulũ cũ torsit missile mazax.
Et gens quę nudo residens massilia dorso
Ora leui flectit frenorũ nescia uirga.
Et solitus uacuus errare mapalibus afer
Venator. ferriq; simul fiducia non est.
Vestibus uratos laxis operire leones;
Nec solum studuis cuulibꝰ. arma parabat
Priuatę sed bella dabat tuba concitꝰ irę;
Hunc quoq; quo superos humanaq; polluit anno
Lege tribunicia. solio depellere auorum.
Curio cẽptarat libiamq; auferre tyranno
Dum regnũ & roma facit; memor ille doloris

Hoc bellū sceptri fructū putat esse retenti.
Haec igitur regis trepidat iam curio fama.
Et quod cesareis nūquam deuota iuuentus.
Illa nimis castris; nec rheni miles in undis
Exploratus erat. corfini captus in arce.
Infidusq; nouis ducibus dubiusq; priori
Fas utrumq; putat; sed postquā languida segni
Cernit cuncta metu. nocturnaq; munia ualli
Desolata fuga trepida sic mente profatur;
Audendo magnus tegit timor arma capessam
Ipse prior campū miles descendat in ęquū.
Dum meus est; uariā semp dant ocia mentē.
Eripe consiliū pugna. dum dira uoluptas
Ense subit presso galeę texere pudorem.
Quis conferre duces meminit. qs pendere causas.
Qua stetit inde fauet; ueluti fatalis harenę
Muneribus non ira uetus concurrere cogit.
Productos odere pares; sic fatus. apertis
Instruxit campis acies. quę blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit;
Nam pepulit uarum cāpo nudataq; fęda
Terga fuga donec uetuerunt castra cecidit;
Tristia sed postquā superati prelia uari
Sunt audita iubę. lętus quod glā belli
Sit rebus seruata suis. rapit agmina furti.
Obscuratq; suā per iussa silentia famā.
Hoc solū metuens incauto ab hoste timeri.

Mittitur exigua qui prelia prima lacessat.
Eliceatq; manu numidis à rege secundus
Vt sibi commissi simulator sabura belli.
Ipse caua regni uires in ualle retentat;
Aspides ut farias cauda sollertior hostis
Ludit et iratas incerta prouocat umbra
Obliquusq; caput uanas serpentis in auras
Effusę toto conprendit guttura morsu
Letiferam citra saniem. tunc inrita pestis
Exprimitur. faucesq; fluunt pereunte ueneno;
Fraudibus euentū dederat fortuna; feroxq;
Non exploratis occulti uiribus hostis;
Curio nocturnū castris erūpere cogit
Ignotisq; equitē late discurrere campis;
Ipse sub aurorę primos excedere motus
Signa iubet castris. multū frustraq; rogat(us)
Vt libycas metuat fraudes infectaq; semp
Punica bella dolis; leti fortuna ppinqui
Tradiderat fatis iuuenē. bellūq; trahebat
Auctorem ciuile suum; sup ardua ducit
Saxa sup cautes abrupto limite signa.
Cum procul é summis conspecti collib; hostes
quasi fugientes
Fraude sua cessere parū dum colle relicto
Effusam patulis aciem cōmitteret aruis;
Ille fugam credens simulatę nescius artis.
curio
Vt uictor mersos aciem deiecit in agros;
Tunc primū patuere doli. numideq; fugaces

Saburę militēs dic(it) q(uia) se fugere simulabant ut insequentē curionē illuc deducerent ubi erat occultata tuba.

Vndiq; completis clauserunt montib; agmē
obstipuit dux ipse simul perituraq; turba
Non timidi petiere fugam non plia fortes
quippe ubi non sonipes motus clangore tubarū
Saxa quatit pulsu rigidos uexantia frenos
ora terens spargitq; ubas & subrigit aures
Incertoq; pedū pugnat non stare tumultu
Fessa iacet ceruix fumant sudoribus artus
oraq; picta squalent arentia lingua
Rectora rauca gemunt q̄ creber anhelitus urget
Et defecta grauis longe trahit ilia pulsus
Siccaq; sanguineis durescit spuma lupatis
Iamq; gradū neq; uerberib; stimulisq; coacti
Nec quamuis crebris ussi calcaribus addunt
Vulneribus coguntur equi nec profuit ulli
Cornupedis rupisse moras neq; enī impetus illis
Incursusq; fuit; tantū p̄fertur ad hostes
Et spacium iaculis oblato uulnere donat;
Ac uagus afer equos ut primū emisit in agmē
Cum campi tremuere sono terraq; soluta
Quantus bisbonio torquetur turbine puluis
Aera nube sua texit traxitq; tenebras;
Vt uero in pedites fatum miserabile belli
Incubuit nullo dubiū discrimine martis
Ancipites steterant casus sed tēpora pugnę
Horsi tenuit neq; enī licuit p̄ curr̄ere contra
Et miscere manus; sic undiq; septa uirent

Comunis obliquus & rectis emunus hastis
Bruitur nec uulneribus nec sanguine solum
Telorū numbo periturq; pondere ferri;
Ergo acies tantę paruum spissantur in orbē
Si quis metuens medium contrepsit in agmen
Vix impune suos inter conuertitur ensis;
Ensatur q; globus quantū pede p̄ma relato
Constrinxit gyros acies; nī arma mouendi
Iam locus est pressis stipataq; mēbra tenent
Frangitur armatū conluso pectore pectus
Non tam lęta tulit uictor spectacula mauris
Quam fortuna dabat; fluuios nī ille cruoris
Membrorūq; uidet lapsus ferientia terrā
Corpora cōpressum turba stetit omne cadauer;
Excitet inuisas durę carthaginis umbras
Inferius fortuna nouis ferat usta cruentis
Hannibal & poeni tā dira piacula manes;
Romanā superi libyca tellure ruinam
Pompeio p̄desse nefas. uotisq; senatus;
Affrica nos pocuis q̄ pōpeio uincat sibi; curio fusas
Vt uidit campis acies & cernere tantas
Per misit clades cōpressus sanguine puluis
Nontulit adflictus animā p̄ducere rebus
Aut sperare fugā. cecidit q; ustrage suorū
Impiger ad loetūle fortis ut tūte coacta.
Quid nic rostra tibi p̄sunt turbata forumq;
Vnde tribunicia plebeius signifer arce

Arma dabas populis; quid pdita iura senat⁹.
Et gener atq; socer bello concurrere iussi. ·d·
Ante acies· quã dira duces pharsalia conferret
Spectandumq; tibi bellũ ciuile negatũ est;
Has urbi miserę uiro de sanguine pęnas
Ferre datis· luitis iugulo sic arma petentes; ·t po·
Felix roma quidem ciuesq; habitura beatos
Si libertatis superis tam cura placeret
Quã uindicta placet; libycas en nobile corp⁹
Pascit aues· nullo contentus curio busto;
At tibi nos quando non pderit ista sileri
A quib; omẽ ęui senium sua fama repellit
Digna damus iuuenis meritę pconia uitę;
Haud alium tanta ciuẽ tulit indole roma·
Aut cui plus leges deberent recta sequenti;
Perdita tunc urbi nocuerũt sclã· post quã
Ambitus & luxus· et opũ metuenda facultas
Transuerso mentẽ dubiã torrente tulerũt·
Momentumq; fuit mutatus curio rerum·
Gallorum captus spoliis & cesaris auro;
Ius licet in iugulos nr̃os sibi fecerit ensis
Silla potens mariusq; ferox & cinna cruent⁹·
Cęsareęq; domus series· cui tanta potestas
Concessa est· ·d· emere om̃s· hic uendidit urbẽ;

EXPLICIT LIBER
QUARTUS·
INCIPIT QUINTUS :?

·A· Camillus in exiliũ a romanis missus audierat gallos capitolium combussisse· & collectis om̃ib; q̃s habe potuit gallos romanorũ spoliis nudatos deuicit· qua grã senat⁹ ad illũ prexit· & suo eũ iudicio inde liberauit;

Sic altña duces bello & uulnera passos·
In macedũ terras miscens adũsa secũdis
Seruauit fortuna pares· iã sparserat hemo
Bruma niues gelidoq; cadens athlanti olipo ·s·
Instabatq; dies q̃ dat noua nomina fastis·
Quiq; colit primus ducentẽ tẽpora ianum;
Dum tamen emeriti remanet pars ultima iuris·
Consul uterq; uagos belli p munia patres
Elicet epirum; peregrina ac sordida sedes
Romanos cępit proceres· secretaq; rerum
Hospes in extremis audiuit curia tectis·
Namquis castra uocet tot strictas iure secures· ·a·
Tot fasces; docuit populos uenerabilis ordo
Non magni partes· sed magnũ in partib; esse;
Ut primũ mestũ tenuere silentia cetum
Lentulus excelsa sublimis sede profatur; — Hic intendit eos hortari ad bellũ c̃tra cesarem;
Indole si dignũ latia si sanguine prisco
Robur inest animis· non qua tellure coacti ·t qd·
Quamq; procul tectis captę sed eam⁹ ab urbis
Cernite· sed urę faciem cognoscite turbę·
Cunctaq; iussuri· primũ hoc discernite patres
Quod regnis populisq; liquet· nos esse senatũ;
Nam uel hiperboreę plaustrũ glaciale suburgę·
Uel plaga quę torrens claususq; uaporib; axis·
Nec patitur noctes nec iniquos crescere soles — quia sep ibi equinoctium est·
Si fortuna ferat· rerũ nos summa sequetur·
Imperiumq; comes; tarpeia sede perusta· ·a·

b· Si qua ibi habetur. Vt aliter. Curia solummodo illos patres uidet quos illa fugauit de urbe propter aliquod scelus ut curionem;

Gallorum facibus ueiosq; habitante camillo
Illic roma fuit; non umquam perdidit ordo
Mutato sua iura solo; merentia tecta
Cesar habet uacuasq; domos legesq; silentes
Clausaq; iusticio tristi fora; curia solos
Illa uidet patres plena quos urbe fugauit.
Ordine de tanto quisquis non exulat hic est.
Ignaros scelerum longaq; in pace quietos
Bellorum primus sparsit furor. omnia rursus
Membra loco redeunt. en totis uiribus orbis
Hesperiam pensant superi; iacet hostis in undis
Obrutus illyricis. libie squalentibus aruis
Curio cesarei cecidit pars magna senatus;
Tollite signa duces. fatorum inpellite cursum.
Spem uestram prestate diis fortunaq; tantos
Det uobis animos quantos fugientibus hostem
Causa dabat; nostrum exacto ius clauditur anno.
Vos quorum finem non est sensura potestas
Consulite in medium patres. magnumq; iubete
Esse ducem; leto nomen clamore senatus
Excipit et magno fatum patrieq; suumq;
Inposuit; tunc in reges populosq; merentes
Sparsus honos; pelagiq; potens phebeia donis
Exornata rodos gelidiq; inculta iuuentus
Taygeti. fama ueteres laudantur athene;
Massilieq; sue donatur libera focis;
Tunc sadalam fortemq; cotin fidumq; per arma

Superi uolunt nobis dare totum orbem; per hesperia quam dimisi[m]us.

Rodii ualuerunt plurimum naualiter . et ideo appellati sunt romanorum socii . his in missa [illegible] munera a romanis.

rex [illegible] · rex tracie.

C· Appius claudius censorinus qui iussu populi greciam tuebatur. iam abolitam pythici oraculi fidem uoluit experiri. quippe ab eo adacta uates descendere in specum respondisse fertur de bello consulenti. nihil ad te hoc romane bellum pertinet. euboee cela optinebis. Cela autem uocant euboicum sinum. Ita appius perplexa incertus sorte discessit.

rex capadocie.
Deiotarum et gelide dominum rascipolin ore
Conlaudant. libyamq; iubent auctore senatu
Sceptrifero parere iube; proh tristia fata
Et tibi non fide gentis dignissime regno
Fortune ptolomee pudor crimenq; deorum
Cingere pelleo pressos diademate crines
Permissum; seuum in populos puer accipis ensem.
Atq; utinam in populos; donata est regia lagi.
Accessit magni iugulus regnumq; sorori
Ereptum soceroq; nefas; iam turba soluto
Arma petit cetu. que cum populiq; ducesq;
Casibus incertis et ceca sorte pararent.
Solus in ancipites metuit descendere marti
Appius euentus. finemq; expromere rerum
Sollicitat superos multosq; obducta per annos
Delphica fatidici reserat penetralia phebi;
Hesperio tantum quantum summotus eoo
Cardine parnasus gemino petit ethera colle.
Mons phebo bromioq; sacer; cui numine mixto
Delphica thebane referunt triaterica bache;
Hoc solum fluctu terras mergente cacumen
Eminuit pontoq; fuit discrimen et astris;
Tu quoq; uix summam seductus ab equore rupem
Extuleras. unoq; iugo parnase latebas;
Vltor ibi expulse premeret cum uiscera partus
Matris adhuc rudibus pean phitona sagittis.
Explicuit cum regna themis tripodasq; teneret;

D· Ter in anno fiebant sacrificia bacho . unum uocabant triatherica . phebo autem a delos delphica.

pella ciuitas.

hic enim mons in medio mundo constitutus est.

triennalia . liberi enim sacra toto anno innouabantur.

in una eius parte occupatus.

Ordo; Ibi explicuit pean phitona sagittis adhuc rudibus ultor matris expulse cum ipse partus premeret uiscera.

Ut uidit pean uastos telluris hiatus
Diuinam spirare fidem. uentosque loquaces
Exalare solum. sacris se condidit antris
Incubuitque adito uates ibi factus apollo;
Quis latet hic superum. quod numen ab ęthere pressum
Dignatur cęcas inclusum habitare cauernas
Quis terram cęli patitur deus omnia cursus
Aeterni secreta tenens mundique futuri.
Conscius ac populis sese proferre paratus
Contactusque ferens hominis magnusque potensque
Siue canit fatum. seu quod iubet ille canendo
Fit fatum forsan terris inserta regendis
Aere libratum uacuo quę sustinet orbem
Tocius pars magna iouis cirrea per antra
Exit et ętherio trahitur conexa tonanti.
Hoc ubi uirgineo conceptum est pectore numen
Humanam feriens animam sonat. oraque uatis
Soluit. ceu siculus flammis urgentibus ęthne
Undat apex; campana fremens ceu saxa uaporat
Conditus inarimes ęterna mole typhoeus;
Hoc tamen expositum cunctis nullique negatum
Numen. ab humani solum se labe furoris
Uindicat. haud illic tacito mala uota susurro
Concipiunt. nam fixa canens mutandaque nulli
Mortales optare uetat. iustisque benignus.
Sepe dedit sedes totas mutantibus urbes
Ut tyrus dedit ille minas impellere belli

Dido cum fugeret fratrem suum pigmalionem oraculi huius monitu uenit ad cartaginem et ibi manebat postea.

Hic enim respondit deus themistocli duci atheniensium ut nauali bello bellaret. et sic uictoriam reciperet. Neronem tangit. Qui cum consuluisset oraculum. respondit. non debeo parricidis respondere. Nero enim occiderat matrem suam. hoc confusus uerbo prohibuit ne quis ibi responsa inquireret.

Sepe ostendit quomodo possent dii placari inferentes sterilitatem.

Ut salaminiacum meminit mare; sustulit iras
Telluris steriles monstrato fine; resoluit
Aera tabificum; non ullo secula dono
Nostra carent maiore deum. quam delphica sedes
Quod siluit. postquam reges timuere futura
Et superos uetuere loqui. nec uoce negata
Cyrreę merent uates. templique fruuntur
Iusticio; nam siqua deus sub pectora uenit
Numinis aut pena est mors inmatura recepti
Aut precium; quippe stimulo fluctuque furoris
Compages humana labat. pulsusque deorum
Concutiunt fragiles animas; sic tempore longo
Inmotas tripodas uasteque silentia rupis
Appius hesperii scrutator ad ultima fati
Sollicitat; iussus sedes laxare uerendas
Antistes. pauidamque deis inmittere uatem.
Castalios circum latices nemorumque recessus
Phemonoen errore uagam curisque uacantem
Corripuit. cogitque fores inrumpere templi.
Limine terrifico metuens consistere phebas
Absterrere ducem noscendi ardore futura
Cassa fraude parat; quid spes ait inproba ueri
Te romane trahit. muto parnasus hiatu
Conticuit. pressitque deum; seu spiritus istas
Destituit fauces mundique in deuia uersum
Duxit iter. seu barbarica cum lampade phiton
Arsit in inmensas cineres abiere cauernas.

Quia cuidam regi responsum hoc dedit quod per ligneos muros tumulum suum debellaret. quem ideo nauali prelio aggressus prelio sibi subiugauit.

aut moriebatur aut sciebat futura predicere.

Ut ita. Quia nero sacrificauit ibi asinum ob de[illegible] quod nolebat ne amplius daret responsa. Timebat enim quod si romani scirent illi futura nequiciam illo deposito per suas penas inferrent.

templum apud ita uocatum a deuicto phitone.

m Quia p hoc qđ uđ illā ūtē credidit ibi numina esse.

Et phebi tenuere uiam seu sponte deorū
Ira silet fatiq; sat est archana futuri
Carmina longeuę uobis cōmissa sibillę
Seu pean solitus templis arcere nocentes
Ora quibus soluat nostro non inuenit euo;
Virgineī patuere dolī fecitq; negatis
Numinib; metus ipse fidē tunc torta priores
Stringit uitta comas crinesq; intergą solutos
Candida uocalca complectitur infula lauro;
Herentē corpore dubiamq; premens intępla sacerdos
Impulit illa pauens aditi penetrale remoti
Fatidicum prima templorū in parte resistit
Atq; dm simulans sub pectore ficta quieto
Verba refert nullo confusę murmure uocis
Instinctā sacro mentem testata furore.
Haud ęquę tantū lesura ducem cui falsa canebat
Quam tripodas phebiq; fidē; non rupta tremēti
Verba sono nec uox antri complere capacis
Sufficiens spacium nulloq; horrore comarū
Excussę lauruś inmotaq; culmina templi
Secum q; nemus ueritā se credere phebo
Prodiderant; sensit tripodas cessare furensq;
Suo quis dabant responsa
Appius et nobis meritas dabis impia pęnas
Si superis quos fingis aut nisi mergeris antris
Heu orbis trepidi tanto consulta tumultu
Desinis ipsa loqui tandē conterrita uirgo
Confugit ad tripodas uastisq; adducta cauernis

a Sensus hic est. Sic sybilla cū egre ferret se furere ut omīb; futura p̄diceret de tot fatorū diuīsitate superba manu excepsit id; libros Sibillinos scripsit solus romanus pri-
nentes.

61.

Hesit & insueto concepit pectore numen.
Quod non exhausta p tot iam sęlā rupis
Spiritus ingessit uatis; tandemq; potitus
Pectore curreo non umquā plenior artus
Phębados inrupit pean mentemq; priorem
Expulit atq; homine toto sibi cedere uisit
Pectore; bacchatur demens aliena p antrū
Colla ferens. uittasq; deę phebeaq; serta
Rectis discussa comis p mania templi
Ancipiti cerruice rotat. spargitq; uaganti
Obstantes tripodas. magnoq; exęstuat igne.
Ratum te phębe ferens. nec uerbere solo
Veris & stimulis. flāmasq; in uiscera mergis;
Accipit & frenos nec tantum p̄dere uati
Quā. nr̄ū secure licet. uenit ętas omīs in unam
Congeriem. miserumq; p̄munt tot sęlā pectus;
Tanta patet rerū series. atq; omne futurum
Stat in luce. uocemq; petentia fata
Luctantur; non prima dies nō ultima mundi
Non modus oceani. numerus non decerat harenę;
Talis in euboico uates cumana recessu
Indignata suū multis seruire furorem
Gentibus. exanta fatorū strage superba
Excerpsit romana manu; sic plena laborat
Phemonoe phebo. dū te consultor operti
Castalia tellure dī uix inuenit appi.
Inter fata diu quęrens tā magna latentē;

Spumea tunc primum rabies uesana per ora
Effluit et gemitus et anhelo clara meatu
Murmura tunc mestus uastis ululatus in antris
Extremeque sonant domita iam uirgine uoces
Effugis ingentes tanti discriminis expers
Bellorum romane minas solusque quietem
Euboici uasta lateris conualle tenebis
Cetera subpressit faucesque obstruxit apollo
Custodes tripode fatorum archanaque mundi
Tuque potens ueri pean nullumque futuri
A superis celate diem suprema ruentis
Imperii cesosque duces et funera regum
Et tot in hesperio collapsas sanguine gentes
Cur aperire times an nondum numina tantum
Decreuere nefas et adhuc dubitantibus astris
Pompeii dampnare caput tot fata tenentur
Vindicis an gladii facinus penasque furorum
Regnaque ad ultores iterum redeuntia brutos
Vt peragat fortuna taces tunc pectore uatis
Inpacte cessere fores expulsaque templis
Prosiluit perstat rabies nec cuncta locuta est
Que non emisit superest deus ille feroces
Torquet adhuc oculos totoque uagantia celo
Lumina nunc uultu pauido nunc torua minaci
Stat numquam facies rubor igneus inficit ora
Liuentesque genas nec qui solet esse timenti
Terribilis sed pallor inest nec fessa quiescunt

Corda sed ut tumidus boree post flamina pontus
Rauca gemit sic multa leuant suspiria uatem
Dumque a luce sacra qua uidit fata refertur
Ad uulgare iubar medie uenere tenebre
Inmisit stigiam pean in uiscera lethen
Que raperet secreta deum tum pectore uerum
Fugit et ad phebi tripodas rediere futura
Vixque refecta cadit nec te uicinia leti
Territat ambiguis frustratum sortibus appi
Iure sed incerto mundi subsidere regnum
Calchidos euboice uana spe rapte parabas
Heu demens nullum belli sentire fragorem
Tot mundi caruisse malis prestare deorum
Excepta quis morte potest secreta tenebis
Litoris euboici memorando condite busto
Qua maris angustat fauces saxosa caristos
Et tumidis infesta colit qua numina ramnus
Artatus rapido feruet qua gurgite pontus
Euripusque trahit cursum mutantibus undis
Calchidicas puppes ad iniquam classibus aulim
Interea domitis remeabat cesar hiberis
Victrices aquilas alium laturus in orbem
Cum prope fatorum tantos per prospera cursus
Auertere dei nullo iam marte subactos
Intra castrorum timuit tentoria ductor
Perdere successus scelerum cum pene fideles
Per tot bella manus satiate sanguine tandem

Destituere ducem seu mesto classica paulū
Inter missa sono claususq; & frigidus ensis
Expulerat belli furias seu premia miles
Dum maiora petit damnat causāq; ducemq;
Et scelere imbutos & iam nō uendicat ensēs;
Haud magis expertus discrimine cesar in ullo
Quā non stabili tremulo sed culmine cuncta
Despiceret starētq; sup titubantia fulcris
Tot raptis truncis manib; gladioq; relicto
Pene suo qui tot gentes in bella trahebat.
Sic non esse ducis strictos sed militis ensēs;
Non paucū tam mutis erat nec pectore tecto
Ira latens nāq; dubias construngere mentes
Causa solet dū quisq; pauet quib; ipse timorē
Seq; putat solū regnorū in iusta grauari
Haut retinet; quippe ipsa metus exsoluerat audax
Turba suos quicquid multis peccat2 inultū est;
Effudere minas; liceat discedere cesar
Arabie scelerum queris terraq; mariq;
Hos ferrū iugulis animasq; effundere iubes
Quo libet hoste paras parte tibi gallia nri
Eripuit parte duris hispania bellis
Ars iacet hesperia totoq; exercitus orbe
Te uincente perit; terris fudisse cruorem
Quid iuuat arctois rhodano renoq; subactis
Tot mihi pbellis bellū cuule dedisti;
Tepimus expulso patrię cū tecta senatu

Quos hominū uel quos licuit spoliare deoꝝ
Imus in omne nefas manib; ferroq; nocentes
Pauper tate pudoris quis queritur armis
Quid satis est si roma parū est ia respice canos
Inualidasq; manus & inanes cerne lacertos
Fuit abit uite bellis consūpsimus ęuum
Ad mortem dimitte senes en improba uota
Non duro luceat morientia cespite membra
Pone re non anima galeā fugiente ferire
Atq; oculos morti clausurā querere dextrā;
Conuugis in labi lacrimis uniq; paratum
Cire rogum liceat morbis finire senectā;
Ut preter gladios aliquod sub cesare fatū
Quid uelut ignaros adqꝫ portenta parem2
Spe trabis usq; ad eo soli ciuilibus armis
Nescimus cuius sceleris sit maxima merces
Nil actum est belli si non dum cōperit ista
Omnib; posse manus nec fas nec uncula uris
Hoc audere uetant rheni in cesar inundus
Duxerat hic socius facinus qđ inquinat ęquat;
Adde qđ ingrato meritorū iudice iurtus
Nostra perit quicquid gerim fortuna uocat2
Nos fatum sciat esse suū lucet omne deorū
Obsequium sperem iurato milite cesar
Paxerit; hęc fatus totis discurrere castris
Cęperat infestoq; ducē deposcere uultu;
Si placeat superi quando pietasq; fidesq;

Destituunt moresque malos sperare relictum est.
Finem ciuili faciat discordia bello.
Quem non ille ducem potuit terrere tumultus?
Fata sed in preceps solitus dimittere cesar
Fortunamque suam per summa pericula gaudens
Exercere uenit. nec dum deseuiat ira
Expectat medius properat temptare furores.
Non illis urbes spoliandaque templa negasset
Tarpeiamque iouis sedem matresque senatus
Passurasque infanda nurus. uult omnia certe
A se seua peti. uult premia martis amari.
Militis indomiti tantum mens sana timetur.
Non pudet heu cesar soli tibi bella placere
Iam manibus dampnata suis. hos ante pigebit
Sanguinis. his ferri graue ius erit. ipse per omne
Fasque nefasque rues. lassare et disce sine armis
Posse pati. liceat scelerum tibi ponere finem.
Seue quid insequeris. quid iam nolentibus instas.
Bellum te ciuile fugit. Stetit aggere fulti
Cespitis intrepidus uultu meruitque timeri
Non metuens atque hec ira dictante profatur.
Qui modo in absentem uultu dextraque furebas
Miles habes nudum promptumque ad uulnera pectus.
Hinc fuge si belli fines placet ense relicto.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa
Seditio tantumque fugam meditata iuuentus
Vadite meque meis ad bella relinquite fatis.
Ac ducis inuicti rebus lassata secundis.

Inuenient hec arma manus uobisque repulsis
Tot reddet fortuna uiros quot tela uacabunt.
Anne fugam magni tanta cum classe sequuntur
Hesperie gentes nobis uictoria turbam
Non dabit impulsi tantum que premia belli
Auferat et uestri rapta mercede laboris
Laurigeros nullo comitetur uulnere currus.
Vos despecta senes exhaustaque sanguine turba
Cernetis nostros iam plebs romana triumphos.
Cesaris an cursus uestre sentire putatis
Dampnum posse fuge. ueluti si cuncta minentur
Flumina quos miscent pelago subducere fontes
Non magis ablatis umquam descenderet equor
Quam nunc crescit aquis. an uos momenta putatis
Vlla dedisse mihi. numquam sic cura deorum
Se premit ut uestre morti uestreque saluti
Fata uacent. procerum motus hec cuncta sequuntur.
Humanum paucis uiuit genus. orbis hiberi
Horror et arctoi nostro sub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce. fortis in armis
Cesareis labienus erat. nunc transfuga uilis
Cum duce prelato terras atque equora lustrat.
Nec melior mihi uestra fides si bella nec hoste
Nec duce me geritis. quisquis mea signa relinquens
Non pompeianis tradit sua partibus arma
Hic numquam uult esse meus. sunt ista profecto
Cure castra deis. qui me committere tantis

Non nisi mutato uoluerunt multe bellis;
Heu quantū fortuna humeris iā pondere fessis
Molitur onus! sperantes omīa dextras
Exarmare datur: quib? hic non sufficit orbis.
Iam certe mihi bella geram: discedite castris
Tradite nr̄ā uiris ignauū signa quirites;
Atq; paucos quib? hęc rabies auctoribus arsit
Non cęsar sed pęna tenet; procūbite terra
Infidumq? caput feriendaq? tēdite colla
Et tu quo solo stabunt iam robore castra
Tiro rudis specta pęnas: & disce ferire
Disce mori; tremuit t timuit seua sub uoce minantis
Galgus inermis unumq? caput tā magna uolentis
Fluctuū factura timet: uelut ensib? ipsis
Imperet inuito moturus multe ferrum;
Ipse pauet ne tela sibi dextręq? negentur
Ad scelus hoc cęsar; uicit pacientia seuū
Spem ducis & iugulos non tantū pstitit ensis
Nil magis assuetas sceleri quā pdere mentes
Atq? perire timet; iā duri fędera ictu
Parta quies: pęnaq? redit placata uolentū;
Brundusiū decimus iubet hanc attingere castris
Et cunctas reuocare rates: quas auius hidrus
Antiquus q? taras: secretaq? littora leucę
Quas recipit salpina palus: & subdita sippus
Montib? ausoniā qua torquens frugifer oram
Almatico borę calabroq? obnoxius austro

Apulus adriacas exit garganus in undas;
Ipse petit trepidam tutus sine milite romā
Iam doctam seruire togę populoq? pcanti
Solicet indulgens summū t tō dictator honorē. t re
Contigit & lętos fecit se consule fastos.
Namq? omīs uocem pquas iam tēpore tanto
Mentimur dominus? t hęc primū repperit ętas
Qua sibi neferri ius ullū cęsar abesset
Ausonias uoluit gladius miscere secures;
Addidit & fasces aquilis: et nomen imane
Imperii rapiens signauit tempora digna
Mesta nota: nāquo melius pharsalicus annus
Consule notus erit: d fingit sollępnia campus
Et non admissę durimit suffragia plebis:
Decantatq? tribus: et uana uersat murmura;
Nec cęlum seruare licet: tonat augure surdo.
Et letę urant aues: bubone sinistro
Inde perit primū quondā ueneranda potestas
Iuris inopsi; tantū careat ne nomine tēpus
Menstruus infastos distinguit scīā consul;
b. Haud meritū latio sollēpnia sacra subacto
a. Nec non iliacę numen qđ presidet albę
Vidit flammigera confectas nocte latinas;
Inde rapit cursus ęque piger apulus arua
Deseruit rastris & inerti tradidit herbę
Ocior et cęli flāmis et tygride fęta
Transcurrit curruq? tenens minoia tecta

Brundisii clausas ventis brumalibus undas
Invenit et pavidas hiberno sydere classes;
Turpe duci visum rapiendi tempora belli
In segnes exisse moras portuque teneri.
Dum pateat tutum vel non felicibus equor
Expertes animos pelagi sic robore complet;
Fortius hiberni flatus celumque fretumque
Cum cepere tenent quam quos incumbere certos
Perfida nubiferi vetat inconstantia veris;
Nec maris anfractus lustrandaque litora nobis
Sed recti fluctus soloque aquilone secandi
Hic utinam summi curvet charchesia mali
Incumbatque ferens et graia ad menia perflet
Ne pompeiani pheacum e litore toto
Languida iactantes comprendant carbasa remis;
Rumpite que retinent felices vincula proras
Iam dudum nubes et sevas perdimus undas;
Sydera prima poli phebo labente sub undas
Exierant et luna suas iam fecerat umbras
Cum pariter solvere rates totosque rudentes
Laxavere sinus et flexo nauta cornu
Obliquat levo pede carbasa summaque pandens
Suppara velorum perituras colligit auras
Ut primum levior propellere lintea ventus
Incipit exiguumque tumet mox reddita malo
In mediam cecidere ratem terraque relicta
Non ipsa sequitur puppes que vexerat aura;

Aequora lenta iacent alto torpore ligate
Pigrius inmotis hesere paludibus unde ·/· undas
Sic stat iners scithicas adstringens bosphorus
Cum glacie retinente fretum non impulit hister.
Inmensumque gelu tegitur mare comprimit unda
Deprendit quascumque rates non pervia velis
Aequora frangit eques fluctuque tacente (vel latente) sonantem
Orbita migrantis scindit meotida bessi;
Seva quies pelagi mestoque ignava profundo
Stagna iacentis aque; veluti deserta rigente
Aequora natura cessant pontusque vetustas
Oblitus servare vices non commeat estu
Non horrore tremit non solis imagine vibrat;
Casibus innumeris fixe patuere carine
Illic infeste classes et inertia tonsis
Aequora moture gravis hic languore profundi
Obsessis ventura fames; nova vota timori
Sunt inventa novo fluctus nimiasque precari
Ventorum vires dum se torpentibus unda
Excutiat stagnis et sit mare; nubila nusquam
Undarumque mine celo languente fretoque
Naufragii spes omnis abit; sed nocte fugata
Lesum nube diem iubar extulit imaque sensim
Concussit pelagi movitque ceraunia nautis;
Inde rapi cepere rates atque equora classem
Curva sequi que iam vento fluctuque secundo.
Lapsa palestinas uncis confixit harenas;

Prima duces iunctis uidit consistere castris
Tellus quã uolucer genesus quã mollior apsus
Circum eunt ripis. apso gestare carinas
Causa palus. leni quã fallens egerit unda.
At genesum nunc sole niues. nc̄ umbre solute
Precipitant. neuter longo se gurgite lassat.
Sed minimũ terrę uicino litore nouit;
Hoc fortuna loco tantę duo nomina famę
Composuit. miseriq; fuit spes irrita mundi
Posse duces parua cãpi statione direptos
Admotũ dãpnare nefas. nã cernere uultus
Et uoces audire datur. multosq; p annos
Dilectus tibi magne socer post pignora tanta
Sanguinis infausti sole͞ mortemq; nepotis
Te nisi niliaca ppius non uidit harena;
Cesaris attonitam miscenda ad p̄lia mentē
Ferre moras scelerũ partes iussere relictę;
Ductor erat cunctis audax antonius armis.
Iam tũ ciuili meditatus leucada bello;
Illum sepe mynis cesar p̄cibusq; morantē
Euocat; ó mundi tantorũ causa laborum
Quid superos & fata tene s. ad s̄t cetera cursu
Acta meo. summã rapti p prospera belli
Te poscit fortuna manũ. non rupta uadosis
Syrtib; incerto lybię nos diuidit ęstu.
Numqd inexperto tua credimus arma pfundo
Inq; nouos traheris casus. ad ignaue uenire

Te cesar non ire iubet. prior ipse p hostes
Percussi medias alieni iuris harenas.
Tu mea castra times. ad peuntia tẽpora fati
Conqueror. in uentos inpendo uota fretũq;
Ne retine dubium cupientis ire p ęquor
Si bene nota m̄ ē. ad cesaris arma iuuentus.
Naufragio uenisse solet; iã uoce doloris
Vtendum est. n̄ ex ęquo diuisimus orbem.
Epirũ cesarq; tenet totusq; senatus.
Ausoniam tu solus habes; his terq; quaterq;
Vocibus excitũ postquã cesare uidebat
Dũ se deesse deis ac non sibi numina credit.
Sponte pincautas audet tẽptare tenebras
Quod iussi timuere fretũ; temeraria pno
Expertus cessisse deo fluctusq; uerendos
Classibus exigua sperat superare carina;
Soluerat armorũ fessas nox languida curas.
Parua quies miseris in quorũ pectora somno
Dat uires fortuna minor; iã castra silebant
Tertia iã uigiles commouerat hora sc̄dos.
Cesar sollicito p uasta silentia gressu
Vix famulis audenda parat. cunctisq; relictis
Sola placet fortuna comes. tentoria postquã
Egressus uigilũ somno cedentia menbra
Transiliit. questus tacite qd fallere posset.
Litora curua legit. p̄misq; inuenit in undis
Rupib; exesis herentem fune carinam.

Rectorem dominūq; ratis secura tenebat
Haud pcul inde domus ñ ullo robore fulta
Sed sterili iunco cannaq; intexta palustri
Et latus inuersa nudū munita phaselo;
Hęc cesar bis terq; manu quassantia tecti
Lumina commouit; mollī consurgit amictu
Quę dabat alga toro. quis nā mea naufragꝰ inops
Tecta petit. aut quę nrę fortuna coegit
Auxiliū sperare casę. sic fatus abalto
Aggere iā tepidę sublato fune fauillę
Cinerillā tenuem cōmotos pauit in ignes
Securus belli predam ciuilibus armis
Scit non esse casas; ouitę tuta facultas
Paupertas angustiq; lares. munera nondū
Intellecta dm̄; quib⁹ hoc contingere tēplis
Aut potuit muris nullo trepidare tumultu
Cesarea pulsante manu. tū poste recluso
Duxit et expecta uotis maiora modestis
Spesq; tuas laxa iuuenis si iussa secutus
Me uebis hesperiam ñ ultra cuncta carine
Debebis manib⁹ ue inopē duxisse senectam
Necessa prebere dō tua fata uolenti
Angustos opibus subitis implere penates;
Sic fatur. quāquā plebeio tectus amictu
Indoctus priuata loqui; tum pauper amictas;
Multa quidem phibent nocturno cedere ponto
Nam sol ñ rutilas diduxit in equora nubes.

Concordesq; tulit radios nothon altera phebi
Altera pars borea diducta luce uocabat.
Orbe quoq; exhaustus medio languensq; recessit
Spectantes oculos infirmo lumine passus;
Lunaq; ñ gracili surrexit lucida cornu.
Aut orbis medii puros excesa recessus
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu.
Ventorūq; nota rubuit; tum lurida pallens
Ora tulit uultu sub nubē tristis uturo;
Sed mihi nec mot̄ nemorū. nec litoris ictus
Nec placet incert̄ qui puocat equora delphin.
Aut siccū qd̄ mergus amat. qd̄q; ausa uolare ē
Ardea sublimis pennę confisa natanti.
Qd̄q; caput spargens undis. uelut occupet imbrē
Instabilis gressu metitur litora cornix;
Sed si magnarū poscunt discrimina rerū.
Haud dubitē pbere man̄. et litora tangam
Iussa. uel hoc potius pelagus flatq; negabit.
Hęc fatus soluensq; ratē dat carbasa uentis.
Atq; quoq; motus non solū lapsa p altum
Aera dispsos traxere cadentia sulcos
Sidera. sed sūmis etiā quę fixa tenent̄
Astra polis. sunt ursa quati; niger ifecit horror
Terga maris. longo p multa uolumina tractu
Estuat unda minax. flatq; incerta futuri
Turbida testantur concepto ęqra uentos;
Tunc rector trepidę fat̄ ratis aspice seuū

Quanta paret pelagus zephyros ītendat & austros
Incertū est puppim dubius ferit undiq; pontus
Nubib; & cęlo nothus ē si murmura ponti
Consulimus chori uenient mare gurgite tanto
Nec ratis hesperias tanget nec naufragus horas
Spectare uią & uectos conuertere cursus
Sola salus luceat uexata litora puppe
Prendere ne longe numū sit pxima tellus
Fluctus cuncta sibi cessura picula cęsar
Sperne minas unquit pelagi uentoq; furenti
Trade sinū italiam si cęlo auctore recusas
Me pete sola tibi causa ē hęc usta timoris
Vectorē nosse tuū quę numina numquā
Destituunt de quo male tū fortuna meretur
Cū post uota uenit; medias prumpe pcellas
Tutela secure mea cęli iste fretiq;
Non puppis nrę labor ē hanc cęsarе pssam
A fluctu defendet onus nec longa furori
Ventorū seuo dabitur mora; pderit undis
Ista ratis ne flecte manū fuge pxima uelis
Litora tunc calabro portu te crede potitū
Cum iā non poterit puppi nrę q; salutī
Altera terra dari q̄d tanta strage paretur
Ignoras querit pelagi cęliq; tumultu
Quod pstet fortuna mihi; nī plura locuto
Auulsit laceros pcussa puppe rudentes
Turbo rapax fragilēq; supuolitantia malū

Vela tulit sonuit uictus compagib; alnus
Inde ruunt toto congesta pericula mundo;
Primus ab oceano caput exeris athlanteo
Chore mouens ęstus iā te tollente furebat
Pontus & unscopulos totas erexerat undas;
Occurrit gelidus boreas pelagusq; retundit
Et dubiū pendet uento cui concidat ęquor
Sed scythici uicit rabies aquilonis & undas
Orsit & abstrusas penit; uada fecit harenas;
Nec pfert pontū boreas ad saxa suumq;
Influctus chori frangit mare motaq; poscit
Aequora subductis & iam concurrere uentis
Noneuri cessasse minas non umbrib; antrū
Colus iacuisse nothū sub carcere saxi
Credideri cunctos soluta de parte ruentis
Defendisse suas uolenta turbine terras;
Sic pelagus mansisse loco nī parua pcellis
Aequora rapta ferunt; gegeas transit undas
Tyrrenū sonat ionio uagus adria ponto;
Ah quotiens frustra pulsatos ęquore montes
Obruit illa dies quā celsa cacumina pessum
Tellus uicta dedit non ullo litore surgunt
Tam ualidi fluctus alioq; exorbe uoluti
Magno uenere mari mundūq; cohercens
Mortiferos agit unda sinus; sic rector olimpi
Cuspide fraterna lassatū insclā fulmen
Diuuit regnoq; accessit terra secto

Cum mare conuoluit gentes cū litora techys
Noluit ulla pati cęlo contenta teneri;
Tunc quoq; tanta mari moles creuisset ī astra (tris.)
Ni superū rector p̄ssisset nubibus undas;
Non cęli nox illa fuit latet obsitus aer
Infernę pallore domus nūbisq; grauatus
Deprimitur. fluctusq; in nubib; accipit imbrē;
Lux etiam metuenda perit nec fulgura currūt
Clara. sed obscurū nimbosus dissilit aer.
Tunc superū conuexa tremunt. arduus axis (atq;)
Insonuit. motaq; poli conpage laborant;
Extimuit natura chaos. rupisse uidentur
Concordes elementa moras. rursus q; redire
Nox manes mixtura deis; spes una salutis
Quod tanta mundi nondū periere ruina;
Quantū leuchadio placidus de uertice pont9
Despicitur. tantū nautę uidere trementes
Fluctib; a summis p̄ceps mare; cūq; tumentes
Rursus hiant undę. uix eminet ęquore malus.
Nubila tanguntur uelis. et terra carina;
Nam pelagus qua parte sedet n̄ celat harenas
Exhaustū incumulos. omisq; ī fluctib; unda ē.
Artis opē uicere metus. nescitq; magister
Quā frangat. cui cedat aquę. discordia ponti
Succurrit miseris. fluctusq; euertere puppī
Non ualet influct9. uictū latus unda repellens
Erigit. atq; omi surgit ratis ardua uento;

Non humilem sasona uadis. n̄ litora curuę
Thessalię saxosa pauent. oreq; malignus
Ambrachię port9. scopulosa ceraunia nautę
Summa tenent; Credit iā digna picula cęsar. (ł timent.)
Fatis esse suis; tant9 ne euertere dixit.
Me superis labor ē. parua quē puppe sedentē.
Tam magno petiere mari. si glā loeti.
Est pelago donata mei . bellisq; negamur.
Intrepidus quācumq; datis. m̄ numina mortē.
Accipiā; licet ingentes abruperit actus
Festinata dies fatis. sat magna peregi;
Arctoas domui gentes. inimica subegi
Arma metu; uidit magnū m̄ roma sedm̄.
Iussa plebe tuli fasces. p bella negatos.
Nulla meis aberit titulis romana potestas;
Nec sciet hoc quisquā. nisi tu quę sola meoꝝ (ł fortuna)
Conscia uotoꝝ es. qui quāuis plenus honoꝝ (ł me.)
Et dictator eā stigias et consul ad umbras
Priuatū fortuna mori; m̄ funere nullo.
Est opus o superi. lacerū retinete cadauer.
Fluctib; in mediis. desint m̄ busta rogusq;
Dū metuar semp. terraq; exspecter ab omi;
Hęc fatū decimus dictu mirabile fluctus
Inuadida cū puppe leuat. nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagi. sed ptulit unda
Scruposisq; angusta uacant ubi litora saxis.
Imposuit terrę. pariē tot regna tot urbes.

Fortunamq; sua tacta tellure recepit;
Sed non tam remeans cesar ia luce ppinqua
Quam tacita sua castra fuga comitesq; fefellit;
Circu fusa duci fleuit gemitusq; suoz
Et non ingratis ingessit turba querelis;
Quo te dure tulit furtus temeraria cesar
Aut que nos tulles animas infata relinquens
Inuisis spargenda dabas tua membra pcellis
Cum tot in hac anima populoz iuxta saluisq;
Pendeat & tantus caput hoc sibi fecerit orbis
Seuicia e uoluisse mori; nullus ne tuoz
Emeruit comitu fatis non posse superstes
Esse tuis cu rapperet mare corpora segnus
Ira sopor tenuit pudet heu causa petende
Hec fuit hesperie usum e committere que quis
Tam seuo crudele mari sors ultima rerum
Indubios casus et prona pericula mortis
Precipitare solet mundi ia summa tenente
Permisisse mari tantu quid numina lassas
Sufficit ad fatu belli fauor iste laborq;
Fortune quo te nris impegit hactenus;
Hinc usus placuere dm non rector ut orbis
Nec dis rerum sed felix naufragus esses
Talia iactantes discussa nocte serenus
Obrepsit cu sole dies fessumq; tumentes
Coposiuit pelagus uentis patentib; undas;
Nec non hesperii laniatu t lassatu fluctib; equor
Vt uidere duces purumq; insurgere celo
Fracturu pelagus borean soluere carinas
Quas uentus docteq; pari moderamine dextre
Permixtas habuere diu latumq; pequor
Vt terrestre coit consertis puppib; agmen;
Sed nox seua modu uentis ueliq; tenorem
Eripuit nautis excussitq; ordine puppes;
Tremona sic geliu bruma pellente relinquit
Potuere te nile grues primoq; uolatu
Effingunt uarias casu monstrante figuras;
Hoc ubi pcussit tensas nothus altior alas
Confusos temere inmixte glomerante morbes
Et turbata perit dispsis littera pennis;
Cum primu redeunte die uolentior aer
Puppib; incubuit phebeo concitus ortu
Pretereunt frustra tpptam litora lussi
Pumpheumq; tenent nudas aq; lonib; undas
Succedens boree ia portu fecerat auster;
Undiq; collatis in robur cesaris armis
Summa uidens duri magni discrimina martis
Iam castris instare suis se ponere tutum
Conuugu decreuit onus lesi boq; remota
Te pcul a seu strepitu cornelia bellu
Oculere; heu quantu mites dominat in equas
Iusta uenus; dubiu trepidiuq; ad plua magne
Te quoq; fecit amor; qd nolles stare subicta
Fortune quo mundus erat romanaq; fata

conuunx sola fuit; mentē iam uerba parata
estruunt blandeq; uuiat uentura trahentē
ndulgere morę. tēpus subduere facis;
octe sub extrema pulso corpore quetis
um fouet amplexu grauidū cornelia curis
ectus et aduersi petit oscula grata mariti
umentes murata genas ꝑculsaq; cęco
ulnere non audet flentē deprendere magnū
lle gemens non uita mihi nē dulcior inquit
um tedet uitę. lęto sed tempore conuunx
enit mesta dies. et quia numuumq; parumq;
stulimus. ia totus adest in prelia cęsar.
edendū est bellis quoq; tibi tuta latebra
es bos erit; desiste pces tēptare negatu
am mihi non longos ame patiere recessus.
recipites aderunt casus; ꝓperante ruina
umma cadunt fatis ē audisse picula magni;
eq; tuus decepit amor. cuulia bella
spectare potes nā me ia marte parato
ecuros cępisse pudet cū conuuge somnos.
que tuo quatiunt miserū cū classica mundo
urrexisse sinu; uereor cuulib; armis
ompeium nullo tristē cōmittere dāpno;
tior interea populis et tutior omi
ege late positamq; ꝓcul fortuna mariti
on tota te mole pmat, si numina nras
mpulerunt acies maneat pars optima magni

treq; m si fata pmunt uictorq; cruentus
uo fugisse ueli; uix tantū infirma dolorē
ꝑpit et attonito cesserunt pectore sensus;
andē uxe mestas potuit ꝓferre querelas;
il mihi de fatis thalami superisq; relictū ē
agne querent nros non rūpit funus amoris.
ec duri fax summa rogi. sed forte frequenti
lebe aq; numis careo dimissa mariti;
ostis ad aduentū rumpamus fędera tedę.
lacemus soceri ū; sic ē tibi cognita magne
rā fides credis ne aliquid m tuus esse
uā tibi non oli casu pendemus ab uno
ulmunb; me seue tubes tantęq; ruinę
bsentē prestare caput secura uidet.
orsitan tibi cū faciasq; iam nē uota perisse
t noli seruire malis. sed forte parata
esequar ad manes ferrat dū mesta remotas
ama ꝓcul terras uuā tibi nempe supstes.
dde qd assuescis fatis. tantūq; dolorem
rudelis me ferre doces; ignosce fatenti
osse pati timeo. qd si sunt uota deisq;
udior. euentus rerū scies ultima conuunx.
ollicitā rupes ia te uictore tenebunt.
t puppim quę fata feret tā leta timebo;
ec soluent audita metus m ꝓspera bella.
um uacuis ꝓtecta locis ácędere possim
el fugiente capi notescens litora clari

Nominis exilio positaque ibi coniuge magnu
Quis mitileneas poterit nescire latebras.
Hoc precor extremum si nil nisi victa relinquis
Tutius arma fuga cum te commiseris undis.
Quolibet infaustam potius deflecte carinam.
Litoribus querere meis. sic fata relictis
Exiluit stratis amens. tormentaque nulla
Vult differre mora; non mesti pectora magni
Sustinet amplexu dulci non colla tenere.
Extremusque perit tam longi fructus amoris.
Precipitantque suos luctus neuterque recedens
Sustinuit dixisse vale. vitamque per omnem
Nulla fuit tam mesta dies. nam cetera damna
Durata iam mente malis firmaque tulerunt.
Labitur infelix manibusque excepta suorum
Fertur ad equoreas ac se prosternit harenas
Litoraque ipsa tenet tandemque illata carine est.
Non sic infelix patriam portusque reliquit
Hesperios saevi premerent cum cesaris arma
Fida comes magni vadis duce sola relicto
Pompeiumque fugis; que nox tibi proxima venit
Insomnis viduo tum primum frigida lecto
Atque insueta quies uni nudumque marito
Non herente latus; somno quam sepe gravata
Deceptis vacuum manibus complexa cubile est
Atque oblita fuge quesivit nocte maritum.
Nam quamvis flamma tectas urente medullas

A. Cum cesar quoque dirachium uenisset. pompeium obsidione frustra cinxit. ipse tra quindecim milibus passuum fossa pstruens. cum illi maria paterent.

Non iuvat in toto corpus iactare cubili.
Servatur pars illa tori. caruisse timebat
Pompeio. sed non superi tam leta parabant.
Instabat misere magnum que redderet hora;

EXPLICIT LIBER V. INCIPIT VI.

Postquam castra duces pugne iam mente propinquis
Inposuere iugis admotaque comminus arma
Parque suum videre dei. capere omnia cesar
Moenia graiorum spernit marteque secundum
Iam nisi de genero fatis debere recusat.
Funestam mundo votis petit omnibus horam.
In casum que cuncta ferat; placet alea fati
Alterutrum mersura caput. ter collibus omnis
Explicuit turmas et signa minantia pugnam
Testatus numquam latie se deesse ruine;
Ut videt ad nullos exciri posse tumultus
In pugnam generum sed clauso fidere vallo.
Signa movet tectusque via dumosa per arva
Dirachii preceps rapiendas tendit ad arces;
Hoc iter equoreo precepit limite magnus.
Quemque vocat collem taulantius incola petram
Insedit castris ephireaque menia servat.
Defendens tutam vel solis turribus urbem.
Non hanc opus veterum nec moles structa tuetur
Humanusque labor facilis licet ardua tollat.
Cedere vel bellis ut cuncta moventibus annis.
Sed munimen habet nullo quassabile ferro.

Natura sedeq; loci, nã clausa profundo
Vndiq; pcipiti scopulisq; uomentib; equor
Exiguo debet quod non e insula collu;
Terribiles ratib; sustentant menia cautes
Ionuumq; furens rapido cũ tollitur austro
Templa domosq; quatit spumatq; i culmina
Huc audã belli rapuit spes ipba mitt
Cesaris ut uastis diffusũ collib; hostem
Cingeret ignarũ ducto pcul aggere uallu
Metat terras oculis nec cespite tantũ
Contentus fragili subitos attollere muros
Ingentes cautes auulsaq; saxa metallis
Grauorũq; domos direptaq; menia transfert;
Extruitur qd non aries impellere seuus
Quod n ulla queat uolenti machina belli;
Franguntur montes planũq; pardua cesar
Ducit opus pandit fossas turritaq; sumis
Disponit castella ugis magnoq; recessu
Amplexus fines saltus nemorosaq; tesqua
Et siluas uastaq; feras indagine claudit;
Non desunt capi n dest pabula magno
Castraq; cesareo circũdatus aggere mutat;
Fulmina tot cursus illic excorta fatigant
Illic mersa suos; operũq; ut sũma reussat
Defessus cesar medius intermanet agris;
Nunc uetus diacos attollat fabula muros
Ascribatq; deis; fragili circũdata testa

&Malea promunctorũ t insula· quę longos tract· i· circuitus facit ratibus· B· Hic & thessalicę clades· s· sunt· sctt illi qui in thessalia sũ occisi cũ põpeio & cęsare· Libicęq; i· illi quo caro ducit fugiens in locũ ubi siti defecerunt.

Menia murentur refugi babilonia parthi;
Inquantũ tigris quam tũ celer ambit orontes
Assirius quantũ populis telluris eoę
Suffecit in regnũ subitũ belliq; tumultu
Raptũ clausit opus; tanti potuere labores
Tot potuere manus aut ungere seston abydo
Ingestoq; solo frixeũ elidere pontum
Aut pelopis latis epiren abrũpere regnis
Et ratib; longe flexus donare maleę
Aut aliquid mundi quã uis natura negasset
In melius mutare locũ; Cont[illegible]area belli
Hic alit sanguis tras flu[illegible]xur in omis
Hic et thessalicę clades libi[illegible]eęq; tenentur
Aestuat angusta rabies exulis harena;
Prima quidẽ surgens operũ structura fesellit
Pompeiũ; ueluti medię qui turtus in aruis
Sicanię rapidũ nescit latrare pelorum
Aut uaga cũ tethys rutupinaq; litora feruent
Vnda caledonios fallit turbata bri tannos;
Vt primũ uasto septas uidet aggere terras
Ipse quoq; á tuta deducens agmina petra
Diuersis spargit tumulis ut cęsaris arma
Laxet & effuso claudentẽ milite tendat;
Et tantũ septi uallo sibi uendicat agri
Parua mycenęę quantũ sacrata diane
Vsurpat ab excelsa nemoralis aricia roma;
Quoq; modo romę plapsus menia tibris

7 illis digerere non ualentibus humor in uultus abiit reddens illos quasi igneos.
Quare autem non pugnabatur quia abstraxit

In mare descendit si nusquam torqueat amnem;
Classica nulla sonant iniussaque tela uagantur.
Et fit sepe nefas iaculum temptante lacerto;
Maior cura ducis miscendis abstrahit armis
Pompeium exhauste praebenda ad gramina terre;
Quae currens obtriuit eques gradibusque citatis
Ungula frondentem discussit cornea campum.
Belliger attonsis sonipes defessus in aruis
Aduectos cum plena ferant praesepia culmos
Ore nouas poscens moribundus labitur herbas
Et tremulo [illegible] medios abrupit poplite gyros;
Corpora dum [illegible] soluit tabes et degerit artus
Traxit iners [illegible] caelum fluuidae contagia pestis

cō Obscuram in nubem; tali spiramine nessus
Emittit stigium nebulosis aera saxis
Antraque letiferi rabiem tiphonis anhelant;
Inde labant populi caeloque paratior unda
Omne pati uirus durauit uiscera caeno;
Iam riget atra cutis distentaque lumina rumpit
Igneaque in uultus et sacro feruida morbo
Pestis abit fessumque caput se ferre recusat;
Iam magis atque magis praeceps agit omnia fatum.
Nec medii dirimunt morbi uitamque necemque
Sed languor cum morte uenit. turbaque cadentum
Aucta lues; dum mixta iacent incondita uiuis
Corpora; nam miseros ultro tentoria ciues
Spargere. funus erat; tamen hos minuere labores.

Quare autem non pugnabatur? Quia abstraxit cura Pompeium.

Haec cura quam duci abstrahebat Pompeium a pugna. sed Caesarem fames 7 non ista. ut lib.

A tergo pelagus pulsusque aquilonibus aer
Litoraque et plenae peregrina messe carinae;
At liber terrae spaciosis collibus hostis
Aere non pigro nec inertibus angitur undis
Sed patitur saeuam ueluti circumdatus arta
Obsidione famem; nondum turgentibus altam
In segetem culmis. cernit miserabile uulgus
In pecudum cecidisse cibos et carpere dumos
Et foliis spoliare nemus letumque minantes
Uellere ab ignotis dubias radicibus herbas.
Quae mollire queunt flamma quae frangere morsu
Quaeque per abrasas utero dimittere fauces.
Plurimaque humanis ante hoc incognita mensis
Diripiens miles saturum tamen obsidet hostem;
Ut primum libuit ruptis euadere claustris
Pompeio cunctasque sibi permittere terras
Non obscura petit latebrosae tempora noctis
Et raptum furto soceri cessantibus armis
Dedignatur iter. latis exire ruinis
Quaerit et impulsu turres confringere ualli.
Perque omnes gladios et qua uia caede paranda est;
Opportuna tamen ualli pars uisa propinqui
Qua minici castella uocant et confraga densis
Arboribus dumeta tegunt. hic puluere nullo
Proditus agmen agit. subitusque in moenia uenit.
Tot simul e campis latiae fulsere uolucres.
Tot cecinere tubae; ne quid uictoria ferro

Videri posset quod ei deberet ius totius mundi nisi quidam cesariensis miles eripuisset locum quem ex parte ceperant. Et promotus i. porro motus ab eo statu in quo tunc erat in tantum quod diu gerit latiam uitem i. coronam de uite factam quam gerebat pro insignibus quia latia cohors sibi commissa fuerat; [interlinear: compositam]

Deberet pauor attonitos confecerat hostes;
Quod solum ualuit uirtus iacuere perempti
Debuerant quo stare loco uel uulnera ferrent
Iam deerant et nimbus agens tot tela peribat [interlinear: quia non erant qui]
Tum piceos uoluunt in misse lampadis ignes [interlinear: facis]
Tum quasse nutant turres lapsuque minantur;
Roboris inpacti crebros gemit agger adictus [interlinear: ariete; muri]
Iam pompeiane celsi super ardua ualli
Exierant aquile iam mundi iura patebant; [interlinear: sent.; et]
Quem non mille simul turmis nec cesare toto
Auferret fortuna locum uictoribus unus
Eripuit uetuitque capi seque arma tenente
Ac non dum strato magnum uicisse negauit;
Sceua uiro nomen castrorum inplebe merebat
Ante feras rodani gentes ibi sanguine multo [interlinear: an; gallicum bellum]
Promotus latiam longo gerit ordine uitem
Pronus ad omne nefas et qui nesciret in armis
Quam magnum uirtus crimen ciuilibus esset;
Hic ubi querentes socios iam marte relicto
Tuta fuge cernit quo uos pauor inquit abegit
Inpius et cunctis ignotus cesaris armis
Terga datis morti cumulo uos deesse uirorum [interlinear: fortium]
Non pudet et bustis interque cadauera queri
Non ira saltem iuuenes pietate remota
Stabitis et cunctis per quos erumperet hostis
Nos sumus electi non paruo sanguine magni
Ista dies erit; petere felicior umbras

[margin: famuli turpes. seruum pecus. absque cruore.]

Cesaris in uultu teste hunc fortuna negauit [interlinear: mi; saltem]
Pompeio laudante cadam; confringite tela
Pectoris incursu iugulisque retundite ferrum
Iam longinqua petit puluis sonitusque ruine
Securasque fragor concussit cesaris aures;
Vincimus o socii ueniet qui uindicet arces [interlinear: quia ecce; te]
Dum morimur; mouit tantum uox illa furorem
Quantum non primo succendunt classica cantu; [interlinear: l; s. hostes]
Mirantesque uirum atque audi spectare sequuntur
Scituri iuuenes numero deprensa locoque [interlinear: tam paruo; tam adduo]
An plus quam mortem uirtus daret; ille ruenti
Aggere consistit primumque cadauera plenis
Turribus euoluit subeuntesque obruit hostes
Corporibus totoque uiro dant tela ruine
Roboraque et moles hosti seque ipse minatur;
Nunc sude nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris et ualli summa tenentes
Amputat ense manus caput obterit ossaque saxo
Ac male defensum fragili compage cerebrum [interlinear: galea]
Dissipat; alterius flamma crinesque genasque
Succendit strident oculis ardentibus ignes;
Vt primum cumulo crescente cadauera murum
Admouere solo non segnior extulit illum [interlinear: equauere]
Saltus et in medias iecit super arma cateruas
Quam per summa rapit celerem uenabula pardum;
Tunc densos inter cuneos compressus et omni
Vallatus bello uincit quem respicit hostem

7 Phalarica á pharis dr̃ i á turribus eoq̃ p illud torn̄tū ex illis pugnetur

Iamq; hebes & crasso ñ asper sanguine mucro
Percussū sceuę frangit non uulnerat hostē
Perdidit ensis opus frangit sine uulnere mēbra
Illū tota petit moles illum omnia tela
Nulla fuit non certa man̄ non lancea felix
Farq; nouum fortuna uidet concurrere bellū
Atq; utrū; fortis crebris sonat ictib̄ umbo
Et galeę fragmenta cauę cōpressa p̄urunt
Tempora nec quicquā nudis utalib̄ obstat
Iam preter stantes insūmis ossib̄ hastas;
Quid nunc uesan i iaculis leuib̄q; sagittis
Perditus hesuros nusquā utalibus ictus
Hunc aut tortilib̄ ubrata falarica neruis
Obruat aut uasti muralia pondera saxi
Hunc aries ferro balistaq; limine portę
Promoueat stat ñ fragilis p̄ cęsare murus
Pompeiumq; tenet; iā pectora, ñ .. tegit armis
Acuerit credi clipeo leuaq; uab̄ esset casse
Aut culpa uixisse sua tot uulnera belli
Solus ob it densamq; ferens in pectore siluā
Iam gradib̄ fessis unquē cadat eligit hostē;
Sic libycus densis elephas oppressus abarmis
Omne re pcussum squalenti missile tergo
Frangit & herentis mota cute discutit hastas;
Viscera tuta latent penit̄ cytraq; cruorē
Confixę stant tela ferę; tot facta sagittis
Tot iaculis unā ñ explent uulnera mortē
Harpelagi monstris; libicę sic belua terrę. Getulus densis

Dicca pcul ecce manu cortinus sagitta
Tenditur in sceuam quę uoto certior omi
In caput atq; oculi leuū descendit in orbē;
Ille moras ferri neruorū et uncula rūpit
Adfixam uellens oculo pendente sagittā
Intrepidus telūq; suo cū lumine calcat;
Pannonis haud aliter post ictū sęuior ursa
Cum iaculū parua lybis amentauit habena
Se rotat in uulnus telūq; ira receptum
Impetit & secū fugientē circuit hastam;
Perdiderat uultū rabies stetit umbre cruento
Informis facies; lętās fragor hostiū echera pulsat
Victorū maiora uiris e sanguine paruo
Gaudia ñ faceret conspectū inceſare uulnus;
Ille tegens alta suppressū mente furorē
Mitis et á uultu penitus uirtute remota.
Parcite aut o cues pcul hinc aūtite ferrū
Conlatura meę nil sē iā uulnera morti.
Non egeret ingestis sed uulsis pectore telis.
Tollite & in magni uuentē ponite castris.
Hoc uro prestate duci sit sceua relicti
Cęsaris exemplū pocius quā mortis honestę;
Credidit infelix simulatis uocib̄ aulus
Nec uidit recto gladiū mucrone tenentē
Embraq; captiui parit laturus & arma
Fulmineū medius excepit faucib̄ ensem
Incaluit uirtus atq; una cęde refectus

Soluat ait penas sceua quicumque subactum
Sperauit pace gladio si querit ab isto
Magnus adorato summittat cesare signa;
An similem uestri segnemque ad fata putatis?
Pompeio uobis minor est causeque senatus
Quam mihi mortis amor; simul hec effatur et alto
Cesareas puluis testatur adesse cohortes;
Dedecus hic belli magno crimenque remisit
Ne solum tote fugerent te sceua caterue;
Subducto qui marte ruis non sanguine fuso
Vires pugna dabat. labentem turba suorum
Excipit atque humeris defessum inponere gaudet
Ac ueluti inclusum perfosso in pectore numen
Et uiuam magne speciem uirtutis adorant
Telaque confixis certant euellere membris
Exornantque deos ac nudum pectore martem
Armis sceua tuis; felix hoc nomine fame
Si tibi durus hiber aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis aut longis teutonus armis;
Non tu bellorum spoliis ornare tonantis
Infelix quanta dominum uirtute parasti;
Templa potes. non tu letis ululare triumphis
Nec magis hac magnus castrorum parte repulsus
Intra castra piger dilato marte quieuit
Quam mare lassatur cum se tollentibus euris
Frangentem fluctus scopulum ferit aut latus alti
Montis adest seramque sibi parat unda ruinam;

co.

B. Pompeius castellum quoddam propinquum mari quod marcellinus tuebatur euertit presidium atque cesaris quod ibidem morabantur occidit. Cesar torquatum legionemque unam ut expugnaret aggressus est. Hoc periculo sociorum pompeius cognito omnes eo copias contraxit. in quem statim cesar omissa obsidione conuertit. Torquatus autem e uestigio prorumpens auersum insecutus est. Ita cesaris milites ancipiti periculo ipso cesare frustra obsistente fugerunt. Pompeius uero cesaris quoque testimonio uictor persequentem reuocauit exercitum. Quattuor milia militum cesaris et centuriones uiginti et duo equites romani complures in eo prelio cesi sunt.

Hinc uicina petens placido castella profundo
Incursu gemini martis rapit armaque late
Spargit et effuso laxat tentoria campo
Mutandeque iuuat permissa licentia terre;
Sic pleno padus ore tumens super aggere tutas
Excurrit ripas et totos concutit agros;
Succubuit si qua tellus cumulumque furentem
Undarum non passa ruit. tunc flumine toto
Transit et ignotos aperit sibi gurgite campos;
Illos terra fugit dominos. his rura colonis
Accedunt donante pado; uix prelia cesar
Senserat elatus specula que prodidit ignis
Inuenit inpulsos presso iam puluere muros
Frigidaque et ueteris deprendit signa ruine;
Accendit pax ipsa loci mouitque furorem
Pompeiana quies et uicto cesare somnus
Ire uel in clades properat dum gaudia turbet;
Torquato ruit inde minax. qui cesaris arma
Segnius haud uidit quam malo nauta tremente
Omnia subducit circee uela procelle.
Agminaque interius muro breuiore recepit.
Densius ut parua disponeret arma corona;
Transierat primi cesar munimina ualli.
Cum super e totis inmisit collibus arma
Effuditque acies obsessum magnus in hoste;
Non sic ethneis habitans in uallibus horret
Enceladum spirante notho cum tota ca[uer]nas

co.

co.

M. Spissitudine pulueris illis timorem inferentis. Timebant et tamen ceci erant quia rem ignorabant. L. Cesar de durachio citato agmine per epyrum in thessaliam pompeius cum maximis copiis secutus. bellumque commissum est.

Frigit et torrens in campos defluit ethna
Cesaris ut miles glomerato puluere uictus
Ante aciem ceci trepidus sub nube timoris
Hostibus occurrit fugiens inque ipsa pauendo
Fata ruit; totus mitti ciuilibus armis
Usque uel in pacem potuit cruor; ipse furentis
Dux tenuit gladios; felix ac libera legum
Roma fores iurisque tui uicisset in illo
Si tibi sylla loco; dolet heu semperque dolebit
Quod scelerum cesar prodest tibi summa tuorum
Cum genero pugnasse pio. proh tristia fata
Non utice lybieque clades hispania munde
Flesset et infando pollutus sanguine nilus
Nobilius fario gestasset rege cadauer
Nec iuba marmaricas nudus pressisset harenas
Penorumque umbras placasset sanguine fuso
Scipio nec sancto caruisset uita catone;
Ultimus esse dies potuit tibi roma laborum;
Exire e mediis potuit pharsalia fatis;
Deserit aduerso possessam numine sedem
Cesar et emathias lacero petit agmine terras
Arma secuturum soceri quacumque fugasset
Temptauere sui comites deuertere magnum
Hortati patrias sedes atque hoste carentem
Ausoniam peteret; numquam me cesaris inquit
Exemplo reddam patrie numquamque uidebit
Me non dimisso redeuntem milite roma.

A. Quem locum describam tibi si tu ignoras eum. Dignum est enim ut cognoscas. B. Quia ossea est in illa parte ubi oritur sol in hieme. C. Quia peleon in illa parte est in qua sol oritur in altiori estate. D. Quia othre mons est oppositus meridiano soli. tunc dico quando sol est in leone. E. Quia pindus mons ille est in illa parte que respicit ad occidentem.

Hesperiam potui motu surgente tenere
Si uellem patriis aciem committere templis
Ac medio pugnare foro; dum bella relegem
Extremum scythici transcendam frigoris orbem
Ardentesque plagas; uictor tibi quietem roma
Eripiam. qui ne premerent te prelia fugi.
Ah potius nequid bello patiaris in isto
Te cesar putat esse suam; sic fatus in ortus
Phebeos conuertit iter. terreque secutus
Deuia qua uastos aperit candauia saltus
Contigit emathiam bello quam fata parabant
Thessaliam qua parte diem brumalibus horis
Attollit tytan rupes ossea coercet;
Cum per summa poli phebum trahit altior estas
Pelion opponit radiis nascentibus umbras;
At medios ignes celi rapidique leonis
Solsticiale caput numerosus summouet otrys;
Excipit aduersos zephiros et iapiga pindus
Et maturato precidit uespere lucem;
Nec metuens imi borean habitator olimpi
Lucentem totis ignorat noctibus arcton;
Hos inter montes media qui ualle premuntur
Perpetuis quondam latuere paludibus agri
Flumina dum campi retinent nec peruia tempe
Dant aditus pelagi stagnumque implentibus unum
Crescere cursus erat; postquam discessit olimpo
Herculea grauis ossa manu subiteque ruinam

F. Quia quasi prope montem manebant. citius quam remoti lumen diei amittebant.

G. Olimpus ita oppositus est boree. quod ex altera parte sui prope manentibus nocere non potest ipse boreas. neque ipsi arcton pre altitudine montis uidere possunt. cum in totis noctibus luceat apud nos.

H. Nā melius ueteres illic remanere paludes essā quā fieri rome mundiq: ruinam. I. Qui contra musas cantando certauit. unde muse irate eū cecauerunt. K. Quia hercules dederat sagittas cuidā p p̄tio. dicens illū locū inuincibile fore ubicūq: essent. ut n̄ panderet q̄lit ipse mortuus essā. L. Et eminet loc. ubi quondā fuit nobile argos. sup q̄m nē arant homines

q. deiecta est

M. Sc̄dm morē qui ossa p morte cōburebant. questa p̄quā redit ad se. qd n̄ haberet totū corp ei.

N. Tangit fabulā de apolline. quia pauit armēta admeti regis.

S ensit aque nereus. melius mansura sub undis
E mathis equorei regnū pharsalos achillis
E minet; & prima rhoeteia litora pinu
Q ue tetigit philace. theleosq; & dorion ira
F lebile pieridū; trachin; precioq; nefande
L ampados herculei fortis meliboea pharetris;
A tq; olim larissa potens. ubi nobile quondā
N unc sup argos arant; ueteres ubi fabula thebas
M onstrat echionias; ubi quondā pentheos exul
C olla caputq; ferens supp̄mo tradidit igni
Q uesta qd hoc solū nato rapuisset agaue;
E rgo abrupta palus. multos discessit in amnes
P urus in occasus parui sed gurgite aeas
I onio fluit inde mari nec fortior undis
L abitur auecte pater isidis; et tuus eneu
P ene gener crassis oblimat echinadas undis;
E t meleagream maculatus sanguine nessi
E uenus calidona secat. ferit amne citato
M alliacas sperchios aquas; et flumine puro
I nrigat amphrysos famulantis pascua phebi
Q uiq; nec humentes nebulas nec rore madentem
A era nec tenues uentos suspirat anauros;
E t quisquis pelago p se non cognitus amnis
P eneo dona uit aquas; te gurgite rapto
A pidanus. nūquāq; celer nisi mixt' enipeus
A ccipit asopos cursus phoenixq; melasq;
S olus in alterius nomen cū uenerit undas

O. Quia dii n̄ audent p illū iurare. quēadmodū p stigiā paludē. n̄ audent. unde ipse ducit originem. P. Tangit fabl. quia ixion interpellaret dianā p stupro. & ipsa subposuisset sibi nubē. unde nati sunt centauri. Q. Centaur' pholoes herculē hospitat' est. cui pholoe sup pedē cū una de sagittis illi' forte cecidisset statī mortuus ē. q toxicata ERAT;

D efendit titaresus aquas. lapsusq; supne
G urgite penei pro siccis utitur aruis.
H unc fama ē stigiis manare paludib; amnē
E t capitis memorē. fluuii contagia uilis
N olle pati superumq; sibi seruare timorē;
V t primū emissis patuerunt amnib; arua
P inguis bebricio discessit uomere sulcus;
M ox lelegū dextra pressū descendit aratrū;
A eolide dolopesq; solū fregere coloni
E t magnetes equis. miny e gens cognita remis;
I llic semiferos ixionidas centauros
F eta pelethroniis nubes effudit in antris;
A spera te pholoes frangentē moniche saxa
T eque sub oeteo torquentē uertice uulsas
R ete ferox quas uix boreas inuerteret ornos;
H ospes & alcide magni phole; teq; p amnē
I mpie lerneas uector passure sagittas;
T eq; senex chiron gelido q sidere fulgens
I mpetis emonio maiore scorpion arcu;
H ac tellure feri micuerunt semina martis;
P rimus ab equorea pcussis cuspide saxis
T hessalicus sonipes bellis feralib; omen
E xiluit. primū chaliben frenosq; momordit
S pumauit nouus lapithe domitoris habenis;
P rima fretū scindens pagaseo litore pinus
T errenū ignotas hominē p̄iecit in undas;
P rimū thessalie rector telluris ionos

R. Chiron translatus est in celū cū arcu & sagittis. qb; uoluit inficere q eū pupugerit. uocat in celo sagittarius. q fulget gelido sydere. quia p eū sol currit in hieme;

Lapithe regi q querens boues suos p̄m ibi equū ascendit.

Contra superos scilicet in adiutorium gigantibus. que proles crescebat cotidie viiii. digitos.

In formam calide percussit pondera masse; (*gl.:* bizantios)
Fudit et argentum flammis aurumque monete (*gl.:* qua fecit denarios)
Fregit et inmensis coxit fornacibus era;
Illic quod populos scelerata impegit in arma
Divitias numerare datum est. hinc maxima serpens
Descendit phyton cirrheaque fluxit in antra, (*gl.:* ubi non colitur vel ubi responsa capiunt; ex phitone tali quo loco)
Inde et thessalice veniunt ad pythia laurus. (*gl.:* nomen ludi vel templum apollinis)
Impius hinc prolem superis immisit aloeus, (*gl.:* ethium et altionem; gigas)
Inseruit celsis prope se cum pelion astris,
Sideribusque vias incurrens abstulit ossa;
Hac ubi dampnata fatis tellure locarunt
Castra duces, cunctos belli presaga futuri
Mens agitat. summique gravem discriminis horam
Adventare palam est. propius iam fata moveri (*gl.:* est palam)
Degeneres trepidant animi peioraque versant;
Ad dubios pauci presumpto robore casus
Spemque metumque ferunt; turbe sed mixtus inerti
Sextus erat. magno proles indigna parente,
Qui mox scylleis exul grassatus in undis (*gl.:* insaniens)
Polluit equoreos syculus pyrata triumphos. (*gl.:* quos habuit pater)
Quem stimulante metu fati prenoscere cursus
Impatiensque more venturisque omnibus eger.
Non tripodas deli non pythia consulit antra. (*gl.:* ara superiori; apollinis)
Nec quesisse libet primis quid frugibus altrix (*gl.:* silva ubi colebatur iupiter)
Ere iovis dodona sonet; quis noscere fibra
Fata queat. quis prodat aves. quis fulgura celi
Servet et assyria scrutetur sidera cura.

S. Tacitum propterea quia turpe erat. sed tamen erat fas in tanta necessitate. vel tacitum quia possit omnia enumerari.

Aut si quid tacitum sed fas erat; ille supernis
Detestanda deis. sevorum archana magorum
Noverat. et tristes sacris feralibus aras. (*gl.:* Sic legitur de samuele; ubi immolabatur humana caro)
Umbrarum ditisque fidem. miseroque liquebat (*gl.:* plutonis)
Scire parum superos; vanum sevumque furorem
Adiuvat ipse locus. vicinaque menia castris (*gl.:* que erant vicina)
Hemonidum. ficti quas nulla licentia monstri (*gl.:* Incantatricum a loco)
Transierat. quarum quicquid non creditur ars est; (*gl.:* Sed omnia eis erant nota)
Thessala quin etiam tellus herbasque nocentes
Rupibus ingenuit. sensuraque saxa canentes
Archanum ferale magos; ibi plurima surgunt (*gl.:* Magos huiusmodi qui possent movere saxa;)
Vim factura deis. et terris hospita colchis (*gl.:* que non adduxerat Iason.)
Legit in hemoniis quas non advexerat herbas. (*gl.:* Et vere est illarum ars quicquid non creditur sic ostenditur in multis.)
Impia tot populis. tot surdas gentibus aures
Celicolum dire convertunt carmina gentis.
Una per etherios exit vox illa recessus (*gl.:* Una .i. sola)
Verbaque ad invitum perfert cogentia numen. (*gl.:* invite facit; quem rem)
Quod non cura poli celique volubilis umquam
Avocat. infandum tetigit cum sydera murmur.
Tunc babilon persea licet secretaque memphis
Omne vetustorum solvat penetrale magorum. (*gl.:* ad hoc ut reddant sibi deos intentos)
Abducit superos alienis thessalus aris.
Carmine thessalicum dura in precordia fluxit (*gl.:* una)
Non fatis adductus amor flamisque severi (*gl.:* Quia cogunt aliquem amare illam quam numquam fata voluerunt ut amaretur ab ea.)
Inlicitis arsere senes; nec noxia tantum
Pocula proficiunt. aut cum turgentia suco (*gl.:* alicui; non tantum proficiunt; sic pullus sui; venefice; carnis)
Frontis amature subducunt pignora fete.

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni
Excantata perit; quos non concordia mixti
Alligat ulla thori blandeque potentia formę
Traxerunt torti magica uertigine fili;

Et non tantum istud faciebant sed et aliud scilicet

Cessauere uices rerum; dilataque longa
Hesit nocte dies. legi non paruit ęther;
Torpuit et preceps audito carmine mundus;
Axibus et rapidis impulsos iupiter urgens
Miratur non ire polos; nunc omnia complent
Imbribus et calido producunt nubila phebo.
Et tonat ignaro celum ioue uocibus isdem;
Humentes late nebulas. nimbosque solutis
Excussere comis; uentis cessantibus equor
Intumuit. rursus uetitum sentire procellas.
Conticuit turbante notho. puppique furentes
Inuentum tumuere sinus; de rupe pependit
Abscissa fixus torrens. amnisque cucurrit
Non qua prius erat. nilum non extulit estas;
Meander direxit aquas. rhodanumque morantem
Precipitauit arar; summisso uertice montes
Explicuere iugum. nubes suspexit olimpus;
Solibus et nullis scythice cum bruma rigeret.
Dimaduere niues; inpulsam sidere tethin
Reppulit hemonium defenso littore carmen.
Terra quoque inmoti concussit ponderis axem.
Et medium uergens titubauit nisus in orbem.

Et in tantum titubauit quod

Tante molis onus percussum uoce recessit
Perspectumque dedit circum labentis olympi;
Omne potens animal leti. genitumque nocere.
Et pauet hemonias. et mortibus instruit artes;
Has auide tygres. et nobilis ira leonum
Ore fouent blando. gelidos. his explicat orbes
Inque pruinoso coluber distenditur aruo;
Viperei coeunt abrupto corpore nodi;

Vipera iterum sanatur carminibus

Humanoque cadit serpens adflata ueneno;
Quis labor hic superis cantus herbasque sequendi
Spernendique timor. cuius commertia pacti
Obstrictos habuere deos. parere necesse est

Quia uelint nolint tamen non possunt dimittere

An iuuat. ignota tantum pietate merentur.

An merent ipse malefice tantum ignota pietate. id est propterea quia non habent pietatem de aliquo ut dei timeant illas

An tacitis potuere minis. hoc iuris in omnes
Est illis superos. an habent hec carmina certum
Imperiosa deum qui mundum cogere quicquid
Cogitur ipse potest. illic et sidera primum
Precipiti deducta polo. phebeque serena
Non aliter diris uerborum obsessa uenenis
Palluit. et nigris terrenisque ignibus arsit.
Quam si fraterna prohiberet imagine tellus.
Insereretque suas flammis celestibus umbras;
Et patitur tantos cantu depressa labores
Donec suppositas propior despumet in herbas;
Hos scelerum ritus. hec dire crimina gentis.
Effera damnarat nimie pietatis ericho.
Inque nouos ritus pollutam duxerat artem;
Illi namque nefas urbis summittere tecto

Aut larib(us) ferale caput. desertaq(ue) busta
Incolit. & tumulos expulsis obtinet umbris.
Grata deis erebi; cetus audire silentum.
Nosse domos stigias. archanaq(ue) ditis opti.
Non superi non uita uetat. tenet ora p(ro)fane (illius)
Foeda situ macies. celoq(ue) ignota sereno.
Terribilis stygio facies pallore grauatur;
Inpexis onerata comis; si nimbus & atre
Sidera subducunt nubes. tu(n)c thessala nudis
Egreditur bustis nocturnaq(ue) flumina captat
Femina fecunde calcata per ussit . segetis
Et non letiferas spirando p(er)didit auras;
Nec superos orat. nec cantu supplice numen
Auxiliare uocat. nec fibras illa litantis
Nouit. funereas aris imponere flammas
(i. illas reliquias thuris que remanent post funus.)
Gaudet. & accenso rapuit que tura sepulchro;
(Quia.)
Omne nefas superi p(ri)ma iam uoce p(re)cantis
(i. q(uia)) (ne ite(rum) incantentur)
Concedunt. carmenq(ue) timent audire sec(un)d(u)m;
(i. que) (adhuc possunt uiuere i. qui)
Uiuentes animas. et adhuc sua me(m)bra regentes
Infodit busto. fatis debentib(us) annos.
Mors in uita subit. p(er)uersa funera pompa.
Retulit a tumulis; fugere cadauera letum.
(hic de combustis.)
Fumantes iuuenu(m) cineres. ardentiaq(ue) ossa
E medus rapit ipsa rogis. ipsamq(ue) parentes
Qua(m) tenuere face(m). nigroq(ue) uolantia fumo
Feralis fragmenta thori. uestesq(ue) fluentes
(cu(m) adhuc olet caro.)
Colligit in cineres. et olentis me(m)bra fauillas;

(Left margin glosses:) Sed quia sacrificia sua exigit facere hec omnia que secuntur.
Postq(uam) fert ad sepulchru(m) iteru(m) fac(it) eu(m) uiuere.
b. Quia magis efficax est ad maleficiu(m) qua(m) alie faces.

(hic de humatis.)
(corporib(us)) (uenenu(m))
At ubi seruantur saxis quib(us) intimus humor
Ducitur. & tracta durescunt tabe medulle
Corpora. tunc om(n)is auide deseuit in artus.
Inmergitq(ue) manus oculis. gaudetq(ue) gelatos
(i. ungues qui dent(ur) excrescere carne(m).)
Effodisse orbes. & sicce pallida rodit
(De suspensis.) (quib(us) suspendunt(ur) latrones.)
Excrementa manus; laqueu(m) nodosq(ue) nocentis
(de cruce.)
Ore suo rupit. pendentia corpora carpsit.
Abrasitq(ue) cruces. p(er)cussaq(ue) uiscera nimbis
(Et uulsit.) Uulsit. & incoctas admisso sole medullas.
(suspensi.) (clauos. quos habuerant fixos in manib(us))
Insertum manib(us) chalibe(m). nigramq(ue) p(er) artus
(coagulatu(m))
Stillantis tabi saniem. uirusq(ue) coactum.
(Hic de inhumatis)
Sustulit. & neruo morsus retinente pependit;
Et quocu(m)q(ue) iacet nuda tellure cadauer
Ante feras. uolucresq(ue) sedet. nec carpere me(m)bra
Uult ferro manib(us)q(ue) suis. morsusq(ue) luporu(m) (i. cu(m) ipse lup(us) mo morderit ipsa subripit sibi ab ore.)
Expectat. siccis raptura e faucibus artus.
(De his qui inficiunt propriis manibus et uulnerat.)
Nec cessant a cede manus. si sanguine uiuo
Est opus erumpat iugulo. qui primus aperto;
Nec refugit cedes. uiuu(m) si sacra cruorem.
Extaq(ue) funeree poscunt trepidantia mense;
(e(st) opus.)
Uulnere si uentris. n(on) qua natura uocabat
Extrahitur partus. calidis ponendus in aris.
(Interficiendo.)
Et quotiens seuis opus e(st). ac fortib(us) umbris. (c. i. quotiens exigit sacrificiu(m) sanguine iuuenu(m) ipsa facit manes. i. interfic(it) illos.)
(mortuos.)
Ipsa facit manes; hominu(m) mors om(n)is in usu e(st).
(barba(m))
Illa gene florem primeuo e corpore uulsit.
Illa coma(m) leua morienti abscidit ephebo;
Sepe etia(m) caris cognato in funere dira

Illius mortui laxavit. i. laxam fecit ut morderet sibi linguam.

Thessalis incubuit membris. atque oscula figens.
Truncavitque caput. compressaque dentibus ora
Laxavit. siccoque herentem in gutture linguam
Premordens gelidis infudit murmura labris
Archanumque nefas Stygias mandavit ad umbras.
Hanc ut fama loci Pompeio prodidit. alta
Nocte poli Titan medium quo tempore ducit
Sub nostra tellure diem. deserta per arva
Carpit iter. fidi scelerum suetique ministri
Effractos circum tumulos ac busta vagati
Conspexere procul prerupta in caute sedentem
Qua iuga devexus Pharsalica porrigit Hemus.
Illa magis magisque deis incognita verba
Temptabat. carmenque novos fingebat in usus.
Namque timens ne Mars alium vagus iret in orbem
Emathis et tellus tam multa cede careret.
Pollutos cantu dirisque venefica sucis
Compressos vetuit transmittere bella Philippos.
Tot mortes habitura suas. usuraque mundi
Sanguine. cesorum truncare cadavera regum
Sperat et Hesperie cineres avertere gentis.
Ossaque nobilium. tantosque adquirere manes.
Hic ardor solusque labor. quid corpore Magni
Proiecto rapiat. quos Cesaris involet artus.
Quam prior affatur Pompeii ignava propago.
O decus Hemonidum. populis que pandere fata
Queque suo ventura potes devertere cursu.

Ut frueretur ossibus illorum.

Supple dicit illi sextus pompeius quod posse devertere ventura a suo cursu. ad hec respondet ista dicens quod si minora quereret posset deos in qualibet parte vertere. b. Producere vitam hominum et abbreviare sic dici possum sed istud non possum. c. Tam magna removere non possumus que ut fiant omnia fata laborant. sed si finem rerum vultis prenoscere. patebunt faciles aditus et multi ad verum.

Te precor ut certum liceat mihi noscere finem
Quem belli fortuna paret. non ultima turbe
Pars ego Romane. Magni clarissima proles.
Vel dominus rerum vel tanti funeris heres.
Mens dubiis perculsa pavet. rursusque parata est
Certos ferre metus. hoc casibus eripe iuris.
Ne subiti cecique ruant. vel numina torque.
Vel tu parce deis et manibus exprime verum.
Elysias [illegible] resera sedes. ipsamque vocatam
Quos petat [illegible] e nobis mortem tibi coge fateri.
Non humilis labor est. dignum quod querere cures
Vel tibi. quo tanti preponderet alea fati.
Impia letatur vulgate nomine fame
Thessalis. et contra. Si fata minora moveres
Pronum erat o iuvenis quos velles inquit in actus
Invitos prebere deos. conceditur arti
Una cum radiis presserunt sidera mortem
Inseruisse moras. et quamvis fecerit omnis
Stella senem. medios herbis abrumpimus annos.
At simul a prima descendit origine mundi
Causarum series. atque omnia fata laborant
Si quicquam mutare velis. unoque sub ictu
Stat genus humanum. tum Thessala turba fatemur
Plus fortuna potest. sed si prenoscere casus
Contentus. facilesque aditus multique patebunt
Ad verum. tellus nobis. etherque chaosque
Equoraque et campi. Rhodopeaque saxa loquentur.

Multis modis possum vobis ostendere futura. sed tamen sic ostendam.

Sed pronum cum tanta nouae sit copia mortis
Emathiis unum campis attollere corpus.
Ut modo defuncti trepidique cadaueris ora
Plena uoce sonent. ne membris sole perustis
Auribus incertum feralis strideat umbra.
Dixerat. et noctis geminatis arte tenebris
Mestum tecta caput squalenti nube pererrat
Corpora cesorum tumulis proiecta negatis.
Continuo fugere lupi. fugere reuulsis
Unguibus inpaste uolucres dum thessala uatem
Eligit. et gelidas leto scrutata medullas
Pulmonis rigidi stantes sine nomine fibras
Inuenit. et uocem defuncto in corpore querit.
Fata peremptorum pendent iam multa uirorum.
Quem superis reuocasse uelit. si tollere totas
Temptasset campis acies. et reddere bello.
Cessissent leges erebi. monstroque potenti
Extractus stigio populus pugnasset auerno.
Electum tandem traiecto gutture corpus
Ducit. et inserto laqueis feralibus unco.
Per scopulos miserum trahitur per saxa cadauer
Victurum. montisque caui quem tristis erictho
Dampnarat sacris. alta sub rupe locatur.
Haud procul a ditis cecis depressa cauernis
In preceps subsedit humus. quam pallida pronis
Urget silua comis. et nullo uertice celum
Suspiciens phebo non peruia taxus opacat.

Modo describit illum locum ostendens esse aptum neque illi sacrificiis.

S. Hic dicitur: ita est proximus locus ille et oportunus inferno ut non metuant emittere manes illuc tirannici reges cum semper uelint habere eos in penis. T. Nam quis quelibet thessala uates per incantationes et malefica possit cadaueri animam restituere tamen dubitat anima an ideo uideat ibi inferos quod sit resuscitata an ideo quia ibi descendat ad stigem.

Marcentes intus tenebre. pallensque sub antris
Longa nocte situs. numquam nisi carmine factum
Lumen habet. non tenareis sic faucibus aer
Sedet iners. mestum mundi confine latentis
Ac nostri. quo non metuant emittere manes
Tartarei reges. nam quamuis thessala uates
Vim faciat fatis dubium est quod traxerit illud
Aspiciat stygias. an quod descendit ad umbras.
Discolor et uario furialis cultus amictu
Induitur. uultusque aperitur crine remoto.
Et coma uipereis substringitur horrida sertis.
Ut pauidos iuuenis comites. ipsumque trementem
Conspicit exanimi defixum lumina uultu.
Ponite ait trepida conceptos mente timores
Iam noua iam uera reddetur uita figura.
Ut quamuis pauidi possint audire loquentem.
Si uero stigiosque lacus. ripamque sonantem
Ignibus ostendam. si me presente uideri
Eumenides possent. uillosaque colla colubris
Cerberus excutiens. et uincti terga gygantes.
Quis timor ignaui metuentes cernere manes.
Pectora tunc primum ferventi sanguine supplet
Vulneribus laxata nouis. taboque medullas
Abluit. et uirus large lunare ministrat.
Huc quicquid fetu genuit natura sinistro
Miscetur. non spuma canum quibus unda timori est.
Viscera non lincis. non dire nodus hyene.

B· Dicuntur quidam lapides inueniri in armenia qui pregnantes uocantur· eo quod habent lapillos infra se et possunt parturi· quos et aquile sub se ponunt cum ouis· ne incendantur ipsius calore. Y· Ceraste i· serpentis cui singulis annis pellis cadit naturaliter. X· Phenix enim sibi nidum componit post d· annos· quem postquam ita parat quod non potest exire· ex motione alarum et solis calore ignis sibi concepto eam comburit· unde post xl· dies uermiculus creatur· et sic pristina auis restituitur.

Defuit· et cerui pasti serpente medulle.
Non puppim retinens euro tendente rudentes
In mediis echinis aquis· oculique draconum.
Queque sonant feta tepefacta sub alite saxa
Non arabum uolucer serpens· innataque rubris
Aequoribus custos pretiose uipera conche.
Aut uiuentis adhuc libici membrana ceraste
Aut cinis eoa positi phenicis in ara.
Quo postquam uiles et habentis nomina pestis
Contulit· infando saturatas carmine frondes
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas
Addidit· et quicquid mundo dedit ipsa ueneni.
Tum uox letheos cunctis pollentior herbis
Excantare deos confudit murmura primum
Dissona et humane multum discordia lingue.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum.
Quod trepidus bubo quod strix nocturna queruntur.
Quod stridunt ululantque fere· quod sibilat anguis.
Exprimit et planctus inlise cautibus unde.
Siluarumque sonum fracteque tonitrua nubis.
Tot rerum uox una fuit; mox cetera cantu
Explicat hemonio penetratque in tartara lingua.
Eumenides stygiumque nefas peneque nocentum
Et chaos innumeros auidum confundere mundos
Et rector terre que longa in secula torquet
Mors dilata deum· styx· et quos nulla meretur
Thessalis elysios· celum matremque perosa

Y· i· o dii qui prestatis sceleribus per quos homines ueniunt ad stigium· et ad infernum· Vt ita Stigium n· i· qui facitis homines peccare· Et pene noc· i· qui postea peccatum punitis EOS·

i· o dii qui pestis confusionis·

Perosa quae plus dilexisti plutonem quam celum et MATREM;

A· Persephone· i· proserpina· in celo uocatur luna· in terra uero hecates et diana· in inferno proserpina· Z· Hecate dicitur habere multas potestates· quarum illa que presidet nobis et ceteris· magis ultima i· maior esse dicitur.

Persephone nostreque hecates pars ultima per quam
Manibus et mihi sunt tacite commertia lingue.
Ianitor et sedis laxe qui uiscera seuo
Spargis nostra cani· repetitaque fila sorores
Tracture· tuque o flagrantis portitor unde.
Iam lassate senex ad me redeuntibus umbris
Exaudite preces· si uos satis ore nefando
Pollutoque uoco· si numquam hec carmina fibris
Humanis ieiuna cano· si pectora plena
Sepe dedi· et laui calido prosecta cerebro.
Siquis qui uestris caput extaque lancibus infans
Imposuit uicturus erat· parete precanti.
Non in tartareo latitantem poscimus antro
Assuetamque diu tenebris modo luce fugata
Descendentem animam; primo pallentis hiatu
Heret adhuc orci· licet has exaudiat herbas
Ad manes uentura semel· ducis omnia nato
Pompeiana canat nostri modo militis umbra.
Si bene de uobis ciuilia bella merentur.
Hec ubi fata caput spumantiaque ora leuauit.
Aspicit adstantem proiecti corporis umbram.
Exanimis artus inuisaque claustra timentem
Carceris antiqui· pauet ire in pectus apertum
Visceraque et ruptas letali uulnere fibras.
Ah miser extremum cui mortis munus inique
Eripitur non posse mori; miratur erictho
Has fatis licuisse moras· irataque morti

Verberat immotum vivo serpente cadaver
Perque cavas terre quas egit carmine rimas
Manibus inlatrat regnique silentia rumpit
Tesiphone vocisque mee secura megera
Non agitis sevis erebi per inane flagellis
Infelicem animam iam vos ego nomine vero
Eliciam stygiasque canes in luce superna
Destituam per busta sequar per funera custos
Expellam tumulis abigam vos omnibus urnis
Teque deis ad quos alio procedere vultu
Ficta soles hecate pallenti tabida forma
Ostendam faciemque erebi mutare vetabo
Eloquar inmenso terre sub pondere que te
Contineant ethnea dapes quo federe mestum
Regem noctis ames que te contagia passam
Noluerit revocare ceres tibi pessime mundi
Arbiter inmittam ruptis titana cavernis
Et subito feriere die paretis an ille
Conpellandus erit quo numquam terra vocato
Non concussa tremit qui gorgona cernit apertam
Verberibusque suis trepidam castiget erinem
Indespecta tenet vobis qui tartara cuius
Vos estis superi stygias qui peierat umbras
Protinus astrictus caluit cruor atraque fovit
Vulnera et in venas extremaque membra cucurrit
Percusse gelido trepidant sub pectore fibre
Et nova desuetis subrepens vita medullis

Miscetur morti tunc omnis palpitat artus
Tenduntur nervi nec se tellure cadaver
Paulatim per membra levat terraque repulsum est
Erectumque semel distento lumina rictu
Nudantur non dum facies viventis in illo
Iam morientis erat remanet pallorque rigorque
Et stupet inlatus mundo sed murmure nullo
Ora adstricta sonant vox illi linguaque tantum
Responsura datur dic inquit thessala magna
Quod iubeo mercede mihi nam vera locutum
Inmunem toto mundi prestabimus evo
Artibus hemoniis tali tua membra sepulchro
Talibus exuram stygio cum carmine silvis
Ut nullos cantata magos exaudiat umbra
Sit tanti vixisse iterum nec verba nec herba
Audebunt longe somnum tibi solvere lethes
A me morte data tripodas vatesque deorum
Sors obscura decet certus discedat ab umbris
Quisquis vera petit dureque oracula mortis
Fortis adit non parce precor da nomina rebus
Da loca da vocem qua mecum fata loquantur
Addidit et carmen quo quicquid consulit umbra
Scire dedit mestum fletu manante cadaver
Tristia non equidem parcarum stamina dixit
Aspexi tacite revocatus ab aggere ripe
Quod tamen e cunctis mihi noscere contigit umbris
Effera romanos agitat discordia manes

w. Per hoc quod dixit bonos liquisse elisias sedes. ostendit eos in tantum tristes propter ciuile bellum quod instabat. ac si dimitterent illas sedes. Quod autem dicit malos liquisse tartara. ostendit illos in tantum gaudere propter bellum quod fieret contra patriam et ciues. ac si penas exirent; N. Vt de bonis huius belli possumus intelligere. ut de illa in qua cesar moreretur.

Impia infernam ruperunt arma quietem;
Elysias alii sedes. ac tartara mesta
Diversi liquere duces. quid fata pararent
Hi fecere palam. tristis felicibus umbris
Vultus erat. uidi decios natumque patremque
Lustrales bellis animas. flentemque camillum
Et curios. syllam de te fortuna querentem;
Deplorat lybicis perituram scipio terris
Infaustam sobolem. maior cartaginis hostis;
Non seruituri meret cato fata nepotis
Solum te consul depulsis prime tyrannis
Brute pias inter gaudentem uidimus umbras;
Abruptis catilina minax fractisque catenis
Exultat. mariique truces. nudique cethegi;
Vidi ego letantes popularia nomina drusos
Legibus inmodicos. ausosque ingentia grachos.
Aeternis calibum nodis. et carcere ditis
Constricte plausere manus. camposque piorum
Poscit turba nocens. regni possessor inertis
Pallentis aperit sedes. abruptaque saxa
Asperat. et durum uinclis adamanta paratque
Poenam uictori; refer hec solatia tecum
O iuuenis placido manes patremque domumque
Expectare sinu regnique in parte serena
Pompeio seruare locum; ne gloria parue
Sollicitet uite. ueniet que misceat omnes
Hora duces. properate mori. magnoque superbi

O. Idest cesaris et suorum. quia in penis erunt. uos autem non. quibus fient arce quasi diis. O. Dixi uos qui uictores et qui uicti fuerint. scilicet quod alter ducum iacebit in nilo et alter rome. sed quis hic ut ibi iaceat nescio determinare. quia adhuc non definitum est inter manes. N. Quia queque pars suum ducem rome uellet sepeliri.

Quamuis [illegible] e paruis animo descendite bustis.
Et romanorum manes calcate deorum;
Quem tumulum nili quem tybridis abluat unda
Queritur. et ducibus tantum de funere pugna est;
Tu fatum ne quere tuum. cognoscere parce
Me reticente dabunt; tibi certior omnia uates
Ipse canet siculis genitor pompeius in aruis.
Ille quoque incertus quo te uocet unde repellat.
Quas iubeat uitare plagas. que sidera mundi
Europam miseri lybiamque asiamque timete.
Distribuet tumulos uestris fortuna triumphis.
O miseranda domus toto nihil orbe uidebis
Tutius emathia; postquam sic fata peregit.
Stat uultu mestus tacito. mortemque reposcit;
Carminibus magicis opus est herbisque cadauer
Vt cadat. et nequeunt animam sibi reddere fata
Consumpto iam iure semel; tunc robore multo
Extruit illa rogum. uenit defunctus ad ignes.
Accensa positum iuuenem strue liquit ericto
Tandem passa mori. sextoque ad castra parentis
It comes. et celo lucis ducente colorem
Dum ferrent tutos intra tentoria gressus.
Iussa tenere diem densas nox pertulit umbras;

EXPLICIT LIBER VI. INCIPIT SEPTIMUS

Segnior oceano quam lex eterna uocabat
Luctificus titan numquam magis ethera contra
Egit equos. currumque polo rapiente
retorsit.

A. Et cum non potuit se occultare tamen voluit pati eclipsin. Sol erat in magno labore sed pompeius erat in maxima quiete. At Sextus pompeius in maximo labore et timore erat ob futura mala que sciebat sed pater eius in maxima quiete erat quia se in pristina felicitate esse non dubitabat. B. Quia congregavit servos ad bellum contra quem Sertorium Q. C. missus superatus est ab illo. tandem missus est illuc pompeius et vicit eum.

C. Ensis tamen eque venerabilis in pura toga quam ipse venerabilis ornante curru i. si sederet super currum. id dicit quia ipse coronauerat romanum triumphuo.

D. Quis posset dare ut pariter sumerent sibi pares sonos i. ut ipsi eodem non viderent eum in somnis ut si bi videbatur quia tamen esses felix si te tua roma videret sic in somnis sed sic viderete und utinam superi donassent unum diem tibi et patrie o magne.

Ut non saltem possent esse felices.

Defectusque pati voluit raptosque labores
Lucis. et attraxit nubes non pabula flammis.
Sed ne thessalico purus luceret in orbe.
At nox felicis magno pars ultima vite.
Sollicitos vana decepit imagine somnos.
Nam pompeiani visus sibi sede theatri
Innumeram effigiem romane cernere plebis.
Attollique suum letis ad sydera nomen
Vocibus. et plausu cuneos certare sonantes.
Qualis erat facies populi clamorque faventum
Olim cum iuvenis primique etate triumphi.
Post domitas gentes quas torrens ambit hiberus.
Et quecumque fuga sertorius impulit arma
Vespere pacato. pura venerabilis eque
Quam currus ornante toga plaudente senatu
Sedit adhuc romanus eques. seu fine bonorum
Anxia venturis ad tempora leta refugit
Sive per ambages solitas contraria visis
Vaticinata quies magni tulit omina planctus.
Seu vetito patrias ultra tibi cernere sedes
Sic romam fortuna dedit. ne rumpite somnos
Castrorum vigiles. nullas tibi verberet aures.
Crastina dira quies et imagine mesta diurna
Undique funestas acies feret. undique bellum.
Unde pares sonos populis noctemque beatam
O felix si te vel sic tua roma videret.
Donassent utinam superi patrieque tibique

E. Quia numquam aliquid de te optavi quin eveniret. ita eras fortunatus. F. Mos erat quando aliquis strenuus moriebatur. quod omnes congregabantur in unum et flebant eum. G. Sol voluit se occultare sed non potuit. quia iubar vicerat astra. H. Dicebant illum differre ideo pugnam ut videtur quamdiu essent simul regnare super totum orbem.

Unum magne diem quo fati certus uterque
Extremum tanti munus caperetis amoris.
Tu velut ausonia vadis moriturus in urbe.
Illa rati semper de te sibi conscia voti
Hoc scelus haud umquam fatis herere putavit.
Sic se dilecti tumulum quoque perdere magni.
Te mixto flesset luctu iuvenisque senexque
Iniussusque puer. lacerasset crine soluto
Pectora femineum ceu bruti funere vulgus
Nunc quoque tela licet paveant victoris iniqui
Nuntiet ipse licet cesar tua funera flebunt.
Sed dum tura ferunt dum laurea serta tonanti.
O miseri quorum gemitus edere dolorem.
Qui te non pleno pariter planxere theatro.
Vicerat astra iubar. cum mixto murmure turba
Castrorum fremuit. fatisque trahentibus orbem
Signa petit pugne. miseri pars maxima vulgi
Non totum visura diem tentoria circum
Ipsa ducis queritur. magnoque accensa tumultu.
Mortis vicine properantes ammonet horas.
Dira subit rabies sua quisque ac publica fata
Precipitare cupit. segnis pavidusque vocatur
Ac nimium patiens soceri pompeius. et orbis
Indulgens regno qui tot simul undique gentes
Iuris habere sui vellet. pacemque timeret.
Nec non et reges populique queruntur eoi
Bella trahi. patriaque procul tellure teneri.

Inuehitur in deos dicens eorum uoluntate euenisse hec mala et tamen uelle ascribere hominibus. Omnes clamabant sed iste solus fecit orationem pro cunctis.

Hoc placet o superi cū uobis uertere cuncta
Propositū. nr̄is erroribus addere crimen
Cladibus irruimus nocituraq; poscim⁹ arma
In pōpeianis uotū est pharsalia c. astris;
Cunctorū uoces romani maxim⁹ auctor
Tullius eloquii cuius sub iure togaq;
Pacificas seuus tremuit catilina secures
Pertulit iratus bellis. cū rostra forumq;
Optaret. passus tā longa silentia miles;
Addidit inualide robur facundia cause;
Hoc p tot meritis solū te magne p̄catur
Uti se fortuna uelis. p̄ceresq; tuorū
Castrorū regesq; tui cū supplice mundo
Affusi uinci socerū patiare rogamus;
Humani generis tā longo tēpore bellū
Cesar erit. merito pōpeiū uincere lente
Gentibus indignū est ā transcurrente subactis;
Quo tibi feruor abit. aut quo fiducia fati
De superis ingrate times. causamq; senat⁹
Credere dis dubitas. ipse sua signa reuellent
Prosilientq; acies. pudeat uicisse coactū;
Si duce te iusso. si nobis bella geruntur.
Sit iuris quocūq; uelī concurrere cāpo;
Quid mundi gladios ā sanguine cesaris arces
Vibrant tela manꝰ uix signa morantia q̄sq;
Expectat. ppera ne te tua classica linquant
Scire senat⁹ auet miles te magne sequat̄

Que tu habebas cū transcurrendo subiugabas s. gentes.

Quia plures sunt qui cū uident se in maximo periculo fiant acriores et non habentur pro fortibus. Et econtrario. Ille est fortis qui potest differre si cominus sibi sunt metuenda quod isti pōpeiani uolebant facere. 90

An comes; ingemuit rector sensitq; deorū
Esse dolos. et fata sue contraria menti;
Si placet hoc inquit cunctis. si milite magno
Non duce tēpus eget. n̄ ultra fata morabor;
Inuoluat poplos una fortuna ruina
Sitq; hominū magne lux ista nouissima parti;
Testor roma tam magnū q̄ cuncta perirent
Accepisse diē; potuit tibi uulnere nullo
Stare labor belli. potuit sine cede subactū
Captiuūq; ducē romane tradere paci;
Quis furor o ceci scelerū. ciuilia bella
Gesturi metuunt ne non cū sanguine uincant;
Abstulimus terras. exclusim⁹ equore toto.
Ad pmaturas segetū ieiuna rapinas
Agmina cōpulimus uotūq; effecim⁹ hostis
Ut mallet sterni gladiis mortesq; suorū
Permiscere meis; belli pars magna pacta ē
His quibus effectū est ne pugnā tiro pauere t.
Si modo uirtutis stimulis ireq; calore
Signa petunt; multos in sūma picula misit
Uenturi timor ipse mali; fortissim⁹ ille est
Qui pmptus metuenda pati si cōmin⁹ instent
Et differre potest; placet hec tā pspera rerū
Tradere fortune. gladio pmittere mundi
Discrimen pugnare ducē q̄ uincere malū;
Res mihi romanas dederas fortuna regendas
Accipe maiores et ceco in marte tuere.

ut ante maturitatem inducerent segetes q̄ sit maturare

q. plus solo pauere q. ueteres

Pompei nec crimen erit nec gloria belli;
Vincis apud superos uotis me cesar utrumque
Fugnatur; quantum sceleri quantumque malorum
In populos lux ipsa ferat. quot regna iacebit
Sanguine romano. quam turbidus ibit euphrates;
Pruina uelum caput hoc funesti lancea belli
Sistine momento rerum partisque ruina
Casurum est feriat. nec quam uictoria magno
Letior; aut populus in uultu hac clade pacta
Aut hodie pompeius erit miserabile nomen;
O me malum uictis quod sors ferat ultima rerum.
Omne nefas uictoris erit; sic fatur et arma
Permittit populis frenosque furentibus ira
Laxat. et ut uictus uolentes nauita choro
Sat regimen uentis ignauum quam arte relicta
Puppis onus trahitur; trepido concussa tumultu
Castra fremunt. animique truces sua pectora pulsant
Certis incertis. multosque pallor in ore
Mortis uenturique facies quam plurima facto;
Audiuisse diem qui fatum rebus ineuum
Crederet humanis. et quaeri roma quod esset
Illo marte pala est. sua quisque pericula nescit
Territus et maiore metu; quis litora ponto
Horrida quis summus cernens in montibus aequor
Aetheraque interras deiecto sole cadentem
Horret rerum finem timeat sibi. non uacat ullos
Prorsus ferre metus. urbi magnoque timetur.

Nec gladius habuere fidem in cautibus asper
Exarsit mucro. tunc omnis lancea saxo
Erigitur. tendunt nerus melioribus arcus.
Cura fuit lectis pharetras implere sagittis.
Auget equis stimulos frenoque arctat habenas;
Fulmineat superis hominum conferre labores
Non aliter flegra rapidos tollente gigantes
Mavortius in caluit siculis incudibus ensis.
Contrubuit flammis iterum neptunia cuspis.
Piculaque extenso pean phitone recoxit
Pallas gorgoneos diffudit in egida crines.
Vallenea iouis mutauit fulmina cyclops;
Non tamen abstinuit uentique posse motus.
Per uarias fortuna notas; nam thessala rura
Cum peterent. totius uenientibus obstitit aether.
Ingue oculus hominum fregerunt fulmina nubes;
Aduersasque faces immensoque igne columnas
Et trabibus mixtis auidos typhonas aquarum
Detulit attonitos oculos ingesto fulgure clausit;
Excussit cristas galeis. capulosque solutis
Perfudit gladius. ereptaque pila liquauit.
Aethereoque nocens fumauit sulphure ferrum.
Nec non innumero coopto examine signa.
Vixque reuulsa solo maiores pondere passum
Signiferi mersere caput; rorantia fletu
Vsque ad thessalicas romana et publica signa;
Immotus superis discussa fugit ab ara

Taurus & emathios preceps se iecit in agros.
Nullaque funestis inuenta est uictima sacris.
At tu quos scelerum superos quas rite uocasti
Eumenidas cesar. stigii que numina regni.
Infernumque nefas & mersos nocte furores
Impia tam seue gesturus bella litasti;
Iam dubium monstris ne deum nimio que pauori
Crediderint, multis concurrere uisus olimpo
Pindus. et abruptis mergi conuallibus hemus.
Edere nocturnas belli pharsalia uoces.
Ire per osseam rabidus beboida sanguis
Inque uicem uultus tenebris mirantur opertos
Et pallere diem. galeisque incumbere noctem.
Defunctosque patres & cunctas sanguinis umbras
Ante oculos uolitare suos; sed mentibus unum
Hoc solamen erat. quod uoti turba nefandi
Conscia que patrum iugulos que pectora fratrum
Sperabat. gaudet monstris mentisque tumultum
Atque omen scelerum subitos putat esse furores.
Quid mirum populos quos lux extrema manebat
Lymphato trepidasse metu. presaga malorum
Si data mens homini est tirius qua gadibus hospes
Adiacet armeniusque bibit romanus araxen.
Sub quocumque die quocumque est sydere mundi.
Meret & ignorat causas animumque dolentem
Corripit emathiis quid perdat nescit in aruis;
Euganeo si uera fides memorantibus augur

92

Illi lectores spem mouebit. quia interim dum legent sperabit te habere uictoriam & item timent ne amittas & facient uotum pro te. Itaque instruuntur utrique acies. Pompeius octoginta & octo cohortes triplici ordine locauit. Fuerunt autem peditum xl milia. Equites in sinistro cornu sexcenti. in dextro quingenti. Preterea reges multi. senatores. equitesque romani plurimi absque leuium armatura rum magna copia.

Colle sedens aponus terris ubi fumifer exit.
Atque antenorei ubi spargitur unda timaui.
Venit summa dies geritur res maxima dixit.
Impia concurrunt pompei & cesaris arma;
Seu tonitrus ac tela iouis presaga notauit.
Ethera seu totum discordi obsistere celo
Perspexitque polos. seu numen in ethere mestum
Solis in obscuro pugnam pallore notauit;
Dissimilem certe cunctis quos explicat egit
Thessalicum natura diem; si cuncta perito
Augure mens hominum celi noua signa notasset.
Spectari toto potuit pharsalia mundo;
O summos hominum quorum fortuna per orbem
Signa dedit. quorum fatis celum omne uacauit;
Hec & apud seras gentes populosque nepotum.
Siue sua tantum uenient in secla fama.
Siue aliquid magnis nostri quoque cura laboris
Nominibus prodesse potest. cum bella legentur.
Spesque metusque simul perituraque uota mouebunt
Attonitique omnes ueluti uenientia fata
Non transmissa legent & adhuc tibi magne fauebunt.
Miles ut aduerso phebi radiatus ab ictu
Descendens totos perfudit lumine colles.
Non temere inmissus campis stetit ordine certo
Infelix acies; cornus tibi cura sinistri
Lentule cum prima que tum fuit optima bello
Et quarta legione datur; tibi numine pugnax

b· X· pro exiguo tractu· ppt(er)ea quia ita pedetẽptim incedebant ad bellũ· dicebat ciuilia bella fore lentũ nefas· t quia ignorabat utrũ ipse uictoriã ẽẽt adeptur(us) an põpeian(us)·
a· M· Cesar similit(er) octoginta cohortes triplici ordine disposuit· Cu(m) fuerit minus quã xxx· milia peditũ· equites mille·

Aduerso domiti dextri frons tradita martis;
At medii robur belli fortissima densant
Agmina· que cilicũ terris deducta tenebat
Scipio miles in hoc· libico dux prim(us) in orbe;
At iuxta fluuios & stagna undantis enipei
Capadocũ montana cohors & largus habenę
Ponticus ibat eques; sicci sed plurima cãpi
Tethrarchę regesq(ue) tenent· magniq(ue) tirañi
Atq(ue) om(ne)s latio que seruit purpura ferro;
Illuc & lybię numidas & creta cydonas
Misit· itureis cursus fuit inde sagittis;
Inde truces galli solitũ pdistis in hoste;
Illic pugnaces cõmouit hyberia cetras;
Eripe uictori gentes· & sanguine mundi
Fuso magne semel totos consume triũphos;
Illo forte die cesar statione relicta
Ad segetũ raptus moturus signa repente
Conspicit in planos hostẽ descendere cãpos·
Oblatũq(ue) uidet uotis sibi mille petitũ
Tempus· in extremos quo mitteret om(n)ia casus;
Eger quippe morę flagransq(ue) cupidine regni
Ceperat exiguo tractu ciuilia bella·
Ut lentũ dãpnare nefas; discrimina postq(uam)
Aduentare ducũ supremaq(ue) prelia uidit·
Casuram fatis sensit nutare ruinam;
Illa quoq(ue) in ferrũ rabies p(ro)ptissima paulũ
Languit· & casus audax spondere secundos

Illos sensit timere qui erant casuri in bello;

7 Illa pars cui iudex superatur d(icitu)r ẽẽ nocens· quis iustã causam habeat·

Mens stetit in dubio· quã nec sua fata timere
Nec magni sperare sinunt; formidine mersa
Prosilit hortando melior fiducia uulgo;
O domitor mundi rerũ fortuna mearũ
Miles· adest totiens optatę copia pugnę
Nil opus est uotis iã fatũ arcessite ferro·
In manib(us) u(est)ris quantus sit cesar habetis; (& iure debetis pugnare·)
Hec est illa dies mihi quã rubiconis ad undas
Promissã memini cuius spe mouim(us) arma·
In quã distulim(us) uetitos remeare triũphos;
Hec eadẽ est hodie que pignera queq(ue) penates·
Reddat & emeritos faciat uos marte colonos;
Hec fato que teste pbet quis iustius arma
Sũpserit; hec acies uictũ factura nocentẽ ẽ·
Si p me patriã ferro flammaq(ue) petistis·
Nunc pugnate truces gladioq(ue) absoluite culpã·
Nulla manus belli mutato iudice pura ẽ·
Non mihi res agitur· sed uos ut libera sitis
Turba p(re)cor· gentes ut ius habeatis in om(ne)s·
Ipse ego priuatę cupidus me reddere uitę·
Plebeiaq(ue) toga modicũ componere ciuem· (siue rustic(us) siue aliq(ui)d tale·)
Omnia dum uobis liceant· nihil ẽẽ recuso·
Inuidia regnate mea· nec sanguine multo
Spem mundi petitis; grais delecta iuuentus
Gymnasiis aderit studioq(ue) ignaua palestrę·
Et uix arma ferens· & mixtę dissona turbę
Barbaries· non illa tubas n(on) agmine moto

yy. Is illas gentes que prius fuerunt hostes romanorum. O. Non tantum ualere quantum si haberet triumphum de una gente. 7. Alia causa pro qua debetis pugnare. quia illi quos pompeius adduxerit non curant utrum ego habeam uictoriam an ille. et ideo non pugnabunt.

Clamorem latura suum; ciuilia pauce
Bella manus facient. pugne pars magna leuabit
His orbem populis romanumque opteret hostem;
Ite per ignauas gentes famosaque regna
Et primo motu ferri prosternite mundum
Sitque palam quas tot duxit pompeius in urbem
Curribus. unius gentis non esse triumphum;
Armeniosne mouet romana potentia cuius
Sit ducis. aut emptum minimo uult sanguine quisquam
Barbarus hesperiis magnum preponere rebus;
Romanos odere omnes dominosque grauantur
Quos nouere magis; sed me fortuna meorum
Commisit manibus. quorum me gallia testem
Tot fecit bellis; cuius non militis ensem
Agnoscam. celumque tremens cum lancea transit
Dicere non fallor quo sit uibrata lacerto;
Quod si signa ducem numquam fallentia uestrum
Conspicio faciesque truces oculosque minaces.
Uicistis; uideor fluuios spectare cruoris.
Calcatosque simul reges. sparsumque senatus
Corpus. et inmensa populos in cede natantes;
Sed mea fata moror. qui uos in bella ruentes
Uocibus his teneo. ueniam date bella trahenti.
Spe trepido; haud umquam uidi tam magna daturos
Tam prope me superos. camporum limite paruo
Absumus a uotis; ego sum cui marte peracto
Que populi regesque tenent donare licebit;

A. Hic tangit quod silla fecit qui reclusit romanos sicut oues in quandam sepem. et quemadmodum ipse fecerat ita pompeius clauserat istos militibus. B. Quia pompeius iste militauerat sub silla. C. Quia ipse pompeius credebat in cesarienses qui erant tam bene sui ciues ut illi fecisse nefas quod tulerunt aduersa signa. et quod irrauerunt armati patriam. sed cesar non. At. Pompei credebat milites cesaris. ... quia fauebant cesari. sed cesar non credebat de illis ciuibus hoc quod fauebant ...

Quo ne poli motu quo celi sidere uerso
Thessalice tantum superi permittitis ore;
Aut merces hodie bellorum aut pena parata.
Cesareas spectate cruces. spectate catenas
Et caput hoc positum rostris effusaque membra
Septorumque nefas et clausi prelia campi;
Cum duce sillano gerimus ciuilia bella
Uestri cura mouet. nam me secura manebit
Sors quesita manu. fodientem uiscera cernet
Me mea qui nondum uicto respexerit hoste;
Di quorum curas subduxit ab ethere tellus
Romanusque labor uincat quicumque necesse
Non putat in uictos seuum destringere ferrum
Quique suos ciues quod signa aduersa tulerunt
Non credit fecisse nefas; pompeius in arto
Agmina uestra loco uetita uirtute moueri
Cum tenuit. quanto satiauit sanguine ferrum.
Uos tamen hoc oro iuuenes ne cedere quisquam
Hostis terga uelit. ciuis qui fugerit esto.
Sed cum tela micant non uos pietatis imago
Ulla nec aduersa conspecti fronte parentes
Commoueant. uultus gladio turbate uerendos;
Siue quis infesto cognata in pectora ferro
Ibit. seu nullum uiolabit uulnere pignus
Ignoti iugulum tamquam scelus imputet hostis;
Sternite iam uallum. fossas implete ruina.
Exeat ut plenis acies non sparsa maniplis;

... debet fauere parti dum sui. B. Ego hortor uos ... inficiatis ... eos suos ... que extraneos. A. Ad si quis fecerit imputet sibi ipse ... lere quod non ob aliud dicebat non ut instigaret eos ad ciuile bellum. At. Ad quod ipsi possent dicere si fecerimus quod hortaris scit interficere parentes maximum scelus nobis imputabitur. respondet. Si quis interfecit parentem quum ut extraneum omne scelus non imputatur peccatum.

E. Id est: miles qui erat accepit arma. sic et ceteri. ut balistarii. At. Munus trahit quemque quod permissum sibi fuerat a cesare. F. Capiunt presagia belli quia sic prostrauerunt castra eorum ita et acies prosternendas erant. G. Id est: si omnes essent soceri et omnes uellent fieri reges non tam precipiti.

Parcite nec castris uallo tendetis in ullo
Vnde acies peritura uenit; uix cuncta locuto
Cesare quemque suum munus trahit armaque rapti
Sumpta uirisque ceres capiunt presagia belli.
Calcatisque ruunt castris. stant ordine nullo.
Arte ducis nulla permittuntque omnia fatis;
Si totidem magni soceros totidemque petentes
Vrbis regna sue funesto in marte locasset.
Non tam precipiti ruerent in prelia cursu;
Vidit ut hostiles in rectum exire cateruas
Pompeius nullasque moras permittere bello
Sed superis placuisse diem. stat corde gelato
Attonitus. tantoque duci sic arma timere
Omen erat; premit inde metus totumque per agmen
Sublimi peruectus equo. quem flagitat inquit
Vestra diem uirtus finis ciuilibus armis
Quem quesistis adest. totas effundite uires.
Extremum ferri superest opus. unaque gentes
Hora trahit; quisquis patriam carosque penates
Quisquis sobolem ac thalamos desertaque pignora querit
Ense petat medio posuit deus omnia campo;
Causa iubet melior superos sperare secundos.
Ipsi tela gerent per uiscera cesaris ipsi
Romanas sancire uolent hoc sanguine leges.
Si socero dare regna meo mundumque pararent
Precipitare meam fatis potuere senectam;
Non iratorum populis urbique deorum est

P. Antiquus id est emeritus ens in sacra senectute uel imagine. que est imago illius militis uiuentis uel generanda quia bene exercuerat miliciam. H. Quia si illi probi milites qui quondam fuerunt essent in isto tempore ipsi pugnarent. hic tangit hystoriam de decio qui dedit se morti pro totius exercitus liberatione.

Pompeium seruare ducem; que uincere possent
Omnia contulimus. subiere pericula clari
Sponte uiri sacraque antiquus imagine miles.
Si curios his fata darent reducesque camillos
Temporibus deciosque caput fatale uouentes
Hic starent; primo gentes oriente coacte
Innumereque urbes quantas in prelia numquam
Exciuere manus. toto simul utimur orbe.
Quicquid signiferi compressum est limite celi
Sub nothon et borean hominum sumus arma mo-
Nonne superfusis collectum cornibus hostem
In medium dabimus? paucas uictoria dextras
Exigit. at plures tantum clamore cateruę
Bella gerent. cesar nostris non sufficit armis.
Credite pendentes e summis menibus urbis
Crinibus effusis hortari in prelia matres.
Credite grandeuum uetitumque etate senatum
Arma sequi sacros pedibus prosternere canos.
Atque ipsam domini metuentem occurrere romam;
Credite qui nunc est populus populumque futurum
Permixtas afferre preces. hec libera nasci
Hec uult turba mori; si quis post pignora tanta
Pompeio locus est. cum prole et coniuge supplex.
Imperii salua si maiestate liceret
Voluerer ante pedes. magnus nisi uincit exul
Ludibrium soceri uir pudor. ultima fata
Deprecor ac turpes extremi cardinis annos.

y. Rus uacuū. quo· i· in quo rure ubi prius fuerant supdicte ciuitates. ñ habitat senat̃ ñ coacta nocte inuitus· i· p noctē unā cū deberet ibi habitare p xxx· dies scdm legem nume. & hoc inuit̃· quia q̄stus numā iussisse hoc· u· Et quandoq̄dē singuli duces tam honeste sunt hortati suos. ergo utriq: p.

Ne discam seruire senex; tā mesta locuti
Voce ducis flagrant animi· romanaq; uirt̃
Erigitur· placuitq; mori si uera timeret;
Ergo utrinq; pari concurrunt agmina motu
Irarū metus hos· regni spes excitat illos;
Hę facient dextrę quicqd ñ expleat ętas
Vlla· nec humanū reparet gen̄ om̄e p̄ ęui
Vt uacet a ferro; gentes mars iste futuras
Obruet & poplos ęui uenientis in orbem
Erepto natale feret; tunc om̄e latinū
Fabula nom̄ erit· gabios ueiosq; chorāq;
Puluere uix tectę poterunt monstrare ruinę
Albanosq; lares· laurentinosq; penates.
Rus uacuū· quo ñ habitet nisi nocte coacta
Inuitus questusq; numā iussisse senatus;
Non ętas hęc carpsit edax monumētaq; rerū
Putria destituit· crimen ciuile uidemus
Tot uacuas urbes; generis q̄ turba redacta ē
Humani toto popli qui nascimur orbe.
Nec muros implere uiris· nec possum̃ agros;
Vrbs nos una capit· uincto fossore coluntur
Hesperię segetes. stat tectis putris auitis
In nullos ruitura dom̄· nulloq; frequentē
Ciue suo romā· sed mundi fece repletā.
Cladis eo dedim̃· ne tanto in corpore bellū
Iam possit ciuile geri· pharsalia tanti
Causa mali; cedant feralia nomina cannę

Et allia diu d· r· f. quia ñ fuit scripta in annalib: libris ppt magnitudinē p̄iculi· q̄ nolebāt audire cedant his malis· ideireo diē dir· 7 ñ sep̄· quia bellum qd fecit hannibal ap̄ alliū in burgundia scriptū ē. post thessalicū bellū· quia istud erat maius. Allia debem̃ dicere ppt metruos. K. Morbos qui fluunt de homine ad hominē· ut cōmunis morbus. L· In qua cremabantur hoēs· q̄ ñ audent exire ppt hostes. O· Et hii uiri possent explere tremores,

Et dāpnata diu romanis allia fastis;
Tempora signauit leuiorū roma malorū
Hunc uoluit nescire diē· quo tristia fata,
Aera pestiferū tractu· morbosq; fluentes
Insanāq; famem· pmissasq; ignib̃. urbes.
Męniaq; in p̄ceps laturos plena tremores.
Hi possent explere uiri· quos undiq; traxit
In miserā fortuna necē· dū munera longi
Explicat eripiens ęui; poplosq; ducesq;
Constituit cāpis· per quos tibi roma ruenti
Ostendat quā magna cadas; quę latius orbē
Possedit citius p prospera fata cucurrit.
Om̄e tibi bellū gentes dedit omnib̃. annis.
Te geminū titan p̄cedere uidit in axem.
Haud multū terrę spatiū restabat eoę.
Vt tibi nox· tibi tota dies· tibi curreret ęther.
Omniaq; errantes stellę romana uiderent.
Sed retro tua fata tulit par omnib̃. annis
Emathię funesta dies. hac luce cruenta
Effectū ut latios ñ horreat india fasces.
Nec uetitos errare dachos in męnia ducat.
Sarmaticūq; p̄mat succinct̃ cōsul aratrū;
Qd semp sęuas debet tibi parthia pęnas.
Quod fugiens ciuile nefas redituraq; nūquā
Libertas ultra tigrim renūq; recessit.
Ac totiens nobis iugulo quęsita uagatur·
Germanū scithicūq; bonū· nec respicit ultra

Laturos męnia in p̄ceps· i· in p̄cipicium unde om̄s p̄cipitarē se de muro· o· timore hostium.

N. Nox· i· illo loc̄ ubi iugit̃ sunt tenebrę· & dies ubi est assiduus dies.

O. Quia ingressi sunt in numū quę po fuerant eis roma

Q. P̄mat sarmaticū aratrū succinct̃ c· id: sup locū ubi p̄us erat murus ciuitatis· qd erat signū ne amplius reedificarent ciuitatem.

Q. Hic tangit hystoriam quod romulus et remus exierunt in montem auentinum ut augurium caperent in quo tempore uultur apparuit in sacrificio romuli. R. hic tangit hystoriam que hic quod brutus expulit tarquinium de regno reddens libertatem romanis. S. Quia dicebant in tempore illius consulis data est ista lex. X. Isti sunt feliciores quam nos qui non pudet seruire quam nos et quia seruimus. profecto nobis nulla sunt numina.

T. Illa loca que nihil meruerunt preter emathiam dimittet.

V. Nota appositum filium ad comendandum quod non fuerit tantum facinus ut est istud.

X. Et cum iuppiter puniret illos dabit ipse mihi diem thessalie in quo possit thessalia tanta perpetrare. Non faciet utique.

Y. Diuos i. semideos ut cesarem et ita immolabimus cesari ut diuus quod est magnum dedecus.

Concurrerent pari motu sed non statim pugnabant.

Ausoniam · velles populis incognita nostris.
Vulturis ut primum leuo fundata uolatu
Romulus infami compleuit menia luco.
Vsque ad thessalicas seruisses roma ruinas.
De brutis fortuna queror · quid tempora legum
Egimus · aut annos a consule nomen habentes.
Felices arabes · mediique eoaque tellus
Quam sub perpetuis tenuerunt fata tirannis.
Ex populis qui regna ferunt sors ultima nostra est
Quos seruire pudet. sunt nobis nulla profecto
Numina cum ceco rapiantur secula fato.
Mentimur regnare iouem. spectabit ab alto
Ethere thessalicas teneat cum fulmina cedes.
Scilicet ipse petet pholoen petet ignibus oeten
Inmeriteque nemus rodopes pinusque mimantis
Cassius hoc potius feriat caput. astra thieste
Impulit et subitis dampnauit noctibus argos.
Tot similes fratrum gladios patrumque gerenti
Thessalie dabit ille diem. mortalia nulli
Sunt curata deo. cladis tamen huius habemus
Vindictam quantam terris dare numina fas est.
Bella pares superis facient ciuilia diuos
Fulminibus manes radiisque ornabit et astris
Inque deum templis iurabit roma per umbras.
At rapido cursu fati suprema morantem
Consumpsere locum · parua tellure dirempti ·
Inde manus spectant · uultusque agnoscere querunt.

Hic versus in nostro exemplari typographico non habetur, sed sequitur.

Q. Videre ibi et gemere erat contractas romanorum uires in campis pharsalicis ad occisionem mutuam constituisse · quas si concordia rexisset · nulli populi · nulli reges ferre potuissent.

Quo sua pila cadant · aut que sibi fata minentur.
Inde manus spectant tempus quo noscere possent
Facturi que monstra forent · uidere parentes
Frontibus aduersis fraternaque cominus arma.
Nec libuit mutare locum · tamen omnia torpor
Pectora constrinxit · gelidusque in uiscera sanguis
Percussa pietate coit · toteque cohortes
Pila parata diu tensis tenuere lacertis.
Di tibi non mortem que cunctis pena paratur
Sed sensus post fata tue dent crastine morti ·
Cuius torta manu commisit lancea bellum ·
Primaque thessaliam romano sanguine tinxit.
O preceps rabies · cum cesar arma teneret ·
Inuenta est prior ulla manus · tunc stridulus aer
Elisus lituis · conceptaque classica cornu ·
Tunc ause dare signa tube · tunc ethera tendit
Extremique fragor conuexa irrupit olimpi.
Vnde procul nubes · quo nulla tonitrua durant.
Excepit resonis clamorem in uallibus hemus.
Peliacisque dedit rursus geminare cauernis.
Pindus agit fremitus pangeaque saxa resultant.
Oeteeque gemunt rupes · uocesque furoris
Expauere sui tota tellure relatas.
Spargitur innumerum diuersis missile uotis.
Vulnera pars optat · pars terre figere tela.
Ac puras seruare manus · rapit omnia casus
Atque incerta facit quos uult fortuna nocentes.

Sed quota pars cladis iaculis ferroq; uolanti
Exacta est? odijs solus cuulibus ensis
Sufficit & dextras romana in uiscera ducit;
Pompei densis acies stipata cateruis
Inxerat inferiem nexis ũbonib? arma:
Vixq; habitura locũ dextras ac tela mouendi
Constiterat gladiosq; suos cõpressa timebat;
Recipiti cursu uęsanũ cęsaris agmen
Indensos agitur cuneos: pq; arma phostẽ
Queq;rit iter; quatorua grauis lorica catenis
Opponit: tutoq; latet sub tegmine pect?
Hac quoq; puentũ est ad uiscera torq; parma
Extremũ est qđ quisq; ferit; cuulia bella,
Vna acies patitur: geritalterа; frigid? unde
Stat gladius: calet ome nocens a cęsare ferrũ;
Nec fortuna duũ rerũ tot pondera uertens
Abstulit ingentes fato torrente ruinas:
Vt primũ toto diduxit cornua campo.
Pompeianus eques: belliq; pultima fudit.
Sparsa p extremos leuis armatura manipulos
Insequitur: sęuasq; manꝰ in mittit in hostẽ
Illic quęq; suo miscet gens prelia telo.
Romanꝰ petit cunctis cruor; unde sagittę
Inde faces & saxa uolant: spatioq; soluțę
Aeris & calido liquefactę pondere glandes;
Tunc & utyręi mediq; arabesq; soluti
Arcu turba minax nusquã rexere sagittas.

A prima congressione equitatus pompei pulsus: sinistra latera nudauit. Deinde
cũ duo utrunq; dubia sorte cederentur: atq; ex alia parte põpeius int̃ hortandũ
dicereꝯ parce ciuibus: nec tamẽ faceraꝯ: ex alia ũ cęsar hoc faceraꝯ qđ urgeraꝯ
dicens: miles facie ferri: tandẽ uniuersus põpeii fugit exercit̃: castraq;
direpta sunt: 95

Sed petitur solus qui cãpis immunet aer.
Inde cadunt mortes: sceleris s? crimine nullo
Externũ maculant calybẽ; stetit oĩe coactũ
Curca pila nefas; ferro sub texitur ęther.
Exq; sup campos telis conserta pependit,
Tum cęsar metuens ne frons sibi pma labaret
Incursu: tenet obliquas post signa cohortes;
Inq; latus belli quo se uagus hostis agebat
Mittit subitũ non mortis cornib? agmen;
Immemores pugnę nulloq; pudore tenendi
Recipites fecere palam ciuilia bella
Non bene barbaricis umquã cõmissa catꝰ uis;
Vt primũ sonipes transfixus pectora ferro
Incaput effusi calcauit ũbra regentis:
Omisit equ? cãpus cessit: glomerataq; nubes
Insua conuersis pcepit ruit agmina frenis,
Perdidit unde modũ cędes: ac nulla secuta est
Pugna: sed hinc iugulis hinc ferro bella geruntur.
Nec ualet hęc acies tantũ prosternere quantũ
Inde perire potest; utinã pharsalia cãpis
Sufficiat cruor iste tuus: quę barbara fundit
Pectora: nõ alio mutent sanguine fontes.
Hic numerus totos ut uestiat ossib? agros;
Aut si romano cõplerit sanguine mauis:
Istis parce pcor: uiuant galatheq; syriq;
Cappadoces: galliq; extremiq; orbis hiberi;
Armeni: cinices: nã post ciuilia bella

¶. Cęsi sunt in eo plio pōpeianoꝝ quindecī milia centuriones triginta & tres. Hic exitus pugnę ad phaleopharsalīū fuit.

hic populus romanus erit; semel orte in omne
t timor & fatis datus ē p cęsare cursus;
Ventū erat ad robur magni mediasq; catuas
Quod totos errore uago pfuderat agros.
onstitit hic bellū fortuna cęsaris hęsit;
on illic regū auxilius collecta uuentus
bella gerit. ferrūq; manus mouere togatę
lle locus frīs habuit. locus ille parentes;
Hic furor hic rabies hic sunt tua crimina cęsar;
Han fuge mens partē belli tenebrisq; relinque.
ullaq; tantoꝝ discat me uate malorū
Quā multū belli liceat cuulibus ętas;
Ah potius pereant lacrimę pereantq; querelę
Quicquid in hac acie gessisti roma tacebo;
Hic cęsar rabies poplīs stimulusq; furoꝝ.
e qua parte sui pereat scelus agmina circū
t uagus atq; igneus animus flagrantib; addit;
nspicit & gladios q̄ toti sanguine manant.
Qui niteant tantū primo mucrone cruenti;
Quę pīsso tremat ense man. q̄s languida tela
Quis contenta ferat. q̄s pīstet bella iubenti;
Quē pugnare iuuet. quis uultū ciue pempto
Mutet; obit latus ęcta cadauera cāpis.
Vulnera multoꝝ corū fusura cruorē
pposita pmut ipse manu; quacūq; uagat
anguineū ueluti quatiens bellona flagellū
t feno.
bstbonas aut mauors agitans si ūbere torto

¶. Vrgebat enī cęsar suos dicens. Insere miles faciē tuā ad hostes. Vel tra
Miles faciē feri.

Pallada stimulet turbatos egide currus;
Nox ingens sceleru est. cędes ruunt. & instar
nmensę uocis gemitus. et pondere lapsi
Pectoris arma sonant. ōfractiq; ensib. ensis;
pse manu subigit gladios acrela ministrat.
¶.
Aduersosq; iubet ferro contundere uultus.
Promouet ipse acies. impellit tga suoꝝ.
Verbere conuersę cessantes excitat hastę.
n plebē uetat ire manū. monstratq; senatū.
Scit cruor imperiū. quis sit quę uiscera regū
Vnde petat roma libertas ultima mundi
Quo steterit ferienda loco; p mixta secto
Ordine nobilitas. uenerandaq; corpora ferro
Vrgentur; cędunt lepidos. cędūtq; metellos.
Corunosq; simul torquataq; nomina regū;
Sępe duces sūmosq; hominū te magne re
Illic plebeia contectus casside uultū moto;
Gnotusq; hosti q̄d ferrū brute tenebas.
decus imperii spes ó suprema senatus
extremū tanti generis pscla nomen;
Ne rue p medios numerū temerarius hostes.
Nec tibi fatales āmoueris ante philippos.
Thessalia moriture tua nil pficis istic
Cęsaris intentus iugulo non dū attigit arcē
Ensis. et humanū columen & cuncta pmunit
Gressus. meruit fatis tam nobile lętū;
Viuat. & ut bruti pcūbat uictima regnat;

Hic patrię perit oñe decus iacet aggere magno
Patriciũ campis non mixta plebe cadauer;
Forſ tamen emunuit clarorũ inſtrage uirorũ
Pugnacis domiti·quẽ cladeſ fata p oñs
Ducebant; nũquã magnu fortuna ſine illo
Succubuit·uictus tociens á cęſare ſalua
Libertate perit; tunc mille in uulnera lętus
Labitur·ac uenia gaudet caruiſſe ſecunda;
Viderat in craſſo uoluentẽ ſanguine m̃bra
Cęſar·& increpitanſ iã magnu deſeris arma·
Succeſſor domiti·ſine te iã bella geruntur·
Dixerat; aſt illi ſuffecit pectora pulſanſ
Spiritus in uocẽ·morientiaq; ora reſoluit;
Nonte funeſta ſceleruñ mercede potitum
Sed dubiũ cęſar fati generoq; minorem
Aſpicienſ·ſtygias magno duce liber ad ũbras
Et ſecurus eo; te ſęuo marte ſub actum
Pompeioq; graueſ pęnas nobis dabitur ũ
Cũ morior ſperare licet; non plura locutũ
Vita fugit·denſęq; oculoſ p̃ſſere tenebrę;
Inpenduſſe pudet lacrumaſ in funere mundi
Mortib̃. in numeruſ·ac ſingula fata ſequentẽ·
Quęrere lętiferũ p cuiuſ uiſcera uulnus
Exierit·quis fuſa ſolo uitalia calcet·
Ore quis aduerſo demiſſu faucib̃? enſem
Expuleritt uno morienſ animã·qs corruat ictu
Quis ſteterit dũ mẽbra cadunt·q pectora tela
Transmittant·uelqs cãpis affixerit haſta.
Quis cruor emiſſus p rupерit aera uenis.
Inq; hoſtis cadat arma ſuũ·quis pectora friſ
Cędat·& ut notũ poſſit ſpoliare cadauer
Abſciſum longe mittat caput; ora parentis
Quis laceret·nimiaq; pbet ſpectantib̃. ira
Quẽ iugulat non ẽe patrẽ; morſ nulla querela
Digna ſua ẽ·nulloſq; hominũ lugere uacam̃;
Nouiſtas habuit pugnę pharſalia partes
Quas alię cladeſ·illic p fata uirorum
Et populoſ hic roma perit·qđ multus illic
Morſ hic gentis erat; ſanguis ubi fluxit acheũ
Ponticus aſſiruus·cunctoſ bellare cruoreſ
Romanus cãpiſq; uetat conſiſtere torrens;
Nauis abhac acie quã qđ ſua ſelã ferrent
Vulnus habet poplĩ·pluſ ẽ·quã uita ſaluſq;
Quod perit·in totũ mundi pſternum ęuũ·
Vincitur·hiſ gladius oñs quę ſeruat ętas·
Proxima qđ ſoboleſ aut qđ meruere nepoteſ
In regnũ naſci·d patuit num geſſim̃ arma
Gerimuſ aut iugulos·alieni pęna timoris
In nrã ceruice ſedet·poſt prelia natis
Si dnm̃ fortuna dabas·& bella deduſſeſ;
Iam magnus tranſiſſe deos romanaq; fata
Senſerat infelix tota uix clade coactus
Fortunam dampnare ſuã; ſtetit aggere cãpi·
Et munus·unde oñs ſparſas p theſſala rura

Aspiceret cladeſ; quę bello obſtante latebant;
Tot telis ſua fata peti· tot corpora fuſa
Acſe tā multo pereuntē ſanguine uidit;
Ne ſicut moſ eſt miſeriſ trahere omīa ſecū
Oerſa uuuat· gentesq? ſuę miſcere ruinę·
Vt latię uuuat poſt ſe parſ maxim; turbę;
Suſtinuit dignoſ etiam nē credere uotiſ·
Celicolaſ· uouitq? ſuu ſolatia caſuſ;
Sparcite ait ſuperi cunctaſ pſternere gen-
Stante poteſt mundo romaq? ſupſtite magn
Eſſe miſer· ſi plura uuuant mea uulnera cūnx·
Eſt m· ſunt nati· dedum tot pignora ſatiſ·
Cuuli ne parū eſt bello ſimeq? meoſq?
Obruet· exiguę cladeſ ſumuſ orbe remot·
Omīa quid laceraſ· qid pdere cuncta laboraſ·
Iam nihil fortuna meū; ſic fatur & arma
Signaq? & afflictaſ omū iā parte caterua
Circuit & reuocat matura infata ruentes
Seq? negat tanti· nec deerat robur in enſe
Reduci uiuloq? pari uel pectore lętū
Sed tumuit ſtragę muleſ ne corpore magn
Non fugeret· ſupraq? ducē pcūberet orbiſ
Cęſariſ aut oculiſ uoluit ſub ducere mortē·
Nequiquā infelix ſocero ſpectare uolenti
Preſtandū eſt ubicūq? capur; ſ? tu qq; conuix
Cauſa fugę uultruſq? tui fatiſq? negatū
Te pſente mori; tū magnū conor auferr

Abello ſonipeſ· non tergo tela pauentē
Ingentesq? animoſ extrema infata ferentē·
Non gemitus ñ fletuſ erat ſaluaq? uerenduſ
Maieſtate dolor· qualē te magne decebat
Romanuſ preſtare maliſ· non impare uultu
Aſpiciſ emathiam· nec te uidere ſuperbum
Proſpera belloꝝ· nec fractū aduerſa uidebit;
Quāq? fuit ſęcto p tres infida triumphoſ·
Tam miſero fortuna minor; lā ponderę fati
Depoſito ſecuruſ abiſ· nunc tēpora ląeta
Deſpexiſſe uacat· ſpeſ nūquā implenda receſſit
Quid fueriſ nunc ſcire licet· fuge plia dira·
Detestare deoſ· nullū qui perſtat in armiſ
Iam tibi magne mori; ceu flebiliſ affrica dāpnuſ·
Heu munda nocens· pharioq? á gurgite cladeſ·
Sicę theſſalicę poſt te parſ maxima pugnę;
Non iā pompei nomen populare p orbem
Nec ſtudiū belli· ſed par qd ſemp habemuſ
Libertaſ & cęſar erunt; teq? inde fugato
Oſtendit morienſ ſibi ſe pugnaſſe ſenat;
Nonne uiuat pulſū belliſ ceſſiſſe· nec iſtud
Per ſpectaſſe nefaſ· ſpumantes cede catuaſ
Reſpice turbatoſ in curſu ſanguineſ amneſ
Et ſoceri miſerere tui; quo pectore romā
Intrabit campiſ factuſ felicior iſtiſ·
Quicqd in ignotiſ ſoluſ regionib· exul·
Quicquid ſub phario poſitus patiere tyranno·

Crede deis. longo fatorum crede fauori.
Vincere peius erat. prohibe lamenta sonare.
Flere ueta populos. lacrimas luctusque remitte.
Tam mala pompei quam prospera mundus adoret.
Aspice securus uultu non supplice reges.
Aspice possessas urbes. donataque regna.
Aegyptum lybiamque et terras elige morti.
Vidit prima tuę testis larissa ruinę
Nobile nec uictum fatis caput. omnibus illa
Ciuibus effudit totas per męnia uires
Obuia ceu lęto promittunt munera flentes
Pandant templa. domos. socios se cladibus optant.
Scilicet inmenso super est ex nomine multum
Rursus in arma potes rursusque in fata redire.
Teque minor solo cunctas impellere gentes.
Sed quid opus uicto populis aut urbibus inquit.
Victori prestate fidem. tu cęsar in alto
Cędis adhuc cumulo patrię per uiscera uadis
At tibi iam populos donat gener. auehit inde
Pompeium sonipes. gemitus lacrimęque sequuntur.
Plurimaque in sęuos populi conuitia diuos.
Nunc tibi uera fides quesiti magne fauoris
Contigit ac fructus. felix se nescit amari.
Cęsar ut hesperio uidit satis arma natare
Sanguine. parcendum ferro manibusque suorum
Iam ratus. ut uiles animas perituraque frustra
Agmina permisit uitę. Sed castra fugatos
Ne reuocent. pellatque quies nocturna pauorem.
Protinus hostili statuit succedere uallo
Dum fortuna calet. dum conficit omnia terror.
Non ueritus graue ne fessis ac marte subactis
Hoc foret imperium. non magno hortamine miles
In predam ducendus erat. uictoria nobis
Plena uiri dixit. superest pro sanguine merces.
Quam monstrare meum est. nec enim donare uacabo
Quod sibi quisque dabit. cunctis en plena metallis
Castra patent. raptum hesperiis e gentibus aurum
Hic iacet eoasque premunt tentoria gazas.
Tot regum fortuna simul magnique coacta
Expectat dominos. propera precedere miles
Quos sequeris. quascumque tuas pharsalia fecit
A uictis rapiuntur opes. sic milite iusso
Impulit amentes aurique cupidine cęcos
Ire super gladios. supraque cadauera patrum.
Et cęsos calcare duces. quę fossa. quis agger
Sustineat pretium belli scelerumque petentes
Scire uolunt quanta fuerint mercede nocentes.
Inuenere quidem spoliato plurima mundo.
Bellorum in sumptus congestę pondera massę.
Sed non impleuit cupientes omnia mentes.
Quicquid fodit hiber. quicquid tagus expulit auri.
Quod legit diues summis arimasphus harenis.
Ut rapiant paruo scelus hoc uenisse putabant.
Cum sibi tarpeias uictor desponderit arces.

Cum spe romanę ꝑ miserit omĩa predę
Decipit qđ castra rapit; capit impia plebes
Despite patricio somnos uacuũq; cubile
Regib⁹ infandus milesꝑmut· unq; parentũ
Inq; torus fratrũ posuerẽ mẽbra nocentes;
Quos agitat uesana quies somnuq; furentes
Thessalicã miseri uersant in pectore pugnã
Inuigilat cunctis scelus armaq; tota
Mente agitant· capuloq; manũ absente mouentes
Ingemuisse putem cãpos· terrãq; nocentẽ·
Inspirasse animas· infectũq; aera torum
Manibus· & superã stigia formidine noctẽ
Exigit ameritis tristis uictoria pęnas·
Sibilaq; & flãmas infert sopor; vmbra pempti
Cuius adest· sua quęq; premit terror⁹ imago·
Ille senũ uultus· iuuenũ uidet ille figuras·
Hunc agitant totis fratrna cadauera sõnis·
Hector in hoc pater ẽ· omis in cęsare manes;
Haud alios nondũ scythica purgatus in ara
Cumen idũ uidit uultus pelopeus oresten·
Nec magis attonitos animi sensere tumultꝰ
Cum fureret pentheus aut cũ dedisset agauę;
Hunc omis gladii quos aut pharsalia uidit·
Aut ultrix usura dies stringente senatu
Illa nocte pmit; hunc infera monstra flagellant·
Et quantũ misero pęne mens cęcia dedit·
Quod styga· qđ manes· ingestaq; corpora sõnis

Fortunã superosq; suos in sanguine cernit.

Pompeio uiuente uidet; tam omĩa passo
Postq̃a clara dies pharsalica dãpna retexit·
Nulla loci facies reuocat feralibꝰ aruis
Herentes oculos· cernit propulsa cruore
Flumina & excelsos cumulis ęquantia colles
Corpora· sidentes in trabẽ spectat aceruos·
Et magnũ numerat popłos· epulisq; paratur
Ille locus· uultus exquo facies q; iacentũ
Agnoscat; uiuat emathiã non cernere terrã·
Et lustrare oculis cãpos sub clade latentes·
Acne leta furens sceleruũ spectacula ꝑdat·
Inuidet igne rogi miseris· cęloq; nocenti
Ingerit emathiam; nonullũ pęnus humator
Consulis & lybica succense lampade canne
Compellunt· hominũ ritus ut seruet i hostes·
Sed meminit nondũ satiata cędibꝰ ira
Cuncta esse suos; petimus ĩ singula busta·
Discretosq; rogos· unũ da gentilibꝰ ignem·
Non interpositus urantur corpora flãmis·
Aut generi si pęna; iuuat· nem extrue pindi·
Frige congestas oetheo robore siluas·
Et thessalicã uideat pöpeius ab ęquore flãmã·
Nulla gis hac ira; tabes ne cadauera soluat·
Anrogus haud refert; placido natura receptat
Cuncta sinu finẽq; suu sibi corpora debent;
Hos cęsar popłos si nunc non usserit ignis·
Pręt cũ terris· uret cum gligite ponti·

Ih. Tu cui dant penas inhumato funere gentes
Quid fugis hanc cladē quid olentes deseris agros
Has trahe cesar aquas hoc si potes uitere celo

Communus mundo sup est roguſ ossib⁹ astra
Texturus quocūq⁹ tuam fortuna uocabit
Hę quoq⁹ sunt animę non altius ibus in auras
Non meliore loco stigia sub nocte iacebis
Libera fortuna mors est capit omnia tellus
Quę genuit celo tegitur q̄ non habet urnā
Sed tibi tabentes popli pharsalia rura
Eripuunt capos⁹q⁹ tenent uictore fugato
Non solū hęmonii funesta ad pabula belli
Isthonii uenere lupi tabēq⁹ cruentę
Cędis odorati pholoen liquere leones
Tunc ursi latebras obscenę tecta domos⁹q⁹
Eseruere canes cęq⁹ quicquid nare sagaci
Era non sanū motūq⁹ cadauere sensit
Iamq⁹ diu uolucres ciuilia castra secutę
Conuenuunt tuosque nilo mutare soletis
Hyrcanias hiemes ad mollē serius austrū
Istis aues nūquā tanto se uulture cęlū
Induit aut plures texerunt ęthera pennę
Omē nemus misit uolucres omūsq⁹ cruenta
Lucę sanguinei stillauit roribus arbor
Sępe sup uultus uictoris et umpia signa
Aut cruor aut alto defluxit ab ęthere tabes
Membraq⁹ deiecit iā lassis unguibus ales
Hic quoq⁹ non omūs popls peruenit ad ossa
Inq⁹ feras discerptus abit nō uiscera curant
Viscera nec totas audę sorbere medullas

Degustant artus latię pars maxima turbę
Fastidita iacet quā sol umbriq⁹ diesq⁹
Longior emathius resolutā muscus arus
Thessalia infelix quę tanto crimine tellus
Efisti super os ut te tot mortibus unam
Ortus sceleru fatis pmerent qđ sufficit ęuū
Immemor ut dōnet belli tibi dāpna uetustas
Quę segetes infecta surget nō decolor herba
Quo non romanos uolabis uomere manes
Ante noue uenient acies sceleriq⁹ sedo
Prestabis non dū siccos hoc sanguine cāpos
Omnia maiorum uertamus busta licebit
Extantes tumulos cq⁹ qui radice uetusta
Effudere suas uetus compagibus urnas
Pulsi cineru hęmonię sulcis telluris aratur
Puraq⁹ ruricolis feruuntur dentib⁹ ossa
Nullus ab emathio religasset litore funē
Nauita nec terrā quisquā mouisset arator
Romani bustū popli fugerentq⁹ coloni
Umbrarū campos gregib⁹ dumeta carerent
Nullusq⁹ auderet pecori pmittere pastor
Vellere surgentē de nūis ossib⁹ herbam
Cuelut impatiens hominū t solis inqu
Mute uel glacie nuda atq⁹ ignota iacerēs
Non prima nefas belli sī sola tulisses
Superi liceat terras odisse nocentes
Quid totū premitis qđ totū soluitis orbē

h esperię cladeſ· et flebiliſ unda pachini·
t mutina· & leucaſ· puroſ fecere philippoſ;

Expl· lib· vii· Incipit octa vus:9

am ſup herculeaſ fauceſ nemoroſaq; tēpe
h emonię deſerta petenſ diſpendia ſiluę
c orripedē exhauſtū curſu ſtimuliſq; negantē
o agnuſ agenſ· uncerta fugę ueſtigia turbat·
I mplicitaſq; herrore uiaſ; pauet ille fragorē
o torū uentiſ nemorū comitumq; ſuorū
q ui poſt terga redit trepidū lateriq; timētē
e xammat; quā uiſ ſummo de culmine lapſuſ
n ondū uile ſui pretium ſcit ſanguiniſ eē·
S eq; memor fati tantę mercediſ habere
c redit adhuc iugulū· quantū p ceſarē ipſe
A uulſa ceruice daret; deſerta ſequentē
N on patitur tutiſ fatū celare latebriſ
C laſa uiri faciem multi pharſalica caſtra
C um peterent· non dū fama pdente ruinaſ
O ccurſu ſtupuere ducis· uertigine rerū
A ttoniti· cladiſq; ſuę uix ipſe fideliſ
A uctor erat; grauiſ ē magno quicūq; labor
t eſtiſ adeſt· cunctiſ ignotuſ gentib; eſſe
O allet· & obſcuro tutuſ tranſire p urbeſ
N omen· ſed pēnaſ longi fortuna fauoriſ
e xigit amiſero quę tanto pondere famę
R eſ premit aduerſaſ fatiſq; prioriб· urget;
N unc feſtinatoſ numū ſibi ſenſit honoreſ.

P ōpeiuſ fugiens in oſtio penei amniſ onerariā nauē nactuſ· in aſiā transiit·
inde p cȳprū in ęgȳptū uenit· ibiq; mox ut lucuſ attigit· iuſſu ptholomei ado-
leſcentiſ in grām cęſariſ uictoriſ occiſuſ eſt· p ōpei uxor filiuq; fugerunt· cętera
pōpeiana claſſis direpta eſt· oīb: qui in ea erant crudeliſſime trucidatiſ· ibiq; & pōpeiuſ bibuni-
cuſ occiſuſ eſt·
lentulus ū uir
conſularis apud
beſiluū interfect
& ſt:9

105.

A ctaq; lauriferę dāpnat ſillana tuuentę
n unc & coritiaſ claſſeſ & pontica ſigna
D erectū memuiſſe pudet; ſic longiuſ euū
d eſtruit ingenteſ animoſ· & uita ſupſtes
I mperio· niſi ſūma dies cū fine bonorū
a ffuit· & celeri p uertit triſtia leto
e decori ē· fortuna prior; quiſquā ne ſedis
r adere ſe fatiſ audet niſi morte parata·
T utora contigerat· pque penęuſ amniſ
f F. mathia iam clade rubens exibat inequor;
I nde ratiſ trepidū uentiſ ac fluctib: impar
f lumineſ uix tuta uadiſ euexit inaltū·
C uuſ adhuc remuſ quatit corcȳra ſinuſq;
l eucadii cilicū dominuſ terręq; liburnę·
e xiguam rector pauidus correpſit in alnū;
C onſcia curarū ſecreta in litora leſbi
f lectere uela iubet· qua tunc tellure latebaſ
O eſtior· in mediuſ quā ſi cornelia campiſ
e marhię ſtareſ· triſteſ pręſagia curaſ
E xagitant· trepida quatit formidine ſonuſ·
t heſſaliam nox omīſ habet· tenebriſq; remotiſ
R upiſin abruptę ſcopuloſ extremaq; curriſ
l itora· pſpiciens fluctuſ luctantia longe
S emp prima uidet uenientiſ uela carinę·
q uęrere· nec quicquā de fato coniugiſ audeſ;
e nratiſ ad uroſ quę tendit carbaſa portuſ
q uid ferat ignoraſ; ſed nc tibi ſūma pauoriſ

Nuntius armorum tristis rumorque sinister
Victus adest coniunx quid perdis tempora fletus
Cum possis iam flere times; tunc puppe propinqua
Prosiluit crimenque dominum crudele notauit
Deformem pallore ducem uultusque prementem
[Canicies] Cantie atque atro squalentes puluere uestes,
Obuia nox misere celum lucemque tenebris
Abstulit atque animam clausit dolor omnia neruis
Menbra relicta labant riguerunt corda diuque
Spe mortis decepta iacet; iam fune ligato
Litoribus lustrat uacuas pompeius harenas,
Quem postquam famule propius uidere fideles.
Non ultra gemitus tacitos incessere fatum
Permisere sibi frustraque attollere terra
Semianimem conantur heram quia pectore magni
Ambit et astrictos refouet complexibus artus,
Ceperat in summum reuocato sanguine corpus
Pompei sentire manus mestamque mariti
Posse pati faciem prohibet succumbere fatis
Magnus et inmodicos castigat uoce dolores,
Nobile cur robur fortune uulnere primo
Femina tantorum titulis insignis auorum
Frangis habes aditum mansure in sclā fame
Laudis in hoc sexu non legum iura nec arma
Vnica materia est coniunx miser erige mentem.
Et tua cum fatis pietas decertet et ipsum
Quod sum uictus ama nunc sum tibi glā maior.

Ame quod fasces et quod pia turba senatus
Tantaque discessit regum manus; incipe magnum
Sola sequi deformis adhuc uiuente marito.
Summus et aurigeri uetitus dolor; ultima debet
Esse fides lugere uirum; tu nulla tulisti
Bello dampna meo; uiuit post proelia magnus.
Sed fortuna perit quod defles illud amasti;
Vocibus his correpta uiri uix egra leuauit
Membra solo tales gemitu rumpente querelas;
O utinam in thalamos inuisi cesaris issem
Infelix coniunx et nulli leta marito
Bis nocui mundo me pronuba ducit erinis.
Crassorumque umbre deuotaque manibus illis
Assirios in castra tuli ciuilia casus.
Precipitesque dedi populos cunctosque fugaui
A causa meliore deos, o maxime coniunx
O thalamis indigne meis hoc iuris habebat
In tantum fortuna caput cur impia nupsi
Si miserum factura fui nunc accipe penas
Sed quas sponte luam; quo sit t mollius equor
Certa fides regum totusque paratior orbis;
Sparge mari comitem; mallem felicibus armis
Dependisse caput nc clades denique lustra
Magne tuas ubicumque iaces ciuilibus armis.
Nostros ulta thoros ades huc atque exige penas
Iulia crudelis placataque pelice cesa.
Magno parce tuo; sic fata iterumque refusa

C oniugis in gremiū· cunctoꝝ lumina soluit
I n lacrimas· duri flectuntur pectora magni·
S iccaq; thessaliç confundit lumina lesbos;
T unc mitileneū iam pleno litore uulgus
A ffatur· magnū· si maxima glā nobis
S emp erit· tanti pignus seruasse mariti·
T u quoq; deuotos sacro tibi fędere muros
O ramus sociosq; lares dignare· uel una
N octe tua fac magne locū quę cuncta reuisant
S ęcula· quę ueniens hospes roman adoret·
N ulla tibi subeunda magis sunt menia uicto.
O mīa uictoris possunt sperare salutem ł fauorem
H ęc iam crimen habet· qđ qđ iacet ĩsula ponto·
C ęsar eget ratib; pcerū pars magna cohibit
C erta loci· noto reparandū est litore fatū·
A ccipe temploꝝ cultus· aurūq; deorum
A ccipe· si terris si puppib; ista iuuentus
A ptior est· tota quantū ualet utere lesbo·
accipe. ne cesar rapiat. tu uicto habeto·
H oc solū crimen meritę bene detrahe terrę·
N e nrām uideare fidē felixq; secutus
E t dāpnasse miser; tali pietate uiroꝝ
L ętus in aduersis & mundi nomine gaudens
E sse fidem· nullū toto mihi dixit in orbe
Gratius esse solum, no.
O stendi· tenuit nros hac obside lesbos
A ffectus· hic sacra domus cariq; penates
H ic mihi roma fuit; non ulla in litora puppi
A nte dedi fugiens· se ui cū cęsaris iram
H· G ratius ēēt solum non paruo pignore uobis

I am scire meritā seruata coniuge lesbon
N on ueritus tantā ueniç cōmittere uobis
M ateriam· sed iam satis ē fecisse nocentes.
F ata mihi totum mea sunt agitanda p orbē;
H eu nimiū felix ęterno nomine lesbos.
S iue doces poplos regesq; amittere magnū
S eu pstas mihi sola fidē· nā querere certū ē
F as quib; in terris ubi sit scelus; accipe numen
S i quod adhuc mecū ē uotoꝝ extrema meoꝝ
D a similes lesbo poplos qui marte subactū
N on intrare suos infesto cęsare portus
N on exire uetent; dixit mestamq; carinę
I mposuit comitē· cunctos mutare putares
T ellurē patrięq; solū· sic litore toto
P langitur· infestę tendunt in ęthera dextrę
P ompeiūq; minus cuius fortuna dolorē ł laborē
M ouerat; ast illā quā toto tēpore belli
V t ciuem uidere suā discedere cernens
I ngemuit poplis; quia uix si castra mariti
V ictoris peteret siccis dimittere matres
N on poterant oculis· tanto deuinxit amore
H os pudor· hos pbitas castiq; modestia uult;
Q uod sūmissa nimis· nulli grauis hospita tā bę·
S tantis adhuc fati uixit quasi cōiuge uicto.
I am pelago medios titan demissus ad ignes
N ec quib; abscondit nec si qb; exerit orbē
T otus erat· uigiles pōpei pectore curę

Nunc sociasq; adeunt romani fœderis urbes
Et uarias regũ mentes. nunc inuia mundi
Arua sup numios soles austrumq; iacentis;
Sæpe labor mestus curarũ oduumq; futurũ
Proiecit fessos incerti pectoris æstus.
Rectorẽq; ratis decunctis consulit astris:
Vnde notet terras. quę sit mensura secandi
Quoris in cęlo sirią quo sidere seruet
Aut quotus in plaustro libią bene durigat ignis
Doctus ad hęc fatur tacitũ seruator olĩpi;
Ignifero quęcũq; fluunt labentia cęlo.
Nunq̃a stante polo miseros fallentia nautas
Sidera nẽ sequimur; sed q̃ nẽ mergit̃ undis
Axis in occiduus gemina clarissimus arcto
Ille regit puppes. hic cũ mihi semp in altũ
Surgit & instabit sũmus minor ursa ceruchis
Bosforon & scythię curuantẽ litora ponti
Spectamus. quicquid descendit ab arbore sũmus
Arctophilax ppiorq; mari cynosura feretur
Inscriptę portus tendit ratis; unde canopos
Excipit. australi cęlo contenta uagari.
Stella timens boream illa q̃q; pge sinistra
Trans pharon. ĩ medio tanget ratis æquore surgẽs
Sed q̃uela dari quonã pede carbasa tendi
Nũra uubes. dubio cẽtra cui pectore magnũ
Hoc solũ toto respondit in æquore seruat.
Vt sit abemathius sẽp tua longius horis

Puppis. et hesperią. pelago cęloq; relinquas
Et cętera da uentis comitẽ pignusq; recepi
Depositũ. tunc certus erã quę litora uellẽ
Iunc portũ fortuna dabit; sic fatur. at ille
Iusto uela modo pendentia cornibus æquus
Corripit. & in leuũ puppi dedit; utq; secaret
Quas asinę cautes et quas chios asperat undas.
Hos dedit. un prią tenet hos ĩ puppe rudentes;
Quos a sensĩt motus. alitergq; secante
Cam pelagus rostro nec idẽ spectante carina
Mutauere sonũ; non sic moderator equoꝝ
Exteriore rota lęuũ cũ circuit axem
Cogit in offensę curtus accedere metę;
Extendit terras titan & sydera texit;
Parsus ab ęmathia fugit quecũq; pcella
Sequitur magnũ. primũq; alitore lesbi
Decurrit natus; pceterũ mox turba fidelis;
Nam neq; delecto fatis acieq; fugato
Abstulerat magno regęs fortuna ministros.
Terrarũ dnos et sceptra eoa tenentes.
Nil habet comites; iubet ire indeuia mundi
Delatorũ. qui sparsa ducis uestigia legit.
Quando aut emathius amissis cladibus orbis
Qua romanus erat sup ẽ fidissime regũ
Foedam tẽptare fidẽ. poplosq; bibentes
Infraten & adhuc securã accęsare tigrim.
Ne pigeat magno quęrentẽ fata remotas

edq; penetrare domos. scythicosq; recessus
t totū mutare diem. uocesq; superbo
rsacidę pferre meas; si fędera nobis
risca manent mihi platiū uirata tonantē
er uros astricta magos implete pharetras
rmenosq; arcus geticis intendite neruis;
uos o parthi petere cū caspia claustra
t sequerer duros ęterni martis alanos
assus achemenius late de currere cāpis
ntutā trepidos numquā babilona coegi
rua sup cyri chaldeiq; ultima regni
ua rapidus gangen et qua niseus hydaspes
ccedunt pelago phębi surgentis abigne
lam pp_ior quā perstserā tam omia uincens
ustinuy nr̄is uos tantū de ēe triumphis
oluisq; enumero regum telluris eoę
xequo me parthus adit nec munere magno
tant semel arsacidę; qs eū post uulnera cladis
sirię uastas latiu cōpescuit iras.
t meritis obstricta meis nē parthia ruptis
xcedit claustris uetitā pscta ripam
eumaq; pelleū pompeio uincere parthi
Vinci roma uolet; regem parere iubenti
rdua non piguit positisq; insignib; aulę
greditur famuli raptos indutus amictus
n dubius tutū est inopē simulare tyrannū.
Quanto igitur mundi dn̄us securus equi

Veterus pauper agit. demisso in litore remo
se picarię scopulos ephesonq; relinquens
t placidi colophona maris spumantia paruę
adit saxa samu; spirat de litore eoo
ura fluens. gnidon unde fugit claraq; relinquit
ole rodon magnosq; sinus temesidos undę
ōpensat medio pelagi. păphilia puppi
ccurrit tellus. nec se committere muris
usus adhuc ullis te primū parua phaselus
agnus adit. nā te metuit uetat incola raptus
xhaustęq; domus poplis maiorq; carinę
Quā tua turba fuit; tendens huc carbasa rursus?
am taurū tauroq; uidet dipsanta cadentē.
rederet hoc magnus pacē cū pstitit undis
t sibi consultū. cilicū per litora tutus
arua puppe fugit sequit pars magna senat
dpfugū collecta ducē. paruisq; synedris
uo portu mittitq; rates recipitq; selinus
npcerū cętu tandē mesta ora resoluit
ocib; his magnus; comites bellisq; fugęq;
tq; instar patrię. quā uis in litore nudo
nelicū terra nullus circū datus armis
onsultē. rebusq; meis exordia querā.
ngentes pstate animos. n omīs in armis
mathius cecidi. nec sic mea fata pmuntur
t nequeā releuare caput. cladesq; receptas
xcutere; an libicę maruū potuere ruinę

Erigere in fasces & plenis reddere fastis.
Me pulsū leuiore manu fortuna tenebit.
Mille mee graio uoluuntur ī equore puppes.
Mille duces; sparsit potius pharsalia nr̄as
Quā subuertit opes; sed me uel sola tuuare
Fama potest rerū toto quas gessim⁹ orbe
Et nomen qđ mundus amat; uos pendite regna
Virib; atq; fide libiā . parthosq; pharonq;
Que nā romanis deceat succurrere reb;.
Ast ego curarū uobis archana mearum
Expromā m̄tisq; mee q° pondera uergant;
Etas niliaci nobis suspecta tyranni est.
Ardua quippe fides robustos exigit annos;
Hinc anceps dubii terret sollertia mauri.
Namq; memor generis cartaginis ipia ples
Imminet hesperie multq; ī pectore uano ē
Hannibal obliquo maculat q̄ sanguine regnū.
Et numidas ɔtingit auos iā supplice uaro
Intumuit uiditq; loco romana secundo;
Quare agite eoū comites ꝑperem⁹ in orbē.
Diuidit eufrates ingentē gurgite pontū (t parthu)
Caspiaq; in m̄sos seducunt claustra recessus.
Et polus assirias alter noctesq; diesq;
Vertit et abruptū ē nr̄o mare discolor unda
Oceanusq; suus; regnandi sola uoluptas
Celsior in cāpis sonipes & fortior arcus.
Nec puer aut senior letales tendere neruos

Segnis. et á nulla mors ē incerta sagitta;
Primi pelleas arcu fregere sarisas.
Bactraq; medorū sedē. murisq; sup̄bam.
Assirias babilona domos. nec pila timentur
Nostra nimis parthis. audentq; ī bella uenire
Experti scythicas crasso ꝑeunte pharetras.
Spicula nec solo spargunt fidentia ferro
Stridula. sed multo saturant̄ tela ueneno.
Vulnera parua nocent. fatūq; ī sanguine sūmo ē;
O utinā non tanta mihi fiducia seuis
Esset in arsacidis. fatis nimis emula nr̄is
Fata mouent medos. multūq; ī gente deoꝝ ē;
Effundā poplos alia tellure reuulsos.
Excitosq; suis in mittā sedibus ortus;
Quod si nos eoa fides & barbara fallunt
Federa. uulgati supra cōmertia mundi
Naufragiū fortuna ferat. n̄ regna p̄cabor
Que feci. sed magna ferā solatia mortis.
Orbe iacens alio. nihil hec in m̄bra cruente
Nil socerū fecisse pie; sed cuncta reuoluens
Vite fata mee. semp uenerabilis illa
Orbis parte fui; quantus meotida supra
Quantus apud tanaim toto conspect⁹ in ortu.
Quas magis in terras nr̄m felicib; actis
Nomen adit. aut unde redit maiore triūpho.
Roma faue ceptis. qđ enī tibi letius umquā
Prestiterunt superi. quā si ciuilia partho

Mlute bella gerat. tantas consumere gentes
t nr̄is miscere malis. cū cęsaris arma
c oncurrent medis. aut me fortuna necesse ē
V indicet aut crassū; sic fatus murmure sensit
c onsiliū dāpnasse uiros. quos lentulus omīs
V irtutis stimulis & nobilitate dolendi
P recessit. dignasq; tulit modo consule uoces;
S iccine thessalicę mentē fregere ruinę.
V na dies mundi dāpnauit fata. secundū
t marbiā lis tanta datur. iacet omne cruenti
V ulneris auxiliū. solos t magne reliquit
P arthoz fortuna pedes. qd transfuga mundi
t errarū totos tractus cęlūq; perosus
A uersosq; polos alienaq; sidera queris.
c haldeos culture t focos. deos & barbara sacra
P arthoz famulus. qd causę obtendit armis
l ibertatis amor. miserū qd decipis orbē.
S i seruire potes. te quę romana regentē
H orruit auditu. quę captos ducere reges
V idit ab hyrcanis indoq; allitore siluis
D electū fatis humilē tractūq; uidebit.
t xtollet q; animos latiū uesanus in orbē
S e simul & romā pompeio supplice misus;
V il animus fatisq; tuus effabere dignū;
t xiget ignorans latię cōmertia linguę
V t lacrimis se magne roges; patrū ne pudoris
h oc uulnus. clades ut parthia uindicet antę
h esperias quā roma suas. cuulib? armis
l egit te nēpe ducē; quid uulnera nr̄a
n scythicos spargis populos. cladesq; latentes
Q uid parthos transire doces. solatia tanti
P erdit roma mali nullos admittere reges
S ed cui seruire suo; uiuat ire p orbem
t ucentē sęuas romana in mēnia gentes.
S ignaq; ab eufrate cū crassis capta sequentē
Q uis solus regū fato celante fauorem
e fuit ęmathię. nunc tantas ille lacesset
u dirī uictoris opes. aut uingere fata
e cū magne uolet. nī hęc fiducia gentis ē;
m ūs in arctois poplis quicūq; pruinis
A scitur indomitus bellis & mortis amator;
Q uicq̄d adeas tractus mundiq; tepor ē
l abitur. emollit gentes clemētia cęli;
l lic & laxas uestes et fluxa uirorum
V elamenta uides. parthus p medica rura
S armaticos inter cāpos effusaq; plano
t igridis arua solo nulli superabilis hostis ē.
l ibertate fugę. sed nī ubi terra tumebit
A spera conscendit montis iuga. nec p opacas
b ella geret tenebras incerto debilis arcu.
N ec frangit nando uiolenti uertices amnē.
N ec tota in pugna p fusus sanguine mēbra
t xiget ęstuū calido sub puluere solem;
N on aries illis non ulla ē machina belli.

Aut fossas implere ualent. parthoq; sequente
Murus erit qd cũq; potest obstare sagittę;
Pugna leuis bellũq; fugax turmęq; uagantes
Et melior cessisse loco quã pellere miles
Illata tela dolis. nec martẽ cõmunis usquã
Usa pari uertis. sẽ longe tendere neruos.
Et quo ferre uolent pmittere uulnera uentis;
Nisi habet ures. et gens quecũq; uirorẽ
Bellagerit gladius. nã medos plia pruma
Et xarmant uacuaq; uibent remeare phareta.
Nulla manus illis fiducia tota ueneni ẽ;
Credis magne uiros. qs indiscrimina belli
Cũ ferro mutasse parũ est. tẽptare pudendũ
Auxiliũ tanti est toto diuisus ut orbe
Aterra moriare tua; tibi barbara tellus
Incũbat. te parua tegant ac uilia busta.
Inuidiosa tam crasso quęrente sepulchrũ;
Sed tua forsmelior qm mors ultima pęna ẽ.
Nec metuenda uiris. at ñ cornelia lętum
Infando sub rege timet; nũ barbara uobis
Est ignota uenus. quę ritu cęca ferarũ
Polluit incestis legesq; fędera tedę
Coniugib; thalamiq; patent secreta nefandi
Inter mille nurus. epulis uesana meroq;
Regia non ullus exceptus legib; horret
Concubitus. tot femineis cõplexib; unũ
Non lassat nox tota marẽ; tacuere sorores

In regũ thalamis. sacrataq; pignora matrũ;
Dãpnat apud gentes sceleris ñ sponte pacti
Dipodionas infelix fabula thebas.
Parthoꝝ dñs quotiens sic sanguine mixto
Asciscit. ar sacides cui fas implere parentẽ.
Quid reor ẽ nefas; cpleas tã clara metelli
Tabit barbarico coniunx mulęsima lecto;
Quamquã non ulli plus regia magne uacabit.
Sęuitia stimulata uenus titulisq; uirorũ;
Iam quo plura uiuent parthũ portenta fuisse
Hane sciet ẽ crassi. ceu pridẽ debita fatis
Assirius trahitur cladis captiua uetustę;
Creat eoę uulnus miserabile sortis.
Consolũ auxiliũ funesto á rege petisse
Sed gessisse prius bellũ cuule pudebit.
Iam qd apud pop tos crum̃ soceriq; tuũq;
Mauis erit. quã qd uobis miscentib; arma
Crassoꝝ undic ctra perit; icurrere cuncti
Debuerant in bactra duces. ẽ nequa uacarent
Arma tartareũ dacis reniq; cateruis
Imperu nudasse latus. dii pfida fusa
Intumulos plapsa ducũ. babilonq; iaceret;
Assirię paci finem fortuna pcamur.
Si thessalię bellũ cuule pactum est.
Ad parthos qui uincat eat. gens unica mundi ẽ
Equa cęsareis possit gaudere triũphis;
Non tibi cũ primũ gelidũ transibis araxen

r̄ ·magne

Umbra senis mesti scythicis confixa sagittis
Ingeret has uoces. tu quē post funera nr̄a
Ultorē cinerū nudę sperauimꝰ umbrę
Ad fędus pacēq; uenis. tū plurima cladis
Occurrent monumēta tibi. quę męnia trunci
Lustrarunt ceruice duces. ubi nomina tanta
Obruit eufrates. & nr̄a cadauera tigris.
Detulit interras ac reddidit; ire p̄ istas
Si potes. in media socerū quoq; magni sedentē
Thessalia placare potes; quin respicis orbē
Romanū. si regna times proiecta sub austro
Infidūq; iubā petimus pharon. arua q; lagi
Syrtibꝰ. hinc libicis tuta ē egyptus. at inde
Gurgite septeno rapidus mare sūmouet āmis
Terra suis contenta bonis. n̄ indiga mercis
Aut iouis in solo tanta ·· ē fiducia nilo.
Sceptra puer ptolomeus habet t̄ debita magne
Tutelę cōmissa tuę; q̄s ·in nominis umbrā
Horreat. innocua ē ętas nec iura fidēq;
Respectūq; dīn ueteris sperauerīs aulę.
Nil pudet assuetos sceptris; mitissima sors ē
Regnorū sub rege nouo; non plura locutus
Impulit huc animos; quantū sors ultima rerū
Libertatis habet uicta ē sententia magni;
Tunc cilicū liquere solū. cyproq; citatas
Inmisere rates. nullas cui p̄tulit aras
Unde diua memor paphię. si numina nasci

Credimus aut quęquā fas ē cępisse deorū;
Hęc ubi deseruit pōpeius litora t̄ to. notos
Emensus cypri scopulos q̄bꝰ exit in austrū;
Inde maris uasti transuerso uertit͛ ęstu.
Nec tenuit gratū nocturno lumine montē.
Infimaq; ęgypti pugnaci litora uelo
Uix tenuit t̄ tigit. qua diui diu pars maxima nili
In uada decurrit pelusia septimus amnis;
Tempus erat quo libra pares examinat horas
Non uno plus ęqua die. noctiq; rependit
Lux minor hibernę uerni solatia dāpni;
Comperit ut regē casio se monte tenere.
Flectit iter. nec phebꝰ adhuc nec carbasa languent.
Iam rapido speculator eques p̄ litora cursu
Hospitis aduentu pauidā cōpleuerat aulā.
Consilii uix tēpus erat. tam om̄ia monstra
Pellęę coiere domus. quos inter achoreus
Iam placidus senio fractisq; modestior annis.
Hunc genuit custos nili crescentis in arua
Memphis uana sacris; illo cultore deorū
Lustra suę phębes n̄ unus uexerat apis
Consilii uox p̄ma fuit. meritūq; fidēq;
Sacraq; defuncti iactauit t̄ no. pignera patris;
Sed melior suadere malis. & nosse tyrannos
Ausus pompeiū lęto dāpnare photinus;
Ius & fas multos faciunt ptolomeę nocentes.
Dat pęnas laudata fides. cū sustinet inquit

Quos fortuna premit; fatis accede deisq;
et cole felices. miseros fuge; sydera terre
ut distant & flāma mari. sic utile recto;
ceptro; cui sors tota perit si reddere iusta
incipit. euertitq; arces respect honesti.
iubertas sceleru est. q regna inuisa tuetur
sublatusq; modus gladii; facere omia seue
non impune licet nisi cū facis; exeat aula
qui uult ee pius. uirtus & sūma potestas
non coeunt. semp metuet quē seua pudebit
non impune tuos magnus cōtēpserit annos
qui te nec uictos arcere á litore nro
posse putat; neu te sceptris pduauerit hospes
ignora sunt ppiora tibi. nilūq; pharonq;
regnare piget. dāpnatę redde sorori.
egyptū certe latius tueamur ab armis.
quicquid ñ fuerit magni dū bella geruntur
non uictori serit; toto iā pulsus ab orbe
post quā nulla manet rerū fiducia. quęrit
quū qua gente cadat; rapitur cuilib armis
nec soceri tantū arma fugit quantū ora senatus
cuius thessalicas saturat pars magna uoluēres
et metuit gentes quas uno i sanguine mixtas
deseruit. regesq; timet. quos omnia mersit.
thessalięq; reus nulla tellure receptus.
sollicitat nrm quē nondū pdidit orbē.
iustior in magnū nobis prolomee querelę

causa data ē; quid se posita semp q; quietā
crimine bello; maculas pharon. aruaq; nrā
victori suspecta facis. cur sola cadenti
hęc placuit tellus unquā pharsalica fata
conferres pęnasq; tuas. iam crīm habem
urgandū gladio; qd nobis sceptra senatus
suadente dedit. uotis tua fouimus arma.
hoc ferrū qd fata uolent pferre parauit
non tibi sed uicto. ferrā tua uiscera magne.
alueā soceri; rapimur quo cuncta ferunt;
ene mihi dubitas an sit uiolare necesse
cum liceat. quę te nri fiducia regni
duc agit infelix. poplin non cernis inermē
aruaq; uix refugo fodientē mollia nilo.
metiri sua regna decet uiresq; fateri;
cu ptolomee potes magnū fulcire ruinā.
ubqua roma iacet. busti cineresq; mouere
thessalicos audes. bellūq; in regna uocare.
ante aciem emathiā nullis accessum armis
pompei nē castra placent quę deserit orbis.
nunc uictoris opes & cognita fata lacessis.
diuersis ñ de esse decet sed lęta secutos.
nulla fides umquā miseros elegit amicos;
sensere oīs sceleri lętatur honore
expuer in sueto qd iā sibi tanta iubere
permutant famuli; sceleri delecte achillas
perfida qua tellus casus exultat harenis.

Et uada testantur iunctas egyptia syrtes
Exigua socius monstri gladiusq; carina
Instruit; o superi nullus nec barbara mephis
Et pelusiaci tam mollis turba canopi
Hos animos: sic fata pmunt ciuilia mundi
Ite romana iacent nullusq; in cladibus istis
Est locus egypto phariusq; admittit ensis:
Hanc certe seruate fide ciuilia bella
Cognatas psta te manus externaq; monstra
Pellite; si meruit tam claro nomine magni
Cesaris esse nefas tanti ptolomee ruinam
Omnius haud metuis: celoq; tonante cpfanas
Inseruisse manus impune acsemiuir audes:
Non domitor mundi nec ter capitolia curru
Inuectus regumq; potens iuncxq; senatu
Victorisq; gener phario satis ee tyranno
Quod poterat romanus erat; quid uulcera tanta
Scrutaris gladio: nescis puer: impbe nescis
Quo tua sit fortuna loco: tam uere sine ullo
Di sceptra tene: cecidit ciuilibus armis
Qui tibi regna dedit; tam uento uela negatur
Magnus ac auxilio remoq; infanda petebat
Litora que contra nlonga uecta biremi
Appulerat scelerata manus magnoq; patere
Fingens regna phari celsa de puppe carine
Inparuam iubet ire rate: litusq; malignum
Incauta remoq; uadis frangentibus estuat

Incusat

Qui ue tet externas terris appellere classes;
Quod nisi fatorum legesq; intenta iussu
Ordinis eterni miserę uicinia mortis
Depnatum lęto traherent ad litora magnum
Non ulli comitum sceleris pfagia derant;
Quippe fides si pura foret si regia magno
Ceptro auctori uera pietate pateret
Venturum tota phariam cum classe tyrannum
Sed cedit fatis classemq; relinquere iussus
Obsequitur lętumq; uultu pferre timorem;
Ibat in hostilem pceps cornelia puppem
Hoc magis impatiens egressu de ee mariti
Quod metuit clades; remane temeraria cunctis
Et tu nate pcor longeq; e litore casus
Expectate meos et in hac ceruice tyranni
Explorate fidem; dixit; sed dura uetanti
Tendebat geminas amens cornelia palmas;
Quo sine me crudelis abis: iterum ne relinquor
Bessalicis sumota malis: numquam omine lęto
Distrahimur miseri poteras inflectere puppem
Tu fugere es alio latebrisq; relinquere lesbi
Mumbs: aterris finos arcere parabas:
An tantum in fluctus placeo comes: hęc ubi frustra
Effudit primam pendet tam anxia puppe
Et tonitruq; metu: nec quaquam attollere usus
Nec magnum spectare potest; stetit anxia classis
Ad ducis euentum metuens in arma nefasq;

Sed ne submissis ꝑcib⁹ pompeius adoret
Sceptra sua donata manu; transire paratū
Romanus pharia miles de puppe salutat
Septimius qui ꝑh superū pudor arma satelles
Regia gestabat posito deformia pilo
In manus uolentus atroxe nullaq⁹ ferarū
Victor incedes; quis ñ fortuna putasset
Parcere te poplis qd bello hec dextera uacat
Thessaliaq⁹ ꝑcul tā noxia tela fugasses:
Disponis gladios nequo nonfiat morbe
Heu facinus ciuile tibi; uictoribus ipsis
Dedecus & numquā superū caritura pudore
Fabula romanus regi sic paruit ensis
Felleusq⁹ puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo; qua posteritas infelix matter
Septimiū fama scelus hoc q̄ nomine dicent
Quo bruti dixere nefas: iā uenerat horę
Terminus extremę pharię q⁹ ablatū inalnū
Perdiderat iā iura suū tū stringere ferrū
Regia monstra parant; ut uidit cōmune ensem
Inuoluit uultus atq⁹ indignat̄ aptum
Fortunę ꝑbere caput tē lumina pstare
Continuitq⁹ animā ne quas effundere uoces.
Vellet & ęternā fletu corrūpere famā;
Sed postquā mucrone latus funest̄ achillas
Perfodit nullo gemitu consensit ad ictū
Respexitq⁹ nefas seruatq⁹ in mobile corp⁹.

Seq⁹ ꝑbat moriens atq⁹ hęc in pectore uoluit;
Secula romanos numquā tacitura labores
Attendunt ęuūq⁹ sequens speculatur ab oī
Orbe ratē phariamq⁹ fidē nē consule famę.
Fata tibi longę fluxerunt pspera uitę.
Ignorant popli si non in morte ꝑbaris
Insueris aduersa pati ne cede pudori
Victor eq⁹ dole facti quacumq⁹ ferāris
Crede manū socerī spargant lacerentq⁹ lī
ū tam ó superi felix nulliq⁹ potestas/cebit
Hoc auferre deo mutantur pspera uita
Infit morte miser; uidet hanc cornelia cedē
Pompeiusq⁹ mīs tanto pacientius oro.
Claude dolor gemitus nat̄ cūnxq⁹ ꝑemptū
Mutantur amant; talis custodia magno
Mentis erat. uis hoc animi morientis habebat;
Non tā patiens cornelia cernere sęuū
Qua ꝑferre nefas miserandis ęthera cōplet
Locib⁹ ó coniunx ego te sceleratа peremi.
Ęt̄ ferę tibi causa morę fuit anna lesbos.
Prior in nulli puenit litora cęsar;
Nam cuius alij sceleris: sed quisq⁹ in istud
Superis in misse caput uel cęsaris irę
Vel tibi ꝑspiciens. nescis crudelis ubi ipsa
Viscera sint magni: ꝑperas atq⁹ ingeris ictū
Qua uotū ē uicto; pęnas ñ morte minores
Pendat & ante meū uideat caput; haud ego culpa

Libera bellorum que matrũ sola per undas
Et p castra comes nullis absterrita fatis
Victum qd reges etiam timuere recepi
Hoc merui coniunx intuta puppe relinqui
Perfide parcebas te fata extrema petente
Vita digna fui moriar nec munere regis
Aut mihi p̃cipitẽ nautę p mittite saltũ
Aut laqueũ collo tortosq; aptare rudentes
Aut aliquis magno dignus comes exigat ense
Pompeio p̃stare potest qd cęsaris armis
Inputet o sęui pperantẽ in fata tenetis
Viuis adhuc coniunx & iã cornelia non ẽ
Iuris magne sui phibent arcescere mortẽ
Seruor uictori sic fata interq; suorũ
Lapsa manus rapit trepida fugiente carina
At magni cũ terga sonent & pectora ferro
Permansisse decus sacrę uenerabile formę
Iratãq; deis faciem nil ultima mortis
Ex habitu uultuq; uiri mutasse fatentur
Qui lacerũ uidere caput nã seuus in ipso
Septimius sceleris maius scelus inuenit actu
Ac retegit sacros scisso uelamine uultus
Semianimis magni spirantiaq; occupat ora
Collaq; in obliquo ponit languentia transtro
Tunc neruos uenasq; secat nodosaq; frangit
Ossa diu nondũ artis erat caput ense rotare
At postquã trunco ceruix abscisa recessit

Vendicat hoc pharius dextra gestare satelles
Degener atq; opere miles romane secundę
Pompeii diro sacrũ caput ense recidis
Ut non ipse feras o summi fata pudoris ł ph.
Impius ut magnũ nosset puer illa uerenda
Regib; hyrta coma & generosa fronte decora
Cęsaries cõpressa manu ẽ phariaq; ueruto a. ueru.
Dũ uiuunt uult atq; os in murmura pulsant
Singultus animę dũ lumina nuda rigescũt
Suffixũ caput ẽ quo nũquã bella iubente
Pax fuit hoc leges campũq; & rostra mouebat
Hac facię fortuna tibi romana placebas
Nec satis infando fuit hoc uidisse tyranno
Vult sceleris sup ẽẽ fidẽ tunc arte nefanda
Summota est capiti tabes raptoq; cerebro
Exsiccata cutis putrisq; effluxit ab alto
Umor & infuso facies solidata ueneno ẽ
Ultima lagęę styrpis perituraq; ples
Degener incestę sceptris cessure sororis
Cũ tibi sacrato macedon seruet in antro
Et regũ cineres extructo monte qescant
Cũ ptholomeorũ manes seriẽq; pudendã
Pyramides claudant indignaq; mausolea
Litora põpeiũ feriunt truncũq; ua[illegible]dosis
Huc illuc iactat aquis adeone mo[illegible]esta
Totũ cura fuit socero seruare cadauer
Hac fortuna fide magni tã p̃spera fata

Pertulit hac illū sūmo de culmine rerū
Morte petit cladesq; oīs exegit in uno
Sęua dies quib⁹ in mūnes tot p̄stitit annos
Pompeiusq; fuit qui nūquā mixta uideret
Leta malis felix nullo turbante deorū
Et nullo parcente miser; semel impulit illū
Dilata fortuna manu; pulsatur⁹ harenis
Carpitur in scopulis hausto puulnera fluctu.
Iudibriū pelagi nullaq; manente figura
Vna nota ē magno capitis iactura reuulsi;
Ante tam̄ pharias uector⁹ quā tangat harenas.
Pompeio raptī tumulū fortuna parauit.
Ne iaceat nullo uel ne meliore sepulchrō;
Et latebris pauidus decurrit ad equora cōdit⁹
Questor ab icario cyrenee litore cypri
Infaustusq; fugę fuerat comes; ille p̄ubras
Ausus ferre gradū uictū pietate timorē
Cōpulit ut medius quesitū corpus in undis
Duceret ad terrā traheret q; ad litora magnū;
Lucis mesta parū p̄densas cynthia nubes
Prebebat cano sed discolor equore truncus
Conspicitur tenet ille ducē cōplexib⁹ artus
Et ripiente mari tē nūc tē uicē ponderе tanto
Exspectat fluctū pelagoq; uuanter cadāt
Impetus quod pellit; p̄ quia sicco iā litore sedit
Incubuit magno lacrimasq; effudit in omēs
Vulnus & adsuperos obscuraq; sidera fatī;

Non p̄ciosa petit cumulato tura sepulchra
Pompeiosq; fortuna tuus in pinguis ad astra
Et ferat emēbris eoos fumus odores.
Et troma, nā suū gestent pia colla parentē.
Referat ut ueteres feralis pōpa triūphos.
Et resonent tristi cantu fora totus ut ignē
Proiectis merens exercitus ambiat armis;
Aulem magno plebei funeris arcam.
Quę lacerū corpus siccos effundat in ignes
Robora non desunt misero nec sordida ustor.
Ut satis ó superi qđ non cornelia fuso
Crine iacet subiciq; facē cōplexa mariti
Imperat extremo sedabē á funere busti
Infelix coniunx nec adhuc á litore longē;
Ic fatus paruos iuuenis peul aspicit ignes
Corpus uile suis nullo custode cremantes
Inde rapit flāmas se mustaq; robora mēbris
Subducens; quęcūq; est aut neglecta nec ulli
Cura tuo sed pōpeio felicior umbra.
Quod iā cōpositū uiolat manū hospita bustū
Auenia si quid sensus post fata relictū ē
Sedis & ipsa rogo pateriq; hęc dāpna sepulchri
Heu pudet sparsis pōpeio manib⁹ uri;
Ic fatus plenusq; sinus ardente fauilla
Peruolat ad truncū; et qđ fluctu pene relatus
Litore pendebat sūmas dimouit harenas.
Et collecta peul lacerę fragmēta carinę

exigua trepidus posuit sepulcro nobile corpus
Robora nulla ꝑmunt nulla struc mẽbra recũbẽ
Ad motus magnũ non subdit accipit ignis;
Ille sedens uxta flãmas ó maxume dixit.
Ductor & hesperii maiestas nominis uma
Cui tibi iactatu pelagi fi finere nullo
Tristior iste rogus manes animãq; potentẽ
Officius auerte meis; inuuria fati
Hoc fas esse iubet; ne ponti belua quicquã
Nec fera nec uolucres nec seui cesaris ira
Audeat exiguã quantũ potes accipe flãmã
Romana succensa manu; fortuna recursus
Si det in hesperiã non hac in sede quiescent
Tam sacri cineres s? te cornelia mãgne
Accipit nr̃aq; manu transfundit in urnã;
Interea paruo signemus littora saxo
Vt nota sit busto siquis placare pemptũ
Forte uolet plenos & reddere mortis honores
Inueniat trunci cineres & nomina harenas
Ad quas mãgne tuũ referat caput; hec ubi fatꝰ
Excitat inualidas admoto fomite flãmas;
Carpitur & lentũ magnũ distillat in igne
Tabe fouens bustũ sed iã ꝓcusserat astra
Aurorę ꝑmissa dies ille ordine rupto
Funeris attonitus latebras ĩ litore querit;
Quã metuis demens isto ꝑ cernere pena.
Quo te fama loquax omnis accepit in annos

condita laudabit magni socer impius ossa;
Modo securus uenię fassusq; sepulchrũ
Posce caput; cogit pietas imponere fine
Officio se musta rapit resolutaq; nondũ
Ossa satis neruis & inustis plena medullis
Aequore, restinguit aqua congestaq; inunũ
Parua cluſit humo; tunc ne leuis aura retecto
Auferret cineres saxo cõpressit harenam.
Mutaq; ne busto religato fune moueret
Inscripsit sacrũ semusto stipite nomen.
Hic situs ẽ magni; placet hoc fortuna sepulchrũ
Cedere pompeio quo condi maluit illum
Quã terra caruisse socer; temeraria dextra.
Cur obicis magno tumulũ manesq; uagantes
Includis situs est qua terra extrema refuso
Pendet in oceano romanũ nomẽ & omne
Imperiũ magno tumuli ẽ modus; obrue saxa
Primine plena deũ; sit tota ẽ hercules oete
Etruga tota uacant bromio nyseia quare
Venus in egypto ẽ magnu lapis. omnia lapi.
Rura tenere potest si nullo cespite nomẽ
Heserit; erremus populi cineresq; tuosq.
Magne metu nullas nili calcem̃ harenas;
Quod si tã sacro dignaris nomine saxum
Adde actus tantos monumẽtaq; maxima rerũ.
Adde truces lepidi motus alpinaq; bella
Armaq; sertorii reuocato cẽsule uicta.

t curruſ quoſ egit equiſ cõmertia tuta
entib⁹. & pauidoſ culicaſ mariſ adde ſubactã
arbariã gentesq⁹ uagaſ & quicqid in euro
egnoꝛ boreaq⁹ iacet duc ſemp abarmis
uulẽ repetiſſe togam, ter curruſ actus
ontentũ multoſ patrię donaſſe triũphoſ
uiſ capit hęc tumuluſ? ſurgit miſerabile
on ulliſ plenũ titulis ñ ordine tanto buſtũ
aſtorũ ſolutũq⁹ legi ſup alta deorum
ulmina & extructoſ ſpoliis boſtilib⁹. arcuſ
aud pculẽ ima pompei nomen harena
epreſſũ tumulo qđ non legat aduena reco
uod niſi monſtratũ romanꝰ tranſeat hoſpeſ
oxia cuiuſ telluſ egyptia ſacro uatiſ
audequidẽ in merito cũ mang carmine
autũ ne nili peluſia tangeret ora
eſperuiſ miles ripaſq⁹ eſtate tumentes
uid tibi ſeua pcer ptanto crimine telluſ
ertat aquaſ niluſ quo naſcitur orbe retento
ſteriles egeant hibernis umbrib⁹. agri
otaq⁹ inęthiopũ putreſ ſoluariſ harenas
oſ in tẽpla tuã romana accepimuſ iſim
emudeoſq⁹ canes & ſiſtra uibentia luctuſ
quẽ tu plangens hominẽ teſtariſ oſyrum
unoſtroſ egyptę tenes ĩpuluere manes
uquoq⁹ cũ ſeuo dederiſ iã tẽpla tyranno
ondũ pompei cineres óroma petiſti.

xul adhuc iacet umbra ducis, ſi ſelã pma
ictoriſ tumuere minas nẽ excipe ſaltem
ſſa tui magni ſi nondũ ſubruta fluctu
nuſa telluꝛe ſedent, quiſ buſta timebit
uiſ ſacriſ dignã mouiſſe uerebitur urnã
mperet hoc nobiſ utinã ſceluſ & uelit uti
rõ roma ſinu, ſatis ómnium q⁹ beatuſ
i mihi contingat manes tranſferre reuulſos
uſoniã ſi tale ducis uolare ſepulchrũ
orſitan aut ſalco ſterilis cũpoſcere finẽ
ſuperis aut roma uolet feralib⁹. auſtriſ
gnib⁹. aut nimiis aut terrę tecta mouenti
onſilio uiſſuq⁹ dm tranſibis an urbem
agne tuã ſũmuſq⁹ feret tua buſta ſacerdos
amquiſ ad exũtã cancro torrente ſyenen
bitę umbriferas ſiccas ſubpliade thebas
ectator nili quiſ rubri ſtagna pfundi
ut arabũ portuſ mercis mutator oeę
agne petet quẽ ñ tumuli uenerabile ſaxũ
tanuſ in ſũmus forſan turbat harenis
uertet. maneſq⁹ tuos placare licebit
tasio pferre iouis nil iſta nocebunt
amę buſta tuę. tẽpliſ auroq⁹ ſepultuſ
lior umbra foret. nẽ & pnumine ſũmo
oc tumulo fortuna iacens anguſtuſ ariſ
ictoriſ libico pulſatur in equore ſaxum
arpeiſ quiſ epe deiſ ſua thura negarunt

Incluſũ tuſco uenerant̃ ceſpite fulmen;
Prouiderit hoc olim qđ non manſura futuris
Ardua marmoreo ſurrexit pondere moles
Puluereus exiguu ſparget ñ longa uetuſtas
Congeriẽ· buſtũq; cadet· mortiſq; ꝓbrium
Argumenta tuę· ueniet feliciꝛ ętas
Quaſit nulla fides ſaxũ monſtrantibꝰ· illud·
Atq; erit ęgyptius poſtis fortaſſe nepotũ
Tam ñdax magni tumulo quã creta tonantis;

Explicit liber tertius Incipit liber quartus

Hæ ñ inpharia manes iacuere ſaxula
Nec cinis exiguũ tantã cõpeſcuit ũbi
Proſiluit buſto ſemiraq; ñbra reluctꝰ
Degenerẽq; rogũ ſecũ cõuexa tonanti
Quanuger aſtriferis conectit
Atq; iacet ętas inter luneq; meatꝰ Laxibꝰ aer
Semideꝝ manes habitant quos ignea uirtus
Innocuos uita patientis ętheris imi
Fecit· & ęternos animã collegit in orbes;
Non illuc auro poſiti nec thure ſepulti
Peruenium; illuc poſtquã ſe lumine uero
Impleuit· ſtellaſq; uagas mirat̃ & aſtra
Fixa poliſ· uidit quanta ſub nocte iacerent
Noſtra dies· ri ſitq; ſui ludibria truncꝰ
Hinc ſup ęmathię cãpoſ· & ſigna cruenti
Cęſaris ac ſparſas uolitauit in ęquore claſſes
Et ſceleꝝ uindex in ſcõ pectore bruti

Sedit· & in uicti poſuit ſe mente catonis;
Ille ubi pendebant caſus· dubiũq; manebat
Quẽ dñm mundi facerent ciuilia bella·
Oderat & magnũ· quãuis comes iſſet in arma·
Auſpiciis raptus patrię ductuq; ſenatus;
Et poſt theſſalicas cladeſ iã pectore toto
Pompeianus erat· patriã tutore carentẽ·
Excepit· populi trepidantia mẽbra reſouit·
Gnauus manubꝰ· proiectos reddidit enſes·
Et regnũ cupiens geſſit ciuilia bella
Nec ſeruire timens· nil cauſe fecit in arma
Ille ſuę· tote· poſt magni funera partes
Libertatis erant; quas ne plurima fuſas
Colligeret rapido uictoꝛia ceſaris actu
Coꝛcyręę ſecreta petit· ac mille carinis
Abſtulit emathię ſecũ fragmenta ruine;
Quis ratibꝰ· tantis fugientia crederet ire
Agmina· quis pelagus uectas arctaſſe carinas·
Horrida tunc maleon & ęptã tenaron ũbris
Inde cythęr· a petit· boreaq; urgente carinas
Creta fugit· dictea legit cedentibꝰ· undis
Ucora· tunc auſũ claſſi ꝑcludere portus
Impulit ac ſeuas meritũ phycunta rapinas·
Sparſit & hinc placidis alto delabit auris
Inluctus ꝓalinure tuũ· neq; enũ ęquore tanto
Auſonio monumẽta tenes portuſq; quietos
Eſtatur· lybię· phrigio placuiſſe magiſtro·

Cum pcul ex alto tendentes uela carine
Ancipites tenuere animos socios ne malorum
An ueherent hostes; pceps facit omne timendu
Victor & in nulla n̄ creditur ee carina;
Ast ille puppes luctus planctusq; ferebant
Et mala uel duri lacrimas motura catonis;
Nam postquā frustra precib; cornelia nautas
Priuigniq; fugā tenuit ne forte repulsus
Litorib; pharius remearet ī equora truncus
Ostenditq; rogū non iusti flāma sepulchri
Ergo indigna fui dixit fortuna marito
Accendisse rogū gelidosq; effusa per artus
Incubuisse uiro laceros exurere crines
Membraq; dispsi pelago cōponere magni
Vulnerib; cunctis largos infundere fletus
Ossib; & trepida uestes implere fauilla
Quicquid ab extincto licuisset tollere busto
In tēplis sparsura dm̄; sine funeris ullo
Ardet honore rogus; man; hoc egiptia forsan
Obtulit officiū graue manib; ō bene nudi
Crassorū cineres; pōpeio contigit ignis
Inuidia maiore dm̄; similisne malorū
Sors m̄ semp erit? nūquā dare busta licebit
Coniugib; numquā plenas plangem; ad urnas?
Quid porro tumulis opus ē aut ulla requiris
Instrumēta dolor? n̄ toto in pectore portas
Impia pōpeiū? non imis heret imago

Visceribus querat cineres uictura supstes;
Nunc tamen hic longe qui fulget luce maligna
Ignis adhuc aliquid phario de litore surgens
Ostendit mihi magne tui. iā flāma resedit
Pompeiumq; ferens uanescit solis ad ortus
Fumus & inuisi tendunt m̄ carbasa uenti.
Non mihi nc̄ tellus pōpeio si qua triumphos
Victa dedit non alta terens capitolia currus
Linquere si qua fides pelusia litora nollē
Gratior; elapsus felix de pectore magnus;
Hunc uolumus quē nilus habet terreq; nocenti
Non herere queror; crim̄ cōmendat harenas;
Tu pete bellorū casus & signa per orbem
Sexte paterna moue; nāq; hec mandata re
Pompeius uobis in nr̄a condita cura, liquit
Me cū fatalis leto dāpnauerat hora.
Excipite o nati bellū ciuile nec umquā
Dum terris aliquis nr̄a de stirpe manebit
Cesarib; regnare uacet uel sceptra ut urbes
Libertate sua ualidas inpellite fama
Nominis; has uobis partes hec arma relinquo;
Inueniet classes quisquis pompeius in undas
Venerit & nr̄ nullis n̄ gentib; heres
Bella dabit; tantū indomitos memoresq; paterni
Iuris habete animos; uni parere decebit
Si faciet partes p libertate catoni;
Exsolui tibi magne fidē mandata peregi.

Infidę ualuere tuę deceptaq; uixi
Ne mihi cõmissas au ferre pfida uoces;
Iam nunc te pinane chaos ptartara cõuunx
Si sunt ulla sequar: quã longo tradita lẽto
Incertũ est pęnas animę uiuacis ab ipsã
Ante ferã; potiu cernens tua funera magne
Non fugere in mortẽ: planctu contusa pibit
Effluet in lacrimas numquã uenientẽ adensef
Aut laqueos aut pcipites pinania iactus
Turpe mori post te solo n posse dolore;
Sic ubi fata caput feralı obduxit amictu
Decreuitq; pati tenebras puppisq; cauernis
Deluit · seuũq; arte cõplexa dolorẽ
Perfruitur lacrimis · & amat pconiuge luctũ;
Illã non fluctꝰ strudensq; rudentib. eurus
Mouit & excurgens ad sũma pericula clamor
Votaq; sollicitus faciens contraria nautis
Composita in mortẽ iacuit fauitq; pcellis
Prima ratẽ cypros spumantib. accipit undis;
Inde tenens pelagus sed iã moderatior eurus
Inlibicas egit sedes & castra catonis;
Tristis & in multo mensẽ presaga timore
Aspexit patrios comites ab litore magnus
Et fratrẽ medias pcepsꝰ tẽ fertur in undas;
Dic ubi sit ḡmane parens · stat sũma caputq;
Orbis an occidim̃ · romanaq; magn̄ ad ũbras
Abstulit hęc fatur · quã contra talia frater;

O felix quã sors alias dispertit in horas
Quisq; nefas audis; oculos germane nocentis
Spectato genitore fero non cęsaris armis
Occubuit dignoq; perit auctore ruinę;
Rege sub impuro nilotica regna tenente
Hospicis fretus superis & munere tanto
Inpreauos cecidit donati uictima regni;
Vidi ego magnanimi lacerantes pectora patris
Nec credens pharıũ tantũ potuisse tyrannũ
Victore in liaco socerũ iam stare putaui;
Sed me nec sanguis nec tantũ uulnera nris
Affecere sensus quantũ gestata p urbem
Oraducis · quę transfixo sublimia pilo
Vidimus; hęc fama ẽ oculis uictoris inuqui
Seruari sceleriq; fidẽ quesisse tyrannũ;
Nam corpus phariene canes audęq; uolucres
Vlulerint an furtiuus quã uidim̃ ignis
Oluerit ignoro; quęcũq; iniuria fati
Abstulit hos artus superis hęc crimina dono
Seruata de parte queror; cũ talia magn̄
Audisset non ingemuit lacrimasq; dolorẽ
Effudit ustaq; furens pietate profatur;
Precipitate rates & sicco litore nauę.
Lassis in aduersos erũpat remige uentos;
Te duces mecũ nusquã · cuulibus armis
Tanta fuit merces inhumatos cedere manes
Sanguine semiuiri magnũ saciare tyranni;

Non ego pelleas arces adiitisq; retectum
Corpus alexandri pigra mareotide mergã
Non mihi pyramidũ tumulus euulsiq; amasis
Atq; alij reges nilo torrente natabunt
Omnia dent pœnas nudo t magne sepulchra
Exuoluã busto; iã numen gentib; ysim
Et b. facer in magni cineres mactabitur apis
Et a. tectũ lino spargã per uulgus oyrum
Suppositisq; deis ignã caput; has mihi pœnas
Terra dabit; inquã uacuos cultoribs agros
Nec nullus cui crescat erit solusq; tenebis
Aegyptũ genitor populis superisq; fugatis
Dixerat & classem seuas rapiebat in undas
Sed cato laudatã iuuenis cõpescuit irã;
Interea totis audito funere magni
Iuuenib; sonuit pulsus planctibus æther
Exemploq; carens & nulli cognitus æuo
Luctus erat morte poplos deflere potentis;
Sed magis ut uisa ẽ lacrimis exhausta solutas
Inuultus effusa comas cornelia puppe
Egrediens rursus geminato uerbere plangit;
Vt primũ in socios puenit litora terre
Collegit uestes miseriq; insignia magni
Armaq; & inpressas auro quas gesserat olim
Exuuias pictasq; togas uelamina fumo
Et conspecta iouis funestoq; intulit igni
Ille fuit miseri magni cinis; accipit omnis

exemplũ pietas & toto litore busta
Surgunt thessalicis reddentia manib; ignẽ;
Sic ubi de pastis sũmittere gramina cãpis
Et tau. renouare tec. parant hibernas apulus herbas
Ignes fouet terras simul & garganus et arua
Vultur montis & calidi lucent buceta montis matini;
Nontamen ad magni puenit gratius ũbras
Omne qd in superos audet conuicia uulgus
Pompeiũq; deus obicit; quã pauca catonis
Verba sed ãpleno uenientia pectore ueri;
Cui uis obit unquit multũ maioribs impar
Posse modũ iuris sed in hoc tam utilis æuo;
Cui non nulla fuit iusti reuerentia salua
Libertate potens et solus plebe parata
Priuatus seruire sibi rector q; senatus
Sed regnantis erat; nil bellũ iure poposcit
Quæq; dari uoluit uoluit sibi posse negari
In modicas possedit opes sed plura recentis
Intulit in uasit ferrũ sed ponere norat
Retulit arma togæ s; pacẽ armatus amauit;
Iuuit sũpta ducẽ iuuit dimissa potestas
Casta domus luxuq; carens corruptaq; nũquã
Fortuna dñi clarũ & uenerabile nom̃
Gentib; & multũ nre quod pderat urbi;
Olim uera fides sylla marioq; receptis
Libertatis obit popeio reb; adempto
Nunc & ficta perit non iã regnare pudebit

Nec color imperii nec frons erit ulla senat⁹;
O felix cui ſũma dies fuit obuia uicto
Et cui querendos pharii ſceluſ obtulit enſes
forſitan unſoceri potuiſſet uiuere regno;
Scire mori ſorſ ꝓma uiri. ſed ꝓxima cogi;
Et mihi ſi fatis aliena in uiſcera uenimus
fatalem fortuna uibam. ñ deꝑcor hoſti
Seruari. dum me ſeruet ceruice recliſa;
Vocib⁹ his maior quã ſi roma⁹ ſonarent
Roſtra ducis laudes generoſã uenit ad ũbrã
Mortis honos; fremit interea diſcordia uulgi
Caſtroꝝ belliq⁹ piget. poſt funera magni
Cum tarcon motus linquẽdi ſigna catonis
Sustulit; huc rapta fugiẽtẽ claſſe ſecutus
Iturus in extremum tali cato uoce notauit;
Quonumquã pacate cilix uterũne rapinas
Vadis in equoreas⁹ magnũ fortuna remouit
Iam pelago pirata redis; tũ reſpicit omiſ
In cętu motuq⁹ uiroſ quoꝝũ unuſ apta
Mente fuge tali cõpellat uoce regentẽ;
Oſ cato da ueniã pompei duxit in arma
Non belli ciuilis amor. parteſq⁹ fauori
Fecimuſ. ille iacet quĩ paci ꝑtulit orbis
Cauſaq⁹ nr̃a perit. patrioſ ꝑmitte penateſ.
Deſertamq⁹ domũ dulceſq⁹ reuiſere natoſ;
Nam quis erit finis ſi nec pharſalia pugnę
Nec põpeius erit. ꝙ perierunt tẽpora uitę.

Morſ eat in turtũ. uaſtas ſibi nr̃a ſenectus
Proſpiciat flãmas. bellũ ciuile ſepulchra
Vix ducib⁹ preſtare poteſt; ñ barbara uictos
Regna manent. non armenũ in ſeua minant.
Aut ſcythicũ fortuna iugũ. ſub iura togati
Ciuis eo quiſquis magno uiuente ſediſ
Hic mihi primus erit; ſacris ꝑſtabitq⁹ ũbris
Summus honor. dñm quę cladeſ cogit habebo.
Nullũ magne ducẽ. te ſolũ in bella ſecutus
Poſt te fata ſequar. nec enũ ſperare ſedã
Faſ mihi. nec liceat. fortuna cuncta tenent.
Cęſaris emathiũ ſparſit uictoria ferrũ.
Clauſa fideſ miſeri. ſæ toto ſoliuſ in orbe eſt
Qui uelit ac poſſit uictis preſtare ſalutẽ;
Pompeio ſceluſ eſt bellũ ciuile ꝑempto — perempto
Quo fuerat uiuente fideſ; ſi puplica iura
Tu ſemp ſequeriſ patriã cato ſigna ſequamur — t petamus.
Romanuſ quę conſul habet; ſic ille ꝓfatuſ
Inſiluit puppi iuuenũ comitante tumultu;
Frupere ducis ſacro de pectore uoceſ;
Ergo pari uoto geſſiſti bella iuuentuſ
Tu quoq⁹ ꝙ dñuſ. ꝓ pompeiana fuiſti
Non romana manuſ; qđ non in regna laboraſ
Quod tibi ñ ducib⁹ uiuuſ moreriſq⁹ qđ orbẽ
Adquiriſ nulli qđ tã tibi uincere iuſſũ ẽ
Bella fugiſ. queriſq⁹ iugũ ceruice uacanti
Et neſciſ ſine rege pati. nunc cauſa pericli

Actum Romanis fuerat de rebus. & omnis
Fridiga ſeruilis feruebat littore plebes.

Digna uiris potuit uŕo pompeius abuti
Sanguine nunc patrię iugulo ense q̃ negatus
Cum ꝑpe libertas unũ fortuna reliquit
Iam trib. édominus pudeat plus regia nulli
Contulit in leges & parthi militis artus
Te ódegenerem ptholomei munus & arma
Sternite quis uŕas ulla putet ee nocentes
Ede manus credet faciles sibi tga dedisse
Credet ab emathus ꝑmos fugisse philippi
Adite securi meruistis iudice uitam
Cęsare non armis ñ obsidione subacti
Famuli turpes dñi post fata prioris
Tis ad heredẽ cur non maiora mereri
Quã uitã ueniamq̃ libet ꝓ rapiatur in undas
Infelix coniunx magni plesq̃ metelli
Ducite pŏperos ptholomei uincite munus
Ŕã quoq̃ inuiso quisq̃ ferat ora tyranno
Non parua mercede dabit sciet ista iuuentus
Ceruicis precio bene se mea signa secutã
Quin agite & magna meritũ cũ cede parate
Ignauũ scelus ẽ tantũ fuga dixit & omnis
Haud aliter medi reuocauit ab equore puppes
Quã simul effetas linquunt examina ceras
Atq̃ oblita fauis ñ miscent nexibus alas
Sed sibi quęque uolat nec ia degustat amarũ
Desidiosa thimũ phrigii sonus icrepat ęris
Attonitę posuere fugã studiũq̃ laboris

Floriferi repetunt & sparsi mellis amorẽ
Gaudet in hybleo securus gramine pastor
Diuicias seruasse case sic uoce catonis
Inculcata uiri iusti patientia martis
Amq̃ actu belli non doctas ferre quietẽ
Constituit mentes seriesq̃ agitare laborũ
Primũ litoreis miles lassatur harenis
Proximus in muros & mœnia cyrenarũ
Est labor exclusus nulla se uindicat ira
Enaq̃ deuictis sola ẽ uicisse catoni
Inde peti placuit lybici contermina mauris
Regna iubę sed uter mediis natura uetabat
Syrtibus has audax sperat sibi cedere uirtus
Syrtes uel prima mundo natura figurã
Cum daret in dubio pelagi terręq̃ reliquit
Nam neq̃ sub sedit penitus quo stagna profundi
Ceperet nec se defendit ab æquore tellus
Ambigua sed lege loci iacet instabilis sedes
Equora fracta uadis abruptaq̃ tra profundo
Et post multa sonant ꝓiecti litora fluctus
Sic male deseruit nullosq̃ exegit in usus
Hanc partẽ natura fuit uel plenior alto
Cum syrtis erat pelago penitusq̃ natabat
Sed rapidus tytan ponto sua lumina pascens
Equora sub duxit zonę uicina perustę
Et nẽ pontus adhuc phebo siccante repugnat
Ex ubi dãp nosũ radios admouerit æuũ

Tellus erit syrtis nã iã breuis unda supnę
In natat & late periturũ deficit ęquor;
Vt primũ remis actũ mare ꝓpulit omẽ
Classis onus densis fremuit niger umbrib⁹ auster
In sua regna furens tẽptatũ classib⁹ ęquor
Turbine defendit longeq⁹ asyrtib⁹ undas
Egit & illato confregit litore pontum
Tum quarũ recto deprendit carbasa malo
Eripuit nautis frustraq⁹ rudentib⁹ ausis
Vela negare noto spaciũ uicere carinę
Atq⁹ ultra proras tumuit sinus; omũa sicc⁹
Prouidus antemnę suffixit linteа sũmę
Uncitur & nudis auertitur arma ñtis;
Sors melior classi quę fluctib⁹ incidit altis
Et certo iactata mari ẽ; quęcũq⁹ leuate
Arboribus cęsis flatũ effudere fremẽtẽ
Abstulit has liber uentis contraria uoluens
Fastus & obnixum uictor detrusit in austrũ;
Has uada destituunt. atq⁹ interrupta ꝓfundo
Terra ferit puppes dubioq⁹ obnoxia fato
Pars sedet una ratis pars altera pendet ũndis
Tunc magis in pactũ breuius mare. tiraq⁹ sepe.
Obuia consurgens quã uis elisus ab austro
Sepe tam cumulos fluctus ñ uicit harenę;
Semnet intergo pelagi ꝓcul omnib⁹ undis
Inuolatus aqua sicci iã puluer⁹ aggere
Stant miseri nautę. terręq⁹ herente carina

Litora nulla uident; sic partẽ intercipit ęquor
Pars ratiũ maior regimen clauũq⁹ secutaẽ
Tuta fuga nautasq⁹ loci sortita periclo
Serpentẽ tritonos adit inlesa paludẽ;
Hanc ut fama deus quẽ toto litore pontus
Audit uentosa ꝓflantẽ murmura concha
Hanc & pallas amat patrio quę uertice nata
Terrarũ ꝑmã lybien nã ꝓxima cęlo est
Vt probat ipse calor tetigit stagnuq⁹ ꝓxima
Ultrus uidit aqua posuitq⁹ in margine plantas
Et se dilecta tritonida dixit abunda.
Quã iuxta lethos tacitus ꝑlabitur amnis.
Infernis ut fama trahens obliuia uenis.
Atq⁹ insopiti quondã tutela draconis
Hesperidũ paup spoliatis frondib⁹ hortus.
Inuidus annoso qui famã derogat ęuo.
Quo uates aduera uocat; fuit aurea silua
Ramisq⁹ grauesq⁹ & fuluo germine ramus
Virgineusq⁹ chorus nitidi custodia luci
Et nũquã somno dãpnatus lumina serpens
Robora cõplexus rutilo curuata metallo;
Abstulit arboribus precũ nemorisq⁹ labore
Laudes passusq⁹ inopes sine pondere ramos.
Retulit argolico fulgentia poma tyranno;
Hinc igitur depulsa locis electaq⁹ classis
Syrtib⁹ haud ultra garamantidas attigit undas.
Sed duce põpeio lybię melioris inortis

manſit; at impaciens uirtus hereſe catonis
audet ignotas agmen cõmittere gentes
armorũ fidens & terra cingere ſyrtim.
hęc eadẽ ſuadebat hiemps quę clauſerat ęquor
et ſpes umbris erat numios metuentib⁹ ignes
ut neq; ſole uiã nec duro frigore ſeuã
inde polo lybien hunc bruma tẽperet annus
atque ingreſſurus ſteriles ſic fatur harenas;
o quib⁹ una ſalus placuit mea ſigna ſecuti
indomita ceruice mori cõponite mentes
ad magnũ uirtutis opus ſũmoſq; laboreſ
vadimus in cãpos ſteriles excuſtaq; mundi
qua numius tyran & rarę in fontib⁹ unde
siccaq; lętiferis ſqualent ſerpentib⁹ arua
o uirũ uter adlegeſ patrieq; ruentis amorẽ
per mediã lybien uenire atq; inuia tẽptet
si quib⁹ in nullo poſitũ eſt euadere uoto
si quib⁹ ire ſat ẽ neq; enĩ m fallere quęquã
eſt animus totoq; metu pducere uulgus
hi mihi ſint comites quos ipſa picula ducent
qui me teſte patri uel quę triſtiſſima pulchrũ
romanũq; putant atqui ſponſore ſalutis
ille ſeget. capiturq; animę dulcedine uadat
ad dnm̃ meliore uia; dũ primus harenas
ingrediar. pmuſq; gradus in puluere ponã;
me calor ętherius feriat m plena ueneno
occurrat ſerpens. fatoq; pericula uitã
prę-tẽptate meo; ſciat quicũq; bibentẽ
uiderit aut umbras nemorũ quicũq; petentẽ
æſtuet aut equitẽ peditũ precedere turmas
deficiat ſiquo fuerit diſcrimine notum
dux an miles eam ſerpens ſitis ardor harenę
vulcia uirtuti; gaudet pacientia duri;
letus eſt quocienſ magno ſibi conſtet honeſtũ;
ſola poteſt lybię turbã preſtare malorũ
vt deceat fugiſſe uiros; ſic ille calentis
incendit uirtute animos & amore laborũ
in reducemq; uiam deſerto limite carpit
et ſacrũ paruo nomen clauſura ſepulchro
inuaſit lybie ſecuri fata catonis;
pertia pars terrũ lybię ſi credere famę
cuncta uelis. at ſi uentos celũq; ſequaris
pars erit europę. nec enĩ plus litora nili
quã ſcythicus tanais pmiſt agadib⁹ abſunt
inde europa fugit lybien & litora flexu
oceano flexere locũ; ſed maior in unam
orbis abit aſiam; nã cum cõmuniter iſte
effundant zephirũ boreęq; latus illa ſiniſtrũ
contingens dextrũq; notũ diceſſit in ortũ
rurum ſola tenens; libię qđ fertile terra ẽ.
vergit in occaſus; ſed hęc non fontib⁹ ullis
ſoluitur; arctoos rapit aquilonib⁹ imbres
accipit & nris reficit ſua rura ſerenis;
inullas uitiatur opes non ęre neq; auro

ex coquitur· nullo glebarū cr̃mine pura
t penitus terra ẽ; tantum marusia genti
Robora duuicię· quarū non nouerat usū·
ed citri contenta comus uiciebat & umbris;
n nemus ignotū nr̃ę uenere secures·
xtremoq; epulas mensasq; peremẽ aborbe;
t quęcūq; uagam syrtim cōplectit ora
ub numio ꝓiecta die· uicina per· usti
etheris exurit messes & puluere bachū
necat· & nulla putris radice tenetur;
emperies uitalis ab est· & nulla sub illa
ura iouis terra ẽ; natura deside torpet
rbis & inmotus annū non sentit harenis;
hoc tā segne solū raras tamen exerit herbas·
Quas nasamon gens dura legit q̃ pxima ponto
Nudus rura tenet· quę mundi barbara dāpnis
Syrtis alit; nā litoreis populator harenis
Inminet· & nulla portus tangente carīna
Nouit ppes; sic cū toto commertia mundo
Naufragus nasamones habent; hac ire catonē
Dura iubet uirtus; illic secura iuuentus
Ventorū nullasq; timens tellure ꝓcellas·
Aequoreos ẽ passa metus; nā in litore sicco
Quā pelago syrtis uolentius excipit austrū
Et terrę magis ille nocet; ñ montib· ill um·
Aduersis frangit libię scopulisq; repulsū
Dissipat· & liquidas se turbine soluit in auras·

Nec ruit in siluas annosaq; robora torquens
Inflatur; patet omne solū liber q; meatu
Aeoleam rabiem totis exercet harenis;
Et non umbriferā contorto puluere nubē
Inflexum uolentius agēt; pars plurima tērę
Tollitur & numquā resoluto uertice pendet;
Regna uidet paup nasamon errantia uento
Discussasq; domos uolitantq; a culmine rapti
E tecto garamante casę; non alterius ignis
Rapta uehit· quantūq; licet cōsurgere fumo
Et uolare diem· tantū tenet aera puluis·
Tum quoq; romanū soluto uolentior agmē
Adgreditur· nullusq; potest cōsistere miles·
Instabilis raptis etiam quas calcat harenis;
Concuteret terras orbēq; a sede moueret·
Solida lybię cōpage & pondere duro
Laueret excisis austrū scopulosa cauernis;
Sed quia mobilib· facilis turbatur harenis·
Usquā luctando stabilis manet· imaq; tellus
Stat· qua suma fugit; galeas & scuta uiroꝝ
Pilaq; contorsit uolento spiritus actu·
Intentusq; tulit magnu pinania cęli;
Illuit in extrema forsan longeq; remota
Produguū tellure fuit· delapsaq; cęlo
Arma timent gentes hominūq; erepta lacertis
Aspernis demussa putant; sic illa ꝓfecto
Sacrifico cecidere numę quę lecta iuuenū

Patricia cerruce mouet; spoliauerat auster
Aut boreas poptos ancilia nra ferentes;
Sic orbe torquente nocho romana uuuentꝰ
Procubuit metuensq; rapi ẽstrinxit amictꝰ
Inseruitq; manus terrę nec pondere solo
Sed nisu iacuit uix sic inmobilis austro;
Quisup ingentis cumulos inuoluit harene
Atq; operit tellure uros; uix tollere miles
Membra ualet multo ẽgestu puluerisq; herens
Aligat & stantes adfuse magn harenę
Aggere et in motu terra surgente tenentꝰ
Saxa tulit penitus discussis prorutamurus
Effudit q; peul miranda sorte maloꝛe;
Quinullas uidere domos uidere ruinas;
Iamq; uter ome latet nec sẽ diserminatirę
Vlla nisi ethereę medio uelut equorę flămę
Sideribꝰ nouere uiam; nec sidera tota
Ostendit lybicę finitor cyrculus orę
Vltraq; deuexo terrarũ margine celat;
Vtq; calor soluit quẽ torserat aera uentꝰ
Incensusq; dies manant sudoribꝰ artus
Arent ora siti; conspecta ẽ parua malugna
Vnda peul uena quã uix e puluere miles
Corripiens patulũ galeę confudit morbẽ
Porrexitq; duci; squalebant puluere fauces
Cunctorũ minimũq; tenens dux ipse lugris
Inuidiosus erat; me ne inquit degener unã
Viles in hac turba uacuũ uiuere putasti
Vsq; adeo mollis primusq; caloribꝰ impar
Sum uisus quanto pena tu dignior ista es
Qui populo siciente bibas; sic conicitus ira
Excussit galeam sufferitq; omnibꝰ unda;
Ventũ erat ad templũ libycis qd gentibꝰ unũ
Ineulti garamantes habent; stat cornuger illic
Iupiter ut memorant; sed naut fulmina uibrat
Aut similis nro sed tortis cornibꝰ ammon;
Non illic lybicę posuerunt dicia gentes
Tẽplanec eois splendent donaria gẽmis;
Quã uis ethiopũ poptis arabũq; beatis
Gentibꝰ atq; indis unus sit iupiter ammon
Paup adhuc ds est nullis uiolata peuũ
Diuicus delubra tenens morũq; priorũ
Numen romano templũ defendit abauro;
Esse locis superos testatur silua pomnẽ
Sola uirens lybien; nã quicquid puluere sicco
Separat ardentẽ tepida berenicida lepti
Ignorat frondes solus nem abstulit ămon;
Siluarũ fons causa loco qui putria tirę
Aligat & domitas unda conecrit harenas;
Hic quoq; nil obstat phebo cũ cardine sũmo
Stat librata dies trunciũ uix pregit arbor
Tam breuis in mediũ radius cõpellit ũbra;
Deprensũ ẽ hunc eẽ locũ qua cyrculus alti
Solsticii mediũ signoꝝ pcurrit orbem;

Non obliqua meant nec tauro scorpius exit
Rectior aut aries donat sua tempora libre
Aut astrea iubet lentos descendere pisces
Par geminis chiron & idem quod carcinus ardens
Vmidus egoceros nec plus leo tollitur urna
At tibi quecumque es lybico gens igne direpta
In noton umbra cadit que nobis exit in arcton
Te segnis cynosura subit tu sicca profundo
Mergi plaustra putas nullumque in uertice semper
Sidus habes inmune mari procul axis uterque est
Et fuga signorum medio rapit omnia celo
Stabant ante fores populi quos miserat eos
Cornigeri iouis monitu noua fata petebant
Sed lacio cessere duci comitesque catonem
Orant explorent lybicum memorata per orbem
Numina de fama tam longi iudicet eui
Maximus hortator scrutandi uoce deorum
Euentus labienus erat sors optulit inquit
Et fortuna uie tam magni numinis ora
Consiliumque dei tanto duce possumus uti
Per sirtes bellique datos cognoscere casus
Nam cui crediderim superos archana daturos
Victurosque magis quam sancto uera catoni
Certe uita tibi semper directa supernas
Ad leges sequerisque deum datur ecce loquendi
Cum ioue libertas inquire in fata nefandi
Cesaris & patrie uenturos excute mores

Iure suo populis uti legumque licebit
An bellum ciuile perit tua pectora sacra
Voce reple dure semper uirtutis amator
Quere quid est uirtus & posce exemplar honesti
Ille deo plenus tacita quem mente gerebat
Effudit dignas aditis e pectore uoces
Quid queri labiene iubes an liber in armis
Occubuisse uelim potius quam magna uidere
An sit uita nihil sed longa an differat etas
An noceat uis ulla bono fortunaque perdat
Opposita uirtute minas laudataque uelle
Sit satis & numquam successu crescat honestum
Scimus & hoc nobis non altius inseret ammon
Heremus cuncti superis temploque tacente
Nil facimus non sponte dei nec uocibus ullis
Numen eget dixitque semel nascentibus auctor
Quicquid scire licet steriles ne elegit harenas
Vt caneret paucis mersitque hoc puluere uerum
Estque dei sedes nisi terra & pontus et aer
Et celum et uirtus superos quid querimus ultra
Iupiter est quodcumque uides quocumque moueris
Sortilegis egeant dubii semperque futuris
Casibus ancipites me non oracula certum
Sed mors certa facit pauido fortique cadendum est
Hoc satis est dixisse ioue sic ille profatus
Seruataque fide templi discessit ab aris
Non exploratum populis amona relinquens

Ipse manu sua pila gerens precedit anheli
Militis ora pedes. monstrat tolerare labores (vel rapo)
Non iubet. et nulla vehitur cervice supinus
Carpentoque sedens. somni parcissimus ipse est
Ultimus haustor aquę. cum tandem fonte reperto
Indiga cogatur latices potare iuventus
Stat dum lixa bibat; si veris magna paratur
Fama bonis. et si successu nuda remoto
Inspicitur virtus. quicquid laudamus in illo
Maiorum fortuna fuit; quis marte secundo
Quis tantum meruit populorum sanguine nomen?
Hunc ego per syrtes libięque extrema triumphum
Ducere maluerim. quam ter capitolia curru
Scandere pompei. quam frangere colla iugurthę.
Ecce parens verus patrię dignissimus aris
Roma tuis. per quem numquam iurare pudebit.
Et quem si steteris umquam cervice soluta
Hunc olim factura deum es; iam spissior ignis
Et plaga quam nullam superi mortalibus ultra
A medio fecere die calcatur. et unda
Rarior; inventus mediis fons unus harenis
Largus aquę. sed quem serpentum turba tenebat
Vix capiente loco; stabant in margine siccę
Aspides in mediis sitiebant dipsades undis;
Ductor ut aspexit perituros fonte relicto
Alloquitur. vana specie conterrite leti
Ne dubita miles tutos haurire liquores;

Noxia serpentum est admixto sanguine pestis
Morsu virus habent et fatum dente minantur
Pocula morte carent; dixit dubiumque venenum
Hausit. et in tota libię fons unus harena
Ille fuit de quo primus sibi posceret undas;
Cur lybicus tantis exsudet pestibus aer
Fertilis in mortes. aut quid secreta nocenti
Miscuerit natura solo. non cura laborque
Noster scire valet. nisi quod vulgata per orbem
Fabula pro vera decepit secula causa;
Finibus extremis lybies ubi fervida tellus
Accipit oceanum demisso sole calentem
Squalebant late phorchinidos arva medusę.
Non nemorum protecta coma. non mollia sulco
Sed dominę vultu conspectis aspera saxis;
Hoc primum natura nocens (vel potens) in corpore sęvas
Eduxit pestes. illis e faucibus angues
Stridula fuderunt vibratis sibila linguis;
Feminee qui more comę per terga solutę
Ipsa flagellabant gaudentes colla medusę.
Surgunt adversa subrectę fronte colubrę.
Vipereumque fluit depexo crine venenum.
Hoc habet infelix cunctis inpune medusa
Quod spectare licet. nam rictus oraque monstri
Quis timuit. quem qui recto se lumine vidit
Passa medusa mori est. rapuit dubitantia fata.
Prevenitque metus. anima periere retenta

Ombra nec emisse riguere sub ossib⁹ umbrę
Fumendū crines solos mouere furores
Cerberus orpheo lenuit sibila cantu
Amphitrioniades audit cū uinceret hydrā
hercul patro nomicēd
Hoc monstrū timuit genitor numīq⁹ sedm
Porcus aquus cęcosq⁹ parens ipseq⁹ sorores
Gorgones; hoc potuit celo pelagoq⁹ minari
Torporē insolitū mundoq⁹ abducere terrā;
Fęlo uolucres subito cū pondere lapsę
Inscopulis hesere ferę uicina colentes
Aethiopū totę riguerunt marmore gentes;
Nullū animal gnis iussus pacens ipsiq⁹ retrorsū
Effusi faciē uertabant gorgonos angues;
Illa sub hesperius stantē tytana columnis
Incautes athlanta dedit; cęloq⁹ timente
Olim phlegreos stantes serpente gigantas
Frexit montes bellūq⁹ inmane deorū
Pallados émedio confecit pectore gorgon;
Quo postquā partu danaę duxte nimbo
Ortū pharrasię uexerunt perseа pennę
Arcadas auctou cythareę liquideq⁹ palestrę
Et subitus prępes cyllenida sustulit arpen
Harpen alterius monstri iā cęde rubentē
Aioue dilectę fuso custode iuuencę
Auxiliū uolucri pallas tulit inuiba frī
Pacta caput monstri terręq⁹ infine lybisse
Perseа phebeos conuerti iussit ad ortus

Gorgonos auerso sulcantē regna uolatu
Et clipeū leuę fuluo dedit ęre nitentē
Inquo saxificam iussit spectare medusā;
Quā sopor ęternā tractus morte soporē
Obruit haud totā uigilat pars magna comarū
Defenduntq⁹ caput ptenti crinib⁹ hydri
Parsiacet in medios uultū oculiq⁹ tenebras
Ipsa regit trepidū pallas dextraq⁹ tremēte
Perseos auersi cyllenida dirigit harpen
Lata colubriferi rūpens confinia colli;
Quos habuit uultus limati uulnere ferri
Cesa caput gorgonis quanto spirasse ueneno
Rarear quantūq⁹ oculos effundere mortis
Nec pallas spectare potest uultusq⁹ gelassent
Perseos auersi si non tritonia densos
Parsisset crines texisset q⁹ ora colubris;
Aliger in cęlū sic rapta gorgone fugit
Ille quidē pensebat iter ꝑ pius q⁹ secabat
Aera si medias europę scinderet urbes;
Pallas frugiferas uisit non ledere terras
Et parci populis; quis enī non ꝑpete tanto
Aethera respiceret zephiro conuertit & ales
Itq⁹ sup libien quę nullo consita cultu
Sideribus pheboq⁹ uacat ꝑmut orbita solis
Exuritq⁹ solū nec terra celsior ulla
Nox cadit in cęlū lunęq⁹ meatib⁹ obstat
Siflexus oblita uagi per recta cucurrit

Signa nec unborea aut in noton† effugit ubra;
Illa tamen sterilis tellus fecundaq; nulli
Arua bono uarius stillantis tabe meduse
Conceptuunt duros q; fero de sanguine rores;
Quos calor aduuuit putriq; incoxit harene
Hic que prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somnifera cumida ceruice leuabat;
Lenior huic sanguis & crassi gutta ueneni
Decidit in nulla plus est serpente coactu
Ipsa caloris egens geluu non transit in orbe
Ponte sua niloq; tenus metit harenas;
Sed quis erit nobis lucri pudor inde petendi
Huc lybice mortes & fecim aspida merce;
At non stare suu miseris passura cruore
Quamiferos ingens hemorroos explicat orbes
Natus & ambigue coleret qui sytidos arua
Chersidros tractuq; ua fumante chelydri
Et semp recto lapsurus limite cenchris;
Luri b? ille notis uariata pingi & aluu
Ua paruus tinctus maculis thebanon ophites;
Concolor exustis atq; indiscretus harenis
Iasmodites spinaq; uagi torquente ceraste
Trchithale sparsis etiam nc sola pruinis
Exuuias positura suas & torrida dispas
Et grauis ingemnu surgens caput aphisibaena
Et natrix uolator aque iaculiq; uolucres
Et contentus iter cauda sulcare pharias

Oraq; distendens auidus fumantia pster
Ossaq; dissolu ens auidus cu corpore tabific sepes
Sibilaq; effundens cunctas terrentia pestes
Ante uenena nocens late sibi submouet ome
Vulgus & in uacua regnat basiliscus harena;
Vos quoq; qui cunctis in noxia numina tris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones
Igniferos ardens facit africa tenditis altu
Aera cu pennis armentaq; tota secuti
Rupitis ingentes amplexi uerbere tauros
Nec tutus spacio e elephas datis omia leto
Nec uobis opus e ad noxia fata ueneno;
Has inter pestes duro cato milite siccu
Metitur iter tot tristia fata suoru
Insolitasq; uidens paruo cu uulnere mortes;
Igniferu uuuene tyrrenu sanguinis aulu
Torta caput retro dispas calcata momordit
Vae dolor aut sensus dentis fuit ipsaq; leti
Frons caret inuidia nec quicqua plaga minat.
Foce subit uirus tacitu carpitq; medullas
Ignis edax calidaq; incendit uiscera tabe
Et bibit humore e circu uitalia fisum
Pestis & in sicco linqua torrere palato
Cepit defessos iret qui sudor in artus
Non fuit atq; oculos lacrimaru uena refugit;
Non decus imperii non mestu iura catonis
Ardente tenuere uiru ne spargere signa

Auderet totusq; furens exquirere agris
Quas poscebat aquas siciens incorde uenenū;
Ille uel in tanaim mussus rodanūq; padūq;
Arderet nulūq; bibens ꝑrura uagantē;
Accessit morti lybię fatiq; minorem
Fāmā dipsas habet terris aduta ꝑ ustis;
Scrutatur uenas penitus squalentis harenę
Nunc redit ad syrtes & fluctū accipit ore.
Aequoreusq; placet sed nō & sufficit humor
Nec sentit fatiq; genus mortēq; uenenū
Sed putat ee sitim ferroq; aperire tumentes
Sustinuit uenas atq; os implere cruore;
Iussit signa rapi ꝓpere cato discere nulli
Per mussū est hoc posse siti; sed tristior illa
Horror erat ante oculos miseriq; īcrure sabelli
Sepe stetit exiguus. qūe flexo dente tenacē
Auulsitq; manu piloq; adfixit harenis
Parua modo serpens sed qua nō ulla cruentę
Tantū mortis habet; nā plagę ꝓxima circū
Fugit rupta cutis pallentiaq; ora retexit;
Iamq; sinu laxo ē nudū sine corpore uulnus.
Membra natant sanie. siuę fluxere sine ullo
Tegmine poplites erat femoꝝ quoq; musculus oss
Liquitur & nigra destillant inguina tabe.
Dissiluit stringens uterū mēbrana fluuntq;
Viscera nec quantū toto de corpore debet
Effluit in terras. seuū sed mēbra uenenū.

Dequoquit un minimū mors cōtrahit oīa uirus
Vincula neruoꝝ & laterū unctura cauūq;
Pectus & abtrusum uibris uitalib; oīme
Quicqid homo ē aperit. pestis natura ꝑfana
Morte patet. manant humeri. fortesq; lacerti.
Colla caputq; fluunt; calido nocuus austro
Nix resoluta cadit nec solē cera sequetur;
Parua loquor corpus sanie stillasse ꝑ ustū
Hoc & flāma potest; sed ꝙ rogus abstulit ossa
Hęc quoq; discedū putresq; secuta medullas.
Nulla manere sinunt rapidi uestigia fati;
Tyrrhias inter pestes tibi palma nocendi
Eripiunt oīs animam tu sola cadauer;
Ecce subit facies leto diuersa fluenti;
Nasidiū marsi cultorē torridus agri
Percussit prester; illi rubor igneus ora
Succendit tenduq; cutē ꝑ eunte figura
Horiscens cuncta tumor toto iā corpore maior
Humanūq; egressa modū sup oīa mēbra
Efflatur sanies late pallente ueneno;
Ipse latet penitus congesto corpore mersus
Nec lorica tenet distenti corporis auctū;
Spumeus accenso non sic exundat aeno
Undarū cumulos nec tantos carbasa choro
Curuauere sinus; tumidos iā nō caput artus
Informis globus & confuso pondere truncꝰ;
Intactū uolucrū rostris epulasq; daturū

Haud inpune feris non ausi tradere busto
Nondum stante modo crescens fugere cadauer.
Sed maiora parant lybicę spectacula pestes.
Inpressit dentes hemorrhois aspera tullo
Magnanimo iuueni miratorique catonis.
Utque solet pariter totis effundere signis
Corycii pressura croci sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine uirus.
Sanguis erant lacrimę quęcumque foramina nouit
Humor ab his largus manat cruor; ora redundant
Et patulę nares. sudor rubet. omnia plenis
Membra fluunt uenis totum est pro uulnere corpus.
At tibi leue miser fixus precordia pressit
Niliaca serpente cruor. nulloque dolore
Testatus morsus subita caligine mortem
Accipis et stigias (t socias) sono descendis ad umbras;
Non tam ueloci corrumpunt pocula leto
Stipite quę duro uirgas mentita sabeas
Toxica fatiferi carpunt matura sabei;
Ecce procul seuus sterilis se robore trunci
Torsit et emisit iaculum uocat affrica serpens
Perque caput pauli transactaque tempora fugit.
Nil ibi uirus agit rapuit cum uulnere fatum;
Deprensum est quę funda iacit (t rotat) quam lenta uolarent
Quam segnis scithicę strideret arundinis aer;
Quid prodest miseri basiliscus cuspide murri
Transactus uelox currit per tela uenenum

Inuaditque manum quam protinus ille retecto
Ense ferit totoque simul dimittit ab armo;
Exemplarque sui spectans miserabile fati (t loeti)
Stat tutus pereunte manu; quis fata putaret
Scorpion aut uires maturę mortis habere.
Ille minax nodis et recto uerbere seuus.
Teste tulit celo uicti decus orionis;
Quis calcare tuas metuat salpuga latebras.
Et tibi dant stygię ius in sua fila sorores.
Sic nec clara dies nec nox dabat atra quietem
Suspectam miseris in qua tellure iacebant.
Nam neque congestę struxere cubilia frondes.
Nec culmis creuere thori sed corpora fatis
Expositi uoluuntur humo calidoque uapore
Allicunt gelidas nocturno frigore pestes.
Innocuosque diu rictus torpente ueneno
Inter membra fouent; nec quę mensura uiarum
Quisue modus norunt celo duce sepe querentes.
Reddite di clamant miseris quę fugimus arma.
Reddite thessaliam; patimur cur segnia fata
In gladios iurata manus pro cesare pugnant
Dipsades et peragunt ciuilia bella cerastę.
Ire libet qua zona rubens atque axis inustus.
Solis equis iuuat aetheriis adscribere causis
Quod peream celoque mori; nil affrica de te
Nec de te natura queror tot monstra ferentem
Gentibus ablatum dederas serpentibus orbem.

In pacienſq; ſolū cererīſ cultore negato
Vāpnaſti atq; homineſ uoluiſti deeſſe uenenis
In loca ſerpentū noſ uenimuſ accipe pēnaſ
Tu quiſquiſ ſuperū commertia nr̄a poſiſ
hinc torrente plaga duhiſ hunc ſiſtib⁹ orbē
Abrūpenſ medio poſuiſti limite morteſ
Per ſecreta tui bellū cuule receſſiſ
Vadit & archani mileſ tibi conſcius orbis
Clauſtra ferit mundi forſan maiora ſupſunt
Ingreſſiſ coeunt ignes ſtridentib⁹ undis
Et premitur natura poli ſed longius iſta
Nulla iacet tellus quā fama cognita nobis
Triſtia regna ubę querem forſitan iſtaſ
Serpentū terraſ habet hoc ſolatia cęlū
Vuit adhuc aliquid patrię n̄ arua requiro
Europamq; alioſ ſoleſ aſiamq; uidentē
Qua te parte poli quate telluſe reliqui
Affrica cyrenis & iam nunc bruma rigebat
Exiguane uia legē conuertimuſ anni
Imuſ inaduerſoſ axeſ euoluimuſ orbe
Terga damuſ ferrenda notho nec forſitan ipſis
Sub pediſ. iā roma meis ſolatia fati
hęc petimuſ ueniant hoſteſ cęſar q; ſequat
Qua fugimuſ ſic dura ſuoſ pacientia queſtō
Exonerat cogit tantoſ tolerare laboreſ
Sūma ducis uirtuſ q; nuda fuſuſ harena
Excubat atq; omī fortunā ꝓuocat ora

Omīb⁹ unuſ ad ē fatiſ quocūq; uocatuſ
Adiuolat atq; ingens meritū mauſq; ſalute
Contulit inlętum uireſ puduitq; gementē
Illo teſte mori qđ ſuſ habuiſſet unipſum
Nulla luēſ caſuſ alieno in pectore uincit
Spectatorq; docet magnoſ nil poſſe laboreſ
Ex miſeriſ ſerū tanto laſſata pericło
Auxiliū fortuna dedit gens unica terraſ
Incolit a ſeuo ſerpentū innoxia morſu
Marmaride pſylli par lingua potentib⁹ herbiſ
Ipſe cruor tutuſ nullūq; admittere uirus
Vel cantu ceſſante poteſt natura locorū
Iuſſit ut inmuneſ mixti ſerpentib⁹ eſſent
Profuit in mediuſ ſedē poſuiſſe uenenis
Paxillus cū morte data ē fiducia tantaē
Sanguiniſ in terraſ paruuſ cū decidit infanſ
Equa ſit externę ueneriſ mixtura timēteſ
Ętrifica dubioſ explorant aſpide partuſ
Atq; iouiſ uolucer calido cū ꝓtulit ouo
Inplumeſ natoſ ſoliſ conuertit adortuſ
Qui potuere pati radioſ & lumine recto
Suſtinuere diem cęli ſeruantur in uſuſ
Qui phebo ceſſere iacent ſic pignora gentiſ
Pſyllus habet ſiquiſ tactoſ nī horruit angueſ
Siquiſ donatuſ luſit ſerpentib⁹ infanſ
Hoc ſolū gens illa ſua contenta ſalute
Excubat hoſpitib⁹ cētraq; nocentia monſtra

Psyllus adest populis qui tunc romana secutus
Signa simul iussit statui tentoria ductor
Primum quas vallis spacium comprendit harenas
Expurgant cantu verbisque fugantibus angues
Ultima castrorum medicatus circu it ignis;
Hic ebulum stridit peregrinaque galbana sudant
Et tamaris non leta comis eoaque costos
Et panacea potens et thessala centaurea
Peucedanonque sonat flammis erycinaque tapsos
Et larices fumoque gravem serpentibus urunt
Abrotanum et longe nascentis cornua cervi;
Sic nox tuta viris at si quis peste diurna
Fata trahit tunc sunt magice miracula gentis
Psyllorumque ingens et rapti pugna veneni;
Nam primum tacta designat membra saliva
Que cohibet virus retinetque in vulnere pestem
Plurima tunc volvit spumanti carmina lingua
Murmure continuo nec dant suspiria cursus
Vulneris aut minimum paciuntur fata tacere;
Sepe quidem pestis nigris inserta medullis
Excantata fugit; sed si quid tardius audit
Virus et elicitum iussumque exire repugnat
Tunc super incumbens pallentia vulnera lambit
Ore venena trahens et siccat dentibus artus
Extractamque tenens gelido de corpore mortem
Exspuit et cuius morsus superaverit anguis
Iam promptum psyllis ut gustu nosse veneni

Hoc igitur tandem levior romana iuventus
Auxili adhuc o late squalentibus errat in arvis;
Bis po [...] in abst sitis phebe flammis bis luce recepta
Vidit harenivagum surgens fugiensque catonem;
Iamque illic magis atque magis durescere pulvis
Cepit et in terram lybie spissata redire
Iamque procul rare nemorum se tollere frondes
Surgere congesto non culta mapalia culmo;
Quanta dedit miseris melioris gaudia terre
Cum primum sevos contra videre leones;
Proxima leptis erat cuius statione quietam
Exegere hiemem nimbis flammisque carentem;
Cesar ut emathia saciatus clade recessit
Cetera curarum proiecit pondera soli
Intentus genero cuius vestigia frustra
Terris sparsa legens fama duce tendit in undas
Threiciasque legit fauces et amore notatum
Equor et heroas lacrimoso litore turres
Qua pelago nomen nepleias abstulit helles;
Non asiam brevioris aque disterminat usquam
Fluctus ab europa quamvis bizantion arto
Pontus et ostriferam dirimat calchedona cursu
Euxinumque ferens parvo ruat ore propontis;
Sigeasque petit fame mirator harenas
Et simoentis aquas et graio nobile busto
Rhetheon et multum debentes vatibus umbras
Circuit exuste nomen memorabile troie.

Magnaq; phębei quęrit uestigia muri·
Iam siluę sterilesq; putres ro- -bore trunci
Assaraci pressere domos et tę prendit pla deos
Iam lassa radice tenent ac tota teguntur
Tergama dumetis· etiam periere ruinę·
Aspicit hesionę scopulos· siluasq; patentes
Anchisę thalamos· quo iudex sederit antro·
Undę puer raptus cęlo· quo uertice natis
Luserit oenonę· nullū ē· sine nomine saxū;
Inscius inficco serpentē puluere riuū
Transierat qui xanctus erat· securus in alto
Gramine ponebat gressus; phryx incola manes
Hectoreos calcare uetat; discussa tacebant
Saxa· nec ullius faciem seruantia sacri;
Hyęctoreas monstrator ait nō respicis aras·
Osacer & magnus uatū labor· omīa fato
Eripis· & poplis donas mortalibus ęuum;
Inuidia sacrę cesar· non tangere famę·
Nam siquid latius fas est pmittere musis·
Quantū smyrnei durabunt uatis honores·
Venturi me· teq; legent· pharsalia nra
Vuet· & a nullo tenebris dāpnabit equo;
Ut ducis impleuit iustis ueneranda uetustas·
Erexit subitas congestu cespitis aras·
Votaq; turiferos non urrita fudit in ignes;
Hu cineru phrigias colitis quicūq; ruinas·
Aeneęq; mei· quas nunc launia sedes

Seruat & alba lares· et quoq; lucet in aris
Ignis adhuc phrigius· nulliq; aspecta uiroq;
Pallas in abstruso pignus memorabile tęplo
Gentis uulcę· uiris clarissimus aris
Dat pia tura nepos· & uos in sede priori
Rite uocat· date felices incętera cursus·
Restituā poplos; grata uice męnia reddent
Ausonidę phrygibus· romanaq; pgama surgent;
Sic fatus repetit classes· et tota secundus
Vela dedit choris· auduscq; urgente pcella
Iuacas pensare moras· asiamq; potentē
Prętuebitur· pelagoq; rhodon spumante reliquit;
Septima nox zephyro nūq laxante rudentes·
Ostendit pharius ęgyptia litora flammis·
Sed prius orta dies nocturnā lāpada texit·
Quā tutas intraret aquas; ibi plena tumultu
Litora· & incerto turbatas murmure uoces
Accipit· ac dubius uerit se credere regnis·
Abstinuit tellure rates; sed dira satelles
Regis dona ferens· medii puectus in ęquor
Colla gerit magni· phario uelamine tecta·
Ac prius infanda cōmendat crimina uoce;
Terrarū domitor· romanę maxime gentis
Et qd adhuc nescis genero secure pempto·
Rex tibi pelleus belli pelagiq; labores
Donat· & emathius qd solū defuit armis
Exhibet; absenti bellū cuule pactum est·

Thessalicas querens magn̄ reparare ruinas
Finse iacet nr̄o; tanto te pignore cęsar
Emimus. hoc teteū pcussū est sanguine fędus;
Accipe regna phari nullo quęsita labore
Accipe nuliaci ius gurgitis; accipe quicqd̄
Pro magni ceruice dares; dignūq; clientē
Castris crede tuis. cui tantū fata licere
Ingenerū uoluere tuū. nec uile putaris
Hoc meritū nobis facili qd̄ cede pactū est
Hospes auitus erat depulso sceptra parente
Reddiderat. qd̄ plura fera? tu nomina tanto
Inuenies operi t̄ famam consule mundi
Siscelus ē. plus te nobis debere fateris
Quod scelus hoc ñ ipse facis; sic fatus optū
Vetexit tenuit caput; iā languida morte
Effigies. habitū noti mutauerat oris;
Non primo cęsar dāpnauit munera uisu
Auertitq; oculos. uultu dū crederet hesit;
Vtq; fidē uidit sceleris tutūq; putauit
Iam bonus ee socer. lacrimas ñ sponte cadentes
Effudit. gemituq; expressit pectore lęto
Non aliter manifesta putans absconde remittis
Gaudia. quā lacrimis; meritūq; īmane tyranni
Destruit. & generi mauult lugere reuulsū
Quā debere caput; quā duro mēbra senatus
Calcarat uultu. qui sicco lumine campos
Viderat ęmathios. uni tibi magne negare

Non audet gemitus; o sors durissima fati
Hunccine tu cęsar sceleratę marte petisti
Qui tibi flendus erat. ñ mixti fędera sanguis
Te generis. nec nata iubet mererere neposq;
Credis apud populos pōpei nomen amantes
Hoc castris pdesse tuis; fortasse tyranni
Angeris inuidia. capriq; inuiscera magni
Hoc alius iuuisse dolet. queriturq; perisse
Vindicta belli raptumq; ęuure superbi
Victoris generū; quisquis te flere coegit
Impetus. auera longe pietate recessit;
Scilicet hoc animo ēras atq; ęquora lustras.
Nec ubi suppōsus pereat gener; o bene rapta
Arbitrio mors ista tuo; quā magna remisit
Crimina romano tristis fortuna pudori
Quod te non passa est misereri pfide magni
Veneris; nec non his fallere uocib. audes.
Adquiris q; fidē similati fronte doloris;
Aufer ab aspectu nr̄o funesta satelles
Regis dona tui. perii de cęsare ur̄m
Quā de pōpeio meruit scelus; unica belli
Premia cuiusq; uictis donare salutem
Perdidimus; qd̄ si pharia germana tyranno
Non inuisa foret. potuissem reddere regi
Quod meruit. fr̄iq; tuū p munere tali
Vissem cleopatra caput; secreta qd̄ arma
Mouit. & inseruit nr̄o sua tela labori. ✓

Frgo un thessalicis pelleo fecumus arus
Ius gladio uris quesita licentia regnis;
Non tulera magnu mecum romana regente
Te prolomee fera? fruſtra cuulib? armis
Iscuumus gentes. siqua e hoc orbe potestas
Altera qua cesar; si tellus ulla duoc est;
Vertissem latias auro lucore proras
Tame cura uetat ne non dapnasse cruenta
Sed uideat timuisse pharon nec fallere uosmet
Credite uictore nobis quoq? talе paratum
Uoris hospitiu; ne si mea colla gerantur
Thessalice fortuna facit; maiore profecto
Qua metu poterat discrimine gessim arma
Exiliu generiq? minas romaq? timebam.
Pena fuge prolomeus erat; sed parcim annis
Oon amuisq? nefas; sciat hac p cede tyrannus
Nil uenia plus posse dari; uos condite busto
Tanti colla ducis. sed n ut crimina solu
Vestra regat tellus; iusto date thura sepulchro
Et placate caput. cineresq? inlitore fusos
Colligite atq? u_na sparsis date manib. urna;
Sentiat aduentu socer uoces? querentis
Audiat umbra pias. du nobis omia prefert.
Dum uita phario mauult debere clienti;
Leta dies rapta est poplis. concordia mundo
Nra perit. caruere deis mea uota sedis.
Vtte coplexus positis felicibus armis.

b. Cuq; cesar se in regia recepisse? eludebatur a tutorib; quo minus pecunia accip? tepla sua a tu spoliantibus. ut a regos thesauros uacuos ee. ostenderent. q? in murdiam cesaris plm concurarent.

141.

Affectus ate ueteres utamq? rogarem
O magne tua dignaq? satis mercede laboru
Contentus par ee tibi tunc pace fideli
Fecissem ut uictus posses ignoscere diuus.
Fecisses ut roma mihi; nec talia fatus
Inuenit fletus comitu. nec turba querenti
Credidit. abscondunt gemitu et pectora leta
Fronte tegunt. hilareq? nefas spectare cruentu
O bona libertas. cu cesar lugeat audent;

Explt. lib. VIIII. Incipit. X.

Et pmu terras popei colla secuti
Attigit ac diras calcauit cesar harenas.
Pugnau fortuna ducis fatuq? nocentis
Egipti regnu lagi romana subarma
Iret. an eriperet mundo mephitic ensis
Victoris uictiq? caput; tua p fuit umbra
O magne. tui socerum rapuere a sanguine manes; d.
Inde pare thoniam fertur secutus in urbe.
Pignore ta seu sceleris sua signa secutus.
Sed fremitu uulgi fasces & iura querentis
Infesti romana siui. discordia sensit
Pectora. & ancipites animos. magnuq? perisse
Non sibi. tuit uultu semp celante pauore
Intrepidus superu sedes. et tepla uetusti
Numinis. antiquas macedu testantia uires
Circuit. & nulla captus dulcedine rerum
Non auro cultuq? dim. non menib? urbis.
Nec plus post te nilum romanus habebit;

ffossum tumulis cupide descendit in antri
Illic pellei pleis uesana philippi
felix prędo iacet terrarū uindice fato
Raptus sacratis totū spargenda p orbem
embra uiri posuere aditis fortuna pepcit
Manib? & regnū duraūt ad ultima fatū,
Nam sibi libertas umquā si redderet orbē.
Iudibrio seruatus erat, non utile mundo
Ditis exemplū terras tot posse sub uno
esse uiro, macedum fines latebrasq? suoꝝ
Deseruit uictasq? patri despexit athenas
Perq? asię popl?os fatis urgentib? actis
Humana cū strage ruit gladiūq? p omīs
Exegit gentes. ignotos miscuit amnes
Persarū euphraten indoꝝ sanguine gangen
Terrarū fatale malū fulmenq? qđ omīs
Percuteret pariter popl?os & sidus inquiū
Gentib? oceano classes inferre parabat
Exteriore mari non illi flāma nec undę
Nec sterilis lybię nec syrticus obstitit hāmon
Isset in occasum mundi deuexa secutus
Ambusset q? polos. nilūq? a fonte bibęsset.
Occurrit suprema dies naturaq? solum
Hunc potuit finē uesano ponere regi.
Qui secū inuidia qua totū ceperat orbē
Abstulit imperiū nulloq? herede relicto
Torquis fati lacerandas p̄buit urbes

Sed cecidit babilone sua parthoq? uerendus,
Proh pudor eoi propius timuere sarissas
Quā nunc pila timent popli, licet usq? subarcto
Regnemus & ephyriq? domos & eraso? p̄mamus
Flagrantis post terga nothi cedam in ortu
Arsacidū dño. non felix parthia crassis
Exigue secura fuit, p̄untia pelle,
Nam pelusiaco uenientis ab urgute nili
Rex puer. in bellis popli sedauerat iras.
Obside quo pacis pellea turtus in aula
Cęsar erat. cū se parua deopatra burem
Corrupto custode phari laxata catenas
Intulit emathus ignaro cęsare tectis
Dedecus ęgypti. latii feralis erynis.
Romano non casta malo; quantū impulit argos.
Iliacasq? domos facie spartana nocenti.
Hesperios auxit tantū cleopatra furores,
Terruit illa suo si fas capitolia sistro
Et romana petit umbelli signa canopo.
Cęsare captiuo pharios ductura triūphos
Leucadioq? fuit dubius sub gurgite casus.
An mundū ne nisi quidē matrona teneret.
Hoc animi nox illa dedit quę p̄ma cubili
Viscuit in cestā ducib? ptholomaida nris,
Quis tibi uesani ueniā non donet amoris
Antoni dirū cū cęsaris hauserit ignis
Pectus & in media rabie medioq? furore

Et pōperarus habitata manibus aula
Sanguine thessalicę cladis pfusus adulter
Admisit uenerem curas emiscuit armis
Inlicitosq; thoros et non exiuge partus
Rob pudor oblitus magni tibi iulia fris
Obscena de matre dedit parteſq; fugatas
Assus unextremus lybię coalescere regnis
Empora nulla co turpis dependit amori
Um donare pharon dū n sibi uincere mauult
Quę formę confisa suę cleopatra sine ullis
Tristis adit lacrimis simulatū cōpta dolorē
Quā decuit ueluti laceros dispsa capillos
Et sic orsa loqui; siqua ē. o maxime cęsar
Nobilitas pharię proles clarissima lagi
Exul inęterni sceptris depulsa paterni
Tua restituet ueteri me dextera fato
Cōplector regina pedes; tu gentib. equū
Sidus ades nris; non urbes pma tenebo
Femina nulla cas; nullo discrimine sexus
Reginā scit ferre pharos; lege sūma pempti
Verba patris qui iura m cōmunia regni
Et thalamos cū fratre dedit puer ipse sororē.
Sit modo liber amat sc? habet sub iure pudorem
Affectus ensesq; suos nil ipse paterni
Iuris habere peto culpa tantoq; pudore
Solue domū remoue funesta satellitis arma
Et regē regnare ube; quantos ne tumores

Gente gerit famulos magni ceruice reuulsa?
Iam tibi sed pcul hoc auertant fata minantur;
Sat fuit indignū cęsar mundoq; tibiq;
Pompeii facinus meritūq; fuisse pothinu;
Ne quę dura tēptasset cesaris auris
Vultus adest pcib. faciesq; incesta porat;
Exigit infandā corrupto cesare noctem;
Pax tibi parta duci donusq; ingentib. empta ē.
Excepere epulę tantarū gaudia rerum
Explicuitq; suos magno cleopatra tumultu
Nondū translatos romana insula luxus;
Ipse locus tēpli qđ uix corruptior ętas
Extruit · instar erat laqueataq; tecta ferebant
Iuncias crassumq; trabes absconderat aurū
Nec sūmis crustata domus sectisq; nitebat
Marmoribus; stabatq; sibi n segnis achates.
Purpureusq; lapis totaq; effusus in aula
Calcabatur onyx hebenus marcotica uastos
Non operit potes · sed stat probore nulli
Auxiliū nonforma domus; ebur ac ria uestit
Et suffecta manu foribus testudinis unde
Terga sedent crebro maculas distincta smaragdo.
Fulget gemma thoris æ iaspide fulua su- pellex; d.
Strata micant tyrio quoq; pars maxima lentū
Cocta diu uirus non uno duxit aeno;
Pars auro plumata nitet · pars ignea cocco
Vt mos est pharius muscendi licia telis;
Hic thorus assirio cuius pars maxima fuco

Cunc famule numerus turbe populi ministerio
Discolor; hos sanguis alios distinxerat etas;
Ec lybicos parsq̃ flauos gerit altera crines
Et nullus cesar rhenu sedicat in aprus
Am rutilas uidisse comas; pars sanguinis usti
Orta caput refugosq; gerens a fronte capillos
Ec non infelix ferro mollita iuuentus;
Tq; exsecta uiru; stat contra fortior etas
Ex ulla fuscante tamen lanugine malas;
Discubuere illic reges maiorq; potestas
Cesar. et in modice formã fucata nocentẽ
Nec sceptris contenta suis nec fratre marito
Lena maris rubri spolius colloq; comisq;
Diuitias cleopatra gerit. cultuq; laborat;
Candida sidonio perlucent pectora filo
Quod nilotis acus cõpressum pectine serũ
Soluit & extenso laxauit stamina uelo;
Sentib; hic nueis sectos atlantide silua
Imposuere orbes qualis ad cesaris ora
Nec capto uenere uba; proh cecus & amens
Ambitione furor. cuulia bella gerenti
Diuitias aperire suas. incendere mentẽ
Hospitis armati. nã scit licet ille nefando
Arte paratus opes mundi quesisse ruina;
Pone duces priscos. et nomina pauperis ęui
Fabricios curiosq; graues; hic ille recũbat
Sordidus e tuscis abductus consul aratris

Optauit patrie talẽ duxisse triumphum.
Infudere epulas auro qđ terra qđ aer.
Quod pelagus nulusq; dedit. qđ luxus inani
Ambitione furens toto quesiuit in orbe
Non mandante fame. multas uoluere esq; feras q;
Aegypti posuere deos; manib; ministrat
Nuliacas crystallus aquas. gemmęq; capaces
Excepere merũ. sed non marcentibus uuę
Nobile. sed paucis senũ cui contulit annus
Indomitũ meroes cogens spumare falernũ;
Accipiunt sertas nardo florente coronas.
Et nunquã fugiente rosa; multũq; madenti
Infudere comę qđ non dii euanuit aura
Cinnamon externę nec pdidit aera terrę
Aduectũq; recens uicinę messis amomon;
Fouisset opes cesar spoliari pdere mundi
Et gessisse pudet genero cũ paupere bellũ
Et causas martis pharii cũ gentib; optat;
Postquã epulis bacchoq; modũ lassata uoluptas
Imposuit. longis cesar pducere noctem
Inchoat alloquiis. sũmaq; in sede iacentẽ
Langerũ placidis cõpellat achorea dictis;
Sacris deuote senex qđ q; arguit etas
Non neglecte deis. pharię primordia gentis
Terrarũ situs. uultusq; edisserere mores
Et tritus formas q; dñm. qđ cũq; uetustis
Insculptum ẽ aditis pfer. noscitq; uolentes

rode deos; si cecropiũ sua sacra platonẽ
aiores docuere tuu· quis dignior umquã
oc fuit auditu mundiq; capacior hospes·
ama quidẽ generi pharias me duxit adurbes
ed tamen & uũi; media inter pl̃ia semp
tellarũ cęliq; plagis superiusq; uacauit
ec meus eudoxi uincetur fastib⁹ annus;
ed cũ tanta meo uiuat sub pectore uirt⁹
anctus amor ueri· nubil ẽ· qd̃ noscere malit
uã fluuii causas· pscla· tanta latentis·
gnotũq; caput; spes fit m̃ certa uidendi
iliacos fontes· cuulia bella relinquã;
inuetat· contraq; sacer sic orsus acoreus;
as mihi magnox cęsar secreta parentũ
rodere ad hoc ęuu poplis ignota pfanus·
it pietas aliis miracula tanta silere·
st ego cęlicolas gratũ reor ire p om̃s
oc opus & sacras poplis notescere leges;
ideribus quę sola fugã moderant zolimpi
ccurrunq; polo diuersa potentia ꝑma
undi lege data ẽ; sol tẽpora diuidit ęuu
utat nocte die· radiisq; potentib⁹ astra
re uetat cursusq; uagos statione morari;
una suis uicib⁹ terrã terrenaq; miscet;
rigida saturno glacies & zona nuualis
essit; habet uentos ic̃ertaq; fulmina mauors;
ub ioue tẽperies & nũquã turbidus aer;

t fecunda uenus cunctarũ semina rerũ
ossidet; in mense cyllenius arbiter unde ẽ;
unc ubi pars cęli tenuit qua mixta leonis
idera sunt cancro rapidos qua syrius ignes
xerit· & uarii mutator cyculus anni
go ceron· canerũq; tenet· cui subdita nubi
ra latent· quę cũ dñs percussit aquarũ
gne supiecto· tunc nullus fonte soluto
xit· oceanus lunaribus incrementis·
ussius adest· auctusq; suos n̄ ante coartat·
uã nox estiuas sole receperit horas;
ana fides ueterũ nilo qd̃ crescat in arua
thiopũ pdesse nuues; non arctos nullis
mbribus aurboreas testis tibi sole peruste
se color popli· caliduq; uaporibus austri;
dde qd̃ ome caput fluuii qd̃eũq; soluta
recipitat glacies· ingresso uere tumescit·
ruma tabe nuuis; nilus neq; suscitat undas
nte canis radios· nec ripis alligat amnẽ
nte parẽ noctis libra sub iudice phębum;
nde etiã leges aliarũ nescit aquarum·
ec tumet hibernus cũ longe sole remoto
fficius caret unda suus· dare iussus inquo
emperiem cęlo· medius estatibus exit·
ub torrente plaga; neu tras dissipet ignis
ilus ad est mundo contraq; incensa leonis
ra tumet cancroq; suã torrente sienẽ·

Implorat⁹ ad est· nec cāpos liberat undis
donec in autumnū declinet phebꝰ & umbras
extendat meroe; quis causas reddere possit?
Sic uoluit natura parens discurrere nilū
Sic opus est mundo· zephyros qq; uana uetustas
His asscripsit aquis· quoq; stata tēpora flabis
Continuusq; dies & mare longa potestas
Vel quod ab occiduo depellunt nubila cælo
Trans nothon· & fluuio cogunt incūbere nūbes
Vel qđ aquas totiens rūpentes litora nulꝰ
Assiduo seruat· nec cogunt q; resistere fluctus
Ille mora cursus auersiq; obice ponti
Estuat in cāpos; sunt qui spiramina trīs
Esse putent· magnosq; cauę cōpagis hiatus
Commeat ac tacitis penitꝰ discursibꝰ unda
Rigore ab arctoo mediū reuocata subaxem
Cum phebus pēsit meroen· tellusq; pusta
Illuc duxit aquas· trahit² gangesq; padusq;
Per tacitū mundi; tunc oīa flumina nilus
No fonte uomens· ñ uno gurgite pfert;
Rumor ab oceano qui terras alligat oīs
Exundante pcul uolentū erūpere nilū
Aequoreos salesq; longo mutescere tractu;
Nec non oceano pasci phębūq; polumq;
Credimus· hunc caldi tetigit cū brachia cancri
Sol rapit atq; undę plusquā qđ digerat aer
Tollitur· hoc noctes referēt nuloq; refundunt;

At ego si tantā uis est m soluere litem
Quasdā cęsar aquas post mundi sera pacis
Secula concussis terrarū erūpere uenis
Nouid agente dō· quasdā cōpage sub ipsa
Cum toto cepisse reor· quas ille creator
Atq; opifex rerū certo sub iure coherceat;
Quę tibi noscendi nilū romane cupido· ē
Et pharius persisq; fuit macedūq; tyrannus.
Nullaq; non ętas uoluit conferre futuris
Noticiā· sed uincit adhuc natura latendi;
Summus alexander regū· quē mēphis adorat
Inuidit nilo· misitq; pultima terrę
Aethiopū lectos; illos rubicunda pusti
Zona poli tenuit· nilū uidere calentē;
Venit ad occasus mundiq; extrema seostres
Et pharios currus regū ceruicibꝰ egit.
Ante tamen uōs amnes· rhodanūq; paduq;
Quā nilū de fonte bibit; uesanus inortus
Cambyses longi populos puenit ad æui.
Defectusq; ępulis & pastus cęde suoꝝ
Ignoto te nile redit; ñ fabula mendax
Ausa loqui de fonte tuo ē· ubicūq; uideris
Quęreris· & nulli contingit glā genti
Vt nilo fit lęta suo; tua flumina pdam
Quā dī undarū celator· nile tuarum
Te m nosse dedit; medio consurgis abaxe
Ausus ardentē ripas attollere cancrū;

In borean is rectus aquis. mediūq; booten.
Cursus in occasus flexus torquetur & ortus;
Nunc arabū poplis lybicis nc equus harenis,
Teq; uident pmi quęrunt tam̄ hi qq seres,
Aethiopūq; feris alieno gurgite campos.
Et te terrarū nescit cui [t de] prebeat orbis;
Archanū natura caput non pdidit ulli
Nec licuit poplis paruū te nile uidere
Amouitq; sinus. et gentes maluit ortus
Mirari quā nosse tuos; consurgere in ipsis
Ius tibi solsticiis aliena crescere bruma
Atq; hiemes afferre tuas. soliq; uagari
Concessū per utrosq; polos; hic querit ort̄.
Illic finis aquę; late tibi gurgite rupto
Ambitur nigris meroes fęcunda colonis.
Lęta comis hebeni. quę quā uis arbore multa
Frondeat ęstate. nullas sibi uindicat umbras
Linea tā rectū mundi ferit illa leonē;
Inde plagas phębi dāpnū non passus aquarū
Proueheris. sterilesq; diu metiris harenas.
Nunc om̄s unū uires collect̄s in amnem.
Nunc uagus. & spargens facilē t cedere ripā.
Rursus multifidas reuocat piger alueus undas
Qua dirimunt arabū poplos ęgyptia rura
Regni claustra phile; mox te deserta secantē
Qua dirimunt nr̄m rubro cōmertia ponto
Mollis lapsus agat; quis te tā lene fluentē

C. Achillas s. dux regius semel pōpeii sanguine imbutus. cesaris quoq; necē meditabatur. Nam iussus exercitū dimittere cui preerat. uiginti milium armatorum non modo spreuit imperium. uerum & aciem direxit.

Moturū totas uiolenti gurgitis iras
Quis putet? sed cū lapsus abrupta uiarū
Excepere tuos. et precipites cataractę
Ac nusquā uetitis ullas obsistere cautes
Indignaris aquas. spuma tc̄ astra lacessis.
Cuncta fremunt undis ac multo m̄mure montis
Spumeus inuictis [t albescit] canescit fluctib; amnis;
Hinc abaton quā nr̄a [t colit] uocat ueneranda uetustas
Terra potens. pmos sentit pcussa tumultus
Et scopuli placuit fluuii quos dicere uenas.
Qđ manifesta noui pmū dant signa tumoris.
Hinc montes natura uagis circūdedit undis
Qui lybię te nile negent. quos inter & alta
In conualle iacens. iā mo lib; unda receptis
Prima tibi cāpos pmittit aptaq; mēphis
Rura modūq; uetat crescendi ponere ripas;
Sic uelut in tuta securi pace trahebant
Noctis iter medię. sed n̄ uesana pothini
Mens imbuta semel tā sacra cede. uacabat
A scelerū motu; magno nihil ille p empto
Iam putat ēē nefas; habitant sub pectore manes
Vltricesq; deę [t ibry] dant in noua monstra furorē
Dignatur uiles isto qq sanguine dextras.
Quo fortuna parat uictos pfundere patres.
Pęnaq; ciuilis belli. uindicta senatus
Pęne data ē famulo. pcul hoc auertite fata
Crimen ut hęc bruto ceruix absente secet̄.

In sceluſ ut phariũ romani pęna tyranni
Exemplũq; peret; ſtruit audax ꝓrita fatis
Nec parat occultę cedẽ cõmittere fraudi
Inuictũq; ducẽ detecto marte lacessit;
Tantũ animi delicta dabant ut colla ferire
Cęſaris & ſocerũ iungi t magne uideret
Atq; hęc dicta monet famulos ꝓferre fideles
Ad pompeianę ſociũ ſibi cedis achillam
Quem puer imbelliſ cunctis ꝓfecerat armis
t totũ
Et dederat ferrũ nullo ſibi iure recentu
Incunctos inſeq; ſimul; tu mollib⁹ inquit
Nunc in cũbe thoris & pingues exige ſõnos
Inuaſit cleopatra domũ nec ꝑdita tantũ ẽ
Sed donata pharos; ceſſas accurrere ſoluſ
Ad dommę thalamos & nupſit ſoror ipia fri
Mã latio tã nupta duci ẽ inter q; maritos
Occurrenſ egyptos habet romãq; meretꝛ;
Expugnare ſenẽ potuit cleopatra uenenis
Crede miſer puero quẽ nox ſi unxerit una
Et ſemel ãplexuſ inceſto pectore paſſus
Hauſerit obſcenũ titulo pietatis amorẽ
Oreq; tuũq; caput ꝑ ſingula forſitan illi
Oſcula donabit; crucib⁹ flãmiſq; luemus
Si fuerit formoſa ſoror; nil undiq; reſtat
Auxilii rex hinc cũnx hinc cęſar adulter;
Et ſumuſ ut fateat tã ſeua iudice ſontes;
Quẽ ñ é nobis credit cleopatra nocentẽ

A quo caſta fuit ꝑ quod fecimuſ una
Per dimuſq; nefaſ pq; ictũ ſanguine magni
Ędeſ adeſt ſubito bellũ molire tumultu
In rue nocturnus rũpamus funere tedas
Crudelẽq; thoris domũa mactem in ipſis
Cum quocũq; uiro; nec noſ deterreat auſis
Heſperii fortuna ducis quę ſuſtulit illũ
Inpoſuitq; orbi; cõmunis gloria nobis
cũ cęſare & populo
Noſ quoq; ſublumes magn facit; aſpice luctuſ
Spem nri ſceleriſ pollutoſ conſule fluctuſ
ſanę magni
Quid liceat nobis; tumulũq; é puluere paruo
Aſpice põpei non omnia mẽbra regentem;
Quę metuit par huius erat; n ſanguine clari
Quid refert & nec opes populoꝛ & regna mouentꝛ
t tridem
Adſcelus ingentes facti ſum adtrahit illoſ
Inuitas fortuna manus en altera uenit
Victima nobilior placemuſ cede ſecunda
Heſperias gentes; iugulus m cęſariſ hauſtus
Hoc preſtare poteſt põpei cede nocentes
noſ
Vt populus romanus amet; qđ nomina tanta
Horremuſ uireſq; ducis quib⁹ ille relictis
Miles erit & nox hęc paget cunctia bella
Inferiaſq; dabit popliſ & mitte & adumbraſ
Quod debet adhuc mundo caput; ite feroces
Cęſaris in iugulũ preſtet lagea iuuentus
Hoc regi romana ſibi; tu parce morari;
Plenũ epuliſ madidũq; mero uenerioq; paratu.

Inuenies aude superos tot uota catonum
Brutorumque tibi tribuent; non segnis achillas
Suadenti parere nefas haud clara mouendis
Ut mos signa dedit castris nec prodidit arma
Ullius clangore tube temere omnia seui
Instrumenta rapit belli; pars maxima turbe
Plebis erat latie sed tanta obliuio mentes
Cepit in externos corrupto milite mores
Ut duce sub famulo iussuque satellites irent
Quos erat indignum phario parere tyranno;
Nulla fides pietasque uiris qui castra secuntur
Uenalesque manus; ibi fas ubi maxima merces;
Aere merent paruo iugulumque in cesaris ire
Non sibi dant; pro fas. ubi non ciuilia bella
Inuenit imperii fatum miserabile nostri
Thessalie subducta acies in litore nili
More fuit patrio; quid plus te magne recepto
Ausa foret lagea domus; dat scilicet omnis
Dextera quod debet; superis nullique uacare
Fas est romano, latium sic scindere corpus
Displacitum; non in socerum generique fauorem
Discedunt populi ciuilia bella satelles
Mouit et in partem romanam uenit achillas;
Et nisi fata manus a sanguine cesaris arcent
Hec uincunt partes; aderat maturus utrumque
Et districta epulis ad cunctas aula patebat
Insidias. poteratque cruor per regia fundi

Pocula cesareusque mensisque incumbere ceruix
Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus
Ne cedes confusa manu permissaque fatis
Te ptholomee trahat; tanta est fiducia ferri
Non rapuere nefas summi contempta facultas
Est operis; uisum famulis reparabile dampnum
Illam mactandi permittere cesaris horam
Seruatur penas in aperta luce daturus;
Donata est nox una duci uixitque pothinus
Munere phebeos cesar dilatus in ortus
Lucifer a casia prospexit rupe diemque
Misit in egyptum primo quoque sole calentem
Cum procul a muris acies non sparsa maniplis
Nec uaga conspicitur sed iustos qualis ad hostes
Recta fronte uenit; passuri comminus arma
Laturique ruunt; at cesar menibus urbis
Diffisus foribus clause se protegit aule
Degeneres passus latebras; nec tota uacabat
Regia compresso minima collegerat arma
Parte domus; tangunt animos ireque metusque
Et timet incursus indignaturque timere;
Sic fremit in paruis fera nobilis abdita claustris
Et frangit rapidos premorso carcere dentes;
Nec secus in siculis fureret tua flamma cauernis
Obstrueret summam siquis tibi mulciber ethnam;
Audax thessalici nuper qui rupe sub hemi
Hesperie cunctos proceres aciemque senatus

Pompeiũq; ducẽ causas sperare uetantẽ
Non timuit fatũq; sibi promusit unquũ
Expauit seruile nefas intraq; penates
Obruitur telis quẽ non uolasset alanus
Nonseyta non fixo q̃ ludit in hospite mauru
Huc cui romanu spacium non sufficit orbi
Paruaq; regna putat tyriu cũ gadibus indos
Ceu puer in belli seu captis femina muris
Uerit tuta domus; spẽ uitę in limine clauso
Onit & incerto lustrat uagus atria cursu
Non sine rege tam quẽ ducit in omią secũ
Sũptuosus penas & grata piacula morti
Ossiurusq; tuũ si non sint tela nec ignes
In famulos ptholomeę caput; sic barbara colchis
Creditur ultorẽ metuens regnoq; fugęq;
Ense suo fratrisq; simul ceruice parata
Exspectasse patrẽ; cogunt tam ultima rerũ
Spem pacis tẽptare ducẽ missusq; satelles
Regius ut seuos absentis uoce tyranni
Corriperet famulos q̃ bellũ auctore moueret;
Sed neq; usus mundi ualuit nec fędera scã
Gentib; orator regis pacisq; sequester.
Estimat un numero sceleru ponenda tuoz
Cor monstris ęgipte nocens; an thessala tellus
Vastaq; regna tubę non ponti & impia signa
Barnacis & gelido circũfluus orbis hiber o
Tantũ ausus sceleru in syrtis barbara quantũ

In ipso plio regia classis forte subducta iubetur incendi. Ea flamma cũ partem quoq; urbis inuasisset quadraginta milia librorũ proximis forte ędibus cõdita exussit.

Delicię fecere tuę; premit undiq; bellũ
Inq; domũ iã tela cadunt quassantq; penates;
Non aries uno moturus lumina pulsu
Fracturusq; domũ; non ulla cõmachina belli;
Nec flãmis mandatur opus sed ceca iuuentus
Consilia uastos ambit diuisa penates
Et nusquã totis incursat uiribus agmen
Fata uetant muriq; uicẽ fortuna tuetur
Nec non & ratibus tẽptatur regia qua se
Protulit in medios audaci margine fluctus
Luxuriosa domus sed ad hoc defensor ubiq;
Cesar & hostiles aditus gladius hostis ignibus arcet
Obsessusq; gerit tanta cõstantia mentis
Expugnantis opus; piceo iubet unguine tinctas
Lampadas immitti uinctis in bella carinis;
Nec piger ignis erat pstupea uincula pq;
Pyranantis cera tabulas & tẽpore eodem
Transtraq; nautarũ sumęq; arsere cheruchę;
Iam ppe semustę mergunt in ęquora classes
Iamq; hostes & tela natant nec puppibus ignis
Incubuit solis sed quę uicina fuere
Tecta mari crebris rapuere uaporibus ignẽ
Et clade fouere nothi. pcussaq; flamma
Turbine. non alio motu p tecta cucurrit
Quã solet ęthereo t aerio lampas decurrere sulco
Materiaq; carens atq; ardens aere solo.
Illa lues paulũ clausa reuocauit ab aula

…postea insulā ubi pharus est cepit. Eo achillas cū gabinianis militib; ue[…] ingens pugna cōmissa est. Magna ibi cesarianoꝝ militum multitudo cecidit. Omīs etiā interfectores pōpei interfecti sunt. Cesar ui hostium pressus scafam ascendit. Qua mox pondere subsequentiū grauata ac mersa. p ducentos passus ad nauē una manu eleuata que cartas tenebat natando peruenit. Mox naualı certamine pulsatis magna felicitate classem regiam aut depressit aut cepit. Alexandrinis petentib; regem reddidit … magis amicitiam romanam quā arma experiri studere. Qui tñ illico ut liber fuit bellū intulit. sed continuo cū toto exercitu suo & ipse deletus est. Nā uiginti milia hominū in eo plio cesa referuntur. Duodecim milia cū septuaginta longis nauib; dedita. quingenti ex uictorib; cecidisse dicunt. Rex ipse adolescens scafa exceptus ut fugeret multis insilientib; mersus est. corpus

Vrbis in auxiliū poptos; nec tēpora cladis
Perdidit in somnus. sed ceca nocte carinis
Insiluit cesar. semp feliciter usus
Precipiti cursu belloꝝ & tēpore rapto;
Tunc claustrū pelagi cepit pharon īsula quondā
In medio stetit illa mari sub tēpore uatis
Protheos. ac nunc ē pelleis pxima muris;
Illa duci geminos belloꝝ prestitit usus
Abstulit excursus & fauces equoris hosti.
Cesar & auxilus ut uidit libera ponti
Ostia. non fatū meriti penasq; pothini
Distulit ulterius. sed ñ qua debuit ira.
Non cruce. non flāmis rapuit ñ dente ferarū;
Heu facinꝰ gladio ceruix male cesa pependit;
Magni morte perit; nec ñ subrepta paratis
A famulo ganimede dolis. peruenit ad hostes
Cesaris arsinoe; que castra carentia rege
Vt ples lagea tenet. famuluq; tyrannū
Terribilē iusto transegit achillea ferro;
Altera magne tuis iā uictima mittit umbris;
Nec satis hoc fortuna putat; peul absit ut ista
Vindicte sit sūma tue. ñ ipse tyrannus
Sufficit in penas. non omīs regia lagi;
Dū patriu ueniant ī uiscera cesaris enses
Magnus inultus erit; sed ñ auctore furoris
Sublato. cecidit rabies; nā rursus in arma
Auspiciis ganimedis eunt. ac multa secūdo

eius ad litus deuolutū indicio lorice auree cognitū fuit. Qua cesar alexandriam pmissa. alexandrinos omīs ad deditione desperatione copulit. regnūq; egypti cleopatre dedit. Inde syria puagatus farnace in ponto uicit. Postea ad quā romā uen. dictator & cōsul creatus in affrica transit. & ap tapsū cū iuba & scipione pugnau. maximāq; ibi multitudinē interfec. Sexaginta elephanti

…ap utica occidit. Iuba percussori iugulū pcio dato pbuit. Petreius eodē se gladio … Scipio in naui qua ad hispanias fugere contendens uento coactus in africā … semet ipsū iugulauit. In eadem naui etiam titus torquatus occisus est. Cesar pōpei magni nepotes. filiāq; pōpeiā simulq; cū fausto sylla … afranium & petreiū … iussit occidi. Inde quattuor triūphis urbē ingressus. disposito … in hispanias ētra pōpeios pōpei filios pfectus …

Prelia marte gerunt; potuit discrimine in illo
Cesaris una dies in famā & secla mitti;
Molis in exiguo spatio stipantib; armis
Dū parat ī uacuas martē transferre carinas
Dux latius. tota subito formidine belli
Cingitur; hinc dense ptexunt litora classes
Hinc tergo insultant pedites; uia nulla saluti
Non fuga. ñ uirtꝰ. uix spes qq mortis honeste.
Non acie fusa. nec magne stragis aceruis
Vincendus tunc cesar erat. s; sanguine nullo
Captus sorte loci. pendet dubius ne timeret
Optaret ne mori; respexit in agmine denso
Scęuā ppetuę meritū iā nomina famę
Ad cāpos epidaune tuos. ubi solus aptis
Obsedit muris calcantē męnia magnum.

… ap munda … ubi tantaq; cedes acta. ut cesar quoq; ueteranus … bus cū cedi co… acie suam cerneret … morte futurū uicti dedecus cogi…

…cū subito uersus in fugam pōpeioꝝ cessit exercitus. Eodē eo die hoc bellū confectum est quo pōpeius patr ab urbe bellū gesturus aufugerat. Ita bellū ciuile indesinens toto orbe tonuit. Titus labienus & attius uarus in acie cesi sunt. Gneus pōpeius cū centesimo equite aufugit. Frater eius sextus pōpeius con… collecta celeriter ñ parua lusitanoꝝ manu cū cesonio egressus & uictus fugiens interfectus ē. Munda ciuitas cū immēsa hominū cede cesare oppugnante uix capta ē. Cesar romā rediit. ubi dū r. p. statū contra exempla maioꝝ instaurat. auctoribus bruto & cassio cōscio etiam plurimo senatu in curia uiginti & tribus uulneribus confossus interiit. In qua coniuratione fuisse aplius sexaginta … ferunt. Duo bruti & gaius cassius. aliiq; socii strictis pugionibus in capitolium secesserunt. Corpus eius rapuit plebs dolore stimulata. in foro fragmentis tribunaliū ac subselliorꝝ cremauit. Censuit latitudinē regni sui roma … quib; suis. atq; in suam confusa cede singulas gentes asie. africe & europe. … ubi domitū uindicauit. Feriasq; inimicis spectaculū misere ultionis … Victor ciuilis belli a ciuilibus cesar occiditur. Incede uiuus … resumuntur agmina ciuioꝝ. Nā octouian qui testamito iulii cesaris auunculi sui hereditatē & nom assūpserat. bella ciuilia quinq; gessit. mutinense. philippense. perusinū. siculū. actiacū. E qb; duo hoc ē pmum ac nouissimū aduersus marcum antoniū. Scdm hoc ē philippense aduersus brutū & cassiū. Tertiū hoc ē perusinū aduersus luciū antoniū. Quartū hoc ē siculū aduersus sextū pōpeiū gnei pōpei filiū confecit. Antonius decimū brutū apud mutinā obsidione concluserat. Consules hirtius & pansa & cū his cesar ad liberandū brutū expugnandūq; antoniū missi. Pansa primo ueniens exceptus insidiis suorum clades ipse quoq; pilo grauit uulneratus. ab eodē uulnere intpositis diebus ē mortuus. Hirtius auxiliū collegę ferens. magnas antonii copias

[illegible] post C PII

[illegible] strage deleuit. cesar eatenus castra custodit. Secunda aduersus antonium pugna magna
[illegible] cedes acta est. Nanq; et ibi hyrtius consul occisus est. Victus fugit antonius. cesar
[illegible] potitus est. lepido satis agente. cesar antonium recepit in gratiam. atq; ob
[illegible] conciliate [illegible] filiam eius matrimonio sortitus est. Brutus & cassius magnus exer
[illegible] conuenerunt. totamq; greciam pene depopulati
[illegible] eosdem in macedonia magnus bellorum
[illegible] morte copulerunt. quamuis primo congressu
[illegible] sint. Nam rursus cesariani milites cassii cas
[illegible] desperatione adacti brutus & cassius inmaturam sibi
[illegible] belli terminum coegerunt. Nam inuitans percussoribus cassius caput
[illegible] pompeius [illegible] latrocinia omnem oram italie cedibus
[illegible] Sicilia prerepta. commeatibusq; impeditis romam fame af
[illegible] lepidus cesar antoniusq; fecerunt. Deinde
[illegible] cruentissimum bellum nauale confecit. Sed con
ipse cesar aduersus eosdem pompeianos [illegible]
[illegible] uictrice classe pene uniuersam apud scyllaceum naufragio amisit.

hec qui non legerit mundi [illegible] erumpnas

B

quid michi prodi[illegible] si auri[illegible]

[illegible] accedente